

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์
ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

โดย
ราชันย์ ท้าวพาและคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สัญญาเลขที่ RDG56E0006

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์
ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

โดย
ราชนัย ท้าวพา และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

คำนำ

โครงการ รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ ซึ่งการดำเนินการ ได้ศึกษาชุดความรู้สำคัญในการทำงาน วิจัยรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและ จริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุสถานการณ์ของเด็กเยาวชนและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็กและ เยาวชนตำบลบ้านขามบทบาทของเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ในพื้นที่ทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในตำบล บ้านขาม เพื่อค้นหารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัด หนองบัวลำภู

เนื้อหาในรายงานประกอบด้วย 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการศึกษา

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ทางคณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษา หากเกิด ความผิดพลาดประการใด ขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภูเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถอดบทเรียนชุดความรู้สำคัญในการทำงานวิจัยรูปแบบ และกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ 2) เพื่อศึกษาสถานการณ์ของเด็กเยาวชนและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม 3) เพื่อศึกษาเครือข่ายและทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในตำบลบ้านขาม 4) เพื่อศึกษาบทบาทของเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ในพื้นที่ 5) เพื่อค้นหารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ประเด็นคำถาม 2) ข้อมูลเอกสาร 3) แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง 4) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มเป้าหมาย คือ 1) กลุ่มเป้าหมายหลักเด็ก เยาวชน อายุ 12 – 25 ปี จำนวนทั้งหมด 1,439 คนที่อยู่ในเขตตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู 2) กลุ่มเป้าหมายรองกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่ม อสม. และกลุ่มผู้ปกครอง ที่อยู่ในเขตตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู 3) กลุ่มเป้าหมายที่จะขยายผล 3.1) กลุ่มโรงเรียน ได้แก่ (1) โรงเรียนบ้านขามพิทยาคม (2) โรงเรียนชุมชนขามธาตุวิทยา (3) โรงเรียนบ้านโคกกุง (4) โรงเรียนดอนนาดี (5) โรงเรียนบ้านหินคูณ (6) โรงเรียนบ้านซ้องโป้ (7) โรงเรียนบ้านซ้องโป้ สาขาบ้านค้อ และ (8) โรงเรียนบ้านซ้องโป้ สาขาบ้านโนนหวาย 9) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม 10) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านซ้องโป้

ผลการวิจัย

บริบทตำบลบ้านขามมีลักษณะสภาพพื้นที่ที่คล้ายขวาน มีถนนสายหลัก หนองบัวลำภู – โนนสัง ผ่าน จากเดิมผู้คนข้ามไปมาสองฝั่งถนนได้อย่างสบายใจและปลอดภัย ผู้คนก็ช่วยเหลือกันดี ใช้กฎที่ชุมชนร่วมสร้างกันขึ้นในสังคม บังคับใช้ คนในชุมชนก็เคารพในความศักดิ์สิทธิ์ของกฎ แต่ปัจจุบันความเจริญเข้าถึงชุมชนถนนสายหลักมีรถวิ่งผ่านมากขึ้น จะข้ามถนนแต่ละครั้งต้องระวังความปลอดภัย การอยู่ร่วมกันก็เป็นปัจเจกมากขึ้น อีกทั้งชุมชนตำบลบ้านขามเคยทำวิจัยมาแล้ว เมื่อปี พ.ศ. 2551 ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงของผู้คนในชุมชนและเยาวชนสามัคคีกันมากขึ้นเมื่อศึกษาโดยภาพรวมของตำบลบ้านขามสามารถแบ่งสภาพพื้นที่ออกเป็น 3 โซน เพื่อให้่ายในการทำวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล เพราะแต่ละโซนในพื้นที่จะมีสภาพความเป็นอยู่ที่ต่างกัน ดังนี้

โซนที่ 1 ประกอบด้วย บ้านขาม หมู่ที่ 1, บ้านธาตุหาญเทวี่ หมู่ที่ 2, บ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10, บ้านธาตุใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13, บ้านขามใหม่ หมู่ที่ 14, เนื่องจากหมู่บ้านในโซนนี้มีต้นกำเนิดจากบ้านขาม หมู่ที่ 1 มีสภาพความเป็นอยู่ที่เหมือนกัน มีเพียงแค่ถนนเป็นเส้นแบ่งระหว่างหมู่บ้านเท่านั้น มีจุดศูนย์รวมจิตใจของชุมชนอยู่ที่พระธาตุหาญเทวี่ ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านธาตุหาญเทวี่ คนในโซนนี้มีความผูกพันกับพระธาตุหาญเทวี่ อีกทั้งพระธาตุนี้ยังเป็นที่เคารพสักการะของคนในตำบลบ้านขาม นอกจากนี้การทํากิจกรรมยังพบว่ามีความสามัคคีกันไม่ว่าจะเป็นการจัดงานกีฬาเฉพาะโซนเป็นประจำ

ทุกปี การทำบุญทางประเพณีก็จะทำกิจกรรมร่วมกันและพื้นที่โซนนี้ยังเป็นพื้นที่วิจัยเดิมเมื่อปี พ.ศ. 2551

โซนที่ 2 ประกอบด้วย บ้านโนนคูณ หมู่ที่ 3, บ้านหิน หมู่ที่ 4, บ้านดอนนาดี หมู่ที่ 7, บ้านโคกสูงหมู่ที่ 8, บ้านโคกสูงใต้ หมู่ที่ 12, แบ่งเขตโซนโดยใช้แม่น้ำลำพะเนียงเป็นตัวแบ่งโซนระหว่างโซนที่ 1 กับโซนที่ 2 สภาพพื้นที่ถึงแม้ว่าคนในชุมชนจะยังมีความร่วมมือกันน้อยกว่าโซนที่ 1 แต่โซนดังกล่าวเป็นที่ตั้งของหน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ ศูนย์บริการประชาชน โรงเรียนบ้านขามพิทยาคม นอกจากนี้ยังมีวัดปู่ฤๅษีเกตุแก้ว เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในโซนนี้

โซนที่ 3 ประกอบด้วย บ้านซ้องโป้ หมู่ที่ 5, บ้านค้อ หมู่ที่ 6 บ้านโนนหวาย หมู่ที่ 9, บ้านซ้องโป้ หมู่ที่ 11 เนื่องจากโซนนี้อยู่ห่างจากโซนที่ 1 และโซนที่ 2 เมื่อดูจากภาพแผนที่มีลักษณะคล้ายขวานโซนที่ 3 จะอยู่ช่วงล่างเปรียบเสมือนด้ามขวาน อีกทั้งมีหน่วยงานในพื้นที่ คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านซ้องโป้ โรงเรียนบ้านซ้องโป้ โรงเรียนบ้านซ้องโป้สาขาบ้านค้อ โรงเรียนบ้านซ้องโป้สาขาบ้านโนนหวาย และหมู่บ้านอยู่ห่างกัน

ข้อมูลสถานการณ์เยาวชนตำบลบ้านขามในเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) ร่วมกลุ่มกันเล่นกีฬาในตอนเย็น 2) การจัดกีฬาเยาวชนกีฬาสัมพันธ์วันออกพรรษาจัดการแข่งขันกีฬาของเยาวชนระหว่างหมู่บ้าน 3) ช่วยงานบุญ งานประเพณี 4) ร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา 5) เยาวชนมีความสามารถด้านศิลปะ 6) รวมกลุ่มกันปลูกเห็ดฟาง

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาเยาวชนได้แก่ 1) หนีเรียน ไม่เข้าเรียน ออกโรงเรียนกลางคัน 2) การรวมกลุ่มกัน ดื่มสุรา มีินเมาแล้วทะเลาะวิวาท 3) ปัญหาเยาวชนท้องก่อนวัยอันควร 4) พฤติกรรมการเล่น 5) ปัญหายาเสพติด 6) เยาวชนใช้เวลาว่างไม่เหมาะสม สร้างความวุ่นวายทำลายทรัพย์สินของชุมชน 7) เยาวชนขาดมีความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรม

การแก้ปัญหาที่ผ่านมาเยาวชน โดยแบ่งเป็นด้านดังนี้

ด้านบุคคลได้แก่ 1) เยาวชนรวมกลุ่มกันแต่ง ซ่อมรถ 2) เยาวชนจะมีการรวมกลุ่มกันสร้างรายได้กับตัวเอง

ด้านผู้ปกครอง ได้แก่ 1) สร้างความเข้าใจกระแสสังคม 2) นำฮีต ประเพณี ตำนาน ความเชื่อโบราณมาใช้ในการสั่งสอนกับลูก

ด้านชุมชน/ผู้นำชุมชนได้แก่ 1) ผู้นำคัดเลือกเยาวชนที่มีพฤติกรรมกลุ่มเสี่ยงเข้าอบรมเป็นอาสาจราจร 2) ผู้นำชุมชน ได้ตัดเตือนเยาวชน

ด้านครู/โรงเรียน ได้แก่ การตักเตือนนักเรียนที่หนีเรียน ทำทันทบน แจ้งผู้ปกครองนักเรียนให้ทราบ จัดกิจกรรมให้นักเรียน บวชเป็นสามเณร ย้ายโรงเรียน

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ของเยาวชน พบว่าจากสถานการณ์เยาวชนตำบลบ้านขามที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าสาเหตุและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ได้แก่ 1) ปัจจัยบุคคล 2) ปัจจัยเพื่อน 3) ปัจจัยสื่อ 4) เล่นแบบพฤติกรรม 5) พื้นที่

จากข้อมูลการวิจัยที่ได้จึงนำมาสู่การทำกิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม กีฬาสามสัมพันธ์ประเพณีออกพรรษา บุญคูณลานลูกหลานคนทำดีและกิจกรรมเยาวชนจิตอาสา

จากข้อมูลในช่วงต้นการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขามนั้น พบว่า ทั้ง 3 โชน ถึงแม้จะมีลักษณะพื้นที่ต่างกัน ความสนใจของเยาวชนในการทำกิจกรรมก็ต่างกัน แต่มีสิ่งเหมือนกัน คือ การใช้เพื่อน เพื่อเชื่อมร้อยเครือข่ายในระดับตำบล เพราะเพื่อนจะเข้าถึงเพื่อได้มากกว่า ผู้ใหญ่เข้าถึงเยาวชน เมื่อเยาวชนสนิทคุ้นเคยกันแล้วการประสานงานก็ง่ายขึ้น ที่สำคัญคนในชุมชนต้องให้ความสำคัญ ให้บทบาทเยาวชนได้มีพื้นที่แสดงออกในทางที่สร้างสรรค์ เชื่อมั่นในตัวเยาวชนว่าเขาทำได้

ดังนั้นทีมวิจัยจึงสรุปรูปแบบเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ **เด็กคือหัวใจของชุมชน** โดยมีผู้ใหญ่ร่วมทำกิจกรรมกับเยาวชนในรูปแบบเด็กนำ ผู้ใหญ่หนุนเสริมและต้องก่อให้เกิดการสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนอยากทำกิจกรรม โดยมีกิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม กีฬาสานสัมพันธ์ประเพณีออกพรรษาและบุญคูณลานลูกหลานทำดี จากนั้นเป็นการให้บทบาทตามความสามารถของเยาวชน ผ่านการทำกิจกรรม และการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในระดับตำบล จำนวน 14 หมู่บ้าน จึงได้แบ่งโชนในการทำวิจัยออกเป็น 3 โชน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และกิจกรรมของเยาวชนแต่ละโชน

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ได้แบ่งทีมวิจัยออกเป็น 2 กลุ่มคือ **ทีมกลาง** ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ ตัวแทนเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามและทีมวิจัยเยาวชนตัวแทนทั้ง 3 โชน และ**ทีมโชน** ประกอบด้วย เยาวชน ผู้นำชุมชน อสม.และผู้สูงอายุ ในแต่ละโชน

กระบวนการสร้างรูปแบบ มีดังนี้

1. ผู้ใหญ่ร่วมทำกิจกรรมกับเยาวชน

การทำกิจกรรมหรือทำอะไรสักอย่าง สิ่งที่เราขาดไม่ได้คือผู้มีประสบการณ์ เป็นผู้คอยหนุนเสริมการทำกิจกรรมของเยาวชนให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก เยาวชนยังขาดประสบการณ์ในการทำกิจกรรมหลายๆอย่าง หากผู้ใหญ่ คอยหนุนเสริมและให้คำแนะนำที่ถูกต้องจะช่วยให้เยาวชนมีความมั่นใจมากขึ้นอีกทั้งผู้ใหญ่ยังเป็นแบบอย่างให้เยาวชนยึดถือเป็นแบบอย่างได้

2. การสร้างแรงจูงใจให้กับเยาวชน

ทีมวิจัยมีความเชื่อว่า ถ้าเยาวชนได้รับการยกย่อง ชมเชย ได้รับรางวัล ตอบแทนจากสิ่งที่ทำ จะทำให้เยาวชนอยากทำกิจกรรม ในการสร้างแรงจูงใจที่ทีมวิจัยใช้นั้นสามารถอธิบายได้ 3 วิธี คือ

2.1 ผู้ใหญ่พูดให้กำลังใจเยาวชนทุกครั้งที่ประชุมทีมเยาวชนหรือเยาวชนทำกิจกรรม ผู้ใหญ่มีส่วนสำคัญในการพูดคุยให้กำลังใจ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่เยาวชน ให้พร้อมทั้งกายและใจในการทำกิจกรรม

2.2 เพื่อนให้กำลังใจเพื่อนในแต่ละชุมชนจะมีแกนนำชุมชนที่เป็นคนประสานงานเชื่อมกับทีมเยาวชนชุมชนอื่น หากชุมชนให้พบปัญหาต้องให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ และพร้อมช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน

2.3 จัดเยาวชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันแกนนำเยาวชนในแต่ละหมู่บ้านเป็นคนเชื่อมประสานกับเยาวชนระหว่างชุมชนและระหว่างโชน มีผู้ใหญ่ที่เป็นส่วนกลางในตำบล (ทีมวิจัยผู้ใหญ่) คอยอำนวยความสะดวกให้งานเยาวชนราบรื่น ต้องร่วมกันจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

เพื่อให้เยาวชนได้เปิดมุมมองใหม่และได้รับความรู้ เทคนิควิธี ในการใช้ชีวิตในชุมชนได้ อีกทั้งจะต้องทำกิจกรรมเหล่านั้นซ้ำๆ ให้เยาวชนเห็นถึงความสำคัญของตัวเองและสิ่งที่ทำ เพื่อให้เกิดเป็น “**เยาวชนจิตอาสา**” ทั้งยังเป็นการสร้างคุณค่าให้เยาวชนเอง

3. การให้บทบาทตามความสามารถของเยาวชน

เยาวชนแต่ละคนต่างมีความสามารถตามความถนัดของตัวเอง ถ้าหากได้รับบทบาท ตามความสามารถของตัวเองเขาจะรู้สึกภูมิใจและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มใจ

จากรูปแบบและกระบวนการสร้างรูปแบบในช่วงต้น การดำเนินงานโครงการวิจัยในครั้งนี้ จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากไม่มีแกนนำเยาวชนในแต่ละกลุ่มเชื่อมเป็นโซ่ ในแต่ละโซ่จะมีเยาวชนที่มีความสามารถ ความถนัดของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไปซึ่งสามารถจัดกลุ่มตามที่ต้องให้บทบาท มีดังนี้

1) คนที่พูดเก่ง มีความสามารถในการพูด กลุ่มนี้สามารถเข้าหาคนได้ทุกกลุ่ม ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่และหน่วยงานในท้องถิ่น สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจกิจกรรมที่เยาวชนกำลังทำอยู่ บุคคลกลุ่มนี้จึงได้รับบทบาทให้เป็นผู้สื่อกลางในการประสานงานระหว่าง เยาวชน ผู้ใหญ่และหน่วยงาน ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการกิจกรรมของเยาวชนที่ทำภายใต้โครงการวิจัย ทำหน้าที่เป็นพิธีกร นำเข้าสู่กระบวนการทำงานร่วมกับทีมกลาง เมื่อมีเวทีการประชุมงานวิจัย เยาวชนกลุ่มนี้จะเป็นคนดำเนินการพูดคุยกับเพื่อน เสนอแนะแนวคิด สอบถามความคิดเห็น ซึ่งเป็นเวทีที่เขาใช้ฝึกทักษะด้านการพูด การเป็นพิธีกรและทำในสิ่งที่เขาชอบและถนัด ทำให้เขาภูมิใจในตัวเอง

2) คนที่มีเพื่อนมาก กลุ่มนี้จะมีความสามารถที่จะดึงเพื่อนเข้ามาร่วมกิจกรรมได้ จึงได้รับบทบาทให้เป็นคนประสานและเชื่อมต่อให้เยาวชนคนอื่นๆ ที่ยังไม่เข้าร่วมโครงการ แต่มีความสนใจที่อยากจะเข้าร่วมได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย (เพื่อนชวนเพื่อน) และเมื่อมีกิจกรรมก็จะเป็นคนที่ประสานงานเพื่อนเข้ามาทำกิจกรรม

3) คนมีความรับผิดชอบสูง มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ทำเยาวชนกลุ่มนี้จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเพื่อนๆ ที่มาร่วมทำกิจกรรม เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงาน กลุ่มนี้มีความรับผิดชอบสูง ตรงต่อเวลา ทำให้เพื่อนที่เห็นแล้วเอาเป็นแบบอย่างเยาวชนกลุ่มนี้จึงได้รับบทบาทให้ทำงานเชิงข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเพื่อนหรืองานเอกสารที่ได้รับมอบหมาย

4) คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ การพ็อนรำ ดนตรีและงานฝีมือ เป็นบุคคลที่จุดประกายสิ่งที่ดีๆ ให้กับกลุ่มเยาวชน แนะนำสิ่งใหม่ๆ ให้กับเพื่อนคิดริเริ่มกิจกรรมให้มีความหลากหลาย ให้ครอบคลุมกลุ่มเพื่อนที่ร่วมกิจกรรมด้วยกัน เสนอแนวความคิดเพื่อให้คนอื่นได้แสดงความคิดเห็น และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี เป็นคนเสนอแนวความคิดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของกิจกรรมนั้นๆ ได้ทั้งยังมีความสามารถด้านการพ็อนรำ เมื่อมีกิจกรรมด้านการแสดง เยาวชนที่มีความสามารถด้านนี้จะรวมกลุ่มกัน ฝึกซ้อม จัดหาชุด แต่งหน้า ทำผมเอง หลังจากแสดงเสร็จแล้วก็มีรางวัลและได้รับคำชมจากผู้ใหญ่และเพื่อนๆ ด้วยกันทำให้เยาวชนมีกำลังใจ มีความภูมิใจตัวเองและอยากจะแสดงความสามารถของตัวเองแบบนี้ไปตลอด ทั้งยังเป็นผู้ฝึกหัดการพ็อนรำให้กับเพื่อนและน้องเยาวชนรุ่นเล็กด้วย เยาวชนกลุ่มนี้จะได้รับบทบาทให้คิดรูปแบบกิจกรรม แล้วนำมาเสนอในที่ประชุมเพื่อออกแบบกิจกรรมร่วมกันและกลุ่มนี้ยังเป็นกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมบนเวที

5) **คนที่เป็นม้าเร็ว (พูดง่าย ใช้คล่อง)** กลุ่มนี้จะชอบอำนวยความสะดวกให้เพื่อน ชอบทำกิจกรรมเป็นหลัก เรื่องวิชาการไม่ถนัด แต่เป็นกลุ่มที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของงาน ขว้างขวางเรื่องการหาสิ่งของหรือการยืมอุปกรณ์จากชุมชนหรือผู้ใหญ่ เยาวชนจะมีความสุขที่ได้ทำ ได้จัดหาสิ่งต่างๆเพื่อมาทำกิจกรรมด้วยตนเอง เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงาน จะเป็นกลุ่มที่รับปากจะทำได้ก่อนและทำออกมาได้ดี จึงได้รับบทบาทด้านประสานงานและอำนวยความสะดวก

6) **คนยังไม่กล้าแสดงออก (อาย)** เมื่อทำกิจกรรมหรือประชุมกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มคล้อยตามเพื่อน ยังไม่กล้าแสดงออกด้านความคิดหรือด้านการทำกิจกรรมเท่าที่ควรทำให้บทบาทคนกลุ่มนี้จะต้องถามความสมัครใจความสนใจของเขา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
สารบัญ	
สารบัญรูปภาพ	
สารบัญตาราง	
สารบัญแผนภูมิภาพ	
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 คำถามวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 กลุ่มเป้าหมาย	5
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	10
2.3 แนวคิดการสร้างเครือข่ายสำหรับเยาวชน	14
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
2.5 กรอบแนวคิด	26
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 ขอบเขตงานวิจัย	27
3.2 ขั้นตอนดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	28
3.3 พัฒนาโจทย์วิจัย	28
3.4 พัฒนาทีมวิจัย	30
3.5 การดำเนินการเก็บข้อมูล	32
3.6 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล	35
3.7 การรายงานความก้าวหน้า	37
3.8 การค้นหารูปแบบ	37
3.9 ประชุมรวบรวมข้อมูล	45
3.10 เวทีการนำเสนอข้อมูลงานวิจัย	46
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 บริบทชุมชน	47
4.2 บทเรียนชุดความรู้งานวิจัยเดิม	59

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
4.3 เครือข่ายและทุนทางสังคมในตำบลบ้านขาม	61
4.4 สถานการณ์ของเด็กเยาวชน	71
4.5 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็กเยาวชนบ้านขาม	79
4.6 รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม	80
4.7 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดหลังจากทำงานวิจัย	82
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา	87
5.2 อภิปรายผล	95
5.3 ปัญหาและอุปสรรคที่พบ	96
5.4 ข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยครั้งต่อไป	97
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	101
ภาคผนวก ข	
โครงการบุญคุณสถาน ลูกหลานทำดี	106
ภาคผนวก ค	
ประมวลภาพกิจกรรม	110
ภาคผนวก ง	
รายชื่อทีมวิจัย	122

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนการดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	28
ตารางที่ 2 แสดงปฏิทินแสดงถึงประเพณีบ้านขาม	68
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนเด็กเยาวชนบ้านขาม โซนที่ 1	71
ตารางที่ 4 แสดงจำนวนเด็กเยาวชนบ้านขาม โซนที่ 2	74
ตารางที่ 5 แสดงจำนวนเด็กเยาวชนบ้านขาม โซนที่ 3	77

สารบัญแผนภูมิภาพ

เรื่อง	หน้า
แผนภูมิภาพที่ 1 กรอบแนวคิด	22
แผนภูมิภาพที่ 2 แสดงกระบวนการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชน คนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม	82

สารบัญรูปภาพ

เรื่อง	หน้า
ภาพที่ 1 แผนที่ตำบลบ้านขามโดยสังเขป	3
ภาพที่ 2 กิจกรรมเกมจับเสือใส่ถัง	39
ภาพที่ 3 ภาพกิจกรรมเกมประครองรัก	39
ภาพที่ 4 กิจกรรมเกมฝ่าด่านอรหันต์	40
ภาพที่ 5 กิจกรรมเกมสามัคคีถอดเก็บ	40
ภาพที่ 6 กิจกรรมเกมรถไฟมหาสนุก	40
ภาพที่ 7 เยาวชนขอบริจาคข้าว	43
ภาพที่ 8 เยาวชนช่วยกันนำข้าวจากการบริจาคมากองรวมกัน	44
ภาพที่ 9 เยาวชนเตรียมงาน ร่วมกันตกแต่งสถานที่	44
ภาพที่ 10 กิจกรรมงานบุญคุณลาน	45
ภาพที่ 11 กิจกรรมแข่งขันฟุตบอลของเยาวชนตำบลบ้านขาม	45
ภาพที่ 12 แผนที่ตำบลบ้านขาม	49
ภาพที่ 13 กลุ่มทอผ้ากบบัว	56
ภาพที่ 14 กลุ่มผ้าห่มทอมือ	56
ภาพที่ 15 กลุ่มขนมทองม้วนสมุนไพรบ้านดอนนาดี	56
ภาพที่ 16 กลุ่มแจวบองพื้นบ้าน บ้านธาตุใหม่พัฒนา	56
ภาพที่ 17 แผนที่แสดงโซนที่ 1	57
ภาพที่ 18 แผนที่แสดงโซนที่ 2	58
ภาพที่ 19 แผนที่แสดงโซนที่ 3	58

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

สืบเนื่องจากงานวิจัย “โครงการศึกษารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทว และปโมทิตะเจติย์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู” ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2551 – 2553 ได้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ตำบลบ้านขาม จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านขาม หมู่ที่ 1 บ้านธาตุหาญเทว หมู่ที่ 2 บ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10 บ้านธาตุใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13 บ้านขามใหม่ หมู่ที่ 14

หลังเสร็จสิ้นโครงการวิจัย พบว่าเด็กและเยาวชนมีสัมมาคารวะมากขึ้น มีจิตอาสา มีบทบาทในชุมชนมากขึ้น เช่น ร่วมกับผู้ใหญ่สร้างโรงงานในวันสำคัญทางศาสนา จัดงานกีฬาชุมชน งานประเพณีลอยกระทงด้วยตนเอง โดยมีผู้ใหญ่คอยหนุนเสริมและให้กำลังใจ เด็กและเยาวชนมีทักษะวิทยากรกระบวนการ สามารถจัดและออกแบบค่ายเยาวชนด้วยตนเอง สิ่งสำคัญเกิดการรวมกลุ่มเยาวชนจิตอาสาชื่อว่า “กลุ่มเยาวชนคนดีศรีขามธาตุ” ในระดับชุมชนได้จัดทำหนังสือ “เจ็ดชั่วโคตร” เพื่อให้ลูกหลานได้รู้จักความเป็นมาของบรรพบุรุษของตน และเกิดความรักความผูกพันในความเป็นพี่น้องร่วมสายเลือดเดียวกัน

ต่อมาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภูมาต่อยอดสนับสนุนเครื่องดนตรีวงโปงลาง และครูสอนให้กับ “กลุ่มเยาวชนคนดีศรีขามธาตุ” กลายเป็นวงดนตรีโปงลางเยาวชนที่ชื่อว่า “ลำพะเนียงเสียงสวรรค์” (ลำพะเนียงเป็นชื่อแม่น้ำที่ไหลผ่านชุมชน) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองบัวลำภูก็สนับสนุนงบประมาณจ้างครูสอนโปงลางเพิ่มเติม องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภูสนับสนุนงบประมาณเครื่องเสียงและชุดประจำวง วงดนตรีดังกล่าวมีเยาวชนในตำบลบ้านขามเป็นสมาชิกวง นอกจากนี้ยังมีเยาวชนจากตำบลใกล้เคียง ได้แก่ ตำบลนามะเฟือง ตำบลบ้านพร้าวและตำบลหนองบัว เข้ามาร่วมด้วย

วงดนตรีพื้นเมืองของเยาวชนได้ไปช่วยงานชุมชนต่างๆ เช่น การทำโรงงานช่วยงานบุญกฐิน งานบุญลอยกระทง งานประเพณีบุญเดือนสามและนมัสการพระธาตุหาญเทว งานบุญคุณลานของจังหวัดหนองบัวลำภู งานพุทธาภิเษกพระพุทธรูปอำเภอโนนสัง งานบุญผ้าป่าสร้างโรงอาหารที่โรงเรียนหนองนกเขียน อำเภอโนนสัง งานวันเด็กแห่งชาติของจังหวัดหนองบัวลำภู งานวันผู้สูงอายุที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม งานขึ้นบ้านใหม่ และได้แสดงเปิดรายการ “ปลดหนี้” โทรทัศน์ ช่อง 7 ออกอากาศวันที่ 31 สิงหาคม 2554 อีกทั้งได้จัดกิจกรรมพี่สอนน้องรำและเล่นดนตรีพื้นบ้าน ล่าสุดวันที่ 9 ธันวาคม 2555 ไปร่วมงานสัมมนาผลกระทบการเปิดอาเซียนต่อคนจนที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นอกจากนี้กลุ่มรักษาระชาธิปไตยจังหวัดหนองบัวลำภู ได้จัดประชุมให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อขยายเครือข่ายเยาวชนให้เข้มแข็งในระดับตำบล ในเดือนมกราคม 2553 โดยครั้งนี้มีตัวแทนเยาวชนคนศรีขามธาตุได้รับคัดเลือกเป็นประธานกลุ่มเยาวชนตำบลบ้านขาม คือ นายอชิชัย สีหาสนิท

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามชักชวนกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุเข้าร่วมอบรมเพื่อจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม โดยครั้งนั้นเวทีประชุมได้คัดเลือกตัวแทนทีมวิจัยจากเยาวชน

ศรีขามธาตุ เป็นประธานสภาเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม คือ นายธวัชชัย แสนบุ่งค้อ จนถึงปัจจุบัน มีคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชน รวมทั้งหมด 20 คน

หลังจากเกิดสภาเด็กและเยาวชนแล้วเยาวชนจำนวน 5 คน ในเขตพื้นที่วิจัยเดิมได้เข้าร่วม โครงการอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.น้อย) กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ จัดกิจกรรมสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และข้อมูลผู้สูงอายุ ให้บริการตรวจวัดความดันโลหิต และให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมโครงการการแข่งขันกีฬาเยาวชน 5 ชุมชน(ศรีขามธาตุ) เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2555 เป็นกรรมการตัดสินกีฬาผู้สูงอายุตามโครงการมหกรรมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุ “หินคูณแข็งแรง” ครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2555 และกรรมการตัดสินกีฬานักเรียนตามโครงการแข่งขันกีฬาด้านยาเสพติดตำบลบ้านขาม ประจำปี 2555 ระหว่างวันที่ 14 - 16 ธันวาคม 2555 ณ โรงเรียนบ้านขามพิทยาคม

ในพื้นที่ตำบลบ้านขามจำนวน 14 หมู่บ้าน ยังคงรักษาวัฒนธรรมความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับการจัดงานบุญประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตวิถีชุมชน ในการจัดงานดังกล่าวก็จะปลอดเหล้าและอบายมุขต่างๆ เช่น งานศพ งานบวช งานกฐิน เป็นต้น โดยการจัดงานจะนำการเล่นพื้นบ้านมาแสดง เช่น การแสดงรำวงคองก้าและรำแมงต๋มเต่าของกลุ่มผู้สูงอายุ การแสดงรำวงชาวบ้านของกลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน และการแสดงโปงลางลำพะเนียงเสียงสวรรค์ของเยาวชน โดยการแสดงต่างๆ ในงานไม่หวังผลตอบแทน เป็นการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของคนในชุมชนไว้

ปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมให้พื้นที่ดำรงไว้ซึ่งสิ่งดีงามมาจากการมีพื้นฐานที่ดีของชุมชนมีพระธาตุหาญเทวี่ หลวงปู่หลอด ปโมทิโต และปโมทิตะเจติยี่เป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรม งานบุญ งานประเพณีต่างๆ ให้กับผู้คนรุ่นหลังได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปลูกฝังให้ลูกหลานรักถิ่นฐานบ้านเกิด เมื่อจบการศึกษาแล้วกลับมาพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง มีผู้นำชุมชนสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ มีกลุ่มครอบครัวที่เป็นตัวอย่าง เด็กและเยาวชนเห็นแบบอย่างจากวิถีชีวิตของผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ จึงเกิดแรงบันดาลใจและความภาคภูมิใจวิถีชุมชนของตน จึงเกิดการทำงานร่วมกันระหว่างเด็กและเยาวชนกับผู้ใหญ่ทำให้ช่องว่างระหว่างวัยลดลง กลุ่มผู้สูงอายุมีความภูมิใจในตัวลูกหลาน

ถึงแม้กิจกรรมขยายผลจากงานวิจัย 5 หมู่บ้าน จะกระจายออกไปในระดับตำบล แต่อีก 9 หมู่บ้าน ในเขตตำบลบ้านขาม มีเพียง 2 หมู่บ้าน คือ บ้านโคกกุ้ง หมู่ที่ 8 และบ้านโคกกุ้งใต้ หมู่ที่ 12 ที่มีการรวมกลุ่มของเยาวชนทำกิจกรรมด้านกีฬาและการร่วมสืบสานประเพณีวัฒนธรรม โดยมีผู้ใหญ่คอยหนุนเสริมการทำงานและเกิดประโยชน์กับชุมชนเขาเองและเกิดความสามัคคีระหว่งเยาวชนและผู้เฒ่ารวมทั้งชุมชนส่วนอีก 7 หมู่บ้าน ที่เหลือส่วนใหญ่เยาวชนแต่ละหมู่บ้านไม่ได้เกิดการรวมกลุ่ม ไม่มีกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดความคุ้นเคยซึ่งกันและกันในกลุ่มเยาวชนเท่าที่ควร แม้ว่าจะมีการจัดตั้งสภาเด็กในระดับตำบลขึ้นมา จะมีเพียงกิจกรรมเป็นครั้งคราว ไม่มีความต่อเนื่องขาดการทำงานแบบมีส่วนร่วม

จากการประชุมวิเคราะห์พื้นที่อีก 9 หมู่บ้าน พบว่า ยังมีเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น สูบบุหรี่ ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การทะเลาะวิวาท การเล่นการพนัน นอกจากนี้ยังพบว่ามีเยาวชนบางหมู่บ้านที่เมาแล้วขว้างปาหินใส่รถที่สัญจรไปมา เป็นต้น จากการวิเคราะห์สาเหตุปัจจัยเบื้องต้น มาจาก 1) การดำเนินกิจกรรมสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนสำคัญกับเด็กและเยาวชนน้อย 2) ไม่ค่อยเปิดโอกาสให้แสดงความสามารถในเวทีชุมชน 3) ภาวะขัดแย้งทางความคิด

ของผู้นำชุมชนที่ทำให้บทบาทของเยาวชนลดลง 4) แบบอย่างของผู้ใหญ่ในบางหมู่บ้าน 5) เยาวชนขาดการกระตือรือร้นที่จะรวมกลุ่มทำกิจกรรม

ภาพที่ 1 แผนที่ตำบลบ้านขามโดยสังเขป

จากสภาพดังกล่าวส่งผลให้ วิถีชีวิตของเยาวชนส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์ การร่วมกิจกรรมทางสังคม การเรียนรู้นอกโรงเรียนในรูปแบบต่างๆของเยาวชนจึงน้อยลงตามไปด้วย อีกทั้งสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและความเป็นสังคมเมืองที่รุกคืบเข้าแทนที่วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ทำให้ครอบครัวเริ่มอ่อนแอ ชุมชนขาดความเข้มแข็ง ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ กับเยาวชนมากมาย เช่น ติดโทรศัพท์ ติดมือถือ ติดเกมและอินเทอร์เน็ต มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน กินอาหารจานด่วน การพนัน ดื่มสุรา สูบบุหรี่ ความเครียด ขาดความอบอุ่น และยาเสพติด เป็นต้น

ดังนั้น การขยายบทบาทเยาวชนคนทำให้ร่วมสืบสานวัฒนธรรมประเพณีในชุมชนให้ครอบคลุมพื้นที่ในตำบลบ้านขามทั้ง 14 หมู่บ้าน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เยาวชน โดยความร่วมมือของเยาวชน ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ อสม. ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านช่องโป้ จึงได้ร่วมกันจัดทำ

โครงการวิจัย “รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู”

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 คำถามวิจัยหลัก

รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขามมีรูปแบบวิธีการอย่างไร

1.2.2 คำถามวิจัยรอง

1) ชุดความรู้บทเรียนสำคัญในการทำงานวิจัยรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวี่และปมิตะเจดีย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุมีอะไรบ้าง และจะนำมาปรับใช้ในการทำงานกับเยาวชนในระดับตำบลได้อย่างไร

2) สถานการณ์ของเด็กเยาวชนและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม มีอะไรบ้าง

3) เครือข่ายและทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในตำบลบ้านขามมีอะไรบ้าง

4) บทบาทของเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ในพื้นที่เป็นอย่างไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อศึกษาถอดบทเรียนชุดความรู้สำคัญในการทำงานวิจัยรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวี่และปมิตะเจดีย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ

1.3.2 เพื่อศึกษาสถานการณ์ของเด็กเยาวชน และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม

1.3.3 เพื่อศึกษาเครือข่ายและทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในตำบลบ้านขาม

1.3.4 เพื่อศึกษาบทบาทของเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ในพื้นที่

1.3.5 เพื่อค้นหารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตพื้นที่

หมู่บ้านในตำบลบ้านขามจำนวน 14 หมู่บ้าน ดังนี้บ้านขาม หมู่ที่ 1 บ้านธาตุหาญเทวี่ หมู่ที่ 2 บ้านโนนคูณ หมู่ที่ 3 บ้านหิน หมู่ที่ 4 บ้านช่องโป้ หมู่ที่ 5 บ้านค้อ หมู่ที่ 6 บ้านดอนนาดี หมู่ที่ 7 บ้านโคกสูง หมู่ที่ 8 บ้านโนนหวาย หมู่ที่ 9 บ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10 บ้านช่องโป้ หมู่ที่ 11 บ้านโคกสูงใต้ หมู่ที่ 12 บ้านธาตุใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13 และบ้านขามใหม่ หมู่ที่ 14

1.4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

1) บทเรียนชุดความรู้สำคัญในการทำงานวิจัยรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวี่และปมิตะเจดีย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ

2) บริบทชุมชนตำบลบ้านขาม

3) สถานการณ์ของเด็กเยาวชนและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม

- 4) เครือข่ายและทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในตำบลบ้านขาม
- 5) บทบาทของเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ในพื้นที่
- 6) ศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม

1.4.3 ขอบเขตเวลา

เดือนพฤษภาคม 2556 ถึง เดือนเมษายน 2557 ขยายถึง เดือนพฤศจิกายน 2557

1.5 กลุ่มเป้าหมาย

1.5.1 กลุ่มเป้าหมายหลัก

เด็ก เยาวชนอายุ 12 - 25 ปี ที่อยู่ในเขตตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.5.2 กลุ่มเป้าหมายรอง

กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มอสม. และกลุ่มผู้ปกครอง ที่อยู่ในเขตตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.5.3 กลุ่มเป้าหมายที่จะขยายผล

- 1) กลุ่มโรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านขามพิทยาคม 2) โรงเรียนชุมชนขามธาตุวิทยา 3) โรงเรียนบ้านโคกกุง 4) โรงเรียนดอนนาดี 5) โรงเรียนบ้านหินคูณ 6) โรงเรียนบ้านช่องโป้ 7) โรงเรียนบ้านช่องโป้ สาขาบ้านค้อ และ 8) โรงเรียนบ้านช่องโป้สาขาบ้านโนนหวาย
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม
- 3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านช่องโป้

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ได้ข้อมูลบทเรียนชุดความรู้สำคัญในการทำงานวิจัยรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ พระธาตุหาญเทวีและปโมทิตะเจดีย์
- 1.6.2 ได้ข้อมูลสถานการณ์ของเด็กเยาวชน และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ตำบลบ้านขาม
- 1.6.3 ได้ข้อมูลเครือข่ายและทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในตำบลบ้านขาม
- 1.6.4 ได้ข้อมูลบทบาทของเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ในพื้นที่
- 1.6.5 ได้รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู
- 1.6.6 เกิดกลุ่มเยาวชนคนสร้างสรรค์ที่มีจิตสาธารณะ ทำประโยชน์แก่ชุมชน มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น
- 1.6.7 สภาเด็กและเยาวชนมีความเข้มแข็ง
- 1.6.8 เป็นนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม
- 1.6.9 ขยายผลการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เพื่อศึกษาวิธีการถอดบทเรียนชุดความรู้สำคัญในการทำงาน รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุร่วมถึงสถานการณ์ของเด็กเยาวชนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขามและวิธีการสร้างเครือข่ายทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในตำบลบ้านขาม ศึกษาบทบาทของเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ ตลอดจนค้นหารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ตามหัวข้อดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 2.3 แนวคิดการสร้างเครือข่ายสำหรับเยาวชน
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิด

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน

ประเทศไทยได้มีการจัดทำนโยบายแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติให้ตรงกับช่วงระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนที่เริ่มกำเนิดขึ้นครั้งแรกในช่วงระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) จากนั้นประเทศไทยได้มีนโยบายนโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว (พ.ศ. 2545 - 2554) ที่สิ้นสุดลงในปี 2554 มีจุดเน้นการพัฒนา 3 ด้าน คือ การพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การพัฒนาครอบครัวและชุมชน การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ทั้งนี้ได้แบ่งกลุ่มเด็กเป็น 2 แบบ คือ 1) แบ่งตามสภาวะความเป็นอยู่ ได้แก่ กลุ่มเด็กในภาวะยากลำบากกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และกลุ่มปกติทั่วไป และ 2) แบ่งตามช่วงอายุ โดยมีจุดเน้น ดังนี้

กลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ให้บริการด้านสาธารณสุข การเตรียมความพร้อมระดับก่อนประถมศึกษา การสงเคราะห์เด็ก

กลุ่มเด็กอายุ 6 - 14 ปี การศึกษาในโรงเรียนเพื่อพัฒนาสติปัญญาและความสามารถพื้นฐาน

กลุ่มเยาวชนอายุ 15 - 25 ปี การศึกษา การฝึกอาชีพระยะสั้น กิจกรรมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน

2.1.1 ความหมายเยาวชน

เยาวชน หมายถึง คนหนุ่มสาวที่มีพลังอันสำคัญที่จะสามารถช่วยกันเสริมสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต ดังนั้น เยาวชนที่ดีควรตระหนักในคุณค่าของตนเอง และร่วมแรงร่วมใจ สามัคคีและเสียสละเพื่อส่วนรวม (ไพศาล ภูไพบูลย์, 2552)

เยาวชน หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ถึง 25 ปีบริบูรณ์ (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2554)

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และไม่ใช่เป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส (วรณัฐ อุณกร, 2528)

เยาวชน หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปี บริบูรณ์ถึง 25 ปีบริบูรณ์ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550)

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 25 ปีบริบูรณ์ และไม่ใช่เป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส (กาญจนา นาคสกุล, 2528)

จากความหมายของเยาวชนข้างต้น สรุปได้ว่า การกำหนดอายุของเยาวชนแตกต่างกันไปได้หลายแบบ โดยเป็นผู้เยาว์หรือผู้ที่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายนั้น ต้องมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ใช่เป็นผู้เยาว์หรือผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส กลุ่มเด็กที่ต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษได้แก่เด็กที่ประสบปัญหาทางสังคมอยู่ในสภาวะยากลำบากในการดำรงชีวิตและต้องได้รับการแทรกแซง (Intervention) เพื่อคุ้มครองเป็นพิเศษซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2554)

1. กลุ่มเด็กที่ถูกกระหนาบจากปัจจัยครอบครัวเป็นหลักคือเด็กกำพร้าเด็กที่เป็นบุตรบุญธรรมเด็กถูกทอดทิ้งถูกปล่อยปละละเลยเด็กเร่ร่อนเด็กถูกทำร้ายทารุณเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศ
2. กลุ่มเด็กที่ถูกผลกระทบจากปัจจัยด้านรัฐเป็นหลักคือเด็กพลัดถิ่นเด็กถูกแรงงานต่างชาติดูถูกเขาเด็กกลุ่มชาติพันธุ์เด็กไม่มีสัญชาติและเด็กไม่มีหลักฐานการเกิด
3. เด็กที่ถูกผลกระทบจากปัจจัยด้านครอบครัวสังคมและรัฐร่วมกันคือเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค้ามนุษย์แรงงานเด็กเด็กในกระบวนการยุติธรรมเด็กในชุมชนแออัดเด็กยากจนเด็กถูกกรรมกรก่อสร้างเด็กกับสารเสพติดสุราและหรือบุหรืเด็กที่ใช้ความรุนแรง จึงทำให้เด็กและเยาวชนสามารถแยกเป็นกลุ่ม ได้ดังนี้

ในการวิจัยครั้งนี้เด็กและเยาวชน หมายถึงบุคคลที่มีอายุ 12 - 25 ปี ที่อยู่ในเขตตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

2.1.2 ลักษณะของเยาวชนที่ดี

เยาวชนที่ดีควรจะเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม กล่าวคือ จะต้องมึธรรมะในการดำเนินชีวิตได้แก่

- 1) การเสียสละต่อส่วนรวม เป็นคุณธรรมที่ช่วยในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า เพราะถ้าสมาชิกในสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตน จะทำให้สังคมพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมั่นคง
- 2) การมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นคุณธรรมที่ช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เพราะถ้าสมาชิกในสังคมยึดมั่นในระเบียบวินัย รู้และเข้าใจสิทธิของตนเอง ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด สังคมนั้นก็จะมีแต่ความสุข เช่นข้าราชการทำหน้าที่บริการประชาชนอย่างดีที่สุด ก็ย่อมทำให้เป็นที่ประทับใจรักใคร่ของประชาชนผู้มารับบริการ
- 3) ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญ เพราะหากสมาชิกในสังคมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่เบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของประเทศชาติมาเป็น

ของตน รวมทั้งผู้นำประเทศมีความซื่อสัตย์สุจริต ก็จะทำให้สังคมมีแต่ความเจริญ ประชาชนมีแต่ความสุข

4) ความสามัคคี ความรักใคร่กลมเกลียวปรองดองและร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจะทำให้สังคมเป็นสังคมที่เข้มแข็ง แต่หากคนในสังคมเกิดความแตกแยกทั้งทางความคิดและการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันจะทำให้สังคมอ่อนแอและล่มสลายในที่สุด

5) ความละเอียดและเกรงกลัวในการทำชั่ว ถ้าสมาชิกในสังคมมีหิริโอตตัปปะมีความเกรงกลัวและละเอียดในการทำชั่ว สังคมก็จะอยู่กันอย่างสงบสุข เช่น นักการเมืองจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตไม่โกงกิน ไม่เห็นแก่ประโยชน์พวกพ้อง โดยต้องเห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ประเทศชาติก็จะสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง

สรุปได้ว่า เยาวชนที่ดีในตำบลบ้านขาม ควรจะเป็นผู้ที่มีความคุณธรรมจริยธรรมมีความเสียสละต่อส่วนรวมมีระเบียบวินัยรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซื่อสัตย์สุจริต สามัคคีรักใคร่กลมเกลียวปรองดองร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและความละเอียดเกรงกลัวในการทำชั่ว

2.1.3 การปฏิบัติตนเป็นเยาวชนที่ดีตามสถานภาพและบทบาท

1) เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว เยาวชนในสถานภาพของการเป็นบุตรควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- (1) เคารพเชื่อฟังบิดามารดา
- (2) ช่วยเหลือบิดามารดาในทุกโอกาสที่ทำได้
- (3) ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย สรุ่ยสุร่าย
- (4) มีความรักใคร่ปรองดองในหมู่พี่น้อง
- (5) ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
- (6) ประพฤติตนให้สมกับเป็นผู้ดำรงวงศ์ตระกูล

2) เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน เยาวชนในฐานะนักเรียนควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- (1) รับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียน คือ ตั้งใจเรียน ประพฤติตนเป็นคนดี
- (2) เชื่อฟังคำสั่งสอนอบรมของครูอาจารย์
- (3) กตัญญูรู้คุณของครูอาจารย์
- (4) รักใคร่ปรองดองกันในกลุ่มเพื่อนนักเรียน
- (5) ส่งเสริมเพื่อนในทางที่ถูกที่ควร

3) เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ชุมชนคือสังคมขนาดเล็ก เช่น หมู่บ้านหรือกลุ่มคน โดยเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ จึงต้องมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนดังนี้

(1) รักษาสุขลักษณะของชุมชนเช่น การทิ้งขยะให้เป็นที่ ช่วยกำจัดสิ่งปฏิกูลต่างๆ เป็นต้น

(2) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ไม่ขีดเขียนทำลายโบราณวัตถุในชุมชน ช่วยกันดูแลสาธารณสมบัติ

(3) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน

4) เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของประเทศชาติ

- (1) เข้ารับการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน 12 ปี
- (2) ปฏิบัติตนตามกฎหมาย
- (3) ใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
- (4) ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- (5) สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
- (6) ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ที่ทางราชการจัดขึ้น
- (7) ประกอบอาชีพสุจริตด้วยความขยันหมั่นเพียร
- (8) ประหยัดและอดออม

สรุปได้ว่าการปฏิบัติตนเป็นเยาวชนที่ดีตามสถานภาพและบทบาทของเยาวชนตำบลบ้านขามเยาวชนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวโรงเรียนชุมชน และประเทศชาติ

2.1.4 คุณลักษณะเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 กำหนดคุณลักษณะเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ซึ่งถือเป็นวิสัยทัศน์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไว้ดังนี้ (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2554)

1) ให้เด็กและเยาวชนมีความผูกพันต่อครอบครัวภาคภูมิใจในความเป็นไทยมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยและรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่นรวมทั้งกฎเกณฑ์และกติกาในสังคม

2) ให้มีสุขภาพและพลานามัยแข็งแรงรู้จักป้องกันตนเองจากโรค และสิ่งเสพติด

3) ให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ตามสมควรแก่วัยจริยธรรมและคุณธรรม

4) ให้มีทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงานมีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในการทำงานสุจริต

5) ให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

6) ให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกในการให้และการอาสาสมัครรวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

7) ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองต่อผู้อื่นและต่อส่วนรวมตามสมควรแก่วัย

คุณลักษณะเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ของเยาวชนตำบลบ้านขามเด็กและเยาวชนมีความผูกพันต่อครอบครัวมีสุขภาพและพลานามัยแข็งแรงรู้จักป้องกันตนเองจากโรค และสิ่งเสพติดมีวุฒิภาวะทางอารมณ์มีทักษะเจตคติที่ดีต่อการทำงานมีศักดิ์ศรีภาคภูมิใจในการทำงานสุจริตรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเองผู้อื่น และส่วนรวม

2.1.5 ความต้องการของเด็กและเยาวชน

จากการจัดสัมภาษณ์การพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (2552) เด็กและเยาวชนได้นำเสนอความต้องการการพัฒนาเด็กและเยาวชนต่อนายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ดังนี้ (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2554)

- 1) ต้องการความปลอดภัยและมีความสุขโดยได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากภาครัฐในพื้นที่เป็นหลักนอกเหนือจากครอบครัวแล้วซึ่งจะทำให้เกิดความสมานฉันท์ตามมา
- 2) ต้องการความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดาร
- 3) ต้องการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับครอบครัวเพื่อสนับสนุนความสัมพันธ์และการพูดจาสื่อสารที่ดีต่อกันภายในครอบครัว
- 4) ต้องการรับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม
- 5) ต้องการให้มีศูนย์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมั่นคงตลอดชีวิตสนับสนุนกลไกให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้านรวมถึงการค้นหาและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส
- 6) ต้องการให้ผู้ทำงานกับเด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่เข้าใจเด็กและเยาวชน
- 7) ต้องการโอกาสให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมตลอดทุกกระบวนการในการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน
- 8) ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งกำหนดเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมสนับสนุนงบประมาณอุปกรณ์สถานที่และทรัพยากรที่จำเป็นจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็กและเยาวชนและควรจัดกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ
- 9) ต้องการให้สื่อมวลชนนำเสนอการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนให้สังคมได้รับรู้มากกว่านี้เพื่อเป็นภาพลักษณ์และต้นแบบที่งดงามอย่างสร้างสรรค์สำหรับเด็กเยาวชนและสังคม
- 10) ต้องการให้รัฐสนับสนุนองค์กรดูแลเด็กที่ยึดหยุ่นอิสระมีเสรีภาพและมีกองทุนด้านเด็กและเยาวชน

ในการวิจัยครั้งนี้ความต้องการของเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม เยาวชนมีความต้องการความปลอดภัย ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข จัดกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับครอบครัว บริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ศูนย์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมั่นคงตลอดชีวิต ผู้ทำงานกับเด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่เข้าใจเด็กและเยาวชนเปิดให้โอกาสให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งให้ความสำคัญกับเด็ก เยาวชน สื่อมวลชนนำเสนอการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของเด็ก เยาวชนรัฐสนับสนุนองค์กรดูแลเด็กที่ยึดหยุ่นอิสระมีเสรีภาพและมีกองทุนด้านเด็ก เยาวชน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

มนุษย์กับวัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันคบหาสมาคม ประกอบอาชีพร่วมกัน ล้วนเป็นผลมาจากวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นเครื่องกลมเกลียวจิตใจมนุษย์ ก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สังคมและวัฒนธรรมจึงจำเป็นของคู่กัน โดยมนุษย์เป็นผู้สร้างวัฒนธรรม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสร้างความเจริญให้แก่สังคมของมนุษย์

2.2.1 ความหมายของวัฒนธรรม

คำว่าวัฒนธรรมมาจากภาษาอังกฤษว่า Culture ซึ่งคำเดิมในภาษาละตินคือ Cultura มีความหมายหลายอย่าง เช่น การเพาะปลูก การปลูกฝัง การปลูกพืช การทำให้ดีกว่าเดิมโดยการอบรม หรือฝึกหัด

ความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 คำว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะดังนั้นสิ่งใดก็ตามหากมีการเจริญขึ้นด้วยการศึกษา อบรมจะอยู่ในขอบข่ายความหมายของคำว่าวัฒนธรรมได้ทั้งสิ้น พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น นราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติไว้ โดยมาจากการรวมกันสองคำ คือ

- วัฒน มาจาก วุฒุน ในภาษาบาลี หมายถึง ความเจริญงอกงาม
- ธรรม มาจาก ธรม ในภาษาสันสกฤต หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่จริง

วัฒนธรรม หมายถึง สภาพที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม หรือความมีระเบียบวินัยนิยม ของคำว่า วัฒนธรรมนั้น ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความไว้ แต่กล่าวโดยสรุปแล้ว ความหมายของวัฒนธรรมเป็นดังนี้

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมในการดำเนิน ชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ความก้าวหน้าคนส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม โดยสร้างเป็นกฎเกณฑ์แบบแผน เพื่อนำไป ปฏิบัติให้เป็นไปตามรูปแบบเดียวกัน ถือเป็น "มรดกแห่งสังคม"

ในการวิจัยครั้งนี้ วัฒนธรรม หมายถึง เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้รับมาจากบรรพบุรุษหรือถ่ายทอด ให้แก่อนุชนรุ่นหลัง จนเป็นวิถีของสังคม

2.2.2 ลักษณะของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีลักษณะสำคัญซึ่งอาจแยกกล่าวได้ ดังนี้

1) วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learned Behavior) วัฒนธรรม ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดและไม่ใช่ว่าสิ่งที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ เช่น กริยาท่าทาง การพูด การเขียน การแต่งกาย มารยาทต่าง ฯลฯ พฤติกรรมเหล่านี้ต้องอาศัยการเรียนรู้เท่านั้นจึงจะทำได้ การที่มนุษย์สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมได้ ก็เพราะมนุษย์สามารถติดต่อทำความเข้าใจกันโดยใช้สัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุดคือ ภาษา ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนแต่ถ้ามนุษย์ถูกแยกออกจากเพื่อนมนุษย์อื่น และไม่ได้ รับการสั่งสอนก็ไม่อาจทำสิ่งต่างๆ ได้ ดังนั้น การที่เด็กขาดลักษณะของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ก็ เพราะไม่ได้เรียนรู้วัฒนธรรม วัฒนธรรมจึงเป็นพฤติกรรมที่ต้องเรียนรู้

2) วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต (Way of Life) ในทางสังคมศาสตร์ กล่าว วัฒนธรรมเป็น วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็น แบบแผนการดำเนินชีวิต เป็นตัวกำหนดรูปแบบที่จดจำสืบต่อกันมา ทั้งด้านครอบครัว เศรษฐกิจ การ ปกครอง การกิน การเขียน การทำงาน ล้วนเป็นเรื่องของวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งสิ้น ซึ่ง เป็นแบบแผนกันไปในแต่ละชาติ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมจีน หรือวัฒนธรรมตะวันตกเป็นต้น

3) วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม (Social Heritage) วัฒนธรรมของมนุษย์นั้น สามารถถ่ายทอดสืบสารต่อกันได้ วังเกิดจากการเรียนรู้สิ่งที่มีอยู่แล้ว เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน หรือ สัญลักษณ์ต่างๆ ช่วยให้มีมนุษย์สื่อสารและเข้าใจกันได้

4) วัฒนธรรมเป็นลักษณะที่เหนืออินทรีย์ (The Superorganic) หมายถึง วัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป เป็นสิ่งไม่คงที่นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงที่ไม่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการทางพันธุกรรม หรือไม่เกี่ยวข้อง กับร่างกายนั่นเอง มนุษย์ชาติทั้งมวล สามารถได้รับประโยชน์ จากสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่สะดวกรวดเร็วขึ้นผลที่ ตามมาคือมีการสร้างท่าอากาศยาน ถนนหนทาง เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผลต่อสังคมใน ด้านอื่นๆ มากมาย

ในการวิจัยครั้งนี้ ลักษณะของวัฒนธรรมได้แก่ วัฒนธรรมที่เป็นพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ วิธีซึมรดทางสังคม และลักษณะที่เหนืออินทรีย์

2.2.3 ประเภทของวัฒนธรรม

แนวคิดที่ 1 แบ่งประเภทวัฒนธรรมตามหลักทางด้านสังคมวิทยา ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากสังคมโดยทั่วไปแบ่งได้ 2 ประเภท ตามลักษณะสภาพสังคมในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งทั้ง 2 ประเภทนี้ จะต้องสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน แต่รูปแบบที่มีลักษณะสวนทางกันซึ่งแนวคิดนี้จำแนกเป็น

1) วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) หมายถึง วัฒนธรรมด้านรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้ มีรูปร่าง จากสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์ผลิตขึ้นมาใช้ในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร บ้านเรือน ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น

2) วัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ (Non - material Culture) หมายถึง วัฒนธรรมด้านนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เช่น ภาษา ความคิด ค่านิยม ถ้อยคำที่ใช้พูด ถ้อยคำที่ใช้พูด ประเพณี ความเชื่อที่มนุษย์ยึดถือเกี่ยวกับศาสนา ลัทธิทางการเมือง วัฒนธรรมประเภทนี้บางครั้งรวมเอาการศึกษา การแข่งขันกีฬา แนวคิดเกี่ยวกับยุทธวิธีของผู้แข่งขัน และการดูการแข่งขันไว้ด้วย

สรุปได้ว่า ประเภทของวัฒนธรรมในตำบลบ้านขาม ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นวัฒนธรรมด้านรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้ มีรูปร่าง จากสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์ผลิตขึ้นมาใช้ในการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ เป็นวัฒนธรรมด้านนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เช่น ภาษา ความคิด ค่านิยม ถ้อยคำที่ใช้พูด ถ้อยคำที่ใช้พูด ประเพณี ความเชื่อที่มนุษย์ยึดถือเกี่ยวกับศาสนา ลัทธิทางการเมือง

2.2.4 เอกลักษณ์ของวัฒนธรรม

เอกลักษณ์เป็นลักษณะเด่นของสังคมที่เห็นได้ชัด ซึ่งแตกต่างไปจากสังคมอื่น เพราะเกิดจากการสั่งสมของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีมาเป็นเวลาช้านาน เอกลักษณ์ไทยจึงเป็นเอกลักษณ์แห่งความภาคภูมิใจของชนชาวไทยทุกคนในการมีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ภาษา ศิลปกรรม อาหาร การแต่งกาย เป็นของตนเอง คนไทยทุกคนจึงต้องช่วยกันอนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนาเอกลักษณ์ไทยให้อยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป

1) ความหมายของเอกลักษณ์ไทย

เอกลักษณ์ คือ ลักษณะที่เด่นชัดของสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งลักษณะเหมือนกันหรือร่วมกันของสังคมนั้นๆ ที่เห็นได้ชัดเจนว่าแตกต่างจากลักษณะของสังคมอื่น

เอกลักษณ์ไทย หมายถึง ลักษณะของความเป็นไทยที่ดูแล้วแตกต่างจากลักษณะสังคมของชาติอื่นมีความแตกต่าง ซึ่งอาจมองได้จากรูปลักษณะ การประเพณีปฏิบัติ กิริยาท่าทาง การแต่งกาย วัฒนธรรมจารีตประเพณี ฯลฯ สังเกตได้ว่าลักษณะเด่นของความเป็นไทยนั้นไม่ว่า

จะอยู่ที่ใด ก็สามารถแยกออกจากชนชาติอื่นได้ นอกจากภาษาพูดแล้ว ความยิ้มแย้มแจ่มใสก็เป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของสังคมไทย จนชาวตะวันตกขนานนามว่า **"สยามเมืองยิ้ม"**

2) เอกลักษณ์เด่นของวัฒนธรรมไทย

(1) เป็นวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานมาจากเกษตรกรรมเป็น "วัฒนธรรมเกษตร" เช่น มีการช่วยเหลือกัน เรียกว่าการลงแขกเกี่ยวข้าว การแห่นางแมวเพื่อขอฝน การทำขวัญข้าว ไหว้แม่โพสพ

(2) เป็นสังคมที่มีความสนุกสนาน การทำงานจะเป็นไปพร้อมกับความรื่นเริง เช่น เมื่อเกี่ยวข้าวจะร้องเพลงไปด้วย "เกี่ยวเถอะนะแม่เกี่ยวชะชะเกี่ยวเถอะนะแม่เกี่ยว อย่ามัวแลเหลียว เดียวเดียวจะเกี่ยวก้อยเอ๋ย"

(3) เป็นสังคมที่เทิดทูลพระมหากษัตริย์ด้วยความจงรักภักดี

(4) นับถือพระพุทธศาสนา เป็นสังคมชาวพุทธ มีพุทธศาสนิกชนให้ความสำคัญ

(5) มีน้ำใจของความเป็นไทย พึ่งพาอาศัยกัน รักความสงบ

(6) ชอบเรื่องการทำบุญ สร้างกุศล และช่วยงานบุญกกุศล

3) เอกลักษณ์เด่นของวัฒนธรรมไทย

(1) ภาษาไทย ตัวอักษรไทย ซึ่งนับว่าเป็นอารยธรรมขั้นสูง

(2) อาหารไทย เช่น น้ำพริกปลาทุ หรือต้มยำกุ้ง ที่รู้จักและโด่งดังไปทั่วโลก

(3) สมุนไพรไทย แม้แต่ต่างชาตาก็ให้ความสนใจ เช่น ว่านหางจระเข้ กระชาย

ดำ กราวเครือ

(4) ฉายาสยามเมืองยิ้ม ซึ่งแสดงถึงความยิ้มแย้มแจ่มใส มีอัธยาศัย ซึ่งหายาก

ในชนชาติอื่น

(5) มารยาทไทย เช่น การไหว้ เป็นที่รู้จักของคนทั่วโลก การมีสัมมาคารวะ

เคารพผู้อาวุโส รู้จักกาลเทศะ

(6) ประเพณีไทย เช่น พิธีทอขวัญ บุญบั้งไฟ การแห่ปราสาทผึ้ง แห่นางแมว

(7) การแสดงแบบไทย เช่น ลิเก โขน รำวง

(8) ดนตรีไทย เช่น ระนาด ปี่ ขลุ่ย อังกะลุง

(9) การละเล่นไทย เช่น มอญซ่อนผ้า ลำตัด

(10) สิ่งก่อสร้างเช่น เรือไทย

(11) เพลงไทย เช่น เพลงไทย (เพลงไทยเดิม) เพลงลูกทุ่ง

4) เอกลักษณ์ที่สำคัญของสังคมไทย

เอกลักษณ์ของสังคมไทย เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นไทยที่บรรพบุรุษได้สั่งสมสืบทอดโดยมอเป็นมรดกให้แก่อนุชนรุ่นหลังไว้ได้เป็นความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ ซึ่งเอกลักษณ์นี้นับว่าเป็นสิ่งที่ดี คนไทยควรนำมาปฏิบัติและสืบสานต่อไป

(1) เป็นสังคมที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สถาบันพระมหากษัตริย์นับว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ กษัตริย์ไทยโบราณ จนถึงปัจจุบันทรงเป็น ผู้นำประเทศให้พ้นภัยทำนุบำรุง ประเทศชาติให้รุ่งเรือง

(2) สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมซึ่งอาชีพหลักมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้คนไทยมีความผูกพันกับธรรมชาติ มีความอดทน การร่วมมือร่วมใจ รู้จักบุญคุณของธรรมชาติและบุญคุณของแผ่นดิน

(3) เคารพในระบบอาวุโสทำให้คนไทยมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักกาลเทศะ

(4) ศาสนาสังคมไทยมีศาสนาพุทธเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจมาแต่อดีต และเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือกันมากที่สุด หลักธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนา สอนให้คนไทยยึดถือทางสายกลาง เชื่อในเรื่องบาปบุญ คุณโทษ หลักคำสอนของพระพุทธศาสนามีความเป็นวิทยาศาสตร์ แม้แต่ชาวต่างชาติก็หันมานับถือและบวชในพระพุทธศาสนากันมาก

(5) ภาษาเริ่มกันมาแต่สมัยสุโขทัย โดยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทำให้คนไทยมีภาษาไทยใช้ เป็นเอกลักษณ์คนไทยจึงควรพูดและเขียนภาษาไทยให้ถูกต้อง เพื่อสืบทอดให้ลูกหลานต่อไป

(6) รักอิสระหรืออาจใช้คำว่า ความเป็นไทยไม่ขึ้นกับใคร แสดงความเป็นเอกราช ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ควรดำรงไว้

(7) ศิลปกรรมคือผลงานที่ช่างฝีมือไทยหรือศิลปินไทยได้สร้างสมไว้จากความรู้สึกนึกคิดหรือจินตนาการ

การวิจัยในครั้งนี้ เอกลักษณะของวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะของความเป็นไทยที่ดูแล้วแตกต่างจากลักษณะสังคมของชนชาติอื่นมีความแตกต่างจากรูปลักษณะ ประเพณีปฏิบัติ กิริยาท่าทางการแต่งกาย วัฒนธรรมจารีตประเพณี

2.3 แนวคิดการสร้างเครือข่ายสำหรับเยาวชน

2.3.1 ความหมาย

เครือข่าย (Network) คือการเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ประเด็นสำคัญของนิยามข้างต้นคือ (1) ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ (2) กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน (3) เครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้นๆ (ธนา ประมุขกุล, 2544:1 – 5)

ดังนั้นเครือข่ายต้องมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกันซึ่งอาจเป็นกิจกรรมเฉพาะกิจตามความจำเป็น เมื่อภารกิจบรรลุเป้าหมายแล้ว เครือข่ายก็อาจยุบสลายไป แต่ถ้ามีความจำเป็นหรือมีภารกิจใหม่อาจกลับมารวมตัวกันได้ใหม่หรือจะเป็นเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระยะยาวก็ได้การรวมตัวเป็นเครือข่ายในลักษณะการแลกเปลี่ยน ต้องสกัดเอาส่วนดีหรือจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาเรียนรู้และสนับสนุนกันและกัน เป็นการผนึกกำลัง (Synergy) ในลักษณะที่มากกว่า $1+1=2$ แต่ต้องเป็น $1+1 > 2$ เรียกว่าเป็น “พลังทวีคูณ” ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานเป็นเครือข่ายต้องดีกว่าผลรวมที่เกิดจากการปล่อยให้ต่างคนต่างทำแล้วนำผลลัพธ์ของแต่ละคนมารวมกัน

การสร้างเครือข่ายของตำบลบ้านขาม สรุปได้ว่า การเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันหรือทำกิจกรรมร่วมกันให้เกิดกิจกรรมระยะยาว

2.3.2 องค์ประกอบของเครือข่าย

1) เครือข่ายเทียม (Pseudo network) หมายถึงเครือข่ายชนิดที่เราหลงผิดคิดว่าเป็นเครือข่าย แต่แท้จริงแล้วเป็นแค่การชุมนุมพบปะสังสรรค์ระหว่างสมาชิกโดยที่ต่างคนต่างก็ไม่ได้มีเป้าหมายร่วมกัน และไม่ได้ตั้งใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการรวมกลุ่มแบบเฮโลสาระพา หรือรวมกันตามกระแสนิยมที่ไม่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนลักษณะของเครือข่ายลวงจะไม่มี การสานต่อระหว่างสมาชิก ดังนั้น การทำความเข้าใจกับองค์ประกอบของเครือข่ายจึงมีความสำคัญ เพื่อช่วยให้สมาชิกสามารถสร้างเครือข่ายแทนการสร้างเครือข่ายเทียมเครือข่าย (แท้) มีองค์ประกอบสำคัญอยู่อย่างน้อย 7 อย่าง คือ

- (1) มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (Common perception)
- (2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common vision)
- (3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual interests/benefits)
- (4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (Stakeholder's

Participation)

- (5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary relationship)
- (6) มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (Interdependent)
- (7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน (Interaction)

2) มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน (common perception)

สมาชิกในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่ายอาทิเช่น มีความเข้าใจในตัวปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ประสบกับปัญหาอย่างเดียวกันหรือต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือลดความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าเริ่มต้นด้วยการรับรู้ที่ต่างกัน มีมุมมองหรือแนวคิดที่ไม่เหมือนกันแล้ว จะประสานงานและขอความร่วมมือยาก เพราะแต่ละคนจะติดอยู่ในกรอบความคิดของตัวเอง มองปัญหาหรือความต้องการไปคนละทิศละทาง แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายจะมีความเห็นที่ต่างกันไม่ได้ เพราะมุมมองที่แตกต่างช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ในการทำงานแต่ความต่างต่างนั้นต้องอยู่ในส่วนของกระบวนการ (Process) ภายใต้การรับรู้ถึงปัญหาที่สมาชิกทุกคนยอมรับแล้ว มิฉะนั้นความเห็นที่ต่างกันจะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

3) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision)

วิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันและมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลังมีความเป็นเอกภาพ และช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ในทางตรงกันข้ามถ้าวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสมาชิกบางกลุ่มขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่าย พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มนั้นก็จะเริ่มแตกต่างจากแนว

ปฏิบัติที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้นแม้ว่าจะต้องเสียเวลามากกับความพยายามในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน แต่ก็จำเป็นจะต้องทำให้เกิดขึ้น หรือถ้าสมาชิกมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวอยู่แล้ว ก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้มากที่สุดแม้จะไม่ซ้อนทับกันแนบสนิทจนเป็นภาพเดียวกันแต่อย่างน้อยก็ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

4) มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits)

คำว่าผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นความต้องการ (Need) ของมนุษย์ในเชิงปัจเจก อาทิเช่นเกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ สมาชิกของเครือข่ายเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาที่ต่างก็มีความต้องการเป็นของตัวเอง (Human needs) ถ้าการเข้าร่วมในเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเขาหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เขามามีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้น

ดังนั้นในการที่จะดึงใครสักคนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่าย จำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม ถ้าจะให้ดีต้องพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่เขาจะร้องขอ ลักษณะของประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับอาจแตกต่างกันแต่ควรต้องให้ทุกคนและต้องเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่เป็นเข้ามาเป็นเพียงไม้ประดับเนื่องจากมีตำแหน่งในเครือข่าย แต่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติการกิจ เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกเห็นว่าเขาเสียประโยชน์มากกว่าได้ หรือเมื่อเขาได้ในสิ่งที่ต้องการเพียงพอแล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็จะออกจากเครือข่ายไปในที่สุด

5) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholder's participation)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่ายควรมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน (partner)” ของเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ในแนวนอน (horizontal relationship) คือความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน มากกว่าความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (vertical relationship) ในลักษณะเจ้านายลูกน้อง ซึ่งบางครั้งก็ทำได้ยากในทางปฏิบัติเพราะต้องเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายโดยการสร้างบริบทแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาประกอบ แต่ถ้าทำได้จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมาก

6) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship)

องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง คือการที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน โดยนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่งแล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณ ($1+1 > 2$) มากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต่างคนต่างอยู่

7) การเกี่ยวพันพึ่งพากัน (interdependence)

เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน การที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสถานะจำกัดทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ ไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยตนเองโดยปราศจากเครือข่าย จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย การทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่นจำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่าเขาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงได้ การดำรงอยู่

ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่าย การเกื้อหนุนพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

8) มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction)

หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันแล้วก็ไม่ต่างอะไรกับก้อนหินแต่ละก้อนที่รวมกันอยู่ในถุง แต่ละก้อนก็อยู่ในถุงอย่างเป็นอิสระ ดังนั้นสมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเช่นมีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียน การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาด้วยกันโดยที่ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย

ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกควรเป็นการแลกเปลี่ยนกัน (Reciprocal exchange) มากกว่าที่จะเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับฝ่ายเดียว (unilateral exchange) ยิ่งสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็จะเกิดความผูกพันระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้นทำให้การเชื่อมโยงแน่นแฟ้นมากขึ้นมีการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

องค์ประกอบข้างต้นไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ในการนำไปช่วยจำแนกระหว่างเครือข่ายแท้กับเครือข่ายเทียมเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่จะมีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้วย

การวิจัยในครั้งนี้ มีองค์ประกอบของเครือข่ายได้แก่ การรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกันมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกันเกื้อหนุนพึ่งพากันและมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน

2.3.3 การก่อเกิดของเครือข่าย

เครือข่ายแต่ละเครือข่าย ต่างมีจุดเริ่มต้น หรือถูกสร้างมาด้วยวิธีการต่างๆ กัน แบ่งชนิดของเครือข่ายออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1) เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ

เครือข่ายชนิดนี้มักเกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกันหรือประสบกับสภาพปัญหาเดียวกันมาก่อน เข้ามารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า การดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในตัวสมาชิกเอง (ฉันทะ) เครือข่ายเช่นนี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่ อาศัยความเป็นเครือญาติ เป็นคนในชุมชนหรือมาจากภูมิลำเนาเดียวกันที่มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มโดยจัดตั้งเป็นชมรมที่มีกิจกรรมร่วมกันก่อนเมื่อมีสมาชิกเพิ่มขึ้นจึงขยายพื้นที่ดำเนินการออกไปหรือมีการขยายเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ของกลุ่มมากขึ้นในที่สุดก็พัฒนาขึ้นเป็นเครือข่ายเพื่อให้ครอบคลุมต่อความต้องการของสมาชิกได้กว้างขวางขึ้น

เครือข่ายประเภทนี้มักใช้เวลาก่อร่างสร้างตัวที่ยาวนาน แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว มักจะเข้มแข็ง ยั่งยืนและมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น

2) เครือข่ายจัดตั้ง

เครือข่ายจัดตั้งมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือการดำเนินงานของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ การจัดตั้งอยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว และส่วนมากภาคีหรือสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะไม่ได้อาศัยพื้นฐาน ความต้องการ ความคิดความเข้าใจ

หรือมุมมองในการจัดตั้งเครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเข้ามารวมตัวกัน เป็นการทำงานเฉพาะกิจชั่วคราวที่ไม่มีความต่อเนื่อง และมักจะจางหายไปเร็วที่สุดวันแต่เครือข่ายจะได้รับการชี้แนะที่ดี ดำเนินงานเป็นขั้นตอนจนสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดเป็นความผูกพันระหว่างสมาชิกจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มสมาชิกจะยังคงรักษาสถานภาพของเครือข่ายไว้ได้แต่มีแนวโน้มที่จะลดขนาดของเครือข่ายลงเมื่อเปรียบเทียบกับระยะก่อตั้ง

3) เครือข่ายวิวัฒนาการ

เป็นการถือกำเนิดโดยไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติตั้งแต่แรก และไม่ได้เกิดจากการจัดตั้งโดยตรงแต่มีกระบวนการพัฒนาผสมผสานอยู่ โดยเริ่มที่กลุ่มบุคคล/องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้างๆ ในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยยังไม่ได้สร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่ชัดเจนนัก หรืออีกลักษณะหนึ่งคือถูกจุดประกายความคิดจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการได้รับฟัง หรือการไปได้เห็นการดำเนินงานของเครือข่ายอื่นๆ มา แล้วเกิดความคิดที่จะรวมตัวกันสร้างพันธมิตรสัญญาเป็นเครือข่ายช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง เครือข่ายที่ว่ำนี่แม้จะไม่ได้เกิดจากแรงกระตุ้นภายในโดยตรงตั้งแต่แรก แต่ถ้าสมาชิกมีความตั้งใจจริงที่เกิดจากจิตสำนึกที่ดี เมื่อได้รับการกระตุ้นและสนับสนุน ก็จะสามารถพัฒนาต่อไปจนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งทำนองเดียวกันกับเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เครือข่ายในลักษณะนี้พบเห็นอยู่มากมาย เช่น เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายโรงเรียนสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การก่อเกิดเครือข่ายของเยาวชน เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและเกิดจากการจัดตั้งขึ้น ซึ่งเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติจะมีความเข้มแข็ง ยั่งยืน ส่วนเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งจะต้องอาศัยรูปแบบในการจัดตั้ง เช่น การรวมกลุ่ม องค์กร จึงจะทำให้เครือข่ายมั่นคง และยั่งยืน

2.3.4 การสร้างเครือข่าย (Networking)

การสร้างเครือข่าย หมายถึงการทำให้มีการติดต่อสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจการสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิงนอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช้การสร้างระบบติดต่อด้วยการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียวเช่นการส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อแต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

1) ความจำเป็นที่ต้องมีเครือข่าย

การพัฒนางานหรือการแก้ปัญหาใดๆที่ใช้วิธีดำเนินงานในรูปแบบที่สืบทอดกันเป็นวัฒนธรรมภายในกลุ่มคน หน่วยงาน หรือองค์กรเดียวกัน จะมีลักษณะไม่ต่างจากการปิดประเทศที่ไม่มีการติดต่อสื่อสารกับภายนอก การดำเนินงานภายใต้กรอบความคิดเดิม อาศัยข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่ภายใน ใช้ทรัพยากรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่พอจะหาได้ใกล้มือ หรือถ้าจะออกแบบใหม่ก็ต้องใช้เวลานานมาก จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนางานอย่างยิ่งและไม่อาจแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้

การสร้าง “เครือข่าย” สามารถช่วยแก้ปัญหาข้างต้นได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารรวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่

อยู่นอกหน่วยงานของตนลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ให้ความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เหมือนการเปิดประตูโลกว่านออก

2) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน

(1) สมาชิกที่เข้าร่วม ต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม

(2) สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิกยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก

(3) มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ต้องแน่ใจว่าทำได้ และกระจายงานได้ทั่วถึงควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จอย่าทำกิจกรรมที่ยากโดยเฉพาะครั้งแรกๆ เพราะถ้าทำไม่สำเร็จอาจทำให้เครือข่ายที่เริ่มก่อตัวเกิดการแตกสลายได้

(4) จัดให้มีและกระตุ้นให้มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอ

(5) สนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่ม และทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือเน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้

(6) สร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่าย

(7) สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนางานอย่างเต็มกำลังตามศักยภาพและความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายในการพัฒนางานให้กับสมาชิกแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้สมาชิกแต่ละกลุ่มมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เป็นพื้นฐานในการสร้างความหลากหลายและเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

(8) สร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างบุคลากรทุกระดับของสมาชิกในเครือข่ายในลักษณะความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน

(9) จัดกิจกรรมให้สมาชิกใหม่ของเครือข่ายเพื่อเชื่อมต่อคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดความเป็นเครือข่ายต่อไป

(10) จัดให้มีเวทีระหว่างคนทำงานเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการทำงานด้านต่างๆอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

(11) จัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกับการสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าถึงที่ทันสมัย และเป็นปัจจุบันเช่นสร้างระบบการส่งต่องาน และสร้างเว็บไซต์เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน

สรุปได้ว่าการสร้างเครือข่าย หมายถึงการติดต่อสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมมือกันด้วยความสมัครใจสนับสนุนอำนวยความสะดวกความสัมพันธ์กันเพื่อสร้างระบบติดต่อด้วยการเผยแพร่ข่าวสารด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารรวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์ตลอดจนทำกิจกรรมร่วมกัน

2.3.5 ผู้จัดการเครือข่าย

มีหน้าที่ในการดูแลรักษาเครือข่ายดังต่อไปนี้

1) ช่วยสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นสมาชิกรวมตัวกันทำงาน โดยมีกิจกรรมเป็นสื่อ เช่นการประชุมประจำปี การจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล การแก้ปัญหาร่วมกัน การวางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมใหม่

2) สมาชิกแกนนำต้องเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารระหว่างกันส่งข่าวผ่านจดหมายข่าวของเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน เก็บรวบรวมข้อมูลและตั้งเป็นศูนย์ข้อมูลของเครือข่ายเพื่อให้สมาชิกเข้าถึง

3) สร้างความรักความผูกพันและความไว้วางใจระหว่างคนในกลุ่มสมาชิก เริ่มจัดกิจกรรมง่ายๆ ที่มีโอกาสประสบความสำเร็จร่วมกันก่อน มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในกลุ่มสมาชิกเป็นประจำ จัดเวทีให้มีการพูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมาเมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างกลุ่มสมาชิก จัดกิจกรรมส่งต่องานที่เกี่ยวข้อง

4) จัดให้มีกระบวนการตัดสินใจโดยให้สมาชิกทุกกลุ่มมีส่วนร่วมพยายามสร้างสภาพแวดล้อมให้มีการเสนอความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ไม่รวบอำนาจควรแบ่งกันเป็นผู้นำตามความถนัด ทำการรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกทุกกลุ่มก่อนการตัดสินใจเพื่อทำให้เกิดการยอมรับและเต็มใจที่จะนำผลการตัดสินใจของเครือข่ายไปปฏิบัติ

5) วางแผนในการประสานงานระหว่างสมาชิกและเชื่อมต่อกับเครือข่ายอื่นๆ จัดระบบการประสานงานให้คล่องตัวและทั่วถึง การประสานงานถือเป็นหน้าที่หลักของสมาชิกแกนนำเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสนับสนุนทุกระดับให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้จัดการเครือข่ายมีหน้าที่ดูแลรักษา ได้แก่ สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นสมาชิกร่วมตัวกันทำงาน สมาชิกแกนนำต้องเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารระหว่างกัน สร้างความรักความผูกพัน ความไว้วางใจ กระบวนการตัดสินใจโดยให้สมาชิกทุกกลุ่มมีส่วนร่วมพยายามสร้างสภาพแวดล้อมวางแผน ประสานงานระหว่างสมาชิกและเชื่อมต่อกับเครือข่ายอื่นๆ

2.3.6 คุณสมบัติของกลุ่มสมาชิกแกนนำ

การพัฒนาสมาชิกแกนนำที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่กลุ่มสมาชิกเครือข่ายอื่นๆ เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากคนภายนอก เป็นสิ่งจูงใจที่ทำให้คนภายนอกอยากเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่ายมากขึ้น สมาชิกแกนนำจะต้องมีการพัฒนากลุ่มเพื่อให้มีความเข้มแข็ง มีวุฒิภาวะสูงมีความเป็นทีม มีประสิทธิภาพสูง มีการรวมตัวของสมาชิกในกลุ่มสูงมีการสื่อสารทั่วถึงและโปร่งใส มีความไว้วางใจระหว่างสมาชิกใช้กระบวนการตัดสินใจแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วมเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการประสานงานระหว่างสมาชิกให้ครบถ้วนไม่ตกหล่นและเป็นเอกภาพ ประสานงานกับองค์กรภายนอกเครือข่ายได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า **คุณสมบัติของกลุ่มสมาชิกแกนนำต้องมีคุณสมบัติดังนี้**

- 1) ตัวอย่างที่ดีให้แก่กลุ่มสมาชิกเครือข่ายอื่นๆ
- 2) วุฒิภาวะสูง
- 3) การทำงานเป็นทีม
- 4) ประสิทธิภาพสูง
- 5) สื่อสารทั่วถึง
- 6) มีความไว้วางใจระหว่างสมาชิกใช้กระบวนการตัดสินใจแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วมเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 7) ประสานงานระหว่างสมาชิกให้ครบถ้วนไม่ตกหล่นและเป็นเอกภาพ

2.3.7 การรักษาเครือข่าย

ทราบได้ว่าการกิจเครือข่ายยังไม่สำเร็จย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาเครือข่ายไว้ ประคับประคองให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และบางกรณีหลังจากเครือข่ายได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว ก็จำเป็นต้องรักษาความสำเร็จของเครือข่ายไว้ หลักการรักษาความสำเร็จของเครือข่าย มีดังนี้

- 1) มีการจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง
- 2) มีการรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย
- 3) กำหนดกลไกสร้างระบบจิตใจ
- 4) จัดหาทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ
- 5) ให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไข้ปัญหา
- 6) มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

2.3.8 การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

เครือข่ายจะก้าวไปสู่ช่วงชีวิตที่ถดถอยหากไม่มีกิจกรรมใดๆที่สมาชิกของเครือข่ายสามารถกระทำร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อไม่มีกิจกรรมก็ไม่มีกลไกที่จะดึงสมาชิกเข้าหากัน สมาชิกของเครือข่ายก็จะมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันเมื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกลดลงก็ส่งผลให้เครือข่ายเริ่มอ่อนแอ สมาชิกจะเริ่มสงสัยในการคงอยู่ของเครือข่าย บางคนอาจพาลคิดไปว่าเครือข่ายล้มเลิกไปแล้ว

ความยั่งยืนของเครือข่ายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผน (pattern) ของการกระทำที่สมาชิกของเครือข่ายยอมรับโดยทั่วกัน ด้วยเหตุนี้การที่จะรักษาเครือข่ายไว้ได้ต้องมีการกำหนดโครงสร้างและตารางกิจกรรมไว้ให้ชัดเจนทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจเพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมเดียวที่ใช้สำหรับสมาชิกทุกคน สำรวดดูความต้องการเฉพาะของสมาชิกในระดับย่อยลงไปในแต่ละคนและแต่ละกลุ่มควรจะมีกิจกรรมย่อยที่หลากหลายเพียงพอที่จะตอบสนองความสนใจของสมาชิกกลุ่มย่อยในเครือข่ายด้วย โดยที่กิจกรรมเหล่านี้ก็ยังต้องอยู่ในทิศทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่ายกิจกรรมเหล่านี้อาจจัดในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การวางแผนงานร่วมกัน การพบปะเพื่อประเมินผลร่วมกันประจำทุกเดือน ฯลฯ หรือจัดในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น จัดกีฬาสันทนาการระหว่างสมาชิก จัดงานประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้น ในกรณีที่เครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างขวางมากกิจกรรมไม่ควรรวมศูนย์อยู่เฉพาะส่วนกลาง ควรกระจายจุดพบปะสังสรรค์หมุนเวียนกันไปเพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมได้โดยสะดวก

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเกิดจาก ความยั่งยืนของเครือข่ายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผนโดยมีการกำหนดโครงสร้างและตารางกิจกรรมไว้ให้ชัดเจนทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจเพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมกิจกรรม

2.3.9 การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ

หลายเครือข่ายต้องหยุดดำเนินการไปเนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานที่เพียงพอทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และบุคลากร ที่สำคัญคือเงินทุนในการ

ดำเนินงานซึ่งเปรียบเสมือนเลือดที่ไหลเวียนหล่อเลี้ยงเครือข่ายให้สามารถดำเนินการต่อไปได้เมื่อขาดเงินทุนเพียงพอที่จะจุนเจือ เครือข่ายอาจต้องปิดตัวลงในที่สุด หากได้รับการสนับสนุนจะต้องมีระบบตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างรัดกุมและมีการรายงานผลเป็นระยะ หากการดำเนินงานไม่คืบหน้าอาจให้ระงับทุนได้

สรุปได้ว่า การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ ได้แก่ ทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ บุคลากรและเงินทุนในการดำเนินงาน

2.3.10 การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

องค์กรหรือเครือข่ายที่เคยประสบความสำเร็จกลับต้องประสบกับความล้มเหลวอย่างรุนแรงเมื่อเวลาผ่านไป เพราะไม่ได้“สร้างคน” ขึ้นมารับไม้ผลัดต่อจากคนรุ่นก่อนเพื่อสานต่อภารกิจของเครือข่าย จำเป็นต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เครือข่ายต้องคัดเลือกคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมทั้งด้านความรู้ความสามารถ การมีประสบการณ์ร่วมกับเครือข่ายและที่สำคัญคือเป็นที่ยอมรับนับถือและสามารถเป็นศูนย์รวมใจของคนในเครือข่ายได้ดำเนินการให้คนเหล่านี้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกแกนหลัก เพื่อสืบสานหน้าที่ต่อไปเมื่อสมาชิกแกนหลักต้องหมดวาระไป

สรุปได้ว่า การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ สมาชิกของเครือข่าย ต้องคัดเลือกคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมทั้งด้านความรู้ความสามารถ ประสบการณ์เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในเครือข่าย เพื่อคัดเลือกมาทำหน้าที่เป็นสมาชิกแกนหลัก เพื่อสืบสานหน้าที่ต่อไปเมื่อสมาชิกแกนหลักต้องหมดวาระไป

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ ตำบลบ้านขาม ดังนี้

1) ศึกษางานวิจัยในพื้นที่ตำบลบ้านขาม จากงานวิจัยของ อมตะ กัปโก และคณะ(2551) **ศึกษารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีวัตถุประสงค์** 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา คุณค่า ความหมาย ของพระธาตุหาญเทวี่กับปโมทิตะเจดีย์ที่มีความสัมพันธ์กับหลวงปู่หลอด 2) เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการ คุณค่า ความหมาย ของการจัดงานนมัสการพระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของเด็กและเยาวชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์ที่สัมพันธ์กับหลวงปู่หลอดผลการวิจัยพบว่าในการจัดงานนมัสการพระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์ที่ผ่านมา พบว่า เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดงานน้อยมาก ดังนั้นในกระบวนการศึกษาผลของการศึกษาประวัติความเป็นมา คุณค่า ความหมาย ของพระธาตุหาญเทวี่กับปโมทิตะเจดีย์ที่สัมพันธ์กับหลวงปู่หลอด กระบวนการ คุณค่า ความหมายของการจัดงานนมัสการพระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์ จึงชักชวนเด็กและเยาวชนเข้ามาทำงานร่วมกับผู้ใหญ่โดยเข้ามาร่วมเป็นทีมวิจัยร่วมคิดและร่วมปฏิบัติการ โดยการสืบค้นประวัติของพระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์ที่สัมพันธ์กับหลวงปู่หลอด ร่วมกระบวนการจัดงานนมัสการพระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์

ตะเจดีย์ มีการพัฒนาทักษะเยาวชน การจัดกีฬาวนออกพรรษาและการจัดค่ายเยาวชนที่เยาวชนเป็นแกนหลักร่วมกับผู้ใหญ่

ผลของการศึกษาและปฏิบัติการทำให้ทีมวิจัยและชุมชนได้รู้ประวัติความเป็นมา และกระบวนการ คุณค่า ความหมาย ของการจัดงานนมัสการพระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์อย่างลึกซึ้ง เด็กและเยาวชนมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น เกิดการยอมรับความแตกต่างทางความคิด การเคารพสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นผู้มีเหตุผล การเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี สุ่วิถีประชาธิปไตย เกิดคุณธรรมในการเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของมนุษย์โดยเท่าเทียมกัน **นำไปสู่การเกิดกลุ่มเยาวชนคนดีศรีขามธาตุ** ที่มีแกนหลักจากแต่ละหมู่บ้าน กิจกรรมดำเนินการของกลุ่มเยาวชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์เสียงตามสายประจำทั้ง 5 หมู่บ้าน การจัดกิจกรรมกีฬาวนออกพรรษา การมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดป่าศรีสว่าง วัดธาตุหาญเทวี่และโรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา จนเกิดการยอมรับและได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามและชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน ในการจัดกิจกรรมวันลอยกระทงได้รับการสนับสนุนซื้อพวงมาลัยมอบให้กลุ่มเยาวชนที่แสดงบนเวที รายได้นำไปเป็นกองทุนของกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุ เกิดวงโปงลางจากเยาวชนคนศรีขามธาตุ

ขณะนี้เด็กและเยาวชนมีพื้นที่แสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ **โดยมีกลุ่มเยาวชนคนดีศรีขามธาตุ** เป็นแกนนำทำความดีและสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนสืบไปจากการทำงานวิจัย ก่อเกิดแรงบันดาลใจให้ **พ่อวิจิตร ศรีเคน** ข้าราชการบำนาญ (ครู) **ทำหนังสือเจ็ดชั่วโคตร** ที่เล่าถึงผังเครือญาติตระกูลใหญ่ๆ ที่อยู่ในบ้านขาม บ้านธาตุ บ้านศรีมงคล เป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าขึ้นในชุมชนอีกหนึ่งเล่ม (เล่มแรกบันทึกความทรงจำ ของยายเครื่อง คนยัง) ที่ทำให้เกิดความรักความผูกพันกันมากขึ้นในชุมชน

2) ศึกษางานวิจัยประเด็นการศึกษาเครือข่ายของเด็กและเยาวชน จากงานวิจัยของ **วิชาโกมินทร์ และคณะ (2551)** ศึกษา เรื่อง แนวคิดและรูปแบบการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษาเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดตาก For Friend Club จังหวัดตาก For Friend Club เป็นการศึกษาถึง สภาพทั่วไปของพื้นที่ สภาพปัญหา สถานการณ์ของเยาวชนในพื้นที่ศึกษาปัญหาความเสี่ยงของเด็กและเยาวชนในจังหวัดตาก มีลักษณะเหมือนปัญหาของเด็กและเยาวชนโดยทั่วไป ได้แก่ 1) ปัญหาความเสี่ยงด้านเพศ โรคติดต่อ และการตั้งครรภ์ 2) ปัญหาการใช้ความรุนแรง และทำร้ายร่างกาย 3) ปัญหายาเสพติดโดยมีรูปแบบ กระบวนการ และขั้นตอนการทำงานกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงของเครือข่ายเด็กและเยาวชน คือ **ต้องเข้าถึงเยาวชนและการสร้างเครือข่าย โดยใช้แนวคิดของความเป็นเพื่อน จากนั้นสร้างพื้นที่รองรับการรวมตัว และพัฒนาศักยภาพของเยาวชน**

รูปแบบกิจกรรม การใช้แนวคิดของความเป็นเพื่อน และกระบวนการพัฒนาศักยภาพของสมาชิก ถือเป็นกิจกรรมสำคัญที่เครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดตาก For Friend Club ใช้เป็นรูปแบบในการทำงานกับเยาวชน กระบวนการหลังการอบรมเรื่องการพัฒนาศักยภาพ เมื่อเยาวชนมองเห็นเป้าหมาย และความสามารถของตนเองแล้ว จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงศักยภาพ และความสามารถของเยาวชน

3) ศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมในการวิจัยของคนในชุมชนและเยาวชนจากงานวิจัยของ **วิชัย สุทธิสิงห์ และคณะ (2553)** ศึกษาเรื่อง **ชุมชนหนองเหมือดแอ่กับกระบวนการมีส่วนร่วมในการ**

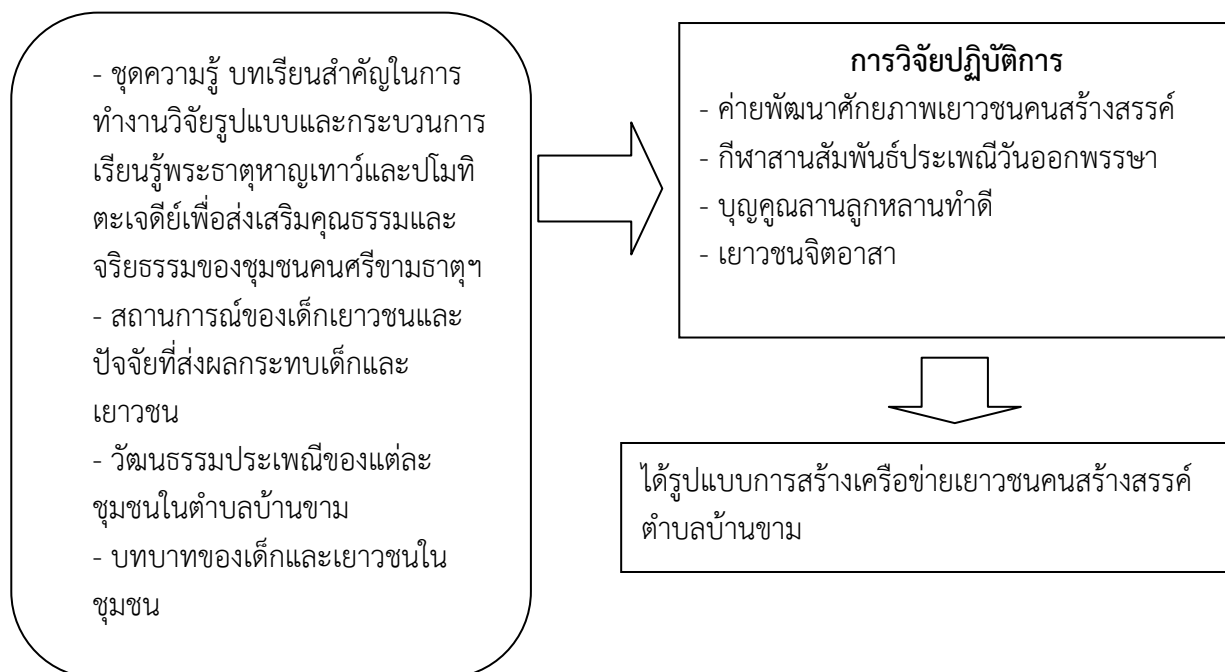
ป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรในเด็กและเยาวชน ตำบลหนองเรือ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร 2) เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อเด็กและเยาวชน ครอบครัว ชุมชน 3) เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โดยเก็บข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสังเกตพฤติกรรม โดยเป็นการวิจัยในเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 10 – 18 ปี ที่มีสถานภาพอยู่ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และอาศัยอยู่ในพื้นที่ ช่วงเวลา 1 มิถุนายน 2551 – 31 พฤษภาคม 2552 ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านครอบครัว คือ การเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ไม่เหมาะสม เป็นปัจจัยที่สำคัญสูงสุดถึงร้อยละ 75 2) เด็กและเยาวชนร้อยละ 83 ขาดความรู้และทักษะการดำเนินชีวิต 3) เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่มีการดื่มเกือบทุกครั้งที่มีความสัมพันธ์ 4) โทรศัพท์มือถือ ที่ใช้สื่อบ่อย เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงมากยิ่งขึ้น 5) การทำงานร่วมกันของภาคที่เกี่ยวข้องยังมีการประสานงานน้อยในโครงการวิจัยนี้ ได้มีการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งมีความสอดคล้องกับโครงการวิจัย “รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู” ได้แก่ 1) การดำเนินการกิจกรรมงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติปี 2552 ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดพื้นที่กิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชนในทางสร้างสรรค์ 2) กิจกรรมค่ายเยาวชนเพื่อพัฒนาทักษะวิชาการและกระบวนการและผลงานดำเนินงานวิจัยมีความสอดคล้องกับโครงการวิจัยนี้ โดยพบว่า ผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานของเด็กที่วิจัย และทีมเยาวชนมีทักษะการเป็นวิทยากรกระบวนการ สามารถขับเคลื่อนกระบวนการทำงานของสภาเด็กและเยาวชนระดับอำเภอ อีกทั้งยังมีเวทีการเรียนรู้และกิจกรรมแสดงออกของเด็กเยาวชนมากขึ้น

นอกจากนี้ยังได้ศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมในการวิจัยของคนในชุมชนและเยาวชน จากงานวิจัยของลิ่งสิทธิ์ สมเหนือ และคณะ (2553) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการดื่มสุราในการแข่งขันกีฬางานบุญฮีตสิบสอง ของกลุ่มเยาวชน 3 หมู่บ้าน ชุมชนโนนสมบูรณ์ ตำบลยางหล่อ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดื่มสุราในกลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ 10 – 24 ปี จากนั้นจึงสร้างรูปแบบทดลองในการแก้ไขปัญหาจากข้อมูลการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนกลวิธีดำเนินงานแบ่งการศึกษาเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกเป็นการศึกษาเพื่อทราบข้อมูลจริงภายใต้บริบทของพื้นที่ ส่วนในช่วงหลังเป็นการศึกษาโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต การจัดเวทีเสวนาทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย หลังจากที่ได้ชุดข้อมูลแล้วก็มีการคืนข้อมูลให้กับชุมชน จากการวิเคราะห์ข้อมูลและนำมาเชื่อมโยงกันแล้ว พบว่ารากของปัญหาอยู่ที่ครอบครัวและชุมชนการที่ผู้ใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนเท่าที่ควร กิจกรรมการพัฒนาจึงให้เยาวชนได้แสดงศักยภาพเชิงบวก มีการแสดงออกที่เหมาะสมมีบทบาทในสังคมมากขึ้นโดยให้เป็นเจ้าภาพหลักในการจัดกิจกรรม การวิจัยปฏิบัติการเพื่อหาแนวทางการลด/ละ/เลิกการดื่มสุรา ทางชุมชนได้จัดกิจกรรมต่างๆได้แก่ 1) การแข่งขันกีฬา 3 วัยเป็นที่หนึ่งได้ไม่ต้องพึ่งเหล้า 2) ค่ายคน 3 วัยสู่การพัฒนาเยาวชนไทยอย่างยั่งยืน 3) เวทีพัฒนาศาเด็กและเยาวชนของชุมชนโนนสมบูรณ์ 3 หมู่บ้าน” เกิดชมรมเด็กและเยาวชน “เครือข่ายเด็กรักดี ชุมชนโนนสมบูรณ์” มีแผนงานกิจกรรมการพัฒนากลุ่ม โดยใช้ค่ายพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรและโครงการเยาวชนชุมชนโนนสมบูรณ์สร้างต้นทุนชีวิตด้วยจิตอาสา

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ 1) การเปิดโอกาสและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้ทำและเรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง 2) การสร้างการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มคิดวางแผนในการทำกิจกรรมโดยมีผู้ใหญ่ใจดีที่คอยประคับประคองเป็นพี่เลี้ยงอยู่ห่างๆเป็นการการทำงานแบ่งปันเป็นเจ้าของร่วมกัน 3) การจัดการบนฐานชุดข้อมูลของการวิจัย ที่มีเด็กและเยาวชน ผู้ใหญ่ ช่วยกันค้นหาและเป็นการสร้างช่องทางการประสานงานกับองค์กรอื่นเพื่อต่อยอดแนวคิดการทำงานให้มีความต่อเนื่องสามารถเข้าไปใช้พื้นที่อื่นในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีมากขึ้น

4) ศึกษาการจัดกิจกรรมให้เยาวชนมีส่วนร่วมจากงานวิจัยของรุ่งฟ้า ล้อมในเมือง และคณะ (2552) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและการสร้างเครือข่ายการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามสำหรับกลุ่มตัวอย่างเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม (2) เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม สำหรับเยาวชนจังหวัดมหาสารคามและ(3) เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาที่ยั่งยืนในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม สำหรับเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้ที่เข้าร่วมโครงการเครือข่ายเยาวชนจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย ครู อาจารย์ฝ่ายแนะแนว ครู อาจารย์ผู้ปฏิบัติการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และนักเรียนนักศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกาศนียบัตรวิชาชีพและปริญญาดัชนีปีที่ 1 จากสถานศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 97 คน ใช้เครื่องมือโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดกิจกรรม เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม สำหรับเยาวชนจังหวัดมหาสารคาม ที่พัฒนาประกอบด้วย 3 ลำดับขั้นได้แก่ ขั้นที่ 1 เป็นขั้นวิเคราะห์วางแผนและกำหนดวิธีพัฒนาโดยการสร้างความตระหนัก ความเข้าใจและขอความร่วมมือ การประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมายการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และศึกษาบริบทสภาพการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ก่อนการพัฒนารูปแบบ ลำดับขั้นที่ 2 คือ ขั้นจัดทำแผนการปฏิบัติการการอบรมเชิงปฏิบัติการ ตั้งกรรมการ เข้าค่ายและการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้แบ่งได้ 4 แบบคือ แบบสอดแทรก แบบคู่ขนาน แบบสหวิทยาการและแบบข้ามวิชาหรือสอนเป็นคณะ และลำดับขั้นที่ 3 คือขั้นปฏิบัติการอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และการสร้างเครือข่ายคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม สำหรับเยาวชนจังหวัดมหาสารคาม ที่พัฒนาขึ้นมีค่ามากกว่าร้อยละ 80.3 การพัฒนาเครือข่ายคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม จังหวัดมหาสารคาม ดำเนินการนำร่องที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยมีการสร้างความเข้าใจ ความตระหนักคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังจากนั้นได้ขยายผลไปยังสถานศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม 7 แห่ง

2.5 กรอบแนวคิด

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิด

จากแผนภูมิข้างต้นแสดงถึง กรอบแนวคิดรูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนตำบลบ้านขาม โดยมีการศึกษาชุดความรู้จากชุดความรู้ บทเรียนสำคัญในการทำงานวิจัยรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวและปโมทิตะเจดีย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุฯ สถานการณ์ของเด็กเยาวชนและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชุมชนในตำบลบ้านขามและบทบาทของเด็กและเยาวชนนำไปสู่การปฏิบัติการ โดยมีกิจกรรมพัฒนาศักยภาพเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม กีฬาสานสัมพันธ์ประเพณีออกพรรษาบุญคุณลานลูกหลานทำดีและเยาวชนจิตอาสา โดยการให้บทบาทตามความสามารถของเยาวชน ผ่านการทำกิจกรรมอันนำไปสู่ รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีลำดับขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ขอบเขตของการวิจัย
- 3.2 ขั้นตอนดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 พัฒนาโจทย์วิจัย
- 3.4 พัฒนาทีมวิจัย
- 3.5 การดำเนินการเก็บข้อมูล
- 3.6 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 การรายงานความก้าวหน้า
- 3.8 การค้นหารูปแบบ
- 3.9 ประชุมรวบรวมข้อมูล
- 3.10 เวทีนำเสนอข้อมูลงานวิจัย

3.1 ขอบเขตงานวิจัย

3.1.1 ขอบเขตพื้นที่

หมู่บ้านในตำบลบ้านขามจำนวน 14 หมู่บ้าน ดังนี้ บ้านขาม หมู่ที่ 1 บ้านธาตุหาญเทวี หมู่ที่ 2 บ้านโนนคูณ หมู่ที่ 3 บ้านหิน หมู่ที่ 4 บ้านซ้องโป้ หมู่ที่ 5 บ้านค้อ หมู่ที่ 6 บ้านดอนนาดี หมู่ที่ 7 บ้านโคกกุ้ง หมู่ที่ 8 บ้านโนนหวาย หมู่ที่ 9 บ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10 บ้านซ้องโป้ หมู่ที่ 11 บ้านโคกกุ้งใต้ หมู่ที่ 12 บ้านธาตุใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13 และบ้านขามใหม่ หมู่ที่ 14

3.1.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

- 1) แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ถอดบทเรียนชุดความรู้สำคัญในการทำงานวิจัยรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ พระธาตุหาญเทวีและปมิตะเจดีย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ
- 3) บริบทชุมชนตำบลบ้านขาม
- 4) สถานการณ์ของเด็กเยาวชนและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม
- 5) เครือข่ายและทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในตำบลบ้านขาม
- 6) บทบาทของเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ในพื้นที่
- 7) ศึกษาแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม

3.1.3 ขอบเขตเวลา

เดือนพฤษภาคม 2556 ถึง เดือนเมษายน 2557 ขยายถึง เดือนพฤศจิกายน

3.1.4 จำนวนประชากรเยาวชน อายุตั้งแต่ 12 – 25 ปี ในตำบลบ้านขาม มีทั้งหมด 1,224 คน ได้แก่ ชายจำนวน 656 คน และหญิง จำนวน 568 คน

3.2 ขั้นตอนดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอน/กิจกรรม	วิธีการ	เครื่องมือ
ขั้นตอนที่ 1 เตรียมทีม เตรียมคน สร้างความเข้าใจในชุมชน	การประชุม	ประเด็นประชุม
ขั้นตอนที่ 2 เก็บข้อมูล		
1. ประชุมทีม	การประชุม	- ประเด็นประชุม - ประเด็นวิเคราะห์เอกสาร
2. อบรมกรอบแนวคิด กระบวนการ และออกแบบเครื่องมือการวิจัย	การจัดเวทีอบรมร่วมกัน โครงการออกแบบกรอบแนวคิด	- ประเด็นวิเคราะห์เอกสาร - ประเด็นสนทนากลุ่ม
3. ประชุมออกแบบเครื่องมือวิจัยในชุมชน	ประชุมทีมวิจัยที่เกี่ยวข้อง	- ประเด็นวิเคราะห์เอกสาร - ประเด็นสนทนากลุ่ม
4. เก็บรวบรวมข้อมูล - พัฒนาการและสถานการณ์ - คุณค่าความหมายและทัศนคติ	- การสัมภาษณ์ - การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้ - การสนทนากลุ่มร่วมกับชุมชน	- แบบสัมภาษณ์ - ประเด็นสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก - ประเด็นการสนทนากลุ่ม
- ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมได้แก่ ภูมิปัญญา, องค์ความรู้, ทรัพยากร, เทคโนโลยี, สภาพอากาศ, หน่วยงานสนับสนุน, บริบทชุมชน, สถานการณ์เยาวชน เป็นต้น	- การสัมภาษณ์กลุ่ม - การสัมภาษณ์เดี่ยว	- ประเด็นการสัมภาษณ์
- การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์รายงานและการตรวจสอบข้อมูล	การวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น และตรวจสอบข้อมูลกับชุมชน	- ประเด็นวิเคราะห์เอกสาร
- ค้นข้อมูลให้กับชุมชน	การจัดเวทีประชุม	ประเด็นเวทีค้นข้อมูล
- ระยะทดลองปฏิบัติการ	การสนทนากลุ่มร่วมกับชุมชน	ประเด็นการสนทนากลุ่ม

ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3 พัฒนาโจทย์วิจัย

วันที่ 7 พฤศจิกายน 2555 ประชุมทีมวิจัยเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัย ครั้งที่ 1 ณ โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา ผู้เข้าร่วมการประชุมทั้งหมด 27 คน พบว่า ชุมชนอยากขยายกลุ่มเยาวชนให้ครอบคลุมทั้ง 14 หมู่บ้าน ในตำบลบ้านขาม โดยให้มีแกนนำเยาวชนหมู่บ้านละ 10 คน ในการทำกิจกรรม การประชุมครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมยังน้อย Node สกว.จึงแนะนำให้พื้นที่ปรึกษาหารือกันว่าจะทำกิจกรรมอะไร ชุมชนต้องการให้ดำเนินการวิจัยในรูปแบบใด แล้วนำกลับมาประชุมกันอีกครั้ง

วันที่ 10 ธันวาคม 2555 ประชุมทีมวิจัยเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัย ครั้งที่ 2 ณ อบต.บ้านขาม ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 32 คน กิจกรรมที่ทำ ทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา แบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม เพื่อระดมความคิด ความต้องการของชุมชนเพื่อหาแนวทางการทำวิจัย ปี 56 พบว่า ได้ข้อเสนอร่วมว่าต้องการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน โดยผ่านกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์และเพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย

วันที่ 22 ธันวาคม 2555 ประชุมทีมวิจัยเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัย ครั้งที่ 3 ณ อบต.บ้านขาม ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 65 คน กิจกรรมที่ทำ ระดมความคิดหัวข้อโครงการและวัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่า มติที่ประชุมเห็นชอบชื่อโครงการ คือ โครงการขยายบทบาทเยาวชนคนทำดีในพื้นที่วัฒนธรรมตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู และได้คำถามและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย

วันที่ 13 มกราคม 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อนัดและการเขียนหลักการและเหตุผลงานวิจัย ณ อบต.บ้านขาม ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 5 คน กิจกรรมที่ทำ ระดมความคิดและเขียนหลักการและเหตุผลโครงการวิจัยร่วมกัน พบว่า ได้หลักการและเหตุผลของโครงการแต่ยังไม่สมบูรณ์ และได้มอบหมายให้ คุณอรทัย ช่างสาร รับผิดชอบเขียนเพิ่มเติม

วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อปรับแก้ข้อเสนอโครงการ ณ บ้านสวนครูประทุมวัน วิริยะกุล ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 7 คน กิจกรรมที่ทำ ปรับแก้ข้อเสนอโครงการ ตามคำแนะนำของ Node สกว. ร่วมวางแผนงบประมาณโครงการ พบว่า ได้ข้อเสนอโครงการและจัดทำแผนงบประมาณโครงการเสร็จสิ้น

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อแก้ไขหลักการและเหตุผลเพิ่มเติม ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 5 คน กิจกรรมที่ทำ ระดมความคิดปรับแก้หลักการและเหตุผลเพิ่มเติม พบว่า ได้หลักการและเหตุผลเพิ่มเติมจากครั้งก่อน

วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อเสนอโครงการ ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 5 คน กิจกรรมที่ทำ ปรับแก้และเรียบเรียงหลักการและเหตุผลเพิ่มเติม เรียบเรียงพัฒนาโครงการแผนงบประมาณโครงการและรวบรวมรายชื่อทีมวิจัย พบว่า ได้หลักการและเหตุผล แผนพัฒนาโครงการ แผนงบประมาณและรายชื่อทีมวิจัยพร้อมที่จะนำเสนอข้อเสนอโครงการ

วันที่ 1 มีนาคม 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อปรับแก้ข้อเสนอโครงการตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 5 คน **กิจกรรมที่ทำ** ปรับแก้ข้อเสนอโครงการร่วมกัน ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ **พบว่า** ได้ข้อเสนอโครงการที่ปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแต่เนื้อหาบางส่วนยังไม่สมบูรณ์ ทางทีมวิจัยต้องระดมความคิดเพิ่มเติม

3.4 พัฒนาทีมวิจัย

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อนำเสนอข้อเสนอโครงการให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ณ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดหนองบัวลำภู ผู้เข้าร่วมประชุมจาก จังหวัดชัยภูมิและอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวนทั้งหมด 42 คน ทีมวิจัยบ้านขาม 8 คน **กิจกรรมที่ทำ** นำเสนอข้อเสนอโครงการให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา **พบว่า** ผู้ทรงคุณวุฒิให้คำแนะนำเรื่องการปรับโจทย์วิจัยให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

วันที่ 8 มีนาคม 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อทบทวนข้อมูลการเขียนข้อเสนอโครงการ ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นศาลากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 7 คน **กิจกรรมที่ทำ** ทบทวนโครงการกับ อาจารย์พิภพ หัสสา

วันที่ 9 มีนาคม 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อปรับแก้ข้อเสนอโครงการ ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 5 คน **กิจกรรมที่ทำ** ปรับแก้แผนปฏิบัติการและรายละเอียดงบประมาณในการวิจัย **พบว่า** ได้ปรับแผนปฏิบัติการและแผนงบประมาณที่สมบูรณ์

วันที่ 10 มีนาคม 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อทบทวนการเขียนข้อเสนอโครงการ ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 5 คน **กิจกรรมที่ทำ** ปรับแก้ข้อเสนอโครงการ **พบว่า** ได้ข้อเสนอโครงการตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและส่งข้อเสนอโครงการที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว

วันที่ 13 – 14 มิถุนายน 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่ออบรมแนวคิด กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นและออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล ณ อุทยานแห่งชาติตาบดโตน จังหวัดชัยภูมิ มีผู้เข้าร่วมประชุมจาก จังหวัดชัยภูมิ ,จังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดเลย, จังหวัดอุดร และอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ทีมวิจัยตำบลบ้านขาม เข้าร่วมทั้งหมด 6 คน **กิจกรรมที่ทำ** ทีมวิทยากรจาก สกว. บรรยาย ให้คำแนะนำเรื่องการทำวิจัย วิจัยคืออะไร ทำไมต้องทำงานวิจัย ต้องทำอะไรและผลเป็นอย่างไรคุณสมบัติของผู้วิจัย ชี้แนะแนวทางการทำวิจัยให้บรรลุวัตถุประสงค์ บรรยายให้คำแนะนำเรื่องเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและทำกิจกรรมกลุ่มระดมความคิดเพื่อออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลงานวิจัยของตนเอง แลกเปลี่ยนการเก็บข้อมูลเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ **พบว่า** ทีมวิทยากร สกว. ให้คำแนะนำ ค้นหาหารูปแบบที่หลากหลายในการขยายบทบาทเยาวชน เชื่อมโยงโดยโครงสร้าง โดยกิจกรรม ค้นหากิจกรรมที่เด่น เชิดชูเกียรติ สร้างความภาคภูมิใจให้ชุมชน และให้ทีมวิจัยแลกเปลี่ยนที่จะเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ คือ 1) บริบทชุมชน 2) สถานการณ์ของเด็กเยาวชนและปัจจัยที่มีผลกระทบ 3) เครือข่ายและทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ 4) บทบาทของเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ 5) รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ 6) บทเรียนชุดความรู้สำคัญในการ

ทำงานวิจัยรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวและปโมทิตะเจดีย์โดยแต่ละประเด็นเก็บข้อมูลอะไรบ้างและใช้เครื่องมืออะไรในการเก็บข้อมูล

บทเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรม ทีมวิจัยหลักยังไม่เข้าใจกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เนื่องจากขาดประสบการณ์ในการทำงานวิจัย แต่เมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้แล้ว ทีมวิจัยได้ทราบแนวทางเบื้องต้นและได้รับแนวคิดจากทีมวิจัยจากจังหวัดอื่นที่เข้าร่วม ซึ่งได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานวิจัย ทั้งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำและดึงจุดเด่นของพื้นที่แต่ละแห่งออกมาเพื่อนำสิ่งนั้นมาใช้ประโยชน์ในการทำวิจัย

วันที่ 9 สิงหาคม 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อชี้แจงให้ชุมชนและทีมวิจัยเตรียมความพร้อมการอบรมการออกแบบเครื่องมือในการวิจัยการและเก็บข้อมูลงานวิจัย ในวันที่ 16 – 17 สิงหาคม 2556 ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 22 คน **กิจกรรมที่ทำ** ชี้แจงการประชุมและการทำโครงการรูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดย อาจารย์พิภพ หัสสา และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประชุมวันที่ 16 – 17 สิงหาคม 2556 ณ ศูนย์ธุรกิจเพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองบัวลำภู นัดแนะเวลาในการเดินทางสรุปผลการประชุมทีมวิจัย **พบว่า** ทีมวิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดขึ้นมา และแนวทางการตั้งแบบสอบถามเพื่อไปเก็บข้อมูลในการทำวิจัย

วันที่ 16 – 17 สิงหาคม 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อออกแบบกรอบแนวคิดและออกแบบเครื่องมือในการทำวิจัย ณ ศูนย์ธุรกิจเพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองบัวลำภูผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 80 คน **กิจกรรมที่ทำ** รูปแบบของการทำกิจกรรม เป็นลักษณะการบรรยาย ระดมความคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้าร่วมอบรมกับทีมวิทยากรจาก สกว. 1) ผู้ประสานงาน สกว. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการอบรม ทำกิจกรรมสนทนากลุ่มและอธิบายความเป็นมาของโครงการวิจัย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เข้าร่วมประชุม ในการทำวิจัยโดยชุมชนต้องการให้งานวิจัยทำในรูปแบบไหน ทำกิจกรรมอะไร ทำอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) อาจารย์ประทุมวัน สรุปผลของการทำวิจัยเมื่อปี 2551 และผลของการวิจัยที่เกิดขึ้นกับเยาวชนและชุมชนแล้วขยายผลเพื่อทำวิจัยในครั้งนี้ 3) อาจารย์ภาสกร อธิบายงานวิจัยที่ชุมชนเป็นคนลงมือ เพื่อชุมชนของตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำงานวิจัยในครั้งนี้และแบ่งกลุ่มออกเป็น 6 กลุ่ม เพื่อระดมความคิดการทำวิจัย ตามหัวข้อ ดังนี้ 1) บริบท 2) ทูทางสังคมวัฒนธรรม 3) สถานการณ์เด็กและเยาวชน 4) บทบาทเด็กและเยาวชนคนสร้างสรรค์ 5) ความรู้ประสบการณ์ที่มี เช่นความรู้จากวิจัยเดิม ความรู้จากแหล่งอื่นๆ 6) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ภาคีเครือข่าย) **พบว่า** จากการระดมความคิดของผู้เข้าร่วมประชุม ได้ข้อมูลที่จะใช้เป็นข้อมูลในการทำวิจัย

บทเรียนที่ได้จากกิจกรรมนี้ ผู้นำชุมชน เยาวชน ได้ร่วมเสนอแนวคิด ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการทำงานวิจัยได้ ทั้งยังได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในมุมมองของเด็ก และผู้ใหญ่ ซึ่งกิจกรรมนี้ทำให้ผู้ใหญ่ได้เห็นความสามารถ ความตั้งใจจริงของเยาวชนในพื้นที่ของตัวเอง

ยังพบว่า พื้นที่งานวิจัยเดิม มีความพร้อมที่จะต่อยอดงานวิจัยของเยาวชน ส่วนพื้นที่ที่ยังไม่เคยทำงานวิจัยมาก่อน ยังคงมีความไม่เข้าใจการทำวิจัยจะออกมาในรูปแบบหรือกระบวนการอย่างไร แต่ก็พร้อมที่จะทำงานวิจัย เรียนรู้ร่วมกัน สนับสนุนกิจกรรมของเยาวชนอย่างเต็มที่ ซึ่งกิจกรรมนี้ทำให้

เห็นถึงความพร้อมของคนในตำบลบ้านขามที่อยากจะพัฒนาชุมชน พัฒนาเยาวชน ให้มีคุณภาพมากขึ้นกว่าเดิม

ส่วนเยาวชนมีความกระตือรือร้นที่อยากจะทำกิจกรรมร่วมกัน เยาวชนส่วนใหญ่มีความสนิทสนมกันมาก่อนแล้ว กิจกรรมนี้ยังทำให้เยาวชนรู้จักกันมากขึ้น กล้าที่จะแสดงออก ทั้งด้านความคิด การนำเสนองานต่อหน้าคนกลุ่มใหญ่ ทั้งยังสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อเด็กและผู้ใหญ่เพิ่มมากขึ้น

3.5 การดำเนินการเก็บข้อมูล

วันที่ 19 สิงหาคม 2556 ประชุมเตรียมความพร้อม ทบทวนกิจกรรมจากเวทีออกแบบกรอบแนวคิดและออกแบบเครื่องมือในการทำวิจัยและระดมความคิดการเก็บข้อมูลงานวิจัย ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 47 คน **กิจกรรมที่ทำ** ทบทวนและทำความเข้าใจที่ได้จากการประชุมเมื่อวันที่ 16 – 17 สิงหาคม 2556 การประชุมเพื่อออกแบบกรอบแนวคิดและออกแบบเครื่องมือในการทำวิจัย ณ ศูนย์ธุรกิจเพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองบัวลำภู ระดมความคิดเรื่องการเก็บข้อมูลในชุมชนและกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไปและชี้แจงเรื่องการขยายเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขามและแนวทางการดำเนินงานวิจัยในชุมชน **พบว่า** ได้ข้อสรุปจากการประชุมเพื่อออกแบบกรอบแนวคิดและออกแบบเครื่องมือในการทำวิจัย ทีมวิจัยมีความเข้าใจตรงกันเรื่องขอบเขตการเก็บข้อมูล ทีมวิจัยมีข้อคิดเห็นว่า จะต้องออกแบบเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลให้ชัดเจนและต้องทดลองเก็บข้อมูลเพื่อทดสอบว่าเครื่องมือที่ใช้สามารถเก็บข้อมูลได้สมบูรณ์ครบถ้วนหรือไม่และให้เยาวชนแต่ละหมู่บ้านรวบรวมเพื่อนเยาวชนในหมู่บ้านเข้าร่วมโครงการเพิ่มอีกเป็นหมู่บ้านละ 2 รวมเป็นเยาวชนหมู่บ้านละ 4 คน

บทเรียนที่ได้ การจัดทำเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลควรมีการทดสอบเครื่องมือก่อนเก็บข้อมูลและอธิบายการใช้เครื่องมือให้เข้าใจตรงกัน

วันที่ 13 กันยายน 2556 ประชุมทีมวิจัย เพื่อสรุปเครือข่ายเยาวชนที่เข้าร่วมทีมวิจัยเพิ่มเติม ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 21 คน **กิจกรรมที่ทำ** สรุปเครือข่ายเยาวชนที่เข้าร่วมทีมวิจัยเพิ่มเติม ชี้แจงกิจกรรมที่จะทำร่วมกันตลอดการดำเนินงานวิจัยและร่วมกันออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย **พบว่า** ได้ขยายเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขามและแนวทางการดำเนินงานวิจัยในชุมชนและได้โครงร่างแบบสัมภาษณ์ในหัวข้อบริบทชุมชน และบทบาทเยาวชนตำบลบ้านขามและมอบให้ คุณอรทัย ช้างสาร ทำแบบสัมภาษณ์เพิ่มเติมให้แล้วเสร็จ

บทเรียนที่ได้ การทำแบบสัมภาษณ์ คำถามที่ได้จะต้องมีความชัดเจน ตรงประเด็น เข้าใจง่าย ผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์จะต้องมีความเข้าใจตรงกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์

วันที่ 19 กันยายน 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อชี้แจงแบบสัมภาษณ์ให้ทีมวิจัยทราบและวางแผนการลงเก็บข้อมูล ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 33 คน **กิจกรรมที่ทำ** ชี้แจงแบบสัมภาษณ์ในแต่ละส่วนให้ทีมวิจัยได้ทราบ แต่แบบสัมภาษณ์งานวิจัยยังไม่สมบูรณ์และได้ชี้แจงรายละเอียดของแบบสัมภาษณ์บางส่วนโดยให้ทีมวิจัยเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ที่มีบางส่วนไปก่อนและร่วมกันวางแผนการลงเก็บข้อมูลและเมื่อเก็บข้อมูลเสร็จแล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาสรุปให้ทีมวิจัยได้ทราบ

ร่วมกันอีกครั้ง พบว่า ทีมวิจัยมีความเข้าใจแบบสัมภาษณ์และจะทดลองลงเก็บข้อมูลในตอนเย็นหลังเลิกเรียนและวันเสาร์ – อาทิตย์

บทเรียนที่ได้ ทีมวิจัยขาดประสบการณ์การเก็บข้อมูล และยังไม่ทราบว่าวิธีการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลมาครบถ้วนต้องทำอะไร ทีมวิจัยหลักจึงได้ให้ทีมวิจัยจับคู่เพื่อลองสัมภาษณ์เพื่อนในทีมวิจัย พร้อมทั้งให้คำแนะนำเพิ่มเติม สอนเทคนิคและวิธีการสัมภาษณ์ที่ถูกต้องโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและใช้ความเป็นลูกหลานของคนในชุมชน กล้าที่จะถาม กล้าพูด ซึ่งทีมวิจัยก็ทำได้ดี แต่ยังมีบางส่วนที่มีความอายและไม่กล้าที่จะแสดง พูดคุยกับเพื่อนในกลุ่ม

วันที่ 22 กันยายน 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูลงานวิจัยและสรุปผลการทดลองการลงเก็บข้อมูล ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 38 คน **กิจกรรมที่ทำ** ระดมความคิดเพื่อออกแบบเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล พบว่า ได้แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ ทีมวิจัยมีความคิดเห็นว่า ให้ทดลองลงเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์และใช้หัวข้อที่ได้จากการประชุมที่ศูนย์ธุรกิจเพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองบัวลำภูประกอบการเก็บข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้และปัญหาในการเก็บข้อมูลมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับทีมวิจัย

บทเรียนที่ได้ จากการทดลองเก็บข้อมูลในชุมชน เยาวชนบางส่วนยังไม่มั่นใจในการใช้แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้มายังไม่ตรงประเด็น เป็นคำตอบสั้นๆ ไม่มีการอธิบายเพิ่มเติม และยังไม่เจาะลึกถึงประเด็น ตามแบบสัมภาษณ์ แต่มีเยาวชนส่วนหนึ่งที่เก็บข้อมูลได้ดีมาก เก็บข้อมูลได้ครอบคลุม ตรงประเด็น เพราะเยาวชนกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่กล้าแสดงออก กล้าพูดและเข้าถึงผู้ใหญ่ในชุมชนได้ดี ทางทีมวิจัยหลักจึงมีความคิดเห็นว่า วิธีการแก้ไขปัญหาการเก็บข้อมูลจะต้องมีพี่เลี้ยงให้กับเยาวชน พี่เลี้ยงจะต้องเป็นคนในชุมชนด้วย ดังนั้นทีมวิจัยหลักจึงได้ประสานขอความร่วมมือจาก ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และ อสม. ในชุมชน ให้เป็นพี่เลี้ยงในการพาเยาวชนในหมู่บ้านไปสัมภาษณ์ผู้ที่ให้ข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์และเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่เยาวชนอีกด้วย

วันที่ 28 กันยายน 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อสรุปผลการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 และเก็บข้อมูลงานวิจัยครั้งที่ 2 ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 42 คน **กิจกรรมที่ทำ** แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปัญหาที่พบหลังจากลงเก็บข้อมูลร่วมกันปรับแบบสัมภาษณ์และลงเก็บข้อมูล พบว่า 1) คำถามที่ใช้เก็บข้อมูลไม่ชัดเจน ข้อมูลที่ได้จึงไม่สมบูรณ์ 2) ผู้สัมภาษณ์ยังขาดประสบการณ์การสัมภาษณ์ 3) เยาวชนยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร จากนั้นระดมความคิดเรื่องการทำแบบสัมภาษณ์และลงเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในช่วงบ่าย

บทเรียนที่ได้ แบบสัมภาษณ์ที่ไม่ชัดเจน ทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน โดยเฉพาะในประเด็นสถานการณ์ของเยาวชนทั้งในด้านสร้างสรรค์และด้านที่เป็นปัญหา ดังนั้นทางทีมจึงได้ปรับแก้แบบสัมภาษณ์เยาวชน โดยให้ผู้เก็บข้อมูลเป็นคนออกแบบร่วมกับทีมหลัก และได้ชี้แจงเพิ่มเติมถึงข้อมูลที่จะเก็บ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด

วันที่ 5 ตุลาคม 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อชี้แนะแนวทางการเก็บข้อมูลและทำความเข้าใจเรื่องแบบสัมภาษณ์เพิ่มเติม ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 25 คน **กิจกรรมที่ทำ** อธิบายแนวทางการลงเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและสมบูรณ์ อธิบายแบบสัมภาษณ์และวิธีการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล พบว่า ทีมวิจัยมีความเข้าใจเรื่องการใช้แบบ

สัมภาษณ์มากขึ้น แต่เข้าร่วมประชุมไม่ครบทั้ง 14 หมู่บ้าน เนื่องจากติดภารกิจ และการนัดทำกิจกรรม จะใช้เวลาหลังจากเยาวชนกลับจากโรงเรียน เวลาที่ใช้ในการประชุมค่อนข้างน้อย ทีมวิจัยบางส่วนไม่สามารถเข้าร่วมได้ เนื่องจากเดินทางลำบากไม่มีพาหนะในการเดินทาง การลงเก็บข้อมูลอาจจะได้ข้อมูลไม่ครบทั้ง 14 หมู่บ้าน

วันที่ 11 ตุลาคม 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และสรุปผลการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 24 คน **กิจกรรมที่ทำ** รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น/ปัญหาจากการเก็บข้อมูล พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมมาไม่ครบทุกหมู่บ้านและลดจำนวนลง ข้อมูลที่เก็บได้ไม่สมบูรณ์ บางหมู่บ้านยังไม่ได้ลงเก็บข้อมูล และนัดแนะเพื่อรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง

บทเรียนที่ได้ แบบสอบถามที่ดี จะต้องทำมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และตรงประเด็น และการที่ผู้สัมภาษณ์ขาดประสบการณ์ ไม่กล้าที่สัมภาษณ์นั้น ข้อมูลที่ได้มาก็จะไม่สมบูรณ์ อีกทั้งการทำงานร่วมกับเยาวชนกลุ่มใหญ่จะต้องเข้าใจเยาวชน ซึ่งแต่ละคนความสนใจ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ภาระหน้าที่ทั้งด้านการเรียนและครอบครัวของแต่ละคนมีแตกต่างกันไป การเข้าร่วมกิจกรรมอาจจะไม่ครบทุกครั้ง ซึ่งทางทีมวิจัยแก้ปัญหาการเข้าร่วมประชุมของเยาวชน โดยการ แต่งตั้งหัวหน้าเยาวชนในแต่ละหมู่บ้าน จากนั้นคัดเลือกประธานโซนและประธานเยาวชนของตำบลบ้านขาม เพื่อประสานงานติดต่อเยาวชน ซึ่งการเข้าร่วมประชุมแต่ละครั้งจะต้องมีตัวแทนเข้าร่วมทุกหมู่บ้าน โดยให้เยาวชนประสานงานกันเอง ติดตามงานที่ได้รับมอบหมายโดยเยาวชนเอง ซึ่งเป็นการมอบบทบาทให้กับเยาวชน กระตุ้นให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ได้รับมอบหมาย และให้เยาวชนมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนเพิ่มมากขึ้น

วันที่ 19 ตุลาคม 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 20 คน **กิจกรรมที่ทำ** รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลในชุมชนและร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น/ปัญหาจากการเก็บข้อมูล

บทเรียนที่ได้ การที่เยาวชนมีพี่เลี้ยงในชุมชน นั่นก็คือ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุและอสม. ร่วมทำกิจกรรมในโครงการวิจัย ร่วมกันเก็บข้อมูล ทำให้เยาวชนมีความมั่นใจ กล้าที่จะแสดงออก และไม่รู้สึกลำบาก เพราะเยาวชนส่วนมากยังขาดความมั่นใจในการแสดงบทบาทในชุมชน เมื่อได้พี่เลี้ยงที่ดีคอยให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา เยาวชนจะมีความมั่นใจมากขึ้น เนื่องจากมีผู้ใหญ่ในชุมชนคอยหนุนเสริมการทำกิจกรรม ส่งผลให้การเก็บข้อมูลในชุมชนเป็นไปได้ด้วยดี ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

การสร้างบทบาทความเป็นผู้นำให้กับเยาวชน ทำให้การประสานงานเยาวชนได้ทั่วถึง เยาวชนได้แสดงบทบาทความเป็นผู้นำ กล้าแสดงออกมากขึ้น และกระตุ้นเยาวชนในชุมชนของตนเองให้มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม ส่งผลให้การทำงานในชุมชน การเก็บข้อมูลเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2557 กิจกรรมเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ณ บ้านดอนนาดี หมู่ที่ 7 ผู้เข้าร่วมทั้งหมด 43 คน **กิจกรรมที่ทำ** ประชุมกลุ่ม ทั้งเยาวชน ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ อสม. และชาวบ้าน ระดมความคิดเรื่องประวัติหมู่บ้าน สถานการณ์เด็กและเยาวชน วิธีการแก้ไขปัญหา การสร้างเครือข่าย

เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเนื่องจากข้อมูลข้างต้นที่กล่าวมาของบ้านดอนนาดี ยังขาดประเด็นสำคัญที่จะใช้เป็นข้อมูลในงานวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจึงได้ลงเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้ง และพบว่าได้รับข้อมูลจากผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ อสม. ผู้ปกครองและเยาวชน เพิ่มมากขึ้น ข้อมูลแต่ละส่วนมีความชัดเจน ตรงตามประเด็นและขอบเขตของงานวิจัย

บทเรียนที่ได้จากกิจกรรมการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลช่วงแรก เยาวชน ยังขาดทักษะในการสัมภาษณ์ ไม่กล้าที่จะถาม ข้อมูลที่ได้เป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้น ยังไม่เจาะลึก ไม่ตรงประเด็นข้อคำถาม ทางทีมวิจัยจึงปรับวิธีการเก็บข้อมูล โดยให้ เยาวชนร่วมกับ อสม. ทีมวิจัยกลาง (หัวหน้าโครงการ เจ้าหน้าที่ รพ.สต.) ร่วมกันเก็บข้อมูล สัมภาษณ์ เปิดประเด็น ชัดชวนให้เยาวชนได้สอบถาม เก็บข้อมูล จดบันทึก สิ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยได้ฝึกให้เยาวชนกลุ่มที่จะแสดงออก กล้าพูด ฝึกทักษะการสัมภาษณ์ การจดบันทึก ด้วยตัวเอง ซึ่งกิจกรรมการเก็บข้อมูลนี้ ทำให้เยาวชนได้สนุกสนาน ได้เรียนรู้ประวัติของชุมชนตัวเอง จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านของตัวเอง ได้รับทราบข้อมูล ทักษะคนที่ผู้ใหญ่ เด็ก เยาวชน ที่มีต่อเยาวชนในหมู่บ้านของตนเอง ทำให้เกิดความคิดที่อยากจะทำกิจกรรม อยากพัฒนาตัวเองและอยากให้มีพื้นที่ในการแสดงออกของกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านของตัวเอง

แต่มีเยาวชนบางคนที่ยังรู้สึกว่าการเก็บข้อมูลมันยาก เก็บข้อมูลไม่ทันเพื่อน ทางทีมวิจัยจึงได้ให้เยาวชนจากชุมชนอื่นและทีมวิจัยหลักเข้าไปร่วมเก็บข้อมูลช่วยกัน ซึ่งจากกิจกรรมการเก็บข้อมูลพบว่า

1. เยาวชนได้รู้จักชุมชนของตนเองเพิ่มมากขึ้น
2. เยาวชนได้ฝึกทักษะการสัมภาษณ์ การจดบันทึก เก็บใจความสำคัญ
3. เยาวชนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ มีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ

แบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน เช่น ใครเป็นผู้สัมภาษณ์ ผู้จดบันทึกและหลังจากนั้นช่วยกันสรุปข้อมูล เขียนเรียงความตามคำบอกเล่าของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์

3.6 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

วันที่ 7 พฤศจิกายน 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ณ รพ.สต. บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 15 คน กิจกรรมที่ทำ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูล แต่ข้อมูลที่ได้ยังไม่ครบสมบูรณ์ ยังขาดข้อมูลของ หมู่ที่ 3, 5, 8, 12

วันที่ 16 พฤศจิกายน 2556 ประชุมทีมวิจัยเพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล (ต่อ) ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดรวม 24 คน กิจกรรมที่ทำ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลให้ครบทั้ง 14 หมู่บ้าน เพื่อรวบรวมเป็นภาพรวมของตำบล พบว่า ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขามที่จะต้องดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้ง

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2556 ประชุมวิจัยเพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ณ โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ภูผายล ทีมวิจัยเข้าร่วม 6 คน มีผู้เข้าร่วม 54 คน เป็นโครงการวิจัยจากจังหวัดเลย จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองบัวลำภูและจังหวัดชัยภูมิ รวมทั้งสิ้น 9 โครงการซึ่งกรอบประเด็นในการนำเสนอ คือ ชื่อโครงการ วัตถุประสงค์ กรอบการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ วิธีการและเครื่องมือที่ใช้

ในการเก็บข้อมูล และสรุปผลการเก็บข้อมูลโดย คุณบุญเสริม เสียงสนั่น ผู้ประสานงานกลไกภาคอีสาน และผู้ประสานงาน สกว. โชนอีสานเหนือ เป็นผู้ให้คำแนะนำ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำ ให้ไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพราะข้อมูลน้อย เช่น บริษัท สถานการณ์ ทุนความรู้ บทบาทเยาวชน ให้ได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่ ไม่ใช่ข้อมูลที่ทีมวิจัยคิดว่าจะเป็นเช่นนั้น

วันที่ 30 มกราคม 2557 กิจกรรมเวทีสัมมนาความรู้ท้องถิ่นกับการพัฒนาอีสานในทศวรรษหน้า ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ทีมวิจัยตำบลบ้านขามเข้าร่วม 22 คน **กิจกรรมที่ทำ** นำเด็กและเยาวชนในโครงการวิจัยร่วมแสดงโปสเตอร์และร่วมกิจกรรมเวทีเสวนาในหัวข้อ พลังเด็กและเยาวชนในทศวรรษหน้า **พบว่า** ทีมวิจัยบ้านขาม ปี 51 ได้รับรางวัลวิทยิตเด่น จังหวัดหนองบัวลำภู และทีมวิจัยบ้านขามปี 56 ได้ร่วมแสดงโปสเตอร์และได้สนทนาในเวทีเสวนา “พลังเด็กและเยาวชนในทศวรรษหน้า”

บทเรียนที่ได้จากการจัดกิจกรรมนี้

พบว่า เยาวชนมีความกระตือรือร้นที่นำการแสดงไปแสดงที่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เห็นได้จาก เยาวชนมีการวางแผนงาน โดยคิดกิจกรรมที่จะไปนำเสนอกิจกรรมของเยาวชนที่ผ่านมาเป็นอย่างดี โดยทุกคนร่วมกันคิด แบ่งหน้าที่กันทำ มีการปรึกษากันภายในกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการวางแผนรูปแบบการแสดงโปสเตอร์และพบว่า

1. เยาวชนมีทักษะการวางแผนงานที่ดี แบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานอย่างชัดเจน จะเห็นได้จาก การหน้าที่รับผิดชอบ การจัดหาขุมนางรำ การเตรียมงานแสดง (ซ้อมรำ) แบ่งจัดหาเครื่องดนตรี
2. เยาวชนได้แสดงความสามารถด้านศิลปะที่ตัวเองถนัด เริ่มตั้งแต่การจัดหาชุดนางรำ การแต่งตัว แต่งหน้า และร่วมกันออกแบบท่ารำที่สวยงาม
3. เยาวชนมีความตั้งใจจริงที่จะทำงาน โดยเห็นได้จากการฝึกซ้อมการแสดง 1 สัปดาห์หลังจากเลิกเรียนเป็นประจำทุกวัน ทุกคนเสียสละเวลาและมีความตั้งใจที่จะนำการแสดงโปสเตอร์ของเยาวชนไปแสดงให้ทุกคนในงานได้ชม
4. เยาวชนมีความสามัคคีกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ

วันที่ 18 มีนาคม 2557 กิจกรรมเตรียมเวทีคืนข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลสู่ปฏิบัติการ ช่วงที่ 2 ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ จำนวนผู้เข้าร่วม 13 คน **กิจกรรมที่ทำ** ระดมความคิด เติมข้อมูลในส่วนที่ขาดเพิ่มเติมข้อมูลที่เก็บมาให้สมบูรณ์

วันที่ 19 มีนาคม 2557 กิจกรรมเวทีคืนข้อมูลให้กับชุมชน ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ จำนวนผู้เข้าร่วม 43 คน **กิจกรรมที่ทำ** นำเสนอข้อมูลที่ได้เก็บมา เพื่อให้ชุมชนได้ทราบ ข้อมูลแต่ละพื้นที่ของตำบลบ้านขาม และเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นทางเดียวกัน โดยมี ทีม Node มารับฟังพร้อมให้คำแนะนำให้กับทีมวิจัย

บทเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรม

1. ชุมชนได้รับทราบข้อมูลที่เยาวชนได้รวบรวมข้อมูลไว้ในภาพรวมของหมู่บ้านและตำบลผู้นำชุมชนได้ร่วมกันเสนอความคิด โดยเสนอในภาพรวม เรื่องการแก้ไขปัญหาการดื่มเหล้า การทะเลาะวิวาท การขับรถซึ่งในเวลากลางคืน ซึ่งทางผู้นำชุมชนได้กล่าวตักเตือนไปแต่เยาวชนกลุ่มที่มี

ปัญหาที่ไม่พึง ก็ยังคงมีพฤติกรรมเหมือนเดิมซึ่งจะพูดต่อก็คือตอนบ่่อยๆ ก็ไม่ได้ เนื่องจากเยาวชนบางกลุ่มมีพฤติกรรมก้าวร้าว

2. ผู้เข้าร่วมการประชุมได้ชื่นชมกลุ่มเยาวชน ที่สามารถเก็บข้อมูลและทำกิจกรรมดีๆ ที่สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ดี รวมกลุ่มทำในสิ่งที่ดีๆ ชุมชนก็พร้อมที่จะสนับสนุน

3. ผู้เข้าร่วมประชุมได้เพิ่มเติมข้อมูลในส่วนของวัฒนธรรม ประเพณีฮีต 12 คอง 14 เพิ่มเติม

3.7 การรายงานความก้าวหน้า

วันที่ 1 – 2 พฤษภาคม 2557 กิจกรรมรายงานความก้าวหน้าชุมชนวิจัยต้นแบบ ณ วังรีสอร์ท อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ทีมวิจัยตำบลบ้านขาม เข้าร่วม 10 คน กิจกรรมที่ทำ รายงานความก้าวหน้างานวิจัยระยะที่ 1 ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิและทีมวิจัยที่เข้าร่วม ได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยสรุปสิ่งที่ทางผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าร่วมประชุม ดังนี้

1. แนะนำให้ทางทีมวิจัยค้นหารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ให้ชัดเจนและหารูปแบบการสร้างเครือข่ายที่หลากหลาย เช่น รูปแบบการสร้างเครือข่ายโดยใช้วัฒนธรรม ประเพณี, กีฬาพาเพลิน, ศิลปะ, งานบุญบั้งไฟ, อาชีพ, ดนตรี, เพื่อนช่วยเพื่อน, พี่สอนน้อง, ตายายสอนหลาน เป็นต้น เพราะในชุมชนมีทุนทางวัฒนธรรมที่ดีๆ หลายอย่าง

2. กิจกรรมที่ต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่ เชื่อมโยงข้อมูลที่เก็บได้จากชุมชน นำมาแก้ปัญหา

3. นำรูปแบบจากงานวิจัยเดิม มาศึกษากระบวนการ สร้างหลักสูตรตามภูมิปัญญาให้สมาชิกที่สนใจเข้าร่วม

4. ถอดบทเรียนค่ายเยาวชน จากงานวิจัยเดิม ทำอย่างไร นำข้อมูลที่ได้มาหมวดให้เข้ากับงานวิจัย

5. อาจจะมีการจัดเวทีถ่ายทอดความรู้ให้กับอีก 9 หมู่บ้าน ได้ทราบเกี่ยวกับงานวิจัยเดิมที่ผ่านมา เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิจัยเพิ่มมากขึ้น

3.8 การค้นหารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนตำบลบ้านขาม

วันที่ 30 สิงหาคม 2557 กิจกรรมติดตามงานวิจัยระยะที่ 2 ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ จำนวนผู้เข้าร่วม 36 คน กิจกรรมที่ทำ ระดมความคิดของชุมชนเพื่อวางแผนการทำกิจกรรมค่ายเยาวชน รูปแบบของค่าย ผู้ที่จะเข้าร่วม พร้อมทั้ง สถานที่ที่จะจัดกิจกรรม พบว่า ผู้ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมค่าย มีเยาวชนหมู่บ้านละ 4 คน ผู้นำชุมชนหมู่บ้านละ 1 คน และ อสม.หมู่บ้านละ 1 คน

วันที่ 12 – 14 กันยายน 2557 กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม โครงการวิจัยรูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขามได้จัดทำกิจกรรมของเยาวชนในรูปแบบค่าย 2 วัน 2 คืน เมื่อวันที่ 12 – 14 กันยายน 2557 ณ ศูนย์ฝึกอบรมอาชีพชนบทหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้เข้าร่วมทั้งหมด 92 คน ประกอบด้วย เยาวชน, ผู้นำชุมชน, อสม. เจ้าหน้าที่ รพ.สต.โนนคูณ, เจ้าหน้าที่ อบต.และNode.สกว

การจัดค่ายครั้งนี้มีการร่วมประชุมระดมความคิดทั้งกลุ่มเยาวชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง กลุ่ม อสม. และ Node สกว. หาแนวทาง สถานที่ และกิจกรรมที่ใช้ในการจัดอบรมโดยให้เยาวชนเป็นแกนนำหลัก ซึ่งจะเน้นให้เยาวชนมีความสามัคคีคุ้นเคยกัน กล้าแสดงออกมีภาวะความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี การทำงานเป็นทีมและเพื่อให้เยาวชนได้แสดงศักยภาพ ความพร้อมที่จะเป็นกลุ่มเยาวชนคนสร้างสรรค์ของตำบลบ้านขามให้กับกลุ่มผู้นำชุมชน อบต.อสม. ได้เปิดใจและพร้อมที่จะสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชนต่อไป

กิจกรรมค่ายพัฒนาเยาวชนได้รับการสนับสนุนเงินเพิ่มเติมจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม ได้รับเกียรติจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามเป็นประธานเปิดกิจกรรมค่ายเยาวชนในครั้งนี้ด้วย และยังผลักดันให้กลุ่มเยาวชนคนสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งของสภาเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม

วิธีการจัดกิจกรรมค่าย

การคัดเลือกผู้เข้าร่วม เยาวชนที่อยู่ในโครงการวิจัยทุกคน ซึ่งเป็นตัวแทนจากทุกหมู่บ้าน บ้านละ 2 คนเข้าร่วมและเยาวชนในโครงการวิจัยเชิญชวนเยาวชนในหมู่บ้านของตนเองที่มีความสนใจอยากทำกิจกรรมร่วมกันบ้านละ 2 คน รวมเยาวชนหมู่บ้านละ 4 คน

- ตัวแทนผู้นำชุมชน อสม. หมู่บ้านละ 2 คน
- เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม 3 คน
- เจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ 6 คน
- Nodeหนองคาย รวม๒คนและวิทยากร รวม 3 คน

กิจกรรมที่ทำในค่าย

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายได้ละลายพฤติกรรม สร้างความคุ้นเคยกัน ระหว่างเยาวชนกับเยาวชน เยาวชนกับผู้ใหญ่ เป็นกิจกรรมที่สร้างเสียงหัวเราะและความสนุกสนานให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน ทั้งนี้ยังเป็นกิจกรรมที่ลดช่องว่างระหว่างวัยของเด็กกับผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี เด็กมีความกล้าที่จะแสดงออกและผู้ใหญ่ก็เปิดใจรับการทำกิจกรรมร่วมกับเด็กได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมระดมความคิด กิจกรรมนี้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อให้ตัวแทนแต่ละหมู่บ้านได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น โดยแบ่งกลุ่มย่อยเป็น ระดับหมู่บ้าน ระดับโซน และสรุปกิจกรรมเป็นภาพรวมของตำบล

ระดับหมู่บ้าน โดยให้เด็กและผู้ใหญ่ ได้ร่วมกันแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นในมุมมองของแต่ละคนที่มีต่อเยาวชน พฤติกรรมการแสดงออกของเยาวชนในด้านต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน แยกพฤติกรรมกลุ่มเยาวชนเชิงสร้างสรรค์และกลุ่มที่เป็นปัญหาในชุมชนของตัวเอง จากนั้นร่วมกันนำเสนอให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดร่วมกันในค่าย

ระดับโซน แบ่งออกเป็น 3 โซน ได้แก่

โซนที่ 1 ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านขาม หมู่ 1, บ้านธาตุหาญเทาว์ หมู่ 2, บ้านศรีมงคล หมู่ 10, บ้านธาตุใหม่พัฒนา หมู่ 13, บ้านขามใหม่ หมู่ 14

โซนที่ 2 ประกอบด้วยบ้านโนนคูณ หมู่ 3, บ้านหิน หมู่ 4, บ้านดอนนาดี หมู่ 7, บ้านโคกสูงหมู่ 8และบ้านโคกสูงใต้ หมู่ 12

โซนที่ 3 ประกอบด้วย บ้านช่องโป้ หมู่ 5, บ้านค้อ หมู่ 6, บ้านโนนหาย หมู่ 9, บ้านช่องโป้ หมู่ 11

โดยให้แต่ละโซนช่วยกันระดมความคิดนำกิจกรรมที่ทำในระดับหมู่บ้านมาวิเคราะห์ข้อมูลให้เป็นในระดับโซน โดยเยาวชนและผู้ใหญ่ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ข้อมูลกันในระดับโซน จากนั้นนำเสนอข้อมูล ร่วมแลกเปลี่ยนร่วมกันในค่าย

ระดับตำบล นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมารวมกันโดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันระดมความคิด วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำเสนอไปแล้วในระดับโซน มารวมกันและช่วยกันเพิ่มเติมสิ่งที่ขาดเพิ่มเติมข้อมูลให้สมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น

กิจกรรม Walk rally แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็น 5 กลุ่ม ซึ่งมีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ละกัน กิจกรรมแต่ละฐานจะเน้นให้ผู้เข้าร่วมมีความสามัคคีกัน ช่วยคิดช่วยวางแผนกิจกรรม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยมีทั้งหมด 5 ฐาน

1. จับเสื่อใส่ถัง

ลักษณะกิจกรรม ให้ทุกคนในทีมนำสิ่งที่มีติดตัวตักน้ำจากอีกฝั่งหนึ่งไปใส่ในขวดน้ำที่เตรียมไว้ยังอีกฝั่งหนึ่ง โดยให้ทุกคนในทีมนั่งติดกับพื้นเหยียดขาออก นั่งเรียงต่อกันเป็นแถวยาว โดยใช้เวลา 10 นาที

ภาพที่ 2 กิจกรรมเกมจับเสื่อใส่ถัง

2. ประครองรัก

ลักษณะกิจกรรม ให้ทุกคนในทีมใช้ส่วนของร่างกายประครองลูกโป่งไปยังจุดหมาย โดยไม่ให้ลูกโป่งตกพื้นหรือแตก

ภาพที่ 3 กิจกรรมเกมประครองรัก

3. ฝ่าด่านอรหันต์

ลักษณะกิจกรรม มี 3 ด่านย่อย คือ

ด่านที่ 1 สิ่งกีดขวางอยู่ในระดับเข่า ให้ทุกคนในทีมลอดผ่านสิ่งกีดขวางไปให้ได้

ด่านที่ 2 สิ่งกีดขวางอยู่ในระดับเอว ให้ทุกคนในทีมข้ามผ่านสิ่งกีดขวางไปให้ได้

ด้านที่ 3 สิ่งกีดขวางอยู่ในระดับอก ให้ทุกคนในทีมข้ามผ่านสิ่งกีดขวางไปให้ได้ โดยในแต่ละด้านห้ามไม่ให้ทุกส่วนของร่างกายสัมผัสกับสิ่งกีดขวางนั้น และทุกคนในทีมจะต้องข้ามผ่านไปได้

ภาพที่ 4 กิจกรรมเกมฝ่าด่านอรหันต์

4. สามัคคีถอดเก็บ

ลักษณะกิจกรรม ให้ทุกคนในทีมนอนเป็นวงกลมชิดกัน ยกเท้าขึ้นชิดกัน จากนั้นวิทยากรประจำฐานจะนำกะละมังใส่น้ำมาวางบนเท้าของทุกคนในทีม ให้ทุกคนช่วยกันใช้เท้าพยุงกะละมังน้ำให้ตั้งอยู่ ไม่ให้น้ำหก

ภาพที่ 5 กิจกรรมเกมสามัคคีถอดเก็บ

5. รถไฟมหาสนุก

ลักษณะกิจกรรม มีไม้ไผ่หนึ่งลำ เปรียบเสมือนรถไฟ มีความยาว เท่ากับจำนวนคนในทีม ทุกคนในทีมต้องขึ้นรถไฟไปออกตามหาสมบัติ โดยผ่านอุปสรรคและสิ่งกีดขวางต่างๆไปให้ได้ ในเวลา 5 นาที

ภาพที่ 6 กิจกรรมเกมรถไฟมหาสนุก

วันที่ 27 กันยายน 2557 กิจกรรมประชุมสรุปกิจกรรมการทำค่ายพัฒนาศักยภาพเยาวชนตำบลบ้านขาม ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วม 16 คน **กิจกรรมที่ทำ** สรุปกิจกรรมที่เยาวชนแต่ละโซน โดยสรุปว่า **โซนที่ 1** ทำกิจกรรมงานกีฬาสัมพันธ์วันออกพรรษา โดยการจัดการแข่งขันกีฬา

ของเยาวชนโซนที่ 1 ซึ่งเยาวชนจะจัดกิจกรรมเอง ออกแบบกิจกรรมเอง โดยมีผู้ใหญ่คอยหนุนเสริมกิจกรรม **โซนที่ 2** ทำกิจกรรมจิตอาสางานบุญ โดยเมื่อมีงานบุญตามประเพณีในแต่ละหมู่บ้าน เยาวชนจิตอาสาในแต่ละหมู่บ้านจะรวมตัวกันช่วยกิจกรรม เช่น เตรียมสถานที่ ช่วยงานผู้ใหญ่ตามผู้ใหญ่เห็นสมควร และจะมีการร่วมกันจัดกิจกรรมงานบุญขึ้นมา 1 งานบุญ แต่ต้องปรึกษากับกลุ่มผู้ใหญ่ที่เป็นเครือข่ายอีกครั้ง **โซนที่ 3** รวมกลุ่มเยาวชนสร้างเป็นกลุ่มอาชีพตามความถนัดของแต่ละบุคคล ซึ่งเยาวชนจะรวมกลุ่มกันทำดอกไม้จันทน์ รับผิดชอบสถานที่ งานแต่งงาน งานศพ งานบุญต่างๆ

วันที่ 7 พฤศจิกายน 2557 กิจกรรมกีฬาสัมพันธ์ประเพณีวันออกพรรษา โซนที่ 1

กิจกรรมของเยาวชนโซนที่ 1 การแข่งขันกีฬาของเยาวชน ในวันออกพรรษาของ 5 หมู่บ้าน จัดกิจกรรมในวันออกพรรษา โดยที่เยาวชนเป็นคนคิดริเริ่มที่อยากจะมีการกีฬาในวันออกพรรษาของทุกปี ซึ่งเยาวชนเป็นคนจัดกิจกรรมเองและมีผู้ใหญ่ในชุมชนให้การสนับสนุน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนี้คือ

1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของเยาวชนในโซนที่ 1
2. เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนเข้าวัด ร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น
3. เพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ในการร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง การแต่งกาย

กาย

การดำเนินการกิจกรรม

เริ่มด้วยเยาวชนประชุมปรึกษาหารือเรื่องการจัดงานกีฬาและร่วมกันวางแผนงานกิจกรรม จากนั้นเยาวชนรวมกลุ่มกันไปปรึกษากับผู้นำชุมชนเรื่องการจัดงานกีฬาวนออกพรรษาของเยาวชน โดยเยาวชนได้พูดคุยกิจกรรมที่จะทำในเบื้องต้นให้ผู้นำชุมชนได้รับรู้หลังจากนั้นได้นัดแนะเพื่อประชุมกับชุมชนอีกครั้งหนึ่ง

การประชุมครั้งที่ 2 ประกอบด้วย เยาวชน ผู้นำชุมชนและ อสม. ทั้ง 5 หมู่บ้าน โดยการประชุม เยาวชนได้นำเสนอกิจกรรมที่จะทำในวันออกพรรษา ดังนี้

- สถานที่ คือวัดธาตุหาญเทว
- งบประมาณที่ใช้ จาก สกว.และชุมชน
- ผู้นำชุมชนร่วมกับคณะ อสม. ทั้ง 5 หมู่บ้านสนับสนุนเรื่องของอาหาร และ

เครื่องเสียง

- ตอนเช้า เยาวชนทำบุญตักบาตรที่วัดธาตุหาญเทว
- แข่งกีฬาเชื่อมสัมพันธ์ของเยาวชน ได้แก่ ฟุตบอล วอลเลย์บอล (ชาย,หญิง)
- ตอนเย็น ร่วมกันเวียนเทียนที่วัดธาตุหาญเทวร่วมกัน

ก่อนวันงานกีฬา เยาวชนได้ร่วมกันเตรียมสนามกีฬา ตัดหญ้าทั่วบริเวณสนามและบริเวณรอบๆวัดธาตุหาญเทว ทำสนามฟุตบอล สนามวอลเลย์บอล กางเต็นท์ เตรียมโต๊ะ เก้าอี้

วันงานกีฬา หลังจากที่เยาวชนทำบุญตักบาตรที่วัดเสร็จแล้ว ก็มารวมตัวกันเพื่อแข่งขันกีฬา โดยมีผู้นำชุมชน อสม. และคนในชุมชนร่วมเชียร์และให้กำลังใจเยาวชนที่เป็นลูกหลานของตัวเอง พร้อมกับชื่นชมความสามารถของเยาวชนที่จัดกิจกรรมกีฬาด้วยตัวเองและรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ในชุมชน

วันที่ 15 พฤศจิกายน 2557 ประชุมทีมวิจัยเพื่อขยายเครือข่ายเยาวชนไปยังเยาวชนรุ่นเล็ก (อายุ 10-14 ปี) ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 85 คน **กิจกรรมที่ทำ** ประชุมทีมวิจัย เพื่อขยายเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ไปยังกลุ่มเยาวชนรุ่นเล็ก (อายุ 10 - 14 ปี) โดยให้ทีมวิจัยทั้งที่เป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ชวนเด็กๆ ในชุมชนของตัวเอง ชุมชนละ 4 คน รวมทั้งตำบล 56 คน เพื่อเพิ่มเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ในตำบลบ้านขามและสร้างกลุ่มเยาวชนคนสร้างสรรค์ให้สืบทอดเป็นรุ่นต่อรุ่นและจัดกิจกรรมบุญคุณลานเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและยุวชน ผลที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้คือ เกิดเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชนในทุกๆ ช่วงอายุซึ่งจะเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนตั้งแต่ยังเด็ก

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2557 ประชุมทีมวิจัยการจัดกิจกรรมงานบุญคุณลานลูกหลานทำดี ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมทั้งหมด 50 คน **กิจกรรมที่ทำ** ชี้แจงกิจกรรมของเยาวชนที่มีความคิดริเริ่มที่อยากจะทำงานบุญคุณลาน ตามประเพณีฮีต 12 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม คือ

1. เพื่อสืบสานประเพณีอันดีงามตามฮีต 12
2. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มเด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน
3. เพื่อสนับสนุนชมรมเด็กและเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขามให้เกิดความเข้มแข็ง มีพื้นที่แสดงความสามารถ

โดยความคิดนี้เกิดจากความคิดของเยาวชนคนหนึ่ง ซึ่งได้ยื่นผู้นำชุมชนประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้าน ให้ทุกครัวเรือนบริจาคข้าวหลังคาเรือนละ 1 กิโลกรัม เพื่อนำไปเข้าร่วมกิจกรรมบุญคุณลานของจังหวัดหนองบัวลำภูที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เยาวชนคนนี้จึงเกิดคำถามว่า ทำไมตำบลบ้านขามถึงไม่จัดงานบุญคุณลานของเราเองบ้าง ถ้าจัดกิจกรรมนี้โดยให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมคงจะดี แต่ละบ้านนำข้าวมาบริจาคตามกำลังศรัทธา มีการแสดงของลูกหลานเยาวชนซึ่งร่วมกลุ่มกันทำกิจกรรมอยู่แล้วดังนั้นจึงได้มีการขยายเครือข่ายจากเยาวชนไปยังยุวชน อายุตั้งแต่ 10 - 12 เข้าร่วมกิจกรรมหมู่บ้านละ 6 คน โดยกิจกรรมจะมี

- การขอบริจาคข้าวเปลือก
- การทำบุญตักบาตร
- การแสดงของเยาวชน
- การแข่งขันกีฬาฟุตบอลซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะต้องส่งนักกีฬาเข้าร่วมแข่งขัน บ้านละ 1 ทีม อายุตั้งแต่ 10 - 12 ปี

กำหนดการ การทำกิจกรรมเบื้องต้นคือ วันอาทิตย์ที่ 28 ธันวาคม 2557 โดยจะมีการประชาสัมพันธ์งานบุญคุณลานของเยาวชนให้ ทั้ง 14 หมู่บ้านในตำบลบ้านขามได้ทราบ โดยบอกผ่านกำนันตำบลบ้านขาม บอกผ่านกลุ่มเยาวชน ซึ่งมีเครือข่ายอยู่ทั้ง 14 หมู่บ้านอยู่แล้ว ให้นำข้าวมาบริจาคแล้วแต่กำลังศรัทธา

วันที่ 29 พฤศจิกายน 2557 ประชุมชี้แจงกิจกรรมงานบุญคุณลานลูกหลานทำดี ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ผู้เข้าร่วมทั้งหมด 45 คน **กิจกรรมที่ทำ** ทำความเข้าใจ กำหนดการกิจกรรมงานบุญคุณลาน ลูกหลานทำความดี ให้สปรตประชาสัมพันธ์ งานบุญคุณลานให้กับผู้นำชุมชน เปิดเสียงตามสายในหมู่บ้าน ชี้แจงกำหนดการ กิจกรรมที่จะทำในวันที่ 28 ธันวาคม 2557

วันที่ 10 ธันวาคม 2557 ประชุมชี้แจงการแสดงของเยาวชนในกิจกรรมงานบุญคุณลานลูกหลานทำดี ณ รพ.สต.บ้านโนนคุณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 20 คน กิจกรรมที่ทำ ร่วมรวมเป็นเสนอกิจกรรมการแสดงและออกแบบการแสดงของเยาวชนที่จะใช้แสดงเปิดงานบุญคุณลานซึ่ง พบว่าชุดการแสดงประกอบไปด้วย การแสดงฟ้อนรำของกลุ่มเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม 1 ชุด การแสดงโปงลางของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา 1ชุดและการแสดงประเพณีตาม ฮีต 12 ของคณะ อสม. 1 ชุดการแสดง รวมเป็น 3 ชุด

วันที่ 20 ธันวาคม 2557 ประชุมเตรียมความพร้อมกิจกรรมงานบุญคุณลานลูกหลานทำดี ณ รพ.สต.บ้านโนนคุณ ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 50 คน กิจกรรมที่ทำ ชี้แจงกำหนดการและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ โดยเยาวชนในแต่ละหมู่บ้านร่วมกับผู้ใหญ่ในมณฑลพระมาบิณฑบาตรในวันงาน วันเตรียมงาน (วันที่ 27 ธันวาคม 2557) ให้เยาวชนในแต่ละหมู่บ้านขอบริจาคข้าวเปลือก หลังจากนั้นให้เยาวชนมาเตรียมสถานที่และรับข้าวเปลือกที่แต่ละหมู่บ้านนำมารวมกันไว้ที่โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา

วันที่ 28 ธันวาคม 2557 กิจกรรมบุญคุณลานลูกหลานทำดี ณ โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 600 คน ประกอบด้วย เยาวชน ยุวชน ผู้นำชุมชน อสม. และชาวบ้านตำบลบ้านขาม

การเตรียมงาน วันที่ 27 ธันวาคม 2557

ผู้นำชุมชน เปิดสปอร์ตงานบุญคุณลานลูกหลานทำดี ตามหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมงานบุญของลูกหลานเยาวชนตำบลบ้านขาม และประกาศเสียงตามสายเพื่อขอความอนุเคราะห์จากทุกคนในชุมชนให้ร่วมบริจาคข้าวด้วย โดยจะมีเยาวชน, ยุวชน, ผู้นำชุมชน และอสม.ของแต่ละหมู่บ้าน เดินขอบริจาคข้าวเปลือก ในหมู่บ้านของตัวเอง กิจกรรมนี้ยังเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ได้ด้วย

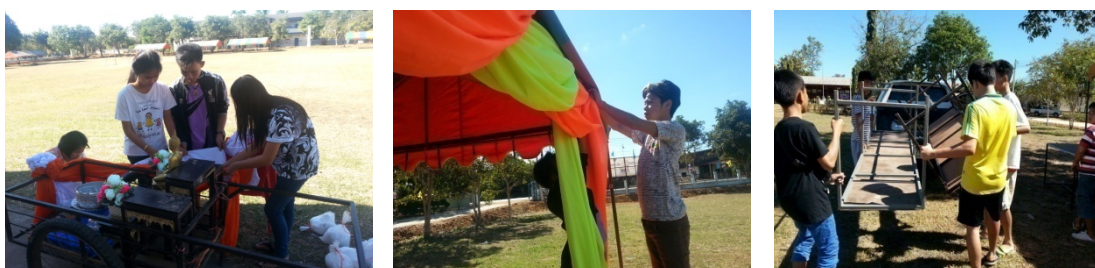
ภาพที่ 7 เยาวชนเดินขอบริจาคข้าว ซึ่งเยาวชนมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน มีทั้งคนเข็นรถ คนชั่งน้ำหนักข้าวที่รับบริจาค คนจดรายชื่อผู้บริจาคข้าว

เมื่อแต่ละหมู่บ้านรับบริจาคข้าวเสร็จแล้วก็จะมีผู้นำชุมชน เยาวชนและยุวชน นำข้าวมา รวมกันที่โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา ซึ่งจะมีเยาวชนบางส่วนรอรับข้าวที่ได้จากการบริจาคและ จดรายละเอียดว่าแต่ละหมู่บ้านบริจาคข้าวกี่กระสอบ

ภาพที่ 8 เยาวชนช่วยกันนำข้าวที่ได้จากการบริจาคมากองรวมกัน

เยาวชนบางส่วนจะช่วยกันจัดเตรียมสถานที่ ยกโต๊ะ เก้าอี้ กางเต็นท์ ช่วยกัน ส่วนคนที่มี ความสามารถด้านงานศิลปะ ก็จะช่วยกันตกแต่งสถานที่ จัปเดตตกแต่งจับผ้า

ภาพที่ 9 เยาวชนเตรียมงาน ร่วมกันตกแต่งสถานที่

วันงาน บุญคุณลานลูกหลานทำดี วันที่ 28 ธันวาคม 2557

กิจกรรมวันงาน ตอนเช้าจะมีการทำบุญตักบาตร โดยนิมนต์พระจากวัดในเขตตำบลบ้าน ขามมา ทั้งหมด 24 รูป โดยมีทั้งเยาวชน ผู้ใหญ่ มาร่วมทำบุญตักบาตรด้วยกัน โดยถือว่าเป็นการทำบุญ ต้อนรับปีใหม่ด้วย หลังจากทำบุญตักบาตรเสร็จแล้วจะมีพิธีการบายศรีสู่ขวัญข้าวและบายศรีสู่ขวัญ ให้กับเยาวชนและยุวชนตำบลบ้านขาม เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้ลูกหลานเยาวชนได้ทำความดีทำ กิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้กับชุมชนตลอดไป

หลังจากเสร็จพิธีบายศรีสู่ขวัญแล้ว ได้รับเกียรติจากรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด หนองบัวลำภู (นายอภิวัชร ศรีสัตตรัตนกุล) ได้ให้เกียรติมาเป็นประธานเปิดงานกิจกรรมบุญคุณลาน ลูกหลานทำดีในครั้งนี้ด้วย จากนั้นมีการแสดงของยุวชนตำบลบ้านขาม การแสดงเยาวชนตำบลบ้านขาม และการแสดงประเพณีฮีต 12 ของคณะอสม. เพื่อให้ลูกหลานได้รับชมการแสดงและได้รับความรู้เรื่อง ฮีต 12 คลอง 14 ที่ถือปฏิบัติกันมาช้านานอีกด้วย

อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ใจดีในตำบลบ้านขาม ทำโรงทานมาให้กับเยาวชน ตลอดทั้งวันอีกด้วย

ภาพที่ 10 กิจกรรมงานบุญคุณลานในช่วงเช้า ทำบุญตักบาตร การแสดงของกลุ่มเยาวชน ตำบลบ้านขาม

จากนั้นเป็นกิจกรรมการแข่งขันกีฬาฟุตบอลของเยาวชน ทั้ง 14 หมู่บ้านในตำบลบ้านขาม ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะส่งตัวแทน เยาวชนชายเข้าร่วมแข่งขันฟุตบอล อายุตั้งแต่ 10 – 12 ปี แต่หากหมู่บ้านไหนที่มีเยาวชนชายไม่พอ ก็สามารถนำเยาวชนหญิงเข้าร่วมการแข่งขันได้ด้วยการแข่งขันกีฬาเยาวชนในครั้งนี้นี้จัดโดยเยาวชน เยาวชนลงมือทำเอง ทั้งเตรียมสนามกีฬา และเป็นกรรมการตัดสินกีฬา

ภาพที่ 11 กิจกรรมการแข่งขันกีฬาฟุตบอลของเยาวชนตำบลบ้านขาม

บทเรียนที่ได้จากกิจกรรมนี้ คือ เยาวชนได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองจริงๆ ได้คิด แสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้ใหญ่ เยาวชนได้แสดงออกทั้งทางด้านความคิด ความสามารถ ความร่วมมือของกลุ่มเยาวชน ซึ่งจากกิจกรรมดังกล่าว ผู้ใหญ่ในชุมชนตำบลบ้านขามได้ชื่นชมการทำงานภายใต้กลุ่มเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้าน ว่ามีความรับผิดชอบ มีความกล้าคิด กล้าแสดงออกและยังมีความคิดที่อยากจะอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามของชุมชนไว้ หากเยาวชนยังรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมดี ทางชุมชนก็พร้อมที่จะสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชนตลอดไป

ด้านเยาวชนได้เรียนรู้กระบวนการ ขั้นตอนการทำงาน ทำกิจกรรมต่างๆอย่างจริงจัง เพราะเป็นกิจกรรมของเยาวชนเอง ทำเพื่อเยาวชน เพื่อชุมชนตำบลบ้านขาม ได้ร่วมมือกันทำกิจกรรมจนประสบผลสำเร็จ และมีความภูมิใจในตัวเองที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในภาพของตำบล

3.9 ประชุมรวบรวมข้อมูล

วันที่ 16 ธันวาคม 2557 สรุปและรวบรวมข้อมูลงานวิจัย ณ รพ.สต.บ้านโนนคูณ

3.10 เวทีนำเสนอข้อมูลงานวิจัย

วันที่ 24 – 25 ธันวาคม 2557 นำเสนอผลการวิจัย ใน “เวทีนำเสนอผลการวิจัยร่วมกับกลไกอีสานเหนือ” ณ ศูนย์ฝึกอบรมอาชีพชนบทหนองคาย จังหวัดหนองคาย ทีมวิจัยตำบลบ้านขามเข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 7 คน **กิจกรรมที่ทำ** นำเสนอผลงานวิจัย แลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานวิจัยเครือข่ายอีสานเหนือ โดยกิจกรรมโครงการวิจัยการศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิและทีมวิจัยในเครือข่ายของอีสานเหนือได้ให้ข้อเสนอแนะกับทีมวิจัยดังนี้

1. อธิบายการสร้างเครือข่ายให้ชัดเจน ซึ่งแต่ละเครือข่าย /กลุ่ม จะมีกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และมีความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ซึ่งแต่ละเครือข่ายจะมีแกนนำหลัก แกนนำรอง และการเชื่อมโยงกิจกรรมของแต่ละกลุ่มภายใต้การทำกิจกรรมของแต่ละโซน ซึ่งจะเป็นหัวใจหลักของงานวิจัย อาจจะทำเป็นแผนผังแสดงเครือข่าย การเชื่อมโยงของแต่ละกลุ่ม

2. นำฐานเครือข่ายงานวิจัยเดิม มาใช้ต่อยอดในงานวิจัย ซึ่งเป็นแบบแผนการทำงานที่ดี

3. อธิบายรูปแบบการสร้างเครือข่ายแต่ละรูปแบบว่ามีลักษณะอย่างไร

4. การเชื่อมโยงเครือข่ายของเยาวชนในพื้นที่ มีปัจจัยใดเป็นตัวประสาน มีกฎ กติกา การอยู่ร่วมกัน และผลของการสร้างเครือข่ายที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษา มีดังนี้

- 4.1 บริบทชุมชน
- 4.2 บทเรียนชุดความรู้งานวิจัยเดิม
- 4.3 เครือข่ายและทุนทางสังคมวัฒนธรรม
- 4.4 สถานการณ์ของเด็กเยาวชน
- 4.5 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็กเยาวชนตำบลบ้านขาม
- 4.6 รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม
- 4.7 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการทำงานวิจัย

4.1 บริบทชุมชน

4.1.1 ประวัติความเป็นมา

1) ประวัติตำบล

ประมาณ ปี พ.ศ. 2397 เริ่มมีการก่อตั้งบ้านขามครั้งแรก (จากหนังสือเจ็ดชั่วโคตรของตำบลบ้านขาม) โดยมีคน 4 ตระกูล คือ ตระกูล นายบุญ นางบุญตาตระกูลเผ่าหมื่นโคตร ตระกูลเผ่าหมื่นศิริ ตระกูลเผ่าพระศรี มาเห็นทำเลที่ตั้งมีความอุดมสมบูรณ์ มีต้นมะขามใหญ่ต้นหนึ่งอยู่ใกล้ลำน้ำ (ภายในวัดศรีบุญเรืองปัจจุบัน) และบริเวณรอบๆ มีแหล่งน้ำมากมาย เช่น ลำน้ำพะเนียงหนองเบ้น กุดปลาทอง ฮ่องแคนน้อย ห้วยฮ่องสา บุ่งเวียน บุ่งลิ้ม กุดจับ ห้วยฮ่องหลี่ นับว่าเหมาะสมในการทำมาหากิน ตระกูลใหญ่ๆ 4 ตระกูลที่เป็นผู้ก่อตั้งชุมชนบ้านขาม คือ **ตระกูลที่ 1 นายบุญ นางบุญตา** (เผ่ายวน) อพยพมาจากเชียงราก จังหวัดสระบุรี มีบุตร 5 คน ได้แก่ **นายด้วง** เป็นกำนันปกครองบ้านขาม มีพี่ปากเป็นเลิศ จึงได้สกุล มีปากดี (หลวงศรีสุนทร) **ขุนพิทักษ์** ใช้สกุลกับโกและจันทร์ดำ **นางทิพย์** สมรสกับนายพรมมา คนร้อยเอ็ด สามิตายจึงสมรสใหม่กับนายบุญมี นิจโก **นางซ่อน** สมรสกับนายพิมพ์ กับโก **นางเพ็ง** สมรสกับ ขุนประชา **ตระกูลที่ 2 เผ่าหมื่นโคตร** เป็นคนจังหวัดนครราชสีมา ตอนแรกอยู่ที่บ้านพร้าว บ้านหัน นายบุญ นางบุญตา ชักชวนมาอยู่บ้านขาม**ตระกูลที่ 3 เผ่าหมื่นศิริ** เป็นคนภูเขียว ภูเวียง ตั้งรกรากอยู่ที่บ้านโนนคูณ บ้านหิน มาอยู่บ้านขามระยะหนึ่ง และอพยพกลับคืนไปอยู่บ้านโนนคูณ บ้านหิน ตามเดิมและ**ตระกูลที่ 4 เผ่าพระศรี** เป็นตระกูลลาวพวน อำเภอบ้านผือ อพยพมาอยู่บ้านพร้าว – บ้านหัน

นอกจาก 4 ตระกูลใหญ่ มีผู้คนเริ่มทยอย เข้ามาเรื่อยๆ เช่น ครอบครัวนางจำปาจ้อย มาจากสระบุรี มีบุตรนางแพงศรี (แม่ชีหนู) และนายแก้ว (ฮ้อยหิน) ครอบครัวเผ่าหลวงกำนัน อพยพมาจากบ้านผักบุง บ้านกลางใหญ่ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานีครอบครัวนายพรมมาหรือเผ่ากำนันน้อยมาจากร้อยเอ็ด ในปี พ.ศ. 2444 – 2464 มีชาวกาฬสินธุ์ นำโดยพระอาจารย์ สุนา มาเป็นเจ้าอาวาสวัดศรีบุญเรือง มีลูกหลานติดตามมาด้วย คือ นายเถื่อน โยธาฤทธิ์ นายพลอย โยธาฤทธิ์ นายจันทร์ นมัสโก และนายทอง อาษามาลา เป็นต้นครอบครัวสุดท้าย เข้ามาจากอำเภอมหาชนะชัย

จังหวัดอุบลราชธานี ในปี พ.ศ. 2473 นำโดยนายจ้อย ศรีเคน ได้สมรสกับนางพิมพา คนบ้านขามมีพี่น้องติดตามมา นายเสาร์ แสนสิงห์มาจากอำเภอม่วงสามสิบ

ตำบลบ้านขาม ได้แยกออกมาจากตำบลหัวนา เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2501 มาตั้งเป็นตำบลบ้านขาม ซึ่งตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง ประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านขาม หมู่ที่ 1 บ้านธาตุหาญเทว หมู่ที่ 2 บ้านโนนคูณ หมู่ที่ 3 บ้านหิน หมู่ที่ 4 บ้านช่องโป้ หมู่ที่ 5 บ้านค้อ หมู่ที่ 6 บ้านดอนนาดี หมู่ที่ 7 บ้านโคกกุ้ง หมู่ที่ 8 บ้านโนนหวาย หมู่ที่ 9 บ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10 บ้านช่องโป้ หมู่ที่ 11 บ้านโคกกุ้งใต้ หมู่ที่ 12 บ้านธาตุใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13 บ้านขามใหม่ หมู่ที่ 14 มีจำนวนประชากรทั้งหมด 9,534 คน จำนวนหลังคาเรือน 2,164 หลังคาเรือน

ที่ตั้งอาณาเขตของตำบลบ้านขาม

ทิศเหนือ	ติดกับ	ต.หนองบัว อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู
ทิศใต้	ติดกับ	ต.นาคะเพ็ง อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ต.โนนหวาย อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ต.บ้านพร้าว อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู

สถานที่สำคัญในตำบลบ้านขาม

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง
- 2) ศูนย์บริการประชาชน 1 แห่งคือศูนย์บริการประชาชนเพื่อป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประจำตำบล ตั้งอยู่เยื้องโรงเรียนขามพิทยาคม ห่างจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณประมาณ 300 เมตร โดยมี ตำรวจและอปพร. แต่ละหมู่บ้านดูแล รับผิดชอบด้านความปลอดภัยให้แก่ชุมชนและเป็นศูนย์ประสานงานรับแจ้งเหตุและติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานต่างๆ ให้เป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็วทันเหตุการณ์
- 3) สถานพยาบาล 2 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านช่องโป้
- 4) สถานศึกษา มี 7 แห่ง ได้แก่
 - ระดับมัธยมศึกษา 1 คือ โรงเรียนบ้านขามพิทยาคม
 - ระดับประถมศึกษา 7 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนชุมชนบ้านขามวิทยา 2) โรงเรียนบ้านดอนนาดี 3) โรงเรียนบ้านโคกกุ้ง 4) โรงเรียนบ้านหินคูณ 5) โรงเรียนบ้านช่องโป้ 6) โรงเรียนบ้านช่องโป้ สาขาบ้านโนนหวาย 7) โรงเรียนบ้านช่องโป้ สาขาบ้านค้อ

ภาพที่ 12 แผนที่ตำบลบ้านขาม

2) ประวัติหมู่บ้านทั้ง 14 หมู่บ้านในตำบลบ้านขาม

จากข้อมูลประวัติตำบลบ้านขามสามารถแยกประวัติของแต่ละชุมชนได้ดังนี้

บ้านขามหมู่ที่ 1

ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองหนองบัวลำภูไกลเมตรที่ 10 ถนนหนองบัวลำภู – โนนสังเป็นหมู่บ้านที่มีสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ประกอบด้วยทุ่งนา และพื้นที่ทำไร่ มีลำห้วยที่สำคัญ คือ ลำพะเนียงกุดช่วยกุดปลาทอง บ้านขามปัจจุบันตั้งอยู่ในตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู บ้านขามเมื่อมีจำนวนครอบครัวขยายมากขึ้น มีจำนวนหลังคาเรือนมากขึ้นจึงแบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือบ้านขาม หมู่ที่ 1 และบ้านธาตุหายเหว หมู่ที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2513 บ้านขามหมู่ที่ 1 แยกเป็น 2 หมู่ คือ บ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10 โดยใช้เขตถนนหนองบัว – โนนสัง เป็นเขตแบ่งแยก

ปัจจุบันบ้านขามมีประชากรทั้งหมด 669 คน จำนวนหลังคาเรือน 149 หลัง มีผู้ใหญ่บ้าน 15 คน คนแรกคือ ขุนประนอม คนปัจจุบันคือ นายภูษิต ดาราซทับ บ้านขามใช้โรงเรียนร่วมกับบ้านศรีมงคลและบ้านธาตุหายเหว คือ โรงเรียนชุมชนบ้านขามวิทยา มีตลาดชุมชน 1 แห่ง เปิดตอนเย็น และเป็นหมู่บ้านที่ตั้งตำบลบ้านขามอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

อาณาเขตบ้านขาม หมู่ที่ 1

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านธาตุใหม่พัฒนา
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านขามใหม่
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านศรีมงคล
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลบ้านพร้าว

บ้านธาตุหาญเทวี่ หมู่ที่ 2

เมื่อปี พ.ศ.2473 ชาวอำเภอมหาชนะชัย จังหวัดอุบลราชธานีได้อพยพเข้ามาอยู่ที่บ้านขาม โดยบริเวณที่ตั้งบ้านธาตุหาญเทวี่ในขณะนั้นยังเป็นป่ารกที่มีเพียงทางเดินผ่านไปมาทำไร่ทำนาเท่านั้นอยู่มาวันหนึ่งได้มีพระครูคัมภีร์หนึ่งมาปักกลดริมทางเดินดังกล่าวนายลีโหม่งซึ่งเป็นชาวบ้านขาม (มาจากจังหวัดอุบลราชธานี) ได้เข้าไปกราบและซักถามได้ความว่าชื่อ หลวงพ่อสุวรรณโณดูท่าทางน่าเลื่อมใสเลยรับอุปฐากและนายลีโหม่งได้ย้ายจากบ้านขามมาอยู่บริเวณบ้านธาตุหาญเทวี่เพื่อจะได้อยู่ใกล้หลวงปู่และคอยดูแลอย่างสะดวกในปี พ.ศ.2479 จึงได้ตั้งบ้านเป็นบ้านธาตุหาญเทวี่ หมู่ที่ 2 เริ่มจากครอบครัวคุณยายจำปา พันธุ์เก่า และคุณตาหูลู ยะหัวดง ได้มาจับจองที่ดินบริเวณด้านทิศตะวันออกขององค์พระธาตุ ซึ่งก่อนหน้านี้คนอื่นๆ ไม่สามารถมาจับจองที่ดินอยู่ได้ เพราะจะเกิดลัมป้วยลงจนต้องอพยพกลับคืนถิ่น เมื่อครอบครัวของยายจำปา และตาหูลู มาจับจองก็ไม่มีเหตุอันตรายเกิดขึ้น เชื่อว่าอาจจะเคยเป็นเจ้าของที่ดินมาก่อนในอดีตชาติต่อมายายจำปาและตาหูลูได้แบ่งที่ดินขายให้ชาวบ้านคนอื่นๆ ได้มาอยู่ด้วยเป็นเพื่อนบ้าน คนที่ย้ายมาส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวที่มาจากจังหวัดอุบลราชธานี ต่อมาจึงมีครอบครัวอื่นย้ายตามมาประกอบด้วย นายจุม หงส์โหม่ง นายเถิง ศรีเคน นายบัวพา สุขแสน นางถ่อน สิงห์หารัก และมีครอบครัวอื่นย้ายตามมาเรื่อยๆ ทั้งจากบ้านขามเอง บ้านใกล้เคียงและจากจังหวัดอื่นบ้างซึ่งขณะนั้นบริเวณรอบๆ บ้านธาตุหาญเทวี่ยังเป็นป่ารก มีสัตว์ป่านานาชนิด ปัจจุบันบ้านธาตุหาญเทวี่เป็นหมู่บ้านที่มีสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ประกอบด้วยทุ่งนาและพื้นที่ทำนาทำไร่มีลำห้วยที่สำคัญ คือ ลำพะเนียงห้วยฮ่องหลี ในปีพ.ศ. 2544 บ้านธาตุหาญเทวี่ได้แยกเป็น 2 หมู่ คือบ้านธาตุใหม่พัฒนาหมู่ที่ 13 โดยใช้ถนนกลางหมู่บ้านเป็นเส้นแบ่งเขต

ปัจจุบันบ้านธาตุหาญเทวี่ มีประชากรทั้งหมด 769 คน จำนวนหลังคาเรือน 178 หลัง มีผู้ใหญ่บ้าน 10 คน ผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายพิมพ์ คำสี ปัจจุบันนี้คือ นายปริยญา ศรีเคน มีวัดธาตุหาญเทวี่ เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชน ใช้โรงเรียนและตลาดชุมชนร่วมกับบ้านศรีมงคลและบ้านขาม คือโรงเรียนชุมชนบ้านขามวิทยา

อาณาเขตบ้านธาตุหาญเทวี่ หมู่ที่ 2

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านวังน้ำขาว ตำบลหนองบัว
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านศรีมงคล
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านเสาเหล้า
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านธาตุใหม่พัฒนา

บ้านโนนคูณ หมู่ 3

เมื่อปี 2497 แม่ตุ้จำปา ฐยาติโก ซึ่งเป็นคนบ้านหินเล่าให้ฟังว่า เดิมมีคนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากแต่อยู่ไม่ได้ เนื่องจากมีการปล้น จี้ ฆ่ากันตาย ต่อมาแม่ตุ้เชียงคุณ ซึ่งสึกใหม่ มาอาศัยอยู่ จึงตั้งชื่อว่า เชียงคุณ ต่อมา พ่อตุ้หา ชันติโก ย้ายมาจากบ้านเขา มาพร้อมกับพ่อตุ้หุง ฐยาติโก พาพ่อแม่ มาอยู่บ้านเชียงคุณ และต่อมาจึงเปลี่ยนชื่อเป็น “บ้านโนนคูณ” เพราะเชื่อว่าชื่อเดิมไม่เป็นมงคลสภาพทั่วไปของบ้านโนนคูณเป็นที่ราบลุ่ม มีลำห้วยที่สำคัญคือ ลำพะเนียง

ปัจจุบันบ้านโนนคูณมีประชากรทั้งหมด 486 คน จำนวนหลังคาเรือน 104 หลัง ผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ พ่อตุ้เชียงคุณ ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ นายปรีชา กัลละโห บ้านโนนคูณเป็น

ศูนย์รวมของสถานที่สำคัญๆ ของตำบลบ้านขามหลายหน่วยงาน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ ศูนย์บริการประชาชนตำบลบ้านขาม โรงเรียนบ้านขามพิทยาคมมีวัด 1 แห่ง

อาณาเขตบ้านโนนคูณ หมู่ที่ 3

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านขาม
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านหินและบ้านดอนนาดี
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านโคกกุ้ง
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านขามและบ้านหิน

บ้านหิน หมู่ที่ 4

ประวัติความเป็นมาบ้านหิน เริ่มแรก แม่ทองสุข ตอนนั้นอายุได้ 101 ปี เล่าว่า ตั้งแต่อายุ 8 ขวบ เดิมบ้านตั้งอยู่บ้านโนนเก่าโห่ง พ่อแม่ของแม่ตู้ทองสุขเลยตายจาก แม่ตู้ทองสุขเลยได้อยู่กับพ่อตาใหญ่ผู้พี่และพ่อตาอินทร์ผู้น้อง ส่วนพ่อตาทั้งสองก็อายุได้ร้อยกว่าปี สาเหตุที่ได้ย้ายจากบ้านโนนเก่ามาเพราะน้ำท่วม พ่อตาทั้งสองก็เลยพาชาวบ้านย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านหิน สมัยนั้นผู้นำของหมู่บ้านไม่ปรากฏย้อนอดีตกล่าวถึงบ้านโนนเก่าโห่ง มีครอบครัวประมาณ 10 หลังคาเรือน มีประชากรประมาณ 90 คน อาชีพดั้งเดิมคือทำไร่ ทำนาและมีบุคคลสำคัญเป็นผู้นำชุมชนในหมู่บ้านคือ พ่อศรีภูมิ และแม่ภูเวียง และยาชื่อป้อ แต่ปู่จำชื่อไม่ได้ หลังจากนั้นก็ได้ตั้งปักหลักฐาน ขยายเป็นหมู่บ้านและมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว บ้านหินที่ได้ตั้งชื่อว่าบ้านหินเพราะมีหินมากกว่าดิน ปัจจุบันบ้านหินตั้งขึ้นได้ 137 ปีมาแล้ว

บ้านหิน ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองหนองบัวลำภู กิโลเมตรที่ 13 ถนนหนองบัวลำภู – โนนสัง แล้วเลี้ยวขวาแยกก่อนจะถึงโรงเรียนบ้านขามพิทยาคมเข้าไปอีก 1 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านที่มีสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปเป็นที่ราบลง ประกอบด้วยทุ่งนา และพื้นที่ทำไร่ ทำนา มีลำห้วยที่สำคัญคือ ลำพะเนียง

ปัจจุบันบ้านหินมีประชากรทั้งหมด 695 คน จำนวนหลังคาเรือน 159 หลัง ผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ พ่อศรีภูมิ ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ นายชัยศักดิ์ แก้ววังชัย บ้านหินมีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านหินคูณ มีวัด 1 แห่ง

อาณาเขตบ้านหิน หมู่ 4

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านโนนคูณ
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านโนนหวาย
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านโนนคูณ
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลบ้านพร้าว

บ้านซ้องโป้ หมู่ที่ 5และหมู่ที่ 11

ปี พ.ศ. 2458 ชาวบ้านจากอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งนำโดย นายคำภา ผาบสิมมา ได้อพยพมาที่จังหวัดหนองบัวลำภู แรกเริ่ม มีเพียง 4 ครอบครัวเท่านั้นคือ 1) ครอบครัวพ่อคำภา ผาบสิมมา 2) ครอบครัวขุนแก้ว (ไม่ทราบนามสกุล) 3) ครอบครัวพ่อฮวด ทิศทาระโก 4) ครอบครัวจำ ทองจันทร์ ก่อนมารวมกันตั้งบ้านใหม่ทุกคนต่างจับจองพื้นที่และปลูกบ้านเรือนอยู่ บริเวณ

นั้นมีแม่น้ำไหลผ่าน คือ ลำพะเนียง ซึ่งบริเวณนั้นเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ วันหนึ่ง มีชาวบ้านไปทำหลีหรือต้อน ใช้ดักจับปลา ปลาเยอะมากเอา “ช่อง” (ที่ใส่ปลา ทำขึ้นจากไม้ไผ่) ช่องขนาดใหญ่ก็ใส่ปลาก็ไม่หมด เลยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “กุดช่องโป้” ในปัจจุบันบริเวณเปลี่ยนชื่อเป็น “บ้านช่องโป้” และแยกออกเป็น 2 หมู่บ้านคือ บ้านช่องโป้ หมู่ 5 และหมู่ 11

ปัจจุบันบ้านช่องโป้มีประชากรทั้งหมด 884 คน จำนวนหลังคาเรือน 184 หลัง ผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือนายคำผา ผาบสิมมา คนปัจจุบันคือ นายเอกชัย พงษ์พรม มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง มีวัด 1 แห่งและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านช่องโป้

อาณาเขตบ้านช่องโป้ หมู่ที่ 5

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านช่องโป้ หมู่ 11
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านค้อ
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ตำบลนามะเฟือง
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลบ้านพร้าว

บ้านค้อ หมู่ที่ 6

เดิมบ้านค้อ ตั้งอยู่บ้านโคกหินลาดมี 3 หมู่บ้านตั้งรวมกันเป็นหนึ่งหมู่บ้านซึ่งประกอบไปด้วยบ้านค้อ บ้านนาอ่าง บ้านช่องโป้ บริเวณรอบๆ หมู่บ้านโคกหินลาดนั้นเป็นป่าไม้แห้งแล้งมากไม่ค่อยมีน้ำพอเพียงกับการอุปโภคบริโภคและทำการเกษตรจึงทำให้ชาวบ้านอพยพย้ายถิ่นฐานบ้านเรือนไปคนละทิศละทาง

เมื่อประมาณปีพ.ศ. 2480 นายแหม่มและชาวบ้านจึงพาชาวบ้านส่วนหนึ่งย้ายลงมาทางทิศตะวันตกของโคกหินลาดซึ่งมีพื้นที่ติดลำพะเนียงเหมาะกับการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ บริเวณพื้นที่ของหมู่บ้านมีต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งคือต้นค้อ (ต้นตะคร้อ) ชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อว่าบ้านค้อ หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านขาม อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานีในปีพ.ศ.2536 ในวันที่ 1 ธันวาคม จึงได้สถาปนาจังหวัดขึ้นบ้านค้อจึงได้เป็นบ้านค้อ หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านขาม อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภูจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันบ้านค้อมีประชากรทั้งหมด 404 คน จำนวนหลังคาเรือน 87 หลัง ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ นายอุเทน โพธิ์ศรี มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง มีวัด 1 แห่ง

อาณาเขตบ้านค้อ หมู่ที่ 6

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านช่องโป้ หมู่ 5
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านนาอ่าง
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ตำบลนามะเฟือง
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลบ้านพร้าว

บ้านดอนนาดี หมู่ที่ 7

บ้านดอนนาดี เดิมชื่อ บ้านดอนแดงแซง ตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2474 เป็นราษฎรอพยพมาจากบ้านโคกน้อย (ปัจจุบันเป็นบ้านร้างอยู่ห่างจากหมู่บ้านไปทางทิศตะวันตกประมาณ 2 กิโลเมตร) ผู้นำชาวบ้านอพยพและเป็นผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน คือ นายสุก อินทรีย์ และนายอำคา ศรียอด แรกตั้งหมู่บ้านมี 30 ครอบครัวต่อมาได้ขยายขึ้นมาเรื่อยๆ บ้านดอนนาดี ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอ

เมืองหนองบัวลำภู กิโลเมตรที่ 14 ถนนหนองบัวลำภู – โนนสัง ถึงทางแยกเลี้ยวซ้ายไปอีก 1 กิโลเมตร หมู่บ้านเป็นลักษณะทอดยาวจากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก

ปัจจุบันบ้านดอนนาดี มีประชากรทั้งหมด 837 คน จำนวนหลังคาเรือน 182 หลัง ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือนายบุญเพ็ญ ไชยโก มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านดอนนาดี มีวัด 2 แห่ง

อาณาเขตบ้านดอนนาดี หมู่ที่ 7

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านโคกกุง
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านโนนหวาย
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ภูเข
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านหิน

บ้านโคกกุง หมู่ที่ 8

ในอดีตกาลนานหลายยุคหลาย พ.ศ บ้านโพราญเป็นนามเดิมบ้านโพราญมี พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ 3 รูป ซึ่งเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองตลอดมา บ้านโพราญในยุคสมัยนั้นมีผู้อาศัยอยู่ ประมาณ 50 หลังคาเรือนอาชีพส่วนใหญ่ทำสวน ทำไร่ ทำนา การคมนาคมใช้การเดินทางเท้า ต่อมา ชาวบ้านโพราญเกิดไข้ป่าระบาดอย่างรุนแรง ชาวบ้านล้มตายเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงอพยพไปตั้ง บ้านเรือนใหม่ห่างจากเดิมประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นบ้านโคกกุง หมู่ 14 ตำบลบ้านขาม ในขณะนั้น ซึ่ง ปัจจุบันคือบ้านโคกกุง หมู่ที่ 8 ขณะนั้นมีประมาณ 30 ครัวเรือน ต่อมาเมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ การปกครองดูแลไม่ทั่วถึง ผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นคือนายวินัย กามลคร ได้ปรึกษากับคณะกรรมการ หมู่บ้านเพื่อแยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่ ได้แก่ บ้านโคกกุง หมู่ที่ 8 และบ้านโคกกุง หมู่ที่ 12

ปัจจุบันบ้านโคกกุง มีประชากรทั้งหมด 975 คน จำนวนหลังคาเรือน 201 หลัง ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือนายทองใหม่ อามาตย์มนตรี มีวัด 1 แห่ง

อาณาเขตบ้านโคกกุง หมู่ที่ 8

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านธาตุหาญเทว
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านโคกกุง หมู่ที่ 12
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ภูเข
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านศรีมงคล

บ้านโนนหวาย หมู่ที่ 9

บ้านโนนหวาย ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2494 เดิมชื่อบ้านเหล่าป่านปะ ต่อมาเริ่มมีคน เข้ามาอยู่หลายครอบครัว ผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ นายชื่น บุญพิมพ์ และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็น บ้านโนนหวาย ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ นายบุญหนา บุญพิมพ์ คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกร

ปัจจุบันบ้านโนนหวายมีประชากรทั้งหมด 426 คน จำนวนหลังคาเรือน 94 หลัง มีโรงเรียน 1 แห่ง วัด 1 แห่ง

อาณาเขตโนนหวาย หมู่ที่ 9

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านหิน
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านนามะเฟือง
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านดอนนาดี
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านช่องโป้

บ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10

บ้านศรีมงคลแยกออกจากบ้านขามหมู่ที่ 1 เมื่อปี พ.ศ.2513 โดยใช้ถนนสายหนองบัวลำภู – โนนสังเป็นเส้นแบ่งเขตหมู่บ้าน ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองหนองบัวลำภู กิโลเมตรที่ 10 ถนนหนองบัวลำภู – โนนสัง เป็นหมู่บ้านที่มีสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ประกอบด้วยทุ่งนา และพื้นที่ทำไร่ มีลำห้วยที่สำคัญคือ ลำพะเนียง หนองอีเลิง หนองจอก ห้วยกุดจับ บุ่งเวียน และบุ่งลิม

ปัจจุบันบ้านศรีมงคล มีประชากรทั้งหมด 745 คน จำนวนหลังคาเรือน 161 หลัง มีผู้ใหญ่บ้านจำนวน 5 คน คนแรก คือ นายหนูคล้าย ทาหนองคำ คนปัจจุบัน นายคำชาย ชันธแก้ว มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา ใช้โรงเรียนและตลาดชุมชนร่วมกับบ้านขามและบ้านธาตุหาญเทาว์ มีวัด 1 แห่ง

อาณาเขตบ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านธาตุหาญเทาว์
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านโนนคูณ
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านโคกกุ้ง
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านขาม

บ้านโคกกุ้งใต้ หมู่ที่ 12

แยกออกจากบ้านโคกกุ้ง หมู่ 8 เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2541 ปัจจุบันบ้านโคกกุ้งใต้ มีประชากรทั้งหมด 708 คน จำนวนหลังคาเรือน 156 หลัง ผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือนายหนูเตียง บัวนาคน คนปัจจุบันคือ นายจำนง สิงห์ขร มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านโคกกุ้ง มีวัด 1 แห่ง

อาณาเขตบ้านโคกกุ้งใต้ หมู่ที่ 12

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านดอนนาดี
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านโคกกุ้ง
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านหิน
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านโนนคูณ

บ้านธาตุใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13

บ้านธาตุใหม่พัฒนาแยกออกจากบ้านธาตุหาญเทาว์ เมื่อ ปี พ.ศ.2544 โดยใช้ถนนทางหลวงสายหนองบัว – โนนสัง เป็นเส้นแบ่งเขต อยู่ห่างจากอำเภอเมืองหนองบัวลำภู กิโลเมตรที่

9 ถนนหนองบัวลำภู – โนนสัง เป็นหมู่บ้านที่มีสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ประกอบด้วยทุ่งนาและพื้นที่ทำไร่

ปัจจุบันบ้านธาตุใหม่พัฒนา มีประชากรทั้งหมด 930 คน จำนวนหลังคาเรือน 210 หลัง มีผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายบัวไหล มาลัย และเป็นมาจนถึงปัจจุบัน ใช้โรงเรียนและตลาดชุมชนร่วมกับบ้านขาม บ้านศรีมงคลและบ้านธาตุหาญเทาว์ มีวัด 1 แห่ง

อาณาเขตบ้านธาตุใหญ่พัฒนา หมู่ที่ 13

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านวังน้ำขาว ตำบลหนองบัว
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านขาม
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านธาตุหาญเทาว์
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลบ้านพร้าว

บ้านขามใหม่หมู่ที่ 14

บ้านขามใหม่หมู่ที่ 14 แยกออกจากบ้านขามหมู่ที่ 1 เมื่อปี พ.ศ.2550 ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองหนองบัวลำภู 10 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านที่มีสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ประกอบด้วยทุ่งนาและพื้นที่ทำไร่ มีลำห้วยที่สำคัญ คือ ลำพะเนียงกุดซวยและกุดปลาทอง

ปัจจุบันบ้านขามใหม่มีประชากรทั้งหมด 735 คน จำนวนหลังคาเรือน 167 หลัง มีกำนันหมู่บ้าน คือ นายนิเวศน์ สมเชื้อ ใช้โรงเรียนและตลาดร่วมกับบ้านศรีมงคลและบ้านธาตุหาญเทาว์ มีวัดบิณฑิตะเจติย์ เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน

อาณาเขตบ้านขามใหม่ หมู่ที่ 14

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านขาม
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านโนนคูณ
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านศรีมงคล
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลบ้านพร้าว

3) แหล่งน้ำธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ

มีแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ลำพะเนียง ไหลผ่านด้านทิศเหนือและทิศใต้และมีน้ำตลอดปีสร้างความอุดมสมบูรณ์ต่อพื้นที่ ประชาชนได้ใช้น้ำในการทำเกษตรกรรมมากที่สุด เช่น ปลูกผักสวนครัว ทำนา ทำไร่ เป็นต้น ทั้งนี้ยังเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติ น้ำสำหรับใช้เพื่อการอุปโภคและการบริโภคใช้น้ำประปาส่วนภูมิภาคเป็นหลักมีการใช้น้ำจากบ่อบาดาลและบ่อน้ำตื้นเป็นบางครั้ง

4) การคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร

ตำบลบ้านขาม มีการคมนาคมสะดวกเนื่องจากมีถนนสายหลักเชื่อมระหว่างจังหวัดหนองบัวลำภูกับจังหวัดขอนแก่น การติดต่อสื่อสารมีโทรศัพท์สาธารณะเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารทุกหมู่บ้าน และมีการติดต่อสื่อสารโดยใช้วิทยุสื่อสาร โทรศัพท์สำนักงาน และโทรศัพท์มือถือ ระหว่างหน่วยงานสถานบริการด้านสุขภาพก็องค์การบริหารส่วนตำบลและในชุมชน ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและทันเหตุการณ์

5) สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพหลัก คือทำการเกษตรกรรม พืชที่ปลูกมาตั้งแต่ดั้งเดิมจนถึงปัจจุบันเกือบทุกครอบครัวคือ ปลูกข้าวเหนียวไว้บริโภค ส่วนปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ รองลงไปตามลำดับคือ อ้อย มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ มีการใช้เครื่องจักรกลแทนแรงงานจากสัตว์ เช่น รถไถนาเดินตาม ประมาณ ร้อยละ 90 ของหลังคาเรือน รองลงมาประกอบอาชีพรับราชการ รับจ้างทั่วไป และค้าขาย การทำนาเป็นอาชีพที่ชาวบ้าน ทำมาแต่ดั้งเดิม

นอกจากนี้ในตำบลบ้านขามยังมีกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม และคนในชุมชน มีดังนี้

ภาพที่ ๑๓ กลุ่มทอผ้ากาบบัว

1) กลุ่มทอผ้ากาบบัว

สถานที่ตั้ง : 72 หมู่ 3 ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง

จังหวัดหนองบัวลำภู 39000

ผู้นำชุมชนและกลุ่ม : คุณบัวลี วงศ์หาจักรโทร:08-7219-1245

ภาพที่ ๑๔ กลุ่มผ้าห่มทอมือ

2) กลุ่มผ้าห่มทอมือ

สถานที่ตั้ง : 87 ซ่งโป้ หมู่ 5 ต.บ้านขาม อ.เมือง

จังหวัดหนองบัวลำภู 39000

ผู้นำชุมชนและกลุ่ม: นางรำไพ เลแก้วโทร:08-7231-2643

ภาพที่ ๑๕ กลุ่มขนมทองม้วนบ้านดอนนาดี

3) กลุ่มขนมทองม้วนบ้านดอนนาดี

สถานที่ตั้ง : 8 หมู่ 7 บ้านดอนนาดี ต.บ้านขาม อ.เมือง

จังหวัดหนองบัวลำภู 39000

ผู้นำชุมชนและกลุ่ม : นางสาวจันทร์ เอื่องม่วง

โทร:08-1574-3228,08-9274-9066

ภาพที่ ๑๖ กลุ่มแฉ่วบองพื้นบ้าน บ้านธาตุใหม่พัฒนา

4) แฉ่วบองพื้นบ้าน บ้านธาตุใหม่พัฒนา

สถานที่ตั้ง : 345 หมู่ที่ 13 ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง

จังหวัดหนองบัวลำภู 39000

ผู้นำชุมชนและกลุ่ม : กลุ่มแฉ่วบองแม่ปลิวลม

โทร :08-4526-7168

6) สถานที่ท่องเที่ยวตำบล

6.1) วัดพระธาตุหาญเทว้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพ และเป็นที่เคารพนับถือสักการบูชาของทุกคนในตำบลบ้านขาม ทุกๆ ปี จะมีบุญประเพณีนมัสการในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3

6.2) วัดป่าศรีสว่าง เป็นวัดที่เป็นแหล่งประดิษฐานสถาน ของพระบรมสารีริกธาตุ ที่อาคารปโมธิตะเจติย์และเป็นวัดป่าที่หลวงปู่หลอด ซึ่งเป็นหลวงปู่ที่ชาวตำบลบ้านขาม

เคารพนับถือ เป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งทัศนศึกษา และเป็นที่จัดอบรมด้านจริยธรรมของชาวตำบลบ้านขามและตำบลใกล้เคียง

6.3) วัดป่าฤๅษี เป็นสถานที่ที่ประชาชนจากต่างจังหวัดมาสักการบูชาทุกวัน

7) กลุ่มกิจกรรมชุมชนมีดังนี้

7.1) กลุ่มผู้สูงอายุ กิจกรรม มีชมรมผู้สูงอายุ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ปี 2555 กิจกรรมการรำไม้พอง การจักสาน การร่ววงคองก้าและแมงต๊อบเต่า

7.2) กลุ่มวัยรุ่น กิจกรรมด้านการออกกำลังกายและบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชน

7.3) กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กิจกรรมด้านควบคุมโรคติดต่อ และสร้างสุขภาพ

7.4) กลุ่มจักสาน กิจกรรม ผลิตเครื่องจักสานขายและใช้ภายในชุมชน

4.1.2 การแบ่งชุมชนตามลักษณะพื้นที่

จากบริบทตำบลบ้านขามมีลักษณะสภาพพื้นที่ที่คล้ายขวาน อีกทั้งชุมชนบ้านขามเคยทำวิจัยมาแล้ว เมื่อปี พ.ศ. 2551 ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงของผู้คนในชุมชนและเยาวชนสามัคคีกันมากขึ้น เมื่อศึกษาโดยภาพรวมของตำบลบ้านขามในการทำวิจัยขยายผลทั้งตำบล เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาข้อมูลจึงแบ่งพื้นที่ตำบลบ้านขามออกเป็น 3 โซน ดังนี้

1) โซนที่ 1 ประกอบด้วย บ้านขาม หมู่ที่ 1, บ้านธาตุหาญเทว หมู่ที่ 2, บ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10, บ้านธาตุใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13, บ้านขามใหม่ หมู่ที่ 14

ภาพที่ 17 แผนที่แสดงโซนที่ 1

เนื่องจากหมู่บ้านในโซนนี้มีต้นกำเนิดจากบ้านขาม หมู่ที่ 1 มีสภาพความเป็นอยู่เหมือนกัน มีเพียงแค่นอนเป็นเส้นแบ่งระหว่างหมู่บ้านเท่านั้น มีจุดศูนย์รวมจิตใจของชุมชนอยู่ที่พระธาตุหาญเทว ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านธาตุหาญเทว หมู่ที่ 2 คนในโซนนี้มีความผูกพันกับพระธาตุหาญเทว อีก

ทั้งพระธาตุนี้ยังเป็นทีเคารพสักการะของคนในตำบลบ้านขาม นอกจากนี้การทำกิจกรรมยังพบว่ามีความสามัคคีกันไม่ว่าจะเป็นการจัดงานกีฬาเฉพาะโซนเป็นประจำทุกปี การทำบุญทางประเพณีก็จะทำกิจกรรมร่วมกันและพื้นที่โซนนี้ยังเป็นพื้นที่วิจัยเดิมเมื่อปี พ.ศ.2551

2) โซนที่ 2 ประกอบด้วยบ้านโนนคูณ หมู่ที่ 3, บ้านหิน หมู่ที่ 4, บ้านดอนนาดี หมู่ที่ 7, บ้านโคกสูง หมู่ที่ 8, บ้านโคกสูงใต้ หมู่ที่ 12

ภาพที่ 18 แผนที่แสดงโซนที่ 2

แบ่งเขตโซนโดยใช้แม่น้ำลำพะเนียงเป็นตัวแบ่งโซนระหว่างโซนที่ 1 กับโซนที่ 2 สภาพพื้นที่ถึงแม้ว่าคนในชุมชนจะยังมีความร่วมมือน้อยกว่าโซนที่ 1 แต่โซนดังกล่าวเป็นที่ตั้งของหน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ ศูนย์บริการประชาชน โรงเรียนบ้านขามพิทยาคม นอกจากนี้ยังมีวัดปู่ฤๅษีเกิดุแก้ว เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในโซนนี้

3) โซนที่ 3 ประกอบด้วย บ้านช่องโป้ หมู่ที่ 5, บ้านค้อ หมู่ที่ 6, บ้านโนนหวาย หมู่ที่ 9, บ้านช่องโป้ หมู่ที่ 11

ภาพที่ 19 แผนที่แสดงโซนที่ 3

เนื่องจากโซนนี้อยู่ห่างจากโซนที่ 1 และโซนที่ 2 เมื่อดูจากภาพแผนที่ที่มีลักษณะคล้ายขวานโซนที่ 3 จะอยู่ช่วงล่าง เปรียบเสมือนด้ามขวาน อีกทั้งมีหน่วยงานในพื้นที่ คือ โรงพยาบาล

ส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านช่องโป้ โรงเรียนบ้านช่องโป้ โรงเรียนบ้านช่องโป้สาขาค้อ โรงเรียนบ้านช่องโป้สาขานโนนหวาย และแต่ละหมู่บ้านอยู่ห่างกัน

4.2 บทเรียนชุดความรู้เดิม

จากการศึกษาถอดบทเรียนชุดความรู้จากงานวิจัยเดิมได้ดังนี้

4.2.1 ถอดบทเรียนศึกษารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ (โซนที่ 1)

หลังเสร็จสิ้นโครงการวิจัยศึกษารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

การดำเนินงานวิจัยได้ใช้การศึกษาประวัติศาสตร์ การศึกษาคุณค่าของสิ่งที่ชุมชนเคารพนับถือและมีจิตศรัทธา ซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชน ทำให้เด็กและเยาวชนมีความกระตือรือร้นที่อยากจะศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนตนเอง หลังจากจบงานวิจัยแล้วพบว่าเด็กและเยาวชนใน 5 หมู่บ้าน มีสมาธิมากขึ้น มีจิตอาสา มีบทบาทในชุมชนมากขึ้น เช่น ร่วมกับผู้ใหญ่สร้างโรงงานในวันสำคัญทางศาสนา จัดงานกีฬาชุมชน งานประเพณีลอยกระทงด้วยตนเองโดยมีผู้ใหญ่คอยหนุนเสริมและให้กำลังใจ สิ่งสำคัญเกิดการรวมกลุ่มเยาวชนจิตอาสาชื่อว่า “กลุ่มเยาวชนคนดีศรีขามธาตุ” ชุมชนได้จัดทำหนังสือ “เจ็ดชั่วโคตร” เพื่อให้ลูกหลานได้รู้จักความเป็นมาของบรรพบุรุษของตน และเกิดความรักความผูกพันในความเป็นพี่น้องร่วมสายเลือดเดียวกัน เด็กและเยาวชนรวมกลุ่มกันในนามวงดนตรีโปงลาง “ลำพะเนียงเสียงสวรรค์” และได้รับการสนับสนุนเครื่องดนตรีวงโปงลางและครูสอนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู ต่อมาสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองบัวลำภูสนับสนุนงบประมาณจ้างครูสอนโปงลางเพิ่มเติม องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภูสนับสนุนงบประมาณเครื่องเสียงและชุดประจำวง วงดนตรีดังกล่าวมีเยาวชนในตำบลบ้านขามเป็นสมาชิกวง นอกจากนี้ยังมีเยาวชนจากตำบลใกล้เคียง ได้แก่ ตำบลนามะเฟือง ตำบลบ้านพร้าว ตำบลหนองบัว เข้าร่วมด้วย

นอกจากนี้กลุ่มรักษ์ประชาธิปไตยจังหวัดหนองบัวลำภู ได้จัดประชุมให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อขยายเครือข่ายเยาวชนให้เข้มแข็งในระดับจากนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามชักชวนกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุเข้าร่วมอบรมเพื่อจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม

4.2.2 บทเรียนชุดความรู้ กลุ่มผู้สูงอายุ รพ.สต.บ้านโนนคูณ

ชมรมผู้สูงอายุของ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู รวมกลุ่ม ปี พ.ศ. 2548 ชมรมผู้สูงอายุ มีประธานชมรมคือ นายอินแปลง บุญเสริม ในชมรมประกอบไปด้วยผู้สูงอายุทั้ง 10 หมู่บ้าน ในเขตรับผิดชอบของ รพ.สต. บ้านโนนคูณ ทั้งหมดจำนวน 950 คน ชมรมผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งมาก กิจกรรมในกลุ่มชมรมจะมี การทำดอกไม้จันทน์ รำวงคองก้า ที่สร้างชื่อเสียงให้กับชาวตำบลบ้านขาม ซึ่งกิจกรรมของผู้สูงอายุมีการดำเนินงานอยู่ตลอดและได้รับรางวัลมากมาย ซึ่งได้แก่

- ชมรมผู้สูงอายุดีเด่นระดับจังหวัด ปี 2554
- ตำบลต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวระดับจังหวัด ปี 2555

- การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุดีเด่น ปี2555 จากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขภายในชมรมผู้สูงอายุที่ตั้ง ที่ทำภารกิจที่ชัดเจน มีกิจกรรมการดำเนินงานอยู่ตลอด ซึ่งกิจกรรมที่ทำในชมรมมีดังนี้

- การทำดอกไม้จันทน์ เมื่อมีงานศพในเขต 10 หมู่บ้าน จะนำดอกไม้จันทน์ที่ชมรมผู้สูงอายุเป็นคนทำ เป็นการสร้างรายได้ให้กับชมรม

- รวบรวมกิ่งก้าน ผู้สูงอายุในชมรมจะรื้อกิ่งก้านได้ทุกคน สร้างความสนุกสนานให้กับผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก และมีผู้ว่าจ้างให้ไปแสดงยังสถานที่ต่างๆทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดเป็นประจำ

- มีการทำฅาปนกิจศพ สำหรับผู้สูงอายุในชมรมทั้งหมด

- จัดงานกีฬาผู้สูงอายุ เป็นประจำทุกปี

ทั้งยังมีหน่วยงานของ สมาคมผู้สูงอายุของเขต 8 ให้การสนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงานของผู้สูงอายุและสหทบทุนการจัดกิจกรรม การก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุดำเนินอยู่ตลอด มีรายได้เข้ามาในชมรม การได้พบปะเพื่อนวัยเดียวกันทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข การได้ทำกิจกรรมร่วมอย่างต่อเนื่องและเป็นที่ยอมรับ ยกย่องจากหน่วยงานต่างๆ ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานกิจกรรมชมรม

4.2.3 บทเรียนชุดความรู้ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.)

อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน หรือ อสม. จะมีในทุกหมู่บ้าน ซึ่งจำนวนคนจะขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรในชุมชนนั้น ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านจำเป็นที่จะต้องมี อสม. ประจำหมู่บ้าน โดยจะมีประธาน อสม.ประจำหมู่บ้าน และมีประธาน อสม.ของตำบล ซึ่งกิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม อสม.จะมาจาก รพ.สต. ซึ่งจะดำเนินงานในกรอบของงานสาธารณสุขและจะมีค่าตอบแทนการทำงานให้กับ อสม. เดือนละ 600 บาท กิจกรรมบางส่วนจะได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล งานต่างๆจะถูกเชื่อมโดย รพ.สต. จะมีการประชุมเป็นประจำทุกๆเดือน และจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ อสม. ทุกปีอสม.นอกจากจะทำกิจกรรมด้านสาธารณสุขแล้ว ยังเป็นจิตอาสาให้กับชุมชนของตนเองและชุมชนอีกด้วย โดยจะมีเครือข่าย อสม.แต่ละหมู่บ้านประสานงานกัน เมื่อมีกิจกรรมในชุมชนจะประสานงานให้ร่วมกิจกรรม

4.2.4 บทเรียนชุดความรู้ เด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนมีการทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ เช่น ร่วมกับผู้ใหญ่สร้างโรงงานในวันสำคัญทางศาสนา จัดงานกีฬาชุมชน งานประเพณีลอยกระทงด้วยตนเองโดยมีผู้ใหญ่คอยหนุนเสริมและให้กำลังใจ ทำให้ช่องว่างระหว่างวัยลดลงองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามสนับสนุนโครงการค่ายเยาวชน/กีฬาเยาวชนที่ให้เยาวชนดำเนินการเองและมียุทธศาสตร์ด้านเด็กและเยาวชนไว้ในข้อบัญญัติ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานระดับจังหวัด เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองบัวลำภู สนับสนุนงบประมาณจ้างครูสอนโปงลาง วัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภูสนับสนุนเครื่องดนตรีวงโปงลาง บริษัทกรุงเทพประกันชีวิต สนับสนุนกล่องชุด องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู สนับสนุนเครื่องเสียงวงโปงลาง

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ

- 1) ชุมชนมีพื้นฐานที่ดี ได้แก่ มีกลุ่มครอบครัวที่เป็นตัวอย่าง ระบบเครือญาติความเป็นพี่น้องร่วมบ้านเดียวกัน มีธรรมะ มีศรัทธา แรงยึดเหนี่ยวจากบรรพบุรุษ จากรุ่นสู่รุ่น เช่น ไม่มีเหล้าในงานบุญ ไม่จัดรูปในงานศพเพื่อป้องกันมะเร็ง เป็นต้น
- 2) ผู้นำชุมชนสร้างมารดสร้างศรัทธาความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ และแบ่งงานกัน
- 3) การสื่อสารของนักวิจัย “พูดปากต่อปาก”
- 4) มีพื้นที่ให้เยาวชนได้แสดงออก

4.3 เครือข่ายและทุนทางสังคมในตำบลบ้านขาม

4.3.1. ภาวเครือข่ายในตำบลบ้านขาม

1) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม

ที่ผ่านมาการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวเยาวชนของหน่วยงานในท้องถิ่น มี 2 รูปแบบ ได้แก่

- การแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยจะมีเยาวชนในหมู่บ้านเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ เช่น ฟุตบอล วอลเลย์บอล ตะกร้อ
- สภากาแฟและเยาวชนตำบลบ้านขาม โดยสภาเด็กตำบลบ้านขามจะมีตัวแทนเยาวชนในแต่ละหมู่บ้านเข้าเป็นสมาชิก การดำเนินงานกิจกรรมของสภาเด็กในตำบลบ้านขามที่ผ่านมายังมีบทบาทที่ไม่ชัดเจน

2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ในพื้นที่ตำบลบ้านขามมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 แห่ง สามารถแบ่งอธิบายได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยโซนที่ 1 และโซนที่ 2 ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ มีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชนดังนี้

- **ด้านกีฬา** เป็นผู้จัดการกิจกรรมกีฬาร่วมกับชุมชน จัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมกีฬาของเยาวชนให้เยาวชนมีส่วนร่วมในงานกีฬาผู้สูงอายุ ของชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านขาม ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยให้เยาวชนเป็นกรรมการตัดสินกีฬาและเมื่อจบกิจกรรมจะมีค่าตอบแทนให้กับเยาวชน

- **ด้านสาธารณสุข** ร่วมกับโรงเรียนจัดกิจกรรม อาสาสมัครสาธารณสุขรุ่นเยาว์ (อสม.น้อย) ให้มีการสำรวจลูกน้ำยุงลายในโรงเรียนและในบ้านของตนเอง เพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก และอบรมแกนนำเยาวชนโครงการวัยรุ่นวัยใสห่างไกลเด็กหญิงแม่ ให้ความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ การใช้ถุงยางอนามัย การป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัย

กลุ่มที่ 2 อยู่ในพื้นที่ของโซนที่ 3 ซึ่งอยู่ในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านซ้องโป้ มีบทบาทในด้านสุขภาพแต่บทบาทในด้านอื่นยังมีน้อย

3) ภาวสถานศึกษา

โซนที่ 1 ประกอบด้วย โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา ซึ่งมีบทบาทการส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชน

โซนที่ 2 ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านหินคูณ โรงเรียนบ้านดอนนาดี โรงเรียนโคก
กูโรงเรียนบ้านขามพิทยาคม (ระดับมัธยมศึกษา)

โซนที่ 3 ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านช่องโป้ โรงเรียนบ้านช่องโป้ สาขาบ้านค้อ
โรงเรียนบ้านช่องโป้ สาขาบ้านโนนหวาย

ภาคีสถานศึกษาทำกิจกรรมนอกหลักสูตรการเรียนการสอนร่วมกับโรงพยาบาล
ส่งเสริมสุขภาพตำบล ตรวจสุขภาพเด็กนักเรียน ให้สุขศึกษา

4) สถาบันศาสนาในตำบล

4.1) วัด

สร้างศรัทธา เป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับชุมชน ทั้งเด็ก เยาวชนและ
ผู้ใหญ่ กิจกรรมที่เยาวชนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับวัด ร่วมบวชชีพราหมณ์ กวาดลานวัด ทำบุญตักบาตร
ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

4.2) อาศรมปู่ย่าแก่

ศูนย์รวมด้านจิตใจของชุมชนอีกแห่ง ชุมชนมีความเคารพนับถือและมี
ความศรัทธาในปู่ย่าแก่เป็นอย่างมาก โดยเยาวชนจะร่วมกิจกรรมงานวัดเวียนเทียน บวช
ชีพราหมณ์

5) ภาคีเครือข่ายผู้นำชุมชน

บทบาทผู้นำชุมชนในการส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชน ส่งเสริมด้านกีฬาเป็นส่วน
ใหญ่ โดยจะจัดหาอุปกรณ์การกีฬามาให้

6) ภาคีเครือข่ายชุมชน

ชุมชนเห็นความสำคัญของกลุ่มเยาวชนน้อย จะมีบทบาทด้านการจัดกิจกรรมกีฬา
ของชุมชน เป็นแหล่งสนับสนุนงบประมาณ และยังมีการส่งเสริมให้เยาวชนได้ร่วมสืบทอดงานบุญ งาน
ประเพณีในชุมชน อีกทั้งยังมีการสนับสนุนกิจกรรมด้านดนตรีให้กับเยาวชน โดยจะมีการรวมกลุ่มเป็นวง
โปงลางในนาม “ลำพะเนียงเสียงสวรรค์” โดยมีทั้งเด็กและเยาวชน ร่วมเป็นนางรำ โดยจะแสดงในงาน
การกุศลต่างๆแล้วแต่เจ้าภาพจะให้ค่าตอบแทน

7) ภาคีเครือข่ายเยาวชน

โซนที่ 1 เยาวชนรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมให้เห็นชัดเจน โดยเมื่อมีกิจกรรมที่
เกี่ยวข้องกับเยาวชนหรือที่ชุมชนจัดขึ้นเยาวชนจะรวมตัวกันทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนได้ง่ายและรวดเร็ว
เยาวชนในโซนนี้มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม มีความร่วมมือและสามัคคีกัน

โซนที่ 2 ในโซนนี้การรวมกลุ่มของเยาวชนในการทำกิจกรรมมีพอสมควร การ
กระตือรือร้นในการทำกิจกรรมจะน้อย เยาวชนส่วนใหญ่จะอยู่บ้านหรือตั้งใจเรียนหนังสืออย่างเดียว
การทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนมีน้อย

โซนที่ 3 เนื่องจากในโซนนี้หมู่บ้านจะอยู่ห่างกัน การรวมกลุ่มของเยาวชนจะมี
น้อย ส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมด้านที่ตนเองชอบ เช่น การแต่งรถ จะรวมกลุ่มกันอยู่ที่ร้านรถ
ส่วนกิจกรรมที่ร่วมทำกับชุมชนหรือกลุ่มเยาวชนจะน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน
เป็นรายบุคคล

4.3.2 ทุนเดิมในพื้นที่

1) ทุนทางประเพณี

1.1) งานแต่งงาน

คนในสังคมมีการรวมกลุ่มที่จะมาช่วยงานคือ คนที่อยู่บ้านใกล้เคียงก็จะช่วยกัน มีการบอกต่อให้มาโดยไม่ต้องมีการเชื้อเชิญ ซึ่งจะเป็นการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทั้งคนที่ เป็นญาติและคนที่รู้จักกันภายในชุมชน

บทบาท

- ผู้ใหญ่มีหน้าที่ช่วยทำกับข้าว ตอนรับแขก กางเต็นท์
- ผู้สูงอายุมีหน้าที่ช่วยในเรื่องของการทำพานบายศรี
- เด็กและเยาวชนมีหน้าที่ เสิร์ฟน้ำ เสิร์ฟอาหาร ล้างจาน

1.2) งานอยู่กรรม

คนในชุมชนจะมาร่วมกลุ่มกันกินข้าวร่วมกันที่บ้านคนที่มีการคลอด บุตรออกมาใหม่ ขณะที่อยู่ไฟให้นมลูก

บทบาท

- ผู้ใหญ่ จะมาร่วมกันกินข้าว จนกว่ามารดาที่อยู่ไฟนั้นได้เลิกอยู่
- จะอยู่เป็นเพื่อนในขณะที่มารดาอยู่ไฟ

1.3) งานวันเกิด

เพื่อน ญาติ พี่น้อง เจ้าของงานวันเกิดจะมีการทานข้าวร่วมกัน สังสรรค์ สร้างความคุ้นเคยกัน เพื่ออวยพรให้เจ้าของงานวันเกิดเพื่อมีความสุข

บทบาทเด็ก ญาติผู้ใหญ่ สร้างความคุ้นเคยกัน

1.4) งานศพ

พิธีขึ้นตอนงานศพ

(1) อาบน้ำศพ ถ้างศพ ตายโหง จะไม่นิยมอาบน้ำศพ เพราะเชื่อว่า ตายไม่บริสุทธิ์ ที่ไม่เผาเพราะกลัวจะเกิดความเดือนร้อนแก่ญาติพี่น้อง แต่ถ้าเป็นการตายธรรมดานิยม อาบน้ำด้วยน้ำหอม

(2) หวีผมให้ศพ หวีไปข้างหลังครึ่ง ข้างหน้าครึ่ง

(3) นุ่งห่มผ้าศพ ใช้เสื้อผ้าที่คนตาย ชอบใส่ และสวย พร้อมห่มผ้า

(4) รดน้ำหอมศพ เมื่อยกศพขึ้นเตียงแล้ว เอามือขวาของศพยื่น ออกไปบนเตียง เอาหมอนใบเล็กๆ รองหัวศพ ไปทางทิศตะวันตกใช้น้ำอบน้ำหอมรด ถ้าผู้ตายเป็นพ่อแม่ ลูกหลานจะนำขมิ้นทาที่หน้าและเท้าพิมพ์ไว้เพื่อบูชา

(5) เงินใส่ปากศพ ใส่เงินฮ้าง เงินเหรียญเงินบาท

(6) ปิดตาปิดปาก เอาขี้ผึ้งปิดตาปิดปากศพ

(7) มัดศพ ใช้เชือก หรือด้ายมัดศพ 3 เปราะ คือที่ คอ1มือ1 เท้า 1

(8) ตั้งศพ จะต้องหันหัวศพไปทางทิศตะวันตกเสมอ

(9) ไฟศพ จะต้องจุดธูปจุดเทียน บางหมู่บ้านในตำบลบ้านขนมจะไม่นิยมจุดธูป เนื่องจากพระ ไม่ชอบกลิ่น มีอาการแพ้ จึงยกเลิกการจุดธูป จึงเป็นการวางเฉพา ดอกไม้จันทร์เท่านั้น

(10) การเลี้ยงศพ ถึงเวลารับประทานอาหารเช้า เย็น จะมีการจัดอาหารคาว หวาน หมาก พลู บุหรี่ มาตั้งไว้ทางด้านหัวโลงศพ เอามือเคาะโลงศพเป็นสัญญาณหรือเรียกผู้ล่วงลับให้ขึ้นมากินอาหารที่เตรียมไว้และส่วนใหญ่จะนิยมอาหารพื้นบ้าน เช่น นึ่งปลา ลวกผัก ตำแจ่ว ป่น ส้มตำ

(11) สวดพระอภิธรรม จะนิมนต์ พระมาอาราธนาศีล 5 ให้ผู้ตายมารับศีล 5 พร้อมสวดมาติกา

(12) ส่งสะการศพ จะมีการนำศพไปเผา และมีการนำบังสะกุลไปถวายพระ

(13) การจูงศพ ลูกชายของผู้ตายก็ต้องมาบวช ถ้าเป็นลูกสาวก็นุ่งขาวจูง

(14) หวานข้าวตอกแตก ข้าวเปลือกคั่วด้วยไฟให้แตกแล้วโรยตลอดทาง เพื่อให้ศพมาเก็บกิน

(15) ปลงศพ เอาไข่ 1 ใบ ข้าว 1 เสี่ยงทนายไข่แตกตรงไหนให้เผาตรงนั้น โดยถือว่าเจ้าของอนุญาตให้แล้วและผู้ตายก็พอใจอยู่ที่นั่น

(16) ล้างหน้าศพ ก่อนล้างต้องพลิกศพก่อน เอาผ้าห่อศพออก เพื่อให้ไฟจะได้ไหมเร็ว แล้วหุบน้ำมะพร้าวและน้ำอบ ล้างหน้าศพ

(17) หวานกัลเลพลกษณ์ จะมีเงินหวานไป ผู้เข้าร่วมงานจะวิ่งวนกันเก็บ

(18) การเก็บกระดูก เมื่อเผาได้ 3 วันญาติจะนิมนต์พระไปทำพิธีเก็บกระดูก

(19) ทำบุญตักบาตร เพื่ออุทิศให้บุญกุศล

บทบาท เด็ก ผู้ใหญ่ หรือญาติพี่น้องเมื่อได้ยินข่าวใครตายจะพากันนำข้าวของเงินมาช่วยมาโดยไม่ต้องบอกกล่าวก่อน จนงานเสร็จ

1.5) งานขึ้นบ้านใหม่

เป็นพิธีที่ชาวตำบลบ้านขามทำกันทุกบ้าน เพราะถ้าบ้านหลังไหนสร้างเสร็จก็จะมีการขึ้นบ้านใหม่ มีพระสงฆ์มาสวด เพื่อให้เป็นสิริมงคล

บทบาท เด็กญาติผู้ใหญ่ ต้องมีการบอกกล่าวก่อนจึงจะได้มาช่วยงาน

1.6) งานทำบุญตักบาตรบ้าน

ชาวตำบลบ้านขามจะนิยมนำพระมาทำบุญตักบาตรบ้านเพื่อให้เป็นสิริมงคล ส่วนใหญ่จำทำปีติดต่อกัน 3 ปี เพื่อระลึก พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

บทบาท เด็กญาติผู้ใหญ่ ต้องมีการบอกกล่าวก่อนจึงจะได้มาช่วยงาน

1.7) ลงแขกเกี่ยวข้าว

จะเป็นการหาคนไปช่วยเกี่ยวข้าว ซึ่งจะไม่มีการจ้าง จะเป็นการเต็มใจไปช่วยเกี่ยวข้าวและร่วมกันรับประทานอาหาร

บทบาท ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ จะร่วมกันเกี่ยวข้าว

1.8) งานบวช

ผู้ชายจะเป็นการบวชเพื่อตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ จะร่วมกันตั้งกองบวชแล้วไปบวชที่วัด

บทบาท ชาวตำบลบ้านขามจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแจกจ่ายของ หรือบอกกล่าวแล้วแต่เจ้าภาพจะเชิญ ตามสถานการณ์การจัดงานของเจ้าภาพ

1.9) งานสะเดาะเคราะห์

เพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง จะเป็นการทำของแต่ละบ้าน งานจะไม่ใหญ่ เพราะจะมีแต่ภายในครอบครัวทำ

บทบาท จะเป็นพิธีของพราหมณ์

2) ทนทางวัฒนธรรม

2.1) ทนการกิน

ตำบลบ้านขาม นิยมกินข้าวเหนียวเป็นหลักมาตั้งแต่บรรพบุรุษอาหารพื้นบ้านตามธรรมชาติ ตามฤดูกาล เช่น **ฤดูฝน** หาหน่อไม้ เห็ด ได้หาบนตามเทือกเขาภูพาน **ฤดูร้อน** หาไข่มดแดง ผักหวาน ชีกระป๋อม (กิ่งก่า) **ฤดูหนาว** หากินตามทุ่งนา หอย ปู ผักแขยง กบ เป็ด กล้วย กล้วยตากตามไร่บ้าน และได้จากการเพาะปลูกของแต่ละครอบครัว

2.2) ทนด้านภาษา

ตำบลบ้านขาม นิยมใช้ภาษาในการพูดเป็น ภาษาอีสาน ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่น ใช้เป็นภาษาเดียวกัน เพื่อใช้สื่อความหมาย จะใช้ภาษานี้มาตั้งแต่ รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย เช่น เจ้า ตู พ่อ ตู แม่ยาย บักห่า บักห่าน้อย อีหล่า เพื่อสะท้อนให้เห็นความเคารพผู้อาวุโส

2.3) ทนด้านศิลปวัฒนธรรม

(1) ครูพิน ซึ่งจะมีครูพินสอน จะมีค่าครู บุคคลที่เรียนด้วย ก็มีทั้งเด็กและเยาวชน ทั้งภายในตำบลและนอกตำบล

(2) ไปกลาง เกิดการขาดการสืบทอดให้รุ่นน้อง เนื่องจากวงลำพะเนียงเสียงสวรรค์ต้องไปเรียนต่อ จึงไม่มีคนที่สานต่อในเรื่องของดนตรี แต่ตอนนี้ยังมีนางรำ

(3) กลองยาว คณะขวัญใจโคกสูง เป็นกลุ่มที่มีทั้งผู้ใหญ่และเยาวชนเล่นร่วมกัน

(4) กีฬา กีฬาผู้สูงอายุ กีฬาต้านภัยยาเสพติดของ อบต. กีฬาออกพรรษา ซึ่งบุคคลทั้งผู้ใหญ่และเยาวชนจะรวมกลุ่มกันช่วยงาน

(5) รำวงคองกล้ำ รำวงตับเต่า รำไม้พอง รำวงชาวบ้าน เป็นวัฒนธรรมของตำบลบ้านขาม เป็นการออกกำลังกายของชมรมผู้สูงอายุ

2.4) ทนด้านการรักษาโรค

(1) หมอนวดพื้นบ้าน จับเส้น คลายกล้ามเนื้อ

(2) หมอน้ำมันดีใช้เท้าลนไฟเหยียบ รักษาโรคเรื้อรัง

(3) หมอผี รักษาแบบไสยศาสตร์ รักษาอาการเจ็บป่วยที่ไม่ทราบสาเหตุ

(4) เป่า พ่นน้ำหมาก เพื่อรักษาแผล

(5) อยู่ไฟให้มดลูกเข้าอู่เร็ว

(6) ย่ำข้าวหมกให้เด็กได้รับประทานตั้งแต่เกิด

- (7) หญิงหลังคลอดรับประทานข้าวกับเกลือ
- (8) หลังเกิดอุบัติเหตุ ตกจากที่สูง ถูกทำร้ายร่างกาย หรือ หลังเกิดอุบัติเหตุจากการจราจรต้องย่างไฟ (เหมือนอยู่ไฟ) ด้วยใบหนาด ใบเป้ง
- (6) ใช้น้ำนมมารดารักษาตาแดง
- (7) กระตุกหัดรักษาด้วยน้ำนม
- (8) ก้างติดคอ (เอาเท้าเด็กเขี่ยออก)

2.5) ทนความเชื่อ

(1) ตำบลบ้านขาม ส่วนใหญ่นิยมสร้างบ้าน 2 ชั้น เป็นบ้านไม้ชั้นบน ส่วนชั้นล่างจะเป็นปูน แต่ละบ้านจะมีรั้วกันบ้านไว้เพื่อให้รู้ว่าเป็นเขตบ้าน และมีความเชื่อว่าถ้าบ้านหลังไหนตั้งบ้านไว้มุม จะเชื่อว่าไม่เป็นสิริมงคลกับตัวเอง และเชื่อว่าห้ามให้ประตูบ้านกับประตูห้องน้ำบ้านตรงกัน เพราะจะไม่เป็นสิริมงคล สังเกตได้ว่าตำบลบ้านขามส่วนใหญ่จะไม่ตั้งบ้านไว้มุมและประตูบ้านประตูห้องน้ำจะไม่ตรงกัน

- (2) วันพระจะไม่เอาฟืนเข้าบ้าน ไม่สีข้าว บ่มาสัตว์
- (3) หลักบ้าน 8 ทิศ
- (4) ดอนหอ หมู่ 3 หมู่ 7 มีพ่อจ๋า คนที่สื่อสารกับเทพ เหมือนร่างทรงคนที่รักษาศีล เป็นคนดี มีศีลธรรม

(5) ศาลหลักบ้าน

เห็นได้ว่าความเชื่อของตำบลบ้านขาม นิยมไปทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา เข้าวัดฟังธรรม มีการทำบุญแจกข้าวเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ทำบุญเหียน (ทำบุญบ้าน) ประเพณีแต่งงาน นิยมแต่งงานในเดือนคู่ ส่วนมาก จะเป็นเดือน 4 เดือน 6 เดือน 12 ส่วนความเชื่อของชาวบ้าน ยังคงมี ความเชื่อในเรื่องผี วิญญาณ ไสยศาสตร์ บุญบาป เวรกรรม และความเชื่อในเรื่องโชคลาง พิธี สะเดาะเคราะห์เมื่อชาวบ้านเกิดเจ็บป่วยอย่างรุนแรง หรือเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้คิดว่าตนเองกำลังจะมีเคราะห์กรรมจึงยังทำกันอยู่ ส่วนข้อห้ามต่างๆ นั้นเริ่มผ่อนปรนลงและบางอย่างก็เลิกปฏิบัติกันบางอย่างปฏิบัติกันบ้างในส่วนของคนเฒ่าคนแก่ แต่มีข้อห้าม ที่ยังคงปฏิบัติกันอยู่ไม่มากนัก คือ ไม่ทำงานหนักในวันพระ ไม่ทำงานในช่วงเวลาที่ในหมู่บ้าน มีคนตาย เป็นต้น

2.6) ผญา/นิทาน/ลำกลอน

(1) ผญา

ผญาบทกลอนนี้จะใช้พูดตอบโต้กันสำหรับคู่บ่าวสาวที่ใช้จีบกัน จะใช้ตอบโต้กันได้ทุกสถานการณ์ แต่ส่วนใหญ่จะใช้พูดกันในช่วงไปเกี่ยวข้าว และงานบุญที่ใช้แข่งขัน เช่น งานกีฬาผู้สูงอายุจะเป็นการแข่งขันของแต่ละหมู่บ้านส่งเข้าประกวด

ผญาเกี่ยวพาราสีโต้ตอบหนุ่มสาว

ชาย สุขขำบายหมั้นเสมอมนครือเก่าเทิงพ่อแม่พี่น้องขำบายถ้วนอยู่สู่คนบ่ได้
หญิง น้องนี้ สุขขำบายหมั้น เสมอมนครือเก่าอยู่ตอกอ้าย เทิงพ่อแม่พี่น้องขำบาย
พร้อมสู่คน

ชาย อ้ายนือยากถามข่าน้ำ ถามข้าวเถิงปลา ถามข่าวนา อยากถามข่าเถิงข้าว
อ้ายอยากถามข่าน้องว่ามีผัวแล้วหรือบ่ หรือว่ามีแต่ซู้ ผัวลีซ้อ้นหากบ่มี

หญิง โอน้อ อ้ายเอ๋ย น้องนี่ปอดอ้อยซ้อยเสมอดั่งตองตัด พัดแต่เป็นหญิงมามี ชาย
สิมาเกี่ยว พัดแต่สอนลอนขึ้นปมี เครือสิเกี่ยวพุ่ม พัดแต่เป็นต่มไม้เครือสิเกี่ยวกะปมี

ชาย น้องอย่ามาตีแกลงเว้า เอาเล่ามาปลูก บ่หมั่นเชื้อชาติอ้อยกินได้กะบ่หวาน

หญิง คับจริงน้องบ่เว้า คับเอน้องบ่ว่า คับแม่นท่า น้องบ่ไล่ควายลง ตีลงแล้ว
ถอยคีนมันสิยาก มันสิลำบากน้องเที่ยวหยุ่งอยู่บ่เซา

ชาย อ้ายนี่เป็นดังอาซาในม้า เดินทางหิวหอด มาพอน้ำล้างแล้วในถ้ำกะส่องตาย
กลายไปแล้ว ผัดคีนมาก้มส่อง อยากกินกะกินบ่ได้ เลี้ยลั่นอยู่เปล่าตาย

หญิง น้องนี่เป็นดังเหือคาแก้ง เสาประดงคุดหาต หาผู้คิดข่อยแก้ ให้หายฮ้อนกะบ่ม

(2) นิทานจะเป็นเรื่องเล่า และเป็นนิทานพื้นบ้านเพื่อให้เกิดความ
บันเทิง ความสนุกสนานเบิกบานใจ ผ่อนคลายความตึงเครียด เป็นคติเตือนใจ ช่วยอบรมบ่มนิสัยในกับ
ลูกหลาน และใช้กล่อมลูกนอน ช่วยให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์ธรรมชาติ เพื่อเสริมศรัทธาใน
ศาสนาให้กับลูกหลาน

เรื่องก่องข้าวน้อยแม่

“ครั้งหนึ่งเมื่อหลายร้อยปีมาแล้วที่บ้านตาตอง ในฤดูฝนมีการเตรียมปักดำกล้าข้าวทุก
ครอบครัวจะออกไปไถนาเตรียมการเพราะปลูก ครอบครัวของชายหนุ่มคนหนึ่งกำพร้าพ่อ ไม่ปรากฏชื่อ
หลักฐาน ก็ออกไปปฏิบัติภารกิจเช่นเดียวกัน วันหนึ่งเขาไถนาอยู่นานจนสาย ตะวันขึ้นสูงแล้วรู้สึกเหน็ด
เหนื่อยอ่อนเพลียมากกว่าปกติ และหิวข้าวมากกว่าทุกวัน ปกติแล้วแม่ผู้ชราจะมาส่งก่องข้าวให้ทุกวัน
แต่วันนี้กลับมาช้าผิดปกติ

เขาจึงหยุดไถนาเข้าพักผ่อนอยู่ใต้ต้นไม้ ปลอยเจ้าทุยไปกินหญ้าสาตาเหม่อมองไปทาง
บ้าน รอคอยแม่ที่จะมาส่งข้าวตามเวลาที่ควรจะมา ด้วยความรู้สึกกระวนกระวายใจ ยิ่งสายตะวันขึ้นสูง
แดดยิ่งร้อนความหิวกระหายยิ่งทวีคูณขึ้นทันใดนั้นเขามองเห็นแม่เดินเลียบมาตามคันนาพร้อมก่องข้าว
น้อยๆ ห้อยต้องแตงอยู่บนเสาแทรกคาน เขารู้สึกไม่พอใจที่แม่เอาก่องข้าวນ้อยนั้นมาช้ามาก ด้วยความ
หิวกระหายจนตาลาย อารมณ์พลุ่งพล่าน เขาคิดว่าข้าวในก่องข้าวນ้อยนั้นคงกินไม่อิ่มเป็นแน่ จึงเอ่ยต่อ
ว่าแม่ของตนว่า"อีแก่" มึงไปทำอะไรอยู่จึงมาส่งข้าวให้กูกินช้านักก่องข้าวก็น้อยๆ กูจะกิน
อิ่มหรือ?ผู้เป็นแม่เอ๋ยปากตอบลูกว่า"ถึงก่องข้าวจะน้อยก็น้อยต่อนั่นแน่นในดอกลูกเอ๋ย ลองกินเบิ่ง
ก่อน"ความหิว ความเหน็ดเหนื่อย ความโมโห หูอื้อตาลาย ไม่ยอมฟังเสียงใดๆ เกิดบันดาลโทสะอย่าง
แรงกล้า คว่าได้ไม้แอกน้อยเข้าตีแม่ที่แก่ชราจนล้มลงแล้วก็เดินไปกินข้าว กินข้าวจนอิ่มแล้วแต่ข้าวยังไม่
หมดกล่อ่ง จึงรู้สึกผิดชอบชั่วดี รีบวิ่งไปดูอาการของแม่และเข้าสวมกอดแม่ อนิจจา แม่สิ้นใจไปเสียแล้ว.
ชายหนุ่มร้องไห้โฮ สำนึกผิดที่ฆ่าแม่ของตนเองด้วยอารมณ์เพียงชั่ววูบ ไม่รู้จะทำประการใดดี จึงเข้า
กราบ นมัสการสมภารวัดเล่าเรื่องให้ท่านฟังโดยละเอียด

สมภารสอนว่า "การฆ่าบิดามารดาผู้บังเกิดเกล้าของตนเองนั้นเป็นบาปหนัก เป็นมาตุฆาต
ต้องตกนรกอบเวจีตายแล้วไม่ได้ผุดไม่ได้เกิดเป็นคนอีก มีทางเดียวจะให้บาปเบาลงได้ก็ด้วยการสร้างธาตุ
ก่อกวมกระดูกแม่ไว้ ให้สูงเท่านกเขาเหิน จะได้เป็นการไถ่บาปหนักให้เป็นเบาลงได้บ้าง"

เมื่อชายหนุ่มปลงศพแม่แล้ว ขอร้องชักชวนญาติมิตรชาวบ้านช่วยกันปั้นอิฐก่อเป็นธาตุ
เจดีย์บรรจุอัฐิแม่ ไว้ จึงให้ชื่อว่า "ธาตุก่องข้าวน้อยแม่" จนตราប់ทุกวันนี้

2.7) ฮีต 12 คอง 14

ฮีต 12 คอง 14 คือประเพณี 12 เดือนของชาวอีสานที่ต่างจากประเพณี 12 เดือนของภาคอื่นหลายประเพณี คลองสิบสี่ คือแนววิถีที่ควรที่ต้องปฏิบัติ 14 ประการเปรียบได้ว่าเป็นกฎหมายที่ต้องทำตามอย่างเข้มงวดซึ่งมีทั้งพิธีทางพระภิกษุสงฆ์และประชาชนทั่วไป ประเพณีของภาคอีสานมีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมคติความเชื่อวิถีปฏิบัติที่หลากหลายแต่ละฤดู เดือน จะมีพิธีปฏิบัติกิจกรรมตามความเชื่อหลากหลาย

ตารางที่ 2 แสดงปฏิทินแสดงถึงประเพณีตำบลบ้านขาม

กิจกรรมประเพณี												
เดือน	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
บุญตักบาตรปีใหม่	↔											
บุญข้าวจี		↔										
บุญผะเหวด			↔									
บุญสงกรานต์				↔								
บุญแจกข้าว	←											→
บุญบั้งไฟ					↔	→						
บุญเข้าพรรษา							↔					
บุญข้าวประดับดิน								↔				
บุญข้าวสาก									↔			
บุญออกพรรษา										↔		
ลอยกระทง											↔	
บุญกฐิน												↔

(1) ฮีตบุญเข้ากรรม (บุญเดือนอ้าย) เป็นบุญเดือนแรกของปีที่ชาวตำบลบ้านขามทำกันจนเป็นประเพณี ทำในวันข้างขึ้น/แรมก็ได้ เป็นบุญที่เกี่ยวกับพระโดยตรง มีความเชื่อว่าทำบุญร่วมกับพระแล้วจะได้านิสงส์มาก จึงมีการทำบุญเข้ากรรมขึ้น มีการประกอบพิธีบิณฑบาตตักสิริสงฆ์และอภยาน เป็นขั้นตอนการอยู่กรรมของพระที่ต้องจำกัดที่อยู่เพื่อทรมานร่างกายให้หายจากกรรม เป็นการชำระจิตใจให้หายมัวหมองบางแห่งถือว่า เมื่อบวชแทนคุณมารดาได้จะต้องอยู่กรรมเพราะมารดาก็เคยอยู่กรรมเมื่อคลอดบุตร

(2) ฮีตบุญคุณลาน (เดือนยี่) เป็นบุญที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความเคารพในปัจจัยยังชีพ คือข้าวที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับลูกหลานในการที่จะได้ข้าวมานั้นยากลำบากและถือว่าปีใดบุญลานมีข้าวเยอะแสดงว่าปีนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ดีและเป็นการทำให้เกิดสิริมงคลแก่ชาวบ้านและขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ผีปู่ตา ผีตาแฮก เจ้าแม่โพสพ ที่ประทานข้าวมาอย่างอุดมสมบูรณ์ โดยการทำพิธีชาวตำบลบ้านขามจำนำข้าวไปร่วมกันไว้ที่สนามนเรศวรตามศรัทธา นิมนต์พระ 9 รูปจาก 9 วัดมาเจริญพุทธมนต์ที่ลานข้าว เอาด้ายสายสิญจน์พันรอบฐานพระพุทธรูปและภาชนะใส่น้ำมนต์ผ่านพระ และรอบลานข้าวเมื่อเสร็จแล้วก็เทศฉลอง 1 ถิ่นท์ กลางคืนอาจมีมหรสพ ตอนเช้าถวายอาหาร

พรมน้ำมนต์และน้ำน้ำโปรดที่นาตนเอง เชื่อว่าข้าวในนาจะงามไม่มีศัตรูพืชรุกรานพร้อมกรวดน้ำอุทิศแก่ญาติผู้ร่วงลับตลอดเทพยดาเมื่อได้รับกุศลก็จะอวยพรให้ฝนตกตามฤดูกาลเมื่อเสร็จพิธีก็จะนำข้าวเก็บยุ้งฉางไปวัดหรือขาย

(3) อีต บุญข้าวจี (เดือนสาม) เป็นการทำบุญข้าวจีในเดือนสามเป็นช่วงที่ชาวนาหมดภาระในการทำนาแล้วข้าวขึ้นยุ้งฉางใหม่จึงอยากร่วมทำบุญถวายพระ และได้ฟังเทศนา การประกอบพิธีตำบลบ้านขามก็จะจัดทำข้างจีตั้งแต่เช้ามีดจากบ้านแล้วนำไปรวมกันเพื่อถวายพระสงฆ์ แต่ละหมู่บ้านจะมีการจัดเตรียมข้าวจีแต่ย่ำรุ่งวันนั้นเพื่อให้สุกทันใส่บาตร ปกติจะใส่ 7 - 9 ก้อน ต่อครอบครัวนอกจากนี้อาจนำข้าวเกรียบย่างไปทอดไปถวาย (ข้าวโปง) พร้อมอาหารคาวหวานซึ่งถึงเวลาถวายจะมีการกล่าวคำถวายข้าวจีแล้วนำไปใส่บาตรและถวายอาหารขอพรเป็นอันเสร็จพิธี

(4) อีตบุญผะเหวหรือบุญมหาชาติ (เดือนสี่) เป็นบุญที่ทำเกี่ยวกับเรื่องพระเวสสันดรนิยมนำในเดือนสี่ ซึ่งก่อนจัดงานมีการประชุมจัดเตรียมอาหารคาวหวานเพื่อถวายแก่พระสงฆ์ และแขกผู้มาร่วมงานและปัจจัยไทยทานสำหรับใส่กัณฑ์เทศน์ ทางวัดก็มีการแบ่งหน้งเป็นกัณฑ์มอบให้พระ ภิกษุสามเณรวัดต่างๆ เตรียมไว้เทศน์ การประกอบพิธีการ ตอนเช้ามีการถวายอาหารแก่พระภิกษุสามเณร สงฆ์ก็เทศน์สังกาสแล้วอาราธนาเทศมหาชาติ ตลอดทั้งวันตั้งแต่กัณฑ์เทศน์พรนครกัณฑ์จบทุกกัณฑ์ก็คำพอดีเสร็จแล้วก็จัดขันดอกไม้ธูปเทียนแห่ขบวนผะเหวเข้าวัดกล่าวการวะพระรัตนตรัยจบเป็นอันเสร็จพิธีบุญผะเหว

(5) อีต บุญสงกรานต์ (บุญเดือนห้า) บุญมหาสงกรานต์ กำหนดขึ้นในเดือนห้า มี3วัน ตั้งแต่13วันมหาสงกรานต์ 14 วันเนา 15 วันสุดท้ายเป็นวันเถลิงจะมีพิธีการทำบุญตักบาตร ตอนบ่ายก็จะทำน้ำอบ น้ำหอม ดอกไม้ธูปเทียนไปรวมกันที่วัด แล้วทำพิธีสงฆ์น้ำพระแล้วนำน้ำที่ได้จากการสงฆ์พระนั้นไปพรมหัวลูกหลานสัตว์เลี้ยงเพื่อความอยู่ดีมีสุขตามความเชื่อนอกจากนี้แล้วก็มีพิธีการสงฆ์น้ำภิกษุสามเณร รดน้ำดำหัวคนเฒ่าคนแก่ เพื่อแสดงความเคารพและขอพร วันที่ 14 ก็จะเป็นวันหยุดที่ทุกคนต้องมาร่วมกันเล่นน้ำ การนำธงไปแห่และแขวนเพื่อบูชาพระรัตนตรัยเป็นเครื่องหมายของชัยชนะ วันที่ 15 มีการขนทรายเข้าวัดเพื่อต่ออายุชีวิตในการทำลูกเจดีย์รอบฐานเจดีย์และนึกถึงพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ แปดหมื่นสี่พันธรรมชั้น ซึ่งการก่อเจดีย์จะได้บุญตามความเชื่อแล้วยังทำให้พื้นที่ตรงนั้นของวัดสูงขึ้นอีกด้วยและจะมีการเล่นกีฬาพื้นบ้านร่วมกัน จากบุคคลที่มาจากกรุงเทพมหานครได้มาร่วมกลุ่มกัน

(6) อีตบุญบั้งไฟ (บุญเดือนหก) เชื่อว่าบุญประเพณีนี้จะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของฟ้าฝนข้าวปลาอาหารพืชพรรณเจริญเติบโตงอกงามดีและนำมาซึ่งความสนุกสนาน เกิดความหวังในชีวิต เหมือนมีที่พึ่ง อยู่ใกล้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะมีความเชื่อมาจากเรื่องพญาแถน(เทวดาชาวอีสาน)ที่ตกลงบันดาลให้ความอุดมสมบูรณ์จึงมีการทำบุญบูชาพระยาแถน และบูชาแม่เหล็กดีหลักเมืองทุกปี เพราะเชื่อว่าหากไม่ทำจะทำให้ฝนตกไม่ตามฤดูกาล เกิดโรคระบาดต่างๆได้ จะมีการแห่ขบวนบั้งไฟ มีการแต่งตัวสวยงาม ผาแดง นางไอ่ พ้อนรำ และมีการจุดบั้งไฟเพื่อเสี่ยงทายหรือบูชาพญาแถน เทพารักษ์

(7) อีตบุญข้าชะ (บุญเดือนเจ็ด) บุญเบิกบ้าน หรือ บุญบ้านเป็นบุญที่เกี่ยวกับภูตผีปีศาจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ผีปู้ตา ผีตาแฮก แม่เหล็กดีหลักเมือง ที่คอยคุ้มครองหมู่บ้านชาวบ้านเชื่อว่าจะรวมผีบรรพบุรุษอยู่ด้วยที่ช่วยดูแลบันดาลให้ชาวบ้านเมืองมีความสุข จะมีพิธีเลี้ยงบ้าน เลี้ยงบูชาบรรพบุรุษ

(8) อีต บุญเข้าพรรษา คือ ฤดูฝน เป็นช่วงที่พระต้องจำพรรษา เพื่อศึกษารธรรมไม่ต้องเดินทางไปค้างคืนที่ไหน ชาวตำบลบ้านจะมีการเตรียมเทียนเพื่อไปถวายวัด รวมทั้งเครื่องปัจจัยไทยตาต่างๆ เช่น ผ้าห่มและผ้าถุง และส่วนใหญ่จะให้บุตรบวชในช่วงเดือนนี้เพื่อตอบแทนบุญคุณบิดามารดา

(9) อีต บุญข้าวประดับดิน เป็นบุญสิ้นเดือนเก้า “บุญข้าวสาก” นำอาหารคาวหวาน หมากพลูบุหรี่ยัดใส่กระถางวางไว้บนพื้น ใต้ต้นไม้เพื่อเป็นการเชนดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่มีความสำคัญเพราะเชื่อว่าเป็นบุญที่ต้องส่งให้กับผีฮักและผีบรรพบุรุษ เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ ทรัพย์สิน ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ไม่มีภัยร้ายใดๆ มาเยือน โดยเตรียมอาหารถวายสงฆ์และการห่อข้าวประดับดินโดยใช้ใบตองห่อข้างเหนียว เนื้อปลา ไก่ หมูใส่เล็กน้อยพร้อมของหวานเช่นน้ำอ้อย กล้วยสุก มะละกอสุก พร้อมกับหมากคำ พลูคำ บุหรี่ เมี่ยงห่อใบตองโดยเมื่อถึง14ค่ำเข้ามีดชาวบ้านจะนำสิ่งที่เตรียมไปวางตามที่ต่างๆ พร้อมจุดธูปเทียนหรือบอกกล่าวก็ได้ ให้ผีบรรพบุรุษ

(10) อีต บุญข้าวสากเป็นบุญที่ทำเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตายหรือเปรต โดยมีเวลาห่างจากบุญข้าวประดับดินเพียง 15 วัน จะมีการทำบุญตักบาตรที่วัด ถวายทานอุทิศส่วนกุศลให้ญาติผู้ล่วงลับ ตอนเพลจะทำเป็นสำรับพานอาหารถวายอีกหรือถวายสลากภัต และการจับสลาก ใบแรกมักเป็นสนใจแก่ชาวบ้านมาเพราะหากจับได้ของคนที่มีฐานะไม่ค่อยดีก็จะทำนายตามนั้นหากจับได้ผู้มีฐานะดีก็ทำนายว่าข้าวกล้าในนาดี อุดมสมบูรณ์ อยู่เย็นเป็นสุขหลังจากนี้ก็มีกรฟิงเทศน์ถวายฉลองข้าวสากและกรวดน้ำอุทิศกุศลเสร็จพิธี

(11) อีต บุญออกพรรษา เป็นบุญที่ชาวตำบลบ้านขามจะมีพิธีตักบาตรโห่โหว่ในตอนเช้า และฟิงธรรมเทศนาและกลางคืนจะจุดประทีปเพื่อความสว่างไสวพร้อมมีการจุดปะทัดเสียงดังสนุกสนานหวันไหวด้วย

(12) อีต บุญกฐิน เป็นบุญอีตสุดท้ายของอีตเดือนสิบสองของชาวตำบลบ้านขาม จะร่วมกันนำเครื่องไทยทานไปร่วมกันที่วัด เพื่อตั้งเป็นมหากัณฐกฐิน และมีการถวายจีวรให้แก่ภิกษุที่ครบไตรมาส ร่วมแห่ขบวนเพื่อไปถวายแก่พระภิกษุสามเณร แต่ถ้าบ้านไหนมีการจับจองกฐินแล้วก็จะทำแค่ครั้งเดียว ชาวบ้านก็จะนำเครื่องไทยทานไปร่วมทานด้วย

(13) คอง 1 เมื่อข้าวกล้าเป็นรวง อย่าเพิ่งรับประทานให้นำไปทำบุญก่อน ค่อยนำมารับประทาน

(14) คอง 2 ให้ทาน รักษาศีล บริจาค ชื่อตรง อ่อนโยน ความเพียร ไม่โกรธ ไม่เบียดเบียน อดทน ไม่ประพฤติดิ

(15) คอง 3 นำน้ำอบน้ำหอมไปสรงพระ และบูชาพระ

(16) คอง 4 เมื่อขึ้นบ้านให้ล้างเท้าก่อนขึ้นบ้าน

(17) คอง 5 เมื่อถึงวันพระ 1, 8, 14, 15 ค่ำ ให้บูชาพระ เอาดอกไม้ธูปเทียนบูชา บันได รถ ประตูป้าน

(18) คอง 6 ก่อนจะนอนต้องเอาน้ำล้างเท้าก่อน

(19) คอง 7 เมื่อวันพระให้นำดอกไม้ธูปเทียนไปวัด หรือโบสถ์นำไปถวายพระภิกษุสามเณร

(20) คอง 8 จัดให้มีพิธีทำขวัญสะเดาะเคราะห์เพื่อรูดทรางไล่ภูตผี

(21) คอง 9 ให้ทำบุญข้าวประดับดิน เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ญาติเปรตผู้
ล่วงลับไปแล้ว

(22) คอง 10 ให้ทำบุญข้าวสากเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ปู่ย่าตายายและ
ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไป

(23) คอง 11 เมื่อใส่บาตรพระสงฆ์ ห้ามโดนบาตรพระสงฆ์

(24) คอง 12 ห้ามเหยียบเงาพระภิกษุสงฆ์สามเณรผู้บริสุทธิ์เพื่อให้
ความเคารพ

(25) คอง 13 ให้มีพิธีทำบุญให้ทาน ฉลองแสดงความจงรักภักดี

(26) คอง 14 ห้ามเอาอาหารที่เหลือกิน ถวายพระสงฆ์

2.8) ทูทางทรัพยากรธรรมชาติ

(1) ภูมิปัญญาจักสาน เช่น สานแห่ ข้อง สุ่มไก่ ไช กล่องข้าว กระดัง
เป็นต้น

(2) ภูมิปัญญาทอ เช่น ทอผ้า ทอเสื่อ เป็นต้น

(3) ภูมิปัญญาการสร้างบ้าน เช่น นำไม้ที่มีอยู่ภายในชุมชน นำมา
สร้างบ้าน อาจเป็นไม้ไผ่ ไม้สัก ไม้แดง ไม้ยูคาลิปตัส ใบไม้เกรียบตอง (ใบที่ใช้รอบบ้าน) หญ้าคา เป็นต้น

4.4 สถานการณ์ของเด็กเยาวชน

4.4.1 สถานการณ์ของเด็กเยาวชนตำบลบ้านขาม

สถานการณ์เยาวชนตำบลบ้านขามสามารถแบ่งอธิบายได้ 2 ประเด็น คือ จำนวน
เยาวชน และสถานการณ์ของเยาวชน โดยสถานการณ์ของเยาวชนนี้ ทีมวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น
ได้แก่ สถานการณ์เชิงสร้างสรรค์และสถานการณ์ปัญหา ซึ่งใช้การแบ่งพื้นที่ตำบลบ้านขาม 3 โซน
ประกอบการวิเคราะห์สถานการณ์ของเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม ได้ดังนี้

โซนที่ 1

1) จำนวนเยาวชน

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนเด็กเยาวชนตำบลบ้านขาม โซนที่ 1

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ชาย	หญิง	รวม
1. บ้านขาม	หมู่ที่ 1	65	60	125
2. บ้านธาตุหาญเทวี	หมู่ที่ 2	64	71	121
3. บ้านศรีมงคล	หมู่ที่ 10	49	51	100
4. บ้านธาตุใหม่พัฒนา	หมู่ที่ 13	59	41	98
5.บ้านขามใหม่	หมู่ที่ 14	56	41	97
รวมจำนวนทั้งหมด		293	264	541

ที่มา ฐานข้อมูล โปรแกรม J-HCIS 24 กุมภาพันธ์ 2557

จากตารางแสดงจำนวนเด็กและเยาวชนของโซนที่ 1 จะมีทั้งหมด 541 คนเป็นชาย 293 คน หญิง 264 คน ส่วนมากจะอยู่บ้านชามกับบ้านธาตุหาญเทาว์

2) สถานการณ์ของเยาวชนโซนที่ 1

2.1) พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของโซนที่ 1

สืบเนื่องจากโซนนี้เป็นพื้นที่วิจัยเดิม จึงเกิดกลุ่มเยาวชนร่วมกันทำกิจกรรม ดังนี้

- เยาวชนของโซนที่ 1 จะร่วมกลุ่มกันหลังจากเลิกเรียนทั้งชายและหญิง จำนวนประมาณ 20 คน จะออกมาเล่นกีฬาที่โรงเรียนชุมชนบ้านชามธาตุวิทยาหรือที่วัดบ้านธาตุหาญเทาว์เป็นประจำทุกวัน กีฬาที่เล่นจะมีฟุตบอล ตระก้อ และวอลเลย์บอล เพื่อเล่นออกกำลังกายและซ้อมกีฬาเพื่อจะแข่งขันกีฬาสัมพันธ์วันออกพรรษา ซึ่งจะจัดขึ้นประมาณเดือนพฤศจิกายน ของทุกๆ ปี สถานที่จัดการแข่งขันกีฬา ณ วัดธาตุหาญเทาว์ เยาวชนได้ร่วมกิจกรรมกีฬาสัมพันธ์วันออกพรรษาซึ่งทางผู้นำและชุมชนให้การสนับสนุน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ติดต่อประสานงาน และดำเนินกิจกรรมที่ได้ดีมากและประสบความสำเร็จซึ่งหลังจากเสร็จจากการเล่นกีฬาทุกวันจะร่วมกลุ่มกันที่บ้านผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 เพื่อพักผ่อนจากการเล่นกีฬาซึ่งจะเป็นร้านขายของชำนึ่งสนทนากัน

- จากการจัดกิจกรรมกีฬาสัมพันธ์ พบว่ากลุ่มเยาวชนได้เกิดความคุ้นเคยกัน มีความสมัครสมานสามัคคีเพิ่มมากขึ้น มีความตรงต่อเวลา เกิดคุณธรรมการตระหนักและแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนตน จนเกิดการยอมรับและได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านชามและชาวบ้านจากชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน และในปี 2556 ได้รับการสนับสนุนจาก นายพรศักดิ์ ส่องแสง ส่วนเยาวชนโซนที่ 1 จะเป็นกรรมการในการตัดสินกีฬา

- งานพิธีใน เช่น งานบวช งานศพ งานแต่งงาน ในชุมชนโซนที่ 1 ถ้าเป็นงานของใคร เยาวชนโซนนี้ จะไม่ได้บอกกล่าว จะเกิดความสมัครสมานเกิดขึ้นไปช่วย และชักชวนเพื่อนๆ มาร่วมงาน เช่น เสิร์ฟน้ำ ล้างจานและงานอื่นๆ ที่ผู้ใหญ่ได้มอบให้ทำ เป็นต้น

- งานประเพณีโดยที่ชุมชนจัดขึ้น เยาวชนก็จะร่วมกลุ่มกัน สมัครสมานสามัคคีกันมาร่วมกันจัดงานตามที่ผู้ใหญ่มอบหมายให้ทำ เพื่อเกิดความตระหนักให้กับเยาวชนเข้าร่วมกับกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ เยาวชนจะช่วยเป็นนางรำ ผาแดง นางไอ่

- กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเยาวชนจะเข้าวัดทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพุทธศาสนา พร้อมกับพ่อแม่ หรือ ปู่ ย่าตายาย เยาวชนทั้ง 5 หมู่บ้าน จะแยกไปวัดบ้านของตัวเอง

- ในวันพระชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน มีทั้ง เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ จะนำดอกไม้ไปบูชาพระธาตุหาญเทาว์ เป็นประจำทุกครึ่งในช่วงเวลาตอนเย็น

2.2) ปัญหาเยาวชนโซนที่ 1

(1) ปัญหาการคบเพื่อน

- พฤติกรรมไม่เหมาะสม หลังจากเลิกเล่นกีฬาเยาวชนจะร่วมกลุ่มกันจากการสังเกตจะมีการรวมกลุ่มกัน ต้มเหล้า เป็นประจำทุกวัน จะมี 3 กลุ่มใหญ่ กลุ่มละ 6 – 10 คน จะร่วมกลุ่มกันที่ร้านขายของชำและตามร้านที่มีเครื่องเสียง

- **การทะเลาะวิวาท** ในโซนที่ 1 มีเยาวชนที่มีปัญหาทะเลาะวิวาท อยู่ 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีประมาณ 6-7คน การทะเลาะวิวาทจะมีเฉพาะในงานบุญ

- **ยาเสพติด** มีเยาวชนบางกลุ่ม ร่วมตัวกันมั่วสุมยาเสพติด กัญชา ที่เถียงนา กลุ่มนี้จะชวนกันไปตอนเย็นๆหลังจากเลิกเรียนแล้ว ซึ่งจะมีทั้งกลุ่มที่เรียนหนังสือและไม่ได้เรียนหนังสือ เกิดจากความอยากรู้อยากลอง ทั้งยังเห็นพฤติกรรมของเพื่อนและพี่ที่อยู่กลุ่มเดียวกันใช้สารเสพติด จึงอยากลอง

- **การเล่นการพนัน** มีเยาวชนบางกลุ่มที่รวมตัวกันเล่น สลากเกอร์ ซึ่งในโซนนี้มีสถานที่เปิดให้เล่นสลากเกอร์ 2 แห่ง

(2) ปัญหาเกี่ยวกับตัวเยาวชน

- **หนีเรียนไม่เข้าเรียนเรียนไม่จบ** เกิดจาก เรียนไม่ทันเพื่อน ทำให้รู้สึกอาย เยาวชนไม่ยอมเรียน เมื่อหนีเรียนแล้วจะไปรวมตัวกันอยู่ที่ป่าหลังโรงเรียน ซึ่งมีเพื่อนหลายๆกลุ่มไปอยู่ที่นี่ เยาวชนบางคนนำรถจักรยานยนต์ไปจอดไว้ที่หลังโรงเรียน แล้วขับรถไปรวมกลุ่มที่บ้านเพื่อนหรือไม่ก็ร้านขายของชำ หรือบางครั้งก็อยู่ในโรงเรียนแต่ไม่เข้าเรียน

จากการสัมภาษณ์นายปี (นามสมมุติ) อายุ 16 ปี อาศัยอยู่กับยาย อายุ 72 ปี พ่อกับแม่แยกทางกัน สาเหตุที่หนีเรียนเป็นเพราะไม่ยอมเรียน เวลาเรียนก็ไม่เรียน ไม่ทันเพื่อน จึงชวนเพื่อนประมาณ 2 – 3 คน ไปที่หลังโรงเรียนแล้วกระโดดกำแพงออกมา บางวันก็หนีเรียนช่วงเช้า หรือบ่าย แล้วแต่วันและวิชาเรียนที่ไม่ชอบ เช่น วิชาฟิสิกส์ วิชาเกี่ยวกับศิลปะ เมื่อถามว่าหนีเรียนแล้วไปทำอะไร นายปี ตอบว่า “นั่งอยู่ที่ป่าหลังโรงเรียนดูบุงหรือบ้าง นั่งคุยกันเรื่องรถ หรือเรื่องทั่วไป รอเวลาเลิกเรียนก็กลับบ้านตามปกติ บางครั้งก็ไปอยู่ที่บ้านเพื่อนหรือร้านขายของชำ ก็มีกินเหล้า บางครั้งก็ไม่กลับบ้าน นอนที่บ้านเพื่อน พอกลับบ้านก็จะโดนยายด่า ว่าบ้าง”

- **ติดเกม ใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์** ซึ่งในโซนนี้มีร้านเกมตั้งอยู่ 3 ร้าน เปิดให้บริการตลอดทั้งวัน โดยเฉพาะวันเสาร์ – อาทิตย์ ซึ่งจะมีทุกกลุ่มวัน เริ่มตั้งแต่ อายุประมาณ 10 ขวบ ขึ้นไป เด็กเหล่านี้จะขอเงิน พ่อ – แม่ เพื่อไปเล่นเกม ซึ่งบางครั้งผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแล เนื่องจากต้องทำงาน วันหยุดจึงให้ลูกอยู่บ้านกับ ตาหรือยาย ซึ่งเด็กเหล่านี้ก็จะไปเล่นเกมที่ร้านทั้งวัน เมื่อเงินหมดก็จะไปขอเงินกับตา-ยาย เพื่อมาเล่นเกมเป็นประจำ

2.3) การแก้ปัญหาที่ผ่านมาเยาวชนโซนที่ 1

ส่วนของโรงเรียน การตักเตือน นักเรียนที่หนีเรียน ทำทัณฑ์บน แจ้งผู้ปกครองนักเรียนให้ทราบ แต่หากนักเรียนมีปัญหาเดิมซ้ำๆ ทางโรงเรียนจะจัดกิจกรรมให้นักเรียน บวชเป็นสามเณร เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่หากยังมีพฤติกรรมเช่นเดิมก็จะให้ย้ายโรงเรียน

ส่วนของชุมชน มีแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้

(1) ส่งเยาวชนที่มีปัญหาเรื่องการหนีเรียน เป็นตัวแทน เยาวชนเข้าอบรมเป็นอาสาจราจร เป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานจราจร ตามโครงการอาสาจราจร

(2) การรวมกลุ่มกินเหล้าของเยาวชน ทางผู้นำชุมชน ได้ ตักเตือนเยาวชน ไม่ให้สร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน

(3) การเลียนแบบพฤติกรรม สาเหตุส่วนหนึ่งของปัญหานี้ มาจากการเห็นตัวอย่างของผู้ใหญ่ในชุมชน จากการสัมภาษณ์เยาวชน ได้ข้อมูลว่า การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ไม่ใช่เรื่องเสียหายเพราะเห็นผู้ใหญ่หลายๆ คนก็ดื่มเหล้า สูบบุหรี่เป็นประจำอยู่แล้ว ไม่ใช่เรื่องแปลกแต่

อย่างไร้เห็นผู้ปกครอง ญาติ คิ่มีเหล้ามาตั้งแต่ตัวเองยังเด็กๆ จนตอนนี้โตแล้ว ก็ยังคิ่มีเหล้าเหมือนเดิม ตนเองจึงคิ่มีบ้าง

(4) เยาวชนโซนที่ 1 หลังจากเล่นกีฬาตอนเย็นทุกวัน ก็จะรวมกลุ่มกันอยู่ที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 จับกลุ่มคุยกัน เล่นดนตรี มาเล่นดนตรีหลังจากการเล่นกีฬา และเปลี่ยนกลุ่มคบกันกับเพื่อนแต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะคิ่ระหว่างผู้ใหญ่กับเยาวชนผู้ใหญ่รับรู้ปัญหาของเยาวชน

นอกจากนี้โซนที่ 1 ยังมี กศน.ตำบลบ้านขาม หมู่ 1 ซึ่งจะให้เยาวชนที่มิได้เรียน หรือเรียนไม่จบ ได้ไปเรียน เพื่อได้รับใบจบการศึกษาในแต่ละระดับ

โซนที่ 2

1) จำนวนเยาวชน

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนเด็กเยาวชนตำบลบ้านขาม โซนที่ 2

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ชาย	หญิง	รวม
1. บ้านโนนคูณ	หมู่ที่ 3	39	24	63
2. บ้านหิน	หมู่ที่ 4	39	47	68
3. บ้านดอนนาดี	หมู่ที่ 7	62	66	128
4. บ้านโคกสูง	หมู่ที่ 8	68	59	127
5. บ้านโคกสูงใต้	หมู่ที่ 12	40	58	98
รวมจำนวนทั้งหมด		248	254	484

ที่มา ฐานข้อมูล โปรแกรม J-HCIS 24 กุมภาพันธ์ 2555

จากตารางโซนที่ 2 แสดงถึงจำนวนเด็กและเยาวชน เป็นชาย 248 คน หญิง 254 คน รวมทั้งหมด 484 คน พบว่าบ้านดอนนาดีมีจำนวนเด็กเยาวชน 128 คน บ้านโคกสูง 127 คน บ้านโคกสูงใต้ 98 คน บ้านหิน 68 คน บ้านโนนคูณ 63 คน ตามลำดับ

2) สถานการณ์เยาวชน

2.1) พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของโซนที่ 2

พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของโซนนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

- บ้านโคกสูงและบ้านโคกสูงใต้ทำกิจกรรมร่วมกัน จัดงานกีฬา เป็นบทบาทหลักในการจัดงาน โดยจะให้ตัวแทนเยาวชนในหมู่บ้านเข้าร่วมแข่งขันกีฬาฟุตบอล ตะกร้อ วอลเลย์บอล ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงออกพรรษา ของทุกๆ ปี ใช้สนามกีฬาของโรงเรียนบ้านโคกสูง โดยงบประมาณจะได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชนทั้ง 2 ชุมชนและในตอนเย็นจะรวมกลุ่มเล่นกีฬา โดยใช้สนามกีฬาโรงเรียนบ้านโคกสูงมีกลุ่มกองยาว มีเยาวชนเข้าร่วม พยายามดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม ดี ฉาบ กองยาว (ขวัญใจโคกสูง) มีส่วนน้อย

- บ้านที่เหลื่อ เป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างกัน ทำกิจกรรมเฉพาะในชุมชน ตัวเองกิจกรรมการรวมกลุ่มของเยาวชนในโซนที่ 2 ยังมีไม่มากนัก เยาวชนบ้านหิน หมู่ 4 และบ้านดอน

นาตี หมู่ 7 จะรวมกลุ่มกันเล่นกีฬาในตอนเย็นโดยใช้สนามกีฬาของโรงเรียนและลานวัด โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ชายที่รวมกลุ่มเล่นกีฬาในตอนเย็นประมาณ 10 – 15 คน

- กิจกรรมด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม เยาวชนมีในโซนนี้เข้าร่วมกิจกรรมทางด้านศาสนาในวันสำคัญ โดยการทำบุญตักบาตร บวชชีพรามณ์ เวียนเทียน ซึ่งเยาวชนบางส่วนให้ความสนใจและร่วมมือในการทำกิจกรรม

- การช่วยงานพิธี เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ จะมีเยาวชนบางส่วนมีจิตอาสาช่วยกลุ่มไปช่วยงาน 5 – 6 คน ที่ช่วยงานบุญในหมู่บ้านเป็นประจำและเยาวชนที่เป็นในลักษณะของบ้านญาติของเยาวชนคนใดก็จะชักชวนเพื่อนมาช่วยงาน ซึ่งเยาวชนจะรู้หน้าที่ของตัวเองว่าจะต้องทำอะไรบ้าง กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ทำคือ เสิร์ฟน้ำ เสิร์ฟอาหาร กางเต็นท์ แต่ก็จะมีบางกลุ่มที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนก็มีแต่เป็นส่วนน้อย

2.2) ปัญหาเยาวชนโซนที่ 2

(1) ปัญหาเกี่ยวกับตัวเยาวชน

- **ท้องก่อนวัยอันควร** ในโซนนี้เห็นว่าเป็นปัญหาใหญ่ของเยาวชน เพราะมีเยาวชนในท้องในวัยเรียน แล้วก็ต้องออกจากโรงเรียน เพื่อมาเลี้ยงลูก ทำให้เรียนไม่จบ หลังจากคลอดบุตรแล้วคนที่เลี้ยงก็คือ ปู่ ย่า หรือ ตา ยาย เพราะคนที่เป็น พ่อ แม่ ยังเป็นเด็ก บางคนเมื่อมีลูกแล้วก็เลิกกับสามี ทำให้เด็กที่เกิดมีมาครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์

สัมภาษณ์ นางสาวแก้ว (นามสมมุติ) อายุ 17 ปี อาศัยอยู่กับแม่และยาย ส่วนพ่อไปทำงานที่ต่างประเทศ ครอบครัวดูแลเอาใจใส่ดี นางสาวแก้วเล่าว่า “ตนเป็นคนที่ชอบเที่ยว วันเสาร์อาทิตย์ก็ไปเที่ยวเล่นกับเพื่อน หมู่บ้านไหนมีงานบุญ หมอลำ ตนเองก็จะไปกับเพื่อน บางวันกินนอนค้างที่บ้านเพื่อน แต่ก่อนที่จะไปก็ขออนุญาตแม่ก่อนเสมอ ตนเองมีแฟนเป็นเพื่อนที่เรียนอยู่ห้องเดียวกัน ก็ไปไหนมาไหนด้วยกันตลอด แม่รู้ว่าคบกัน แต่ตนเองก็ไม่ได้คิดว่าจะตั้งท้อง ตอนที่ยังท้องก็เสียใจ ไม่กล้าบอกแม่ จนผ่านไปประมาณ 6 เดือน จึงตัดสินใจบอกแม่ และแม่ก็ให้แต่งงาน

- **การหนีเรียน ออกโรงเรียนกลางคัน เรียนไม่จบ** จะมีบ้างในโซนนี้แต่ชุมชนเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญ โดยสาเหตุที่ทำให้เยาวชนไม่ยอมเรียนมาจาก เรียนไม่เก่ง, ไม่อยากเรียน แต่อยากทำงานช่วยพ่อ แม่ โดยการทำนา ทำไร่ ไม่ชอบเรียนวิชาไหนก็จะหนีเรียน, ตามเพื่อน เพื่อนชักชวนให้หนีเรียน แต่ก็ยังมีเยาวชนที่เรียนไม่จบแต่ยังอยากที่จะเรียนต่อ ก็จะไปเรียนที่การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ซึ่งตั้งอยู่ที่ ศาลากลางบ้าน บ้านขาม หมู่ที่ 1

- **การพนัน** ในโซนนี้จะมีตู้สล็อต (ตู้ที่ใช้เงินหยอดเหรียญ) ซึ่งจะมีผู้ประกอบการนำมาตั้งไว้ในร้านค้าหรือแหล่งที่คนชุกชุม ในชุมชน ซึ่งจะมีทั้ง เด็ก (อายุตั้งแต่ 6 ขวบขึ้นไป) เยาวชน และผู้ใหญ่ที่มาเล่นเป็นประจำ โดยเด็กจะขอเงินผู้ปกครอง บางคนก็จะขโมยเงินเพื่อนำมาเล่นพนันตู้สล็อต

(2) ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนแบบพฤติกรรม

- **เลียนแบบพฤติกรรมผู้ใหญ่** ปัญหานี้มาจากการเห็นตัวอย่างของผู้ใหญ่ในชุมชน จากการสัมภาษณ์เยาวชน ได้ข้อมูลว่า การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ไม่ใช่เรื่องเสียหาย เพราะเห็นผู้ใหญ่หลายๆคนก็ดื่มเหล้า สูบบุหรี่เป็นประจำอยู่แล้ว ไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด เห็นผู้ปกครอง ญาติ ดื่มเหล้ามาตั้งแต่ตัวเองยังเด็กๆ จนตอนนี้โตแล้ว ก็ยังดื่มเหล้าเหมือนเดิม ตนเองจึงดื่มบ้าง

สัมภาษณ์ เด็กชายโอม (นามสมมุติ) อายุ 14 ปี อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ เป็นบุตรชายคนเดียว พ่อรับจ้างทั่วไป แม่ทำงานอยู่ที่โรงเย็บผ้า ทุกวันหลังจากเลิกเรียนจะไปรวมกลุ่มกันที่ร้านซ่อมรถภายในหมู่บ้าน เด็กชายโอม เล่าว่า “ตนเป็นคนที่ชอบเรื่องของรถ ก็เข้าไปรวมกลุ่มกับรุ่นพี่ในหมู่บ้าน ตั้งแต่เรียนอยู่ ป.6 ปัจจุบันเรียนอยู่ ม.2 พี่ๆที่ร้านซ่อมรถก็กินเหล้าและสูบบุหรี่เป็นประจำ ตนเห็นรุ่นพี่สูบบุหรี่จึงอยากลองดูบ้าง ตั้งแต่นั้นมาตนก็สูบบุหรี่เป็นประจำ ไปโรงเรียนก็สูบตอนพักเที่ยง หลังจากเลิกเรียนก็ไปสูบกับพี่ๆ

- **เลียนแบบพฤติกรรมสื่อ** โทรศัพท์ สื่อสิ่งพิมพ์ Social Network เช่น YouTube, Facebook, Line, Instagram Camfrog เป็นต้น ปัจจุบันเยาวชนจะมีโทรศัพท์มือถือที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา ทำให้สามารถเข้าถึงสื่อต่างๆหรือพฤติกรรมของต้นแบบที่ตัวเองชื่นชอบแล้วเกิดการเลียนแบบพฤติกรรม เช่น สื่อลามกต่างๆ VDO สอนการเสพยาเสพติด การขับรถซิ่ง เป็นต้น สื่อเหล่านี้ทำให้เยาวชนได้เปิดโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น ทั้งยังเข้าถึงสื่อต่างๆได้ง่าย

(3) ปัญหาการคบเพื่อน

- **พฤติกรรมไม่เหมาะสม** เยาวชนรวมตัวกันดื่มสุรา สูบบุหรี่ ในตอนเย็นเป็นประจำทุกวัน เยาวชนกลุ่มนี้ในตอนกลางวันจะไปเรียน ไปทำงานตามปกติ แต่ในตอนเย็นจะรวมกลุ่มประมาณ 6 – 10 คน ดื่มสุรา สูบบุหรี่ ในบางวันจะขับรถซิ่ง ส่งเสียงดังรบกวนคนในชุมชนด้วย

- **ทะเลาะวิวาท** มีเฉพาะในงานบุญ งานเทศกาลที่มีดนตรีมาจัดแสดงในชุมชนตนเองและในชุมชนอื่น เกิดจากความคึกคะนอง ควบคุมสติตัวเองไม่ได้มีนมาจากการดื่มสุรา

- **การทำลายป้ายที่ติดในหมู่บ้านและป้ายจราจร** ที่ติดไว้ตามถนน เกิดจากความคึกคะนอง เมื่อเยาวชนรวมกลุ่มกันหลายคน จึงเกิดความคิดอยากจะทำอะไรที่ท้าทาย

2.3) การแก้ปัญหาที่ผ่านมาเยาวชนโซนที่ 2

(1) เมื่อเกิดปัญหาการทะเลาะวิวาท การรวมกลุ่มดื่มสุรา ขับรถซิ่ง ซึ่งรบกวนคนในชุมชน ทางผู้นำชุมชน จะเข้าไปบอกกล่าว ตักเตือนว่าการกระทำนี้มีผลกระทบกับชุมชนให้ลดและเลิกการทำพฤติกรรมแบบนี้และเข้าไปคุยกับผู้ปกครองของเยาวชนให้คอยดูแลและตักเตือนลูกหลานของตนซึ่งบางหมู่บ้านเยาวชนก็ให้ความร่วมมือ เชื่อฟังผู้นำชุมชน

(2) หมู่บ้านบางหมู่บ้าน เมื่อผู้นำชุมชนเข้าไปว่ากล่าว ตักเตือน เรื่องการดื่มสุรา ขับรถซิ่ง สร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน เยาวชนกลุ่มนั้นก็จะไม่พอใจผู้นำชุมชน ไม่ให้ความร่วมมือ หาวางเรื่องของตน

(3) ใช้ฮีต ประเพณี ตำนาน ความเชื่อโบราณใช้ในการตักเตือนแก้ปัญหาการขับรถซิ่ง เครื่องเสียงเปิดถึง เที่ยงคืน กติกาของหมู่บ้าน แต่บางคนก็ไม่เชื่อ หัวสมัยใหม่ ไม่เชื่อฟังคำสอนของผู้ใหญ่ แต่โดยส่วนมากจะเชื่อและปฏิบัติตัวดีขึ้น

(4) ปัญหาเรื่องการเล่นพนันตุ๋สล็อต ทางผู้นำชุมชนได้ทำประชาคมหมู่บ้าน โดยไม่ยอมให้ลูกบ้านของตนเองติดการพนัน เอาเงินไปใช้โดยไม่เกิดประโยชน์ จึงได้ตกลงกันว่าให้ผู้ประกอบการนำตุ๋สล็อตออกไปจากชุมชน ถ้าหากว่าไม่เอาออกไปทางชุมชนจะนำไฟไปเผาทิ้งนำไปโยนทิ้งในแม่น้ำ ซึ่งในปัจจุบันตุ๋สล็อตก็ไม่มีในชุมชนแล้ว

(5) ปัญหาติดเกมของเด็กและเยาวชน ทางชุมชนได้ประสานไปทางที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู ให้เข้ามาจัดระเบียบร้านเกม แต่ก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ เพราะร้านเกมได้ขอใบอนุญาตการเปิดร้านเกมอย่างถูกต้อง จึงทำได้เพียงการตักเตือนลูกหลานของตนเองให้แบ่งเวลาในการเล่นเกมและทำกิจกรรมอย่างอื่น

(6) ส่วนปัญหาการหนีเรียนนั้น ในโซนนี้ แก้ปัญหา ดังนี้

ส่วนของโรงเรียน จะมีการตักเตือน นักเรียนที่หนีเรียน ทำทัณฑ์บน แจ้งผู้ปกครองนักเรียนให้ทราบ แต่หากนักเรียนมีปัญหาเดิมซ้ำๆ ทางโรงเรียนจะจัดกิจกรรมให้นักเรียน บวชเป็นสามเณร เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่หากยังมีพฤติกรรมเช่นเดิมก็จะให้ย้ายโรงเรียน

ส่วนของชุมชน ส่งเยาวชนที่มีปัญหาเรื่องการหนีเรียน เป็นตัวแทนเยาวชนเข้าอบรมเป็นอาสาจราจร เป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานจราจร ตามโครงการอาสาจราจร เยาวชนบางคนก็คิดว่าการทำงานช่วยพ่อ แม่ การตั้งใจเรียนหนังสือให้เก่ง ก็สามารถทำให้พ่อ แม่ ภูมิใจ ก็เพียงพอแล้ว อีกทั้งพ่อ แม่ ก็ไม่ได้บอกหรือบังคับให้ต้องทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน

โซนที่ 3

1) จำนวนเยาวชน

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนเด็กเยาวชนตำบลบ้านขาม โซนที่ 3

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ชาย	หญิง	รวม
1. บ้านช่องโป้	หมู่ 5	81	70	151
2.บ้านค้อ	หมู่ 6	42	35	77
3.บ้านโนนหวาย	หมู่ 9	32	43	75
4.บ้านช่องโป้	หมู่ 11	68	43	111
รวมจำนวนทั้งหมด		223	191	414

ที่มา ฐานข้อมูล โปรแกรม J-HCIS 25 กุมภาพันธ์ 2557

จากตารางแสดงจำนวนเด็กและเยาวชนของโซนที่ 3 จะมีทั้งหมด 414 คน เป็นชาย 223 คน หญิง 191 คน ส่วนมากจะอยู่บ้านช่องโป้ หมู่ 5 บ้านช่องโป้ หมู่ 11 บ้านค้อ บ้านโนนหวาย ตามลำดับ

2) สถานการณ์เยาวชน

2.1) พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของโซนที่ 3

โซนที่ 3 นี้ การรวมกลุ่มของเยาวชนจะมีบ้างเป็นครั้งคราวและแต่ละโอกาสหรืองานบุญ งานเทศกาลที่จัดขึ้น เช่น การรวมกลุ่มเล่นกีฬาเพื่อแข่งขันในงานกีฬาด้านยาเสพติด ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้นทุกปี จะมีบ้างเป็นบางวันที่รวมกลุ่มกันเล่นกีฬาในตอนเย็นที่สนามกีฬาโรงเรียนบ้านช่องโป้ ประมาณ 15 คน เล่นตระกร้อ

- เยาวชนในโซนนี้จะรวมกลุ่มกันไปช่วยงานบุญต่างๆในชุมชน เช่น งานแต่ง งานบวช งานศพ

- เยาวชนมีความสามารถด้านศิลปะ เช่น ทำพานบายศรีตักแตงขบวนแห่ บั้งไฟ ผู้ใหญ่จะให้ความไว้วางใจเยาวชนในการทำ เนื่องจากเยาวชนมีฝีมือในการทำ ผู้ใหญ่จึงมอบหมายงานให้แก่เยาวชน

- เยาวชนโซนนี้บางกลุ่มมีการสนใจเรื่องการแต่งรถ ซ่อมรถ โดยมีคนที่ประกอบอาชีพการซ่อมรถที่มีอยู่ในชุมชนสอนให้แก่เยาวชนที่ร่วมกลุ่มกัน เพื่อให้เยาวชนสามารถประกอบอาชีพได้เอง

- เยาวชนมีการรวมกลุ่มกันประมาณ 3 – 4 คน ร่วมกันปลูกเห็ดฟาง แต่ไม่มีกลุ่มเยาวชนกลุ่มเดียวทำ จะมีหลายกลุ่มทำ แต่ทำกลุ่มละ 3 – 4 คน ซึ่งจะมีการเรียนรู้จากผู้ใหญ่ซึ่งหารายได้ให้กับตัวเอง แต่ก่อนจะมีนายทุนมารับซื้อ ตอนนี้ทำให้เยาวชนสามารถดูแลตัวเองได้ สามารถหารายได้ให้กับครอบครัวได้และเลี้ยงดูตัวเองได้

ทั้งนี้การร่วมกับชุมชนในการจัดงานบุญประจำปี ช่วยเตรียมสถานที่ ตัดหญ้า เยาวชนบางคนมีฝีมือด้านเย็บปัก ถักร้อย จะช่วยผู้เฒ่าผู้แก่ทำบายศรีสู่ขวัญ ตกแตงขบวนแห่ต่างๆ เป็นนางรำร่วมขบวน และยังมีส่วนร่วมในการจัดทำบัญชีผู้ร่วมบริจาคเงินทำบุญในงานบุญกฐิน เสริฟน้ำ เสริฟอาหาร กวาดลานวัด

2.2) ปัญหาเยาวชนโซนที่ 3

(1) ปัญหาการคบเพื่อนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเลือกคบเพื่อนจนส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา ซึ่งมีดังนี้

- **ยาเสพติด** เป็นปัญหาใหญ่ของโซนนี้ เนื่องจากสภาพพื้นที่เอื้อต่อการเกิดปัญหา เพราะโซนที่ 3 จะอยู่ห่างไกลจากถนนเส้นหลัก แต่ละหมู่บ้านจะห่างกัน ทั้งยังมีพื้นที่ที่เป็นป่ารก ทำให้มีการรวมกลุ่มกันของเยาวชนเป็นจำนวนมากในการใช้สารเสพติด “ยึดเพื่อนเป็นหลัก ไม่เชื่อคำสอนของผู้ปกครองทำตามเพื่อน ตามรุ่นพี่”

- **พฤติกรรมไม่เหมาะสม** มีเยาวชนรวมกลุ่มประมาณ 6 – 10 คน รวมกลุ่มอยู่ที่ร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ เป็นกลุ่มเยาวชนที่รักในการแต่งรถ และการซ่อมรถ ซึ่งเจ้าของร้านจะเป็นเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือจะมารวมกันในตอนเย็นเป็นประจำทุกวัน มีทั้งเยาวชนที่เรียนหนังสือและไม่ได้เรียนหนังสือ โดยจะรวมกลุ่มกันพูดคุยเรื่องรถ และดื่มเหล้า สูบบุหรี่จนตึกทุกวัน จากการสัมภาษณ์คนในชุมชนที่เห็นเยาวชนกลุ่มนี้ คนในชุมชนจะไม่พอในที่เห็นเยาวชนรวมกลุ่มกันแต่งรถ ส่งเสียงดังรบกวน สร้างความรำคาญให้กับชุมชน เห็นว่าการแต่งรถ ดัดแปลงรถเป็นค่านิยมที่ผิด อีกทั้งมีการดื่มเหล้าบ้างเป็นบางวัน แต่ก็มีบางคนบอกว่า เขาทำในสิ่งที่เขาชอบ ชอบแต่งรถ ซ่อมรถ ก็รวมกลุ่มกันทำมีคนที่มีประสบการณ์สอนให้ ก็ดีกว่าเยาวชนไปรวมกลุ่มกันในที่ลับตาคน ทำสิ่งที่ไม่ดี ติดยาเสพติด ผู้ใหญ่ มองว่าคนกลุ่มนี้สร้างปัญหาให้ชุมชน ทั้งที่มีทั้งสิ่งดีและไม่ได้

- **ทะเลาะวิวาท** ในงานบุญต่างๆ บ้านเดียวกันตีกัน และจะมีบ้านอื่น ตำบลอื่น มาทะเลาะวิวาทกัน

2) ปัญหาเกี่ยวกับตัวเยาวชน

- **การหนีเรียน ออกโรงเรียนกลางคัน เรียนไม่จบและตั้งครerk ก่อนวัยอันควร** ซึ่งในโซนที่ 3 ปัญหาเหล่านี้จะมีความเชื่อมโยงกัน โดยเยาวชนจะหนีเรียนแล้วมีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวทำให้ตั้งครerk แล้วต้องออกจากโรงเรียน เรียนไม่จบ

- ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ที่สร้างสรรค์ในชุมชน หรือการแสดงออกของเยาวชนในทางที่ดี และในส่วนของชุมชนยังให้การสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชน น้อยผู้ใหญ่มองไม่ไว้วางใจเยาวชนในการทำกิจกรรม

- ปัญหาติดเกม โดยโซนที่ 3 มีร้านเกม 2 ร้าน จะมีทั้งเด็ก (7 ปี ขึ้นไป) และเยาวชน ที่เข้าไปเล่นเกมเป็นประจำทุกวัน

2.3) การแก้ปัญหาเยาวชนโซนที่ 3

จากปัญหาของโซนที่ 3 แก้ปัญหาโดยสร้างความผูกพันพ่อ - แม่ลูก มีเวลาพูดคุยกับลูกทุกเย็น เวลาทานอาหาร หรือเวลาอื่นที่พ่อแม่ต้องจัดเวลาเอาเอง ให้เด็กแสดงความรู้สึก เปิดอก เปิดใจ หรือซักถามปัญหา ว่าวันนี้ เขาประสบมีอะไรบ้าง มีความไม่สบายใจสิ่งใด อยากให้พ่อแม่ ทำอะไรให้บ้าง ต้องการให้ความช่วยเหลืออะไร เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาจากการแต่งรถ และมองเยาวชนกลุ่มที่รักดนตรี ชอบเล่นดนตรี ชักชวนให้เพื่อนมาเล่นดนตรีเพื่อหลีกเลี่ยงจากการแต่งรถ

4.5 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ของเยาวชน

จากปัญหาดังกล่าวทางพื้นที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ของเยาวชนในตำบล บ้านขาม สามารถแยกเป็น 5 ประเด็น ได้ดังนี้

4.5.1 ปัจจัยบุคคล เยาวชนมีความคิดเป็นของตัวเอง เชื่อในความคิดของตัวเองว่า ถูกต้องที่สุดไม่ฟังความคิดเห็นของคนอื่น

4.5.2 ปัจจัยเพื่อน บางเรื่องเยาวชนไม่สามารถที่จะเล่าให้ผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ฟังได้ จึงต้องหันไปพึ่งเพื่อนที่มีความคิดตรงกัน และทำกิจกรรมที่ชอบร่วมกัน กลุ่มที่คบเพื่อนดีก็จะชวนกันไป ทำกิจกรรมที่ดี ส่วนกลุ่มเลวก็ชักนำกันไปในทางที่เสียหาย เช่น หนีเรียน ดื่มสุรา สูบบุหรี่ ใช้สารเสพติด ทะเลาะวิวาท

4.5.3 ปัจจัยสื่อ เช่น โทรศัพท์ สื่อสิ่งพิมพ์ Social Network เช่น YouTube, Facebook, Line, Instagram, Camfrog เป็นต้น โดยพบว่าสื่อเหล่านี้ทำให้เยาวชนได้เปิดโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น เห็นโลกภายนอกเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความอยากรู้อยากลอง ทำตามสิ่งที่เห็นจากสื่อ โดยทำตามสิ่งที่เยาวชนมีความชอบและเพื่อชวน

4.5.4 เลียนแบบพฤติกรรม พบว่า เยาวชนเห็นตัวอย่างของผู้ใหญ่ในชุมชน เช่น การดื่มสุรา สูบบุหรี่ เป็นประจำ ทำให้เยาวชนเกิดความคิดที่ว่า การดื่มสุรา สูบบุหรี่ ไม่ใช่เรื่องเสียหาย เพราะเห็นผู้ใหญ่หลายคนก็ดื่มสุรา สูบบุหรี่เป็นประจำอยู่แล้ว ไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด เห็นผู้ปกครอง ญาติ ดื่มเหล้ามาตั้งแต่ตัวเองยังเด็กๆ และตอนนี้ก็ยังดื่มเหล้าเหมือนเดิมจึงทำให้เยาวชน เลียนแบบพฤติกรรม

4.5.5 พื้นที่

โซนที่ 1 พบว่าสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่เดินทางไป-มา ระหว่างกันจะสะดวก ทำให้เยาวชนรวมกลุ่มกันดื่มสุราและสังสรรค์กันเป็นประจำที่ร้านขายของชำ

โซนที่ 2 เป็นพื้นที่ที่มีการเล่นพนันตุ๋นสล็อตมาตั้งไว้ที่ร้านขายของชำ เพราะคนในพื้นที่ต้องการที่จะหารายได้ให้กับตัวเอง

โซนที่ 3 เป็นโซนที่สภาพพื้นที่เอื้อต่อการเกิดปัญหายาเสพติด ซึ่งโซนนี้จะอยู่ห่างไกลจากถนนเส้นหลัก แต่ละหมู่บ้านจะห่างกัน ทั้งยังมีพื้นที่ที่เป็นป่ารก ทำให้มีการรวมกลุ่มกันของเยาวชนในการใช้สารเสพติด

4.6 รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม

จากสถานการณ์และปัจจัยในข้างต้น ชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ได้หาทางแก้ไขปัญหามาตลอด แต่ยังแก้ไขได้ไม่ตรงจุดเนื่องจากต่างคนต่างทำ ให้บทบาทเยาวชนน้อย จึงนำมาสู่การทำกิจกรรมทดลองปฏิบัติการเพื่อค้นหารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม คือ **เด็กคือหัวใจของชุมชน**

เยาวชนเป็นวัยที่ทำกิจกรรมตามความสนใจ หากเขาได้รับความสนใจจากคนในชุมชนเข้าจะภูมิใจและเต็มใจร่วมกิจกรรม การที่จะรวมเยาวชนให้มาร่วมกิจกรรม เยาวชนจะให้ความสนใจเฉพาะกิจกรรมที่อยากทำ กิจกรรมไหนที่ไม่สนใจ เยาวชนจะไม่มีความกระตือรือร้น ไม่มีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมโดยมีผู้ใหญ่ร่วมทำกับเยาวชน สร้างแรงจูงใจ และให้บทบาทเยาวชนตามความสามารถของเยาวชนแต่ละคนต้องแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละคนให้ตรงกับสิ่งที่ถนัดและเหมาะสมกับเขา เช่น กีฬา การแสดงฟ้อนรำ แต่กิจกรรมเหล่านั้นจะต้องมีผู้ใหญ่คอยให้คำแนะนำและหนุนเสริม ซึ่งจะทำให้เยาวชนมีความภูมิใจที่มีผู้ใหญ่เห็นความสำคัญของกิจกรรมที่เยาวชนร่วมกันทำ

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ได้แบ่งทีมวิจัยออกเป็น 2 กลุ่มคือ **ทีมกลาง** ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ ตัวแทนเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามและทีมวิจัยเยาวชนตัวแทนทั้ง 3 โซน และ**ทีมโซน** ประกอบด้วย เยาวชน ผู้นำชุมชน อสม.และผู้สูงอายุ ในแต่ละโซน

กระบวนการสร้างรูปแบบ มีดังนี้

1. ผู้ใหญ่ร่วมทำกิจกรรมกับเยาวชน

การทำกิจกรรมหรือทำอะไรสักอย่าง สิ่งที่เราขาดไม่ได้คือผู้มีประสบการณ์เป็นผู้คอยหนุนเสริมการทำกิจกรรมของเยาวชนให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเยาวชนยังขาดประสบการณ์ในการทำกิจกรรมหลายๆอย่าง หากผู้ใหญ่คอยหนุนเสริมและให้คำแนะนำที่ถูกต้องจะช่วยทำให้เยาวชนมีความมั่นใจมากขึ้นอีกทั้งผู้ใหญ่ยังเป็นแบบอย่างให้เยาวชนยึดถือเป็นแบบอย่างได้

2. การสร้างแรงจูงใจให้กับเยาวชน

ทีมวิจัยมีความเชื่อว่า ถ้าเยาวชนได้รับการยกย่อง ชมเชย ได้รับรางวัลตอบแทนจากสิ่งที่ทำ จะทำให้เยาวชนอยากทำกิจกรรม ในการสร้างแรงจูงใจที่ทีมวิจัยใช้นั้นสามารถอธิบายได้ 3 วิธี คือ

2.1) ผู้ใหญ่พูดให้กำลังใจเยาวชนทุกครั้งที่ประชุมทีมเยาวชนหรือเยาวชนทำกิจกรรม ผู้ใหญ่มีส่วนสำคัญในการพูดคุยให้กำลังใจ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่เยาวชน ให้พร้อมทั้งกายและใจในการทำกิจกรรม

2.2) เพื่อนให้กำลังใจเพื่อนในแต่ละชุมชนจะมีแกนนำชุมชนที่เป็นคนประสานงานเชื่อมกับทีมเยาวชนชุมชนอื่น หากชุมชนให้พบปัญหาต้องให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ และพร้อมช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน

2.3) จัดเยาวชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันแกนนำเยาวชนในแต่ละหมู่บ้านเป็นคนเชื่อมประสานกับเยาวชนระหว่างชุมชนและระหว่างโซน มีผู้ใหญ่ที่เป็นส่วนกลางในตำบล (ทีมวิจัยผู้ใหญ่) คอยอำนวยความสะดวกให้งานเยาวชนราบรื่น ต้องร่วมกันจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เพื่อให้เยาวชนได้เปิดมุมมองใหม่และได้ความรู้ เทคนิควิธี ในการใช้ชีวิตในชุมชนได้ อีกทั้งจะต้องทำกิจกรรมเหล่านั้นซ้ำๆ ให้เยาวชนเห็นถึงความสำคัญของตัวเองและสิ่งที่ทำ เพื่อให้เกิดเป็น **เยาวชนจิตอาสา** ทั้งยังเป็นการสร้างคุณค่าให้เยาวชนเอง

3. การให้บทบาทตามความสามารถของเยาวชน

เยาวชนแต่ละคนต่างมีความสามารถตามความถนัดของตัวเอง ถ้าหากได้รับบทบาท ตามความสามารถของตัวเองเขาจะรู้สึกภูมิใจและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มใจ

จากรูปแบบและกระบวนการสร้างรูปแบบในข้างต้น การดำเนินงานโครงการวิจัยในครั้งนี้ จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากไม่มีแกนนำเยาวชนในแต่ละกลุ่มเชื่อมเป็นโซน ซึ่งในแต่ละโซนจะมีเยาวชนที่สามารถจัดกลุ่มความสามารถ ที่ต้องให้บทบาท มีดังนี้

1) **คนที่พูดเก่ง มีความสามารถในการพูด** กลุ่มนี้สามารถเข้าหาคนได้ทุกกลุ่ม ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่และหน่วยงานในท้องถิ่น สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจกิจกรรมที่เยาวชนกำลังทำอยู่ บุคคลกลุ่มนี้จึงได้รับบทบาทให้เป็นผู้สื่อกลางในการประสานงานระหว่าง เยาวชน ผู้ใหญ่และหน่วยงาน ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการกิจกรรมของเยาวชนที่ทำภายใต้โครงการวิจัย ทำหน้าที่เป็นพิธีกร นำเข้าสู่กระบวนการทำงานร่วมกับทีมกลาง เมื่อมีเวทีการประชุมงานวิจัย เยาวชนกลุ่มนี้จะเป็นคนดำเนินการพูดคุยกับเพื่อน เสนอแนะแนวคิด สอบถามความคิดเห็น ซึ่งเป็นเวทีที่เขาใช้ฝึกทักษะด้านการพูด การเป็นพิธีกรและทำในสิ่งที่เขาชอบและถนัด ทำให้เขาภูมิใจในตัวเอง

2) **คนที่มีเพื่อนมาก** กลุ่มนี้จะมีความสามารถที่จะดึงเพื่อนเข้ามาร่วมกิจกรรมได้ จึงได้รับบทบาทให้เป็นคนประสานและเชื่อมต่อให้เยาวชนคนอื่นๆที่ยังไม่เข้าร่วมโครงการ แต่มีความสนใจที่อยากจะเข้าร่วมได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย (เพื่อนชวนเพื่อน) และเมื่อมีกิจกรรมก็จะเป็นคนที่ประสานงานเพื่อนเข้ามาทำกิจกรรม

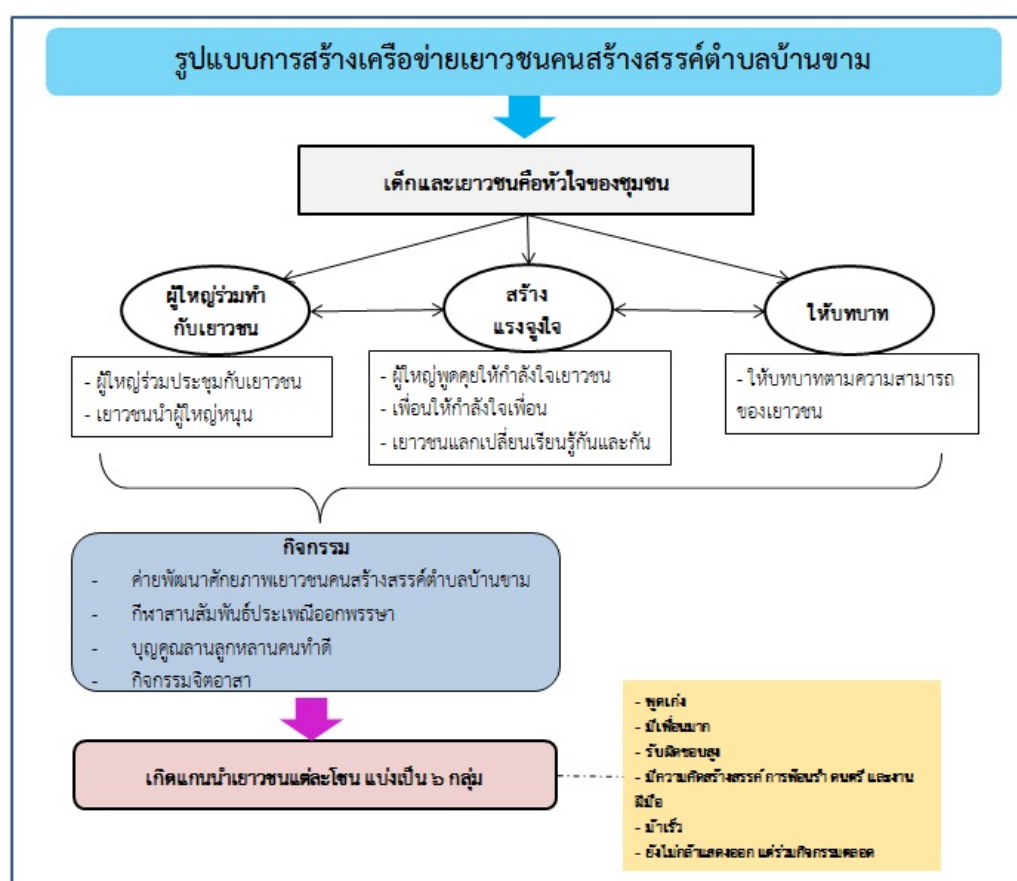
3) **คนมีความรับผิดชอบสูง** มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ทำเยาวชนกลุ่มนี้จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเพื่อนๆ ที่มาร่วมทำกิจกรรม เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงาน กลุ่มนี้มีความรับผิดชอบสูง ตรงต่อเวลา ทำให้เพื่อนที่เห็นแล้วเอาเป็นแบบอย่างเยาวชนกลุ่มนี้จึงได้รับบทบาทให้ทำงานเชิงข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเพื่อนหรืองานเอกสารที่ได้รับมอบหมาย

4) **คนที่มีความคิดสร้างสรรค์การพ็อนรำ ดนตรีและงานฝีมือ** เป็นบุคคลที่จุดประกายสิ่งที่ดีๆ ให้กับกลุ่มเยาวชน แนะนำสิ่งใหม่ๆ ให้กับเพื่อนคิดริเริ่มกิจกรรมให้มีความหลากหลาย ให้คลอบคลุ่มกลุ่มเพื่อนที่ร่วมกิจกรรมด้วยกัน เสนอแนวความคิดเพื่อให้คนอื่นได้แสดงความคิดเห็น และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี เป็นคนเสนอแนวความคิดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของกิจกรรมนั้นๆ ได้ทั้งยังมีความสามารถด้านการพ็อนรำ เมื่อมีกิจกรรมด้านการแสดง เยาวชนที่มีความสามารถด้านนี้จะรวมกลุ่มกัน ฝึกซ้อม จัดหาชุด แต่งหน้า ทำผมเอง หลังจากแสดงเสร็จแล้วก็จะมีการวัลและได้รับคำชมจากผู้ใหญ่และเพื่อนๆ ด้วยกันทำให้เยาวชนมีกำลังใจ มีความภูมิใจตัวเองและอยากจะแสดงความสามารถของตัวเองแบบนี้ไปตลอด ทั้งยังเป็นผู้ฝึกหัดการพ็อนรำให้กับเพื่อนและน้องเยาวชนรุ่นเล็กด้วยเยาวชนกลุ่มนี้จะได้รับบทบาทให้คิดรูปแบบกิจกรรม แล้วนำมาเสนอในที่ประชุมเพื่อออกแบบกิจกรรมร่วมกันและกลุ่มนี้ยังเป็นกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมบนเวที

5) คนที่เป็นม้าเร็ว (พูดง่าย ใช้คล่อง) กลุ่มนี้จะชอบอำนวยความสะดวกให้เพื่อน ชอบทำกิจกรรมเป็นหลัก เรื่องวิชาการไม่ถนัด แต่เป็นกลุ่มที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของงาน ขว้างขวางเรื่องการหาสิ่งของหรือการยืมอุปกรณ์จากชุมชนหรือผู้ใหญ่ เยาวชนจะมีความสุขที่ได้ทำ ได้ จัดหาสิ่งต่างๆ เพื่อมาทำกิจกรรมด้วยตนเอง เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงาน จะเป็นกลุ่มที่รับปากจะทำให้ก่อนและทำออกมาได้ดี จึงได้รับบทบาทด้านประสานงานและอำนวยความสะดวก

6) คนยังไม่กล้าแสดงออก (อาย) เมื่อทำกิจกรรมหรือประชุมกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มคล้ายตามเพื่อน ยังไม่กล้าแสดงออกด้านความคิดหรือด้านการทำกิจกรรมเท่าที่ควร การให้ บทบาทคนกลุ่มนี้จะต้องถามความสมัครใจตามความสนใจของเขา ซึ่งกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนอย่างต่อเนื่อง

จากที่กล่าวมาในช่วงต้นสามารถนำมาจัดทำเป็นแผนภูมิกระบวนการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม

แผนภูมิที่ 2 แสดงกระบวนการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม

4.7 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการทำงานวิจัย

4.7.1 เยาวชน

1) กระตือรือร้นในการทำกิจกรรมพบว่า การดำเนินงานวิจัยในระยะแรกจะประสบปัญหาเรื่องการรวมตัวกันของเยาวชน ซึ่งเยาวชนจะมาบ้างไม่มาบ้าง แต่หลังจากดำเนินงานวิจัยได้ปรับวิธีการโดยการนำกิจกรรมที่เยาวชนสนใจมาเป็นตัวเชื่อมโยงให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

ต่างๆ ปรับวิธีการทำงานวิจัยให้สนุกสนาน สอดแทรกความรู้ด้านสุขภาพ เข้าไปด้วย ทำให้เยาวชนมีความกระตือรือร้นที่อยากจะเข้าร่วมกิจกรรมและยังชักชวนเพื่อน น้องๆ ในชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย

2) เรียนรู้กระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบคือเยาวชนหลังจากได้เข้าร่วมงานวิจัยเยาวชน ก่อนที่จะทำการเก็บข้อมูล การทำกิจกรรม จะต้องมีการประชุมปรึกษากลุ่มเยาวชนให้ทุกคนได้รับทราบและแสดงความคิดเห็น ร่วมกันวางแผนงาน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ซึ่งเยาวชนเมื่อมีการแบ่งงานกันแล้ว เขาจะคิดว่าเขามีความสำคัญ เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในครั้งนี้ แล้วเยาวชนก็จะมีความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นที่อยากทำงานให้ออกมาสำเร็จ

3) ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับเยาวชน ดีขึ้นพบว่า การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ และพบเจอกันบ่อยๆ ได้ทำงานร่วมกัน โดยมีกิจกรรมที่เยาวชนสนใจเป็นตัวเชื่อมโยงนั้น ทำให้ความสัมพันธ์ของเยาวชนในหมู่บ้านดีขึ้น การทะเลาะกันระหว่างหมู่บ้านลดลง เพราะทุกคนคุ้นเคยกันดี มีความเป็นพี่ เป็นเพื่อน เป็นน้อง ที่รักใคร่กัน

4) ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับผู้ใหญ่ ดีขึ้น ลดปัญหาช่องว่างระหว่างวัย การดำเนินงานวิจัย การทำกิจกรรมของเยาวชนภายใต้งานวิจัยที่จัดขึ้น จะมีผู้ใหญ่ร่วมด้วยทุกครั้ง แต่ละครั้งผู้ใหญ่ เยาวชน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้ปรึกษาการทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างความคุ้นเคย ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่ ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้ทำให้ผู้ใหญ่ได้เห็นความเข้มแข็งของเยาวชน เห็นความตั้งใจจริงในการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของเยาวชนที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของ ทำให้ผู้ใหญ่เข้าใจเยาวชน และพร้อมที่จะส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชนอย่างเต็มที่

5) เยาวชนมีความรู้ ทักษะ การทำกิจกรรมค่าย ซึ่งได้นำรูปแบบจากค่ายกิจกรรมพัฒนาศักยภาพเยาวชนตำบลบ้านขาม ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย นำไปสู่ค่ายพัฒนาศักยภาพยุวชน ตำบลบ้านขามซึ่งเยาวชนเป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมค่ายทั้งหมด

6) การทำงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการทำงาน มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี โดยเห็นได้จากการทำกิจกรรมงานบุญคุณลานลูกหลานทำดี กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพยุวชน ตำบลบ้านขาม เยาวชนมีการประชุมเพื่อวางแผนงาน โดยมีผู้ใหญ่ร่วมให้คำปรึกษา มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ แบ่งการรับผิดชอบออกเป็นโซน มีหัวหน้าโซน รับผิดชอบงานของตัวเอง ติดต่อประสานงานกันได้ง่าย มีปัญหาร่วมกันแก้ไข ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เยาวชนทำออกมาได้ดี

7) เข้าร่วมกิจกรรมงานบุญงานประเพณี ของชุมชน เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้ใหญ่ได้เห็นความเข้มแข็ง ความสามารถของกลุ่มเยาวชน จึงเกิดความไว้วางใจเยาวชนให้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เมื่อมีงานบุญ งานประเพณี ผู้ใหญ่จะเรียกเยาวชนให้มาช่วย และเยาวชนก็อาสาที่จะมาช่วยงานเองโดยไม่ต้องเรียกใช้

8) เยาวชนมีความอ่อนน้อม ถ่อมตน รู้จักกาลเทศะ รู้จักการเข้าหาผู้ใหญ่ จึงทำให้ผู้ใหญ่สนับสนุนกิจกรรมของเยาวชน โยจะเห็นได้จาก เยาวชนรวมกลุ่มกันเข้าพบ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม เพื่อของบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชน ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากทางองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอย่างดี ทั้งยังได้รับคำชมทางจากผู้ใหญ่ในหน่วยงาน ว่าเยาวชนมีความคิดที่ดี สร้างสรรค์ มีความกล้าแสดงออก ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี

หลังจากดำเนินโครงการวิจัยได้สัมภาษณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเยาวชนและทีมวิจัย มีดังนี้

นางสาวอนุสรุ สิริโย อายุ 17 ปี เยาวชนโซนที่ 1 หลังจากทำงานวิจัยแล้ว พบว่า “กล้า คิด กล้าแสดงออกมากขึ้น ได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น โดยตัวเองได้แสดงความสามารถด้านการพ้อนรำที่ถนัด ที่ชอบด้วย และยังมีทักษะด้านการทำงานวิจัยไปใช้ในการเรียนด้วย เช่น การทำงานกลุ่ม นำทักษะจากการทำกิจกรรมค่ายเยาวชนไปใช้ การอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่ม การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม การเสียสละ และการแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบภายในกลุ่ม”(สัมภาษณ์ วันที่ 7 มกราคม 2558)

นายยงยุทธ นามมนตรี อายุ 31 ปี ตัวแทนโซนที่ 2 “เป็นประสบการณ์ใหม่ของผมก็ว่าได้ครับ ที่ได้เข้าร่วมงานวิจัย จากแต่ก่อนในหมู่บ้านของผมเยาวชนจะรวมกลุ่มกันเฉพาะกิจกรรมงานกีฬา ด้านยาเสพติด ซึ่งเป็นงานของเยาวชนจริงๆจัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง แต่ตอนนี้มีกิจกรรมของเยาวชนหลายๆอย่างเกิดขึ้น ในความคิดของผม ผมคิดว่า เป็นสิ่งที่ดีเยาวชนมีกิจกรรมที่ดีๆเพิ่มมากขึ้น เด็กในหมู่บ้านของผมเขาก็ชอบ อยากให้มีกิจกรรมที่เยาวชนได้ร่วมทำแบบนี้ไปเรื่อยๆ และปัญหาในการทะเลาะวิวาทในหมู่บ้านของผมก็ลดลงด้วย การขบถชิง ส่งเสียงดังในหมู่บ้านก็ลดลงด้วย เพราะถ้ามีวัยรุ่นคนไหนทำพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่เหมาะสมในชุมชน ผมหรือเยาวชนในหมู่บ้านก็จะบอกและเตือนคนกลุ่มนั้น ซึ่งเขาก็ฟังเพราะเราเคยทำงานด้วยกัน เคยทำวิจัยด้วยกันครับสำหรับตัวผมเอง งานวิจัยทำให้ผมเห็นปัญหาของเยาวชนหลายๆอย่าง ซึ่งผมคิดว่ามันไม่ดี การทำงานวิจัยในครั้งนี้ ผมได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับคนกลุ่มใหญ่ คนหลายๆคน มาจากหลายหมู่บ้าน มาทำงานด้วยกัน การทำงานร่วมกัน การประสานงาน ย่อมจะมีปัญหา แต่หากเรามีจุดมุ่งหมายเดียวกัน มีความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะพัฒนาเยาวชนในตำบลของเรา งานก็จะออกมาสำเร็จ” (สัมภาษณ์ วันที่ 7 มกราคม 2558)

นายเอกภพ ค่อมบุษดี อายุ 19 ปี เยาวชนโซนที่ 3 “ในตอนแรกไม่รู้เลยว่างานวิจัยคืออะไร มีกระบวนการทำอย่างไร และทำไปเพื่ออะไร แต่พอได้เข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ตัวกระผมได้ทราบว่างานวิจัยไม่ได้ยากอย่างที่เราคิด ถ้าหากเรามีการวางแผนงาน ศึกษาข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ทำงานเป็นขั้นเป็นตอน งานที่ทำก็จะประสบความสำเร็จ และมีเพื่อนๆหลายคนร่วมกันทำ ทำให้เกิดความสนุกสนาน เกิดความสนิทสนมกัน มีความรักใคร่เป็นพี่ เป็นน้อง เป็นเพื่อน จากแต่ก่อนผมเป็นคนที่ไม่กล้าพูดหรือนำเสนองานต่อหน้าคนเยอะ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น แต่หลังจากที่ได้เข้ามาทำงานวิจัย ทางหมอแดงและพี่ๆใน รพ.สต. ได้ให้ทุกคนฝึกพูด ให้ทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น ทำแบบนี้บ่อยๆ ก็เริ่มมีความกล้า การเข้าร่วมงานวิจัยครั้งนี้ทำให้ผมรู้จักเพื่อนๆน้องๆในตำบลบ้านขามเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผมได้ทราบความเป็นมาของชุมชนของผมเอง เกิดการเรียนรู้การทำงานอย่างเป็นกระบวนการ และผมก็ได้นำความรู้ที่ได้จากการทำงานวิจัยในชุมชน ไปใช้ในการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ซึ่งในหลักสูตรที่ผมเรียนต่อจะต้องมีการฝึกทดลองการทำงานวิจัยตั้งแต่เข้าเรียน ปี 1” (สัมภาษณ์ วันที่ 7 มกราคม 2558)

จากการสัมภาษณ์เยาวชนที่ร่วมกิจกรรม สรุปได้ว่าการที่เยาวชนมีพื้นที่ในการแสดงออก การทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนนั้น ทำให้เยาวชนภูมิใจในตัวเอง ผู้ใหญ่ได้ให้โอกาสเยาวชนในการแสดงความสามารถ ทั้งด้านกีฬา งานบุญ งานประเพณี ศิลปะ ที่ชุมชนจัดขึ้น กิจกรรมที่ได้ทำทั้งหมดเป็นสิ่งที่ ดี การที่ได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน และเพื่อนๆ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกัน

เป็นเครือข่าย ปัญหาการทะเลาะวิวาทกับเพื่อนต่างหมู่บ้านลดลง การขับรถซึ่งรบกวนคนในชุมชนก็ลดลงด้วย

4.7.2 คนในชุมชน

1) เยาวชนในชุมชนของตัวเองมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักการเข้าหาผู้ใหญ่ ทั้งยังเห็นเยาวชนรวมกลุ่มกันกินเหล้า ลดลง การเรียกใช้งานหรือกิจกรรมงานบุญต่างๆ เรียนใช้งานง่าย เข้าวัดทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เพิ่มขึ้นจากแต่ก่อน

2) ชุมชนเห็นความสำคัญของกลุ่มเยาวชนเห็นได้จากงานบุญอยากให้เยาวชนเข้ามาช่วยงาน หากมีงานบุญที่วัด หรือในชุมชนไม่เจอ ผู้ใหญ่ก็จะถามหา

3) ยอมรับในกลุ่มเยาวชน/ตัวเยาวชน ชุมชนรู้สึกภูมิใจในลูกหลานของตัวเอง ที่สามารถรวมกลุ่มเยาวชนได้เป็นกลุ่มใหญ่ คนในชุมชนมีความยินดีและเห็นด้วยกับกิจกรรมการรวมกลุ่มของเยาวชนที่คุณประโยชน์ให้กับส่วนรวม ดีกว่าชักชวนกันไปทำสิ่งที่ไม่ดี กินเหล้า สูบบุหรี่

4) ชุมชนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของเยาวชนเพิ่มมากขึ้น โดยเมื่อลูกหลานตั้งใจที่จะทำกิจกรรมอย่างจริงจัง ทำให้ผู้ใหญ่เห็นความตั้งใจของเด็ก ผู้ใหญ่จึงพร้อมสนับสนุน หากเยาวชนจะทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน จะเห็นได้จากกิจกรรมงานกีฬาเยาวชน กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพเยาวชน งานบุญคุณหลาน ซึ่งกิจกรรมนี้แสดงให้เห็นถึงการร่วมมือกันระหว่างผู้ใหญ่และเด็กผู้ใหญ่อย่างแท้จริง การทำกิจกรรมทุกกระบวนการ มีการแลกเปลี่ยนกันระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ มีทั้ง ผู้ใหญ่นำเด็ก เด็กนำผู้ใหญ่หนุน ช่วยคิด ช่วยกันวางแผนงาน แต่ละกิจกรรมที่ทำจะมีผู้ใหญ่ช่วยทำ ช่วยคิด ช่วยเป็นกำลัง ให้กับเยาวชน ทั้งยังมีของรางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับเด็กอีกด้วย บางกิจกรรมผู้ใหญ่ใจดีในชุมชนยังช่วยกันทำโรงทาน งานบุญให้กับเด็กอีกด้วย

บทสัมภาษณ์สิ่งที่เกิดขึ้นกับเยาวชน/ความคิดเห็นหลังจากได้เข้าร่วมทำงานวิจัย

นายภูษิต ดาราขทัฬ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 “เยาวชนในหมู่บ้านของผมเข้าร่วมกิจกรรมในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นนะ เรียกใช้งานง่าย เข้าวัด ทำบุญในวันสำคัญมากกว่าเดิม เห็นได้จากการที่เยาวชนรวมกลุ่มกันทำบุญที่วัด เยาวชนเขาคงชวนกันไป การทำกิจกรรมที่ผ่านๆ มาภายใต้กิจกรรมของโครงการวิจัยและกิจกรรมอื่นๆ ที่เยาวชนมีส่วนช่วย ทั้งเตรียมงาน จัดโต๊ะ เก้าอี้ ตกแต่งสถานที่ ช่วยเหลือผู้ใหญ่หลายๆ อย่าง ผมว่าวิจัยครั้งนี้ประสบผลสำเร็จแล้ว ที่สามารถดึงเยาวชนทั้งตำบลมาทำสิ่งที่ดีๆ สิ่งสร้างสรรค์ให้กับบ้านเกิดของตัวเอง ดีกว่าเอาเวลาว่างไปมั่วสุม สร้างปัญหาให้กับผู้ปกครองและชุมชน”

นางนวลนาง ตรุษสะดี อสม. หมู่ที่ 8 “ตั้งแต่เยาวชนรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมหลายๆ อย่างให้กับชุมชน เช่น ช่วยกันทำความสะอาดวัด เข้าวัดทำบุญในวันพระ มันเป็นเรื่องที่ดี ผู้ใหญ่ก็เห็นด้วย ดีกว่าเขาเอาเวลาไปรวมกลุ่มกันทำในสิ่งที่ไม่ดี เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็กที่จะโตเป็นวัยรุ่นในอนาคตการทำงานวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ได้รับความรู้ใหม่ๆ การทำงานเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอน และจะเห็นได้ว่าการทำงานร่วมกับคนหลายๆ คน มักจะมีปัญหาเสมอ แต่หากว่าทุกคนช่วยกันแก้ไขปัญหาและเดินไปพร้อมๆ กัน มีจุดหมายเดียวกัน งานที่ทำก็จะออกมาสำเร็จ”

นายวินัย กัปโป ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9 “แรกๆ ก็ไม่รู้ว่าวิจัยมันคืออะไร ทำไปทำไม เยาวชนเขาจะทำได้หรือไม่ แต่พอเห็นลูกหลานเยาวชนเขาได้ทำ แล้วเราได้เป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมทุกครั้ง ได้เห็นความสามารถของลูกหลานตัวเอง เห็นว่าเขาอยากจะมีพื้นที่การแสดงออกในสังคม อยากมี

กิจกรรมที่มีผู้ใหญ่คอยสนับสนุน ผมว่าชุมชนพร้อมที่จะให้ส่งเสริมเยาวชนอยู่แล้ว หากมันเป็นกิจกรรมที่ดี แต่ก่อนผมก็คิดว่าเยาวชนคงทำไม่ได้หรอก เขาคงจะห่วยแต่เล่น ทำในสิ่งที่ไม่ดี กินเหล้า สูบบุหรี่ แต่พอผมได้เห็นเขามีความตั้งใจที่จะทำจริงๆ ความคิดของผมได้เปลี่ยนไป ผมเชื่อว่า เยาวชนตำบลบ้านขามมีศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่ง ไม่แพ้เยาวชนในตำบลอื่นแน่นอน”

4.7.3 องค์การปกครองท้องถิ่น

เมื่อเกิดกลุ่มเยาวชน ที่เป็นเป็นรูปธรรมแล้ว ซึ่งเห็นได้จากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในชุมชนหลายๆ กิจกรรมที่ผ่านมา ทำให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเล็งเห็นถึงความสำคัญของกลุ่มเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม สนับสนุนงบประมาณของสภาเด็กและเยาวชนตำบลบ้านให้กลุ่มเยาวชน เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนอย่างเต็มที่

โดยก่อนหน้านี้ที่จะเกิดกลุ่มเยาวชน งบประมาณของสภาเด็กตำบลบ้านขาม นำงบประมาณมาเพื่อการจัดประชุมเด็กและเยาวชนปีละ 1 ครั้ง แต่หลังจากมีกลุ่มเยาวชนที่เกิดจากการทำงานวิจัย ซึ่งสามารถรวมกลุ่มกันได้ทั้ง 14 หมู่บ้านนั้น งบประมาณส่วนของสภาเด็กจึงได้นำมาสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขามได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ต่อเนื่องมาแล้วเป็นเวลา 2 ปี ตั้งแต่เยาวชนได้ทำงานวิจัย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัย รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากบริบทตำบลบ้านขามมีลักษณะสภาพพื้นที่ที่คล้ายขวาน มีถนนสายหลัก หนองบัวลำภู – โนนสังผ่าน จากเดิมผู้คนข้ามไปมาสองฝั่งถนนได้อย่างสบายใจและปลอดภัย ผู้คนก็ช่วยเหลือกันดี ใช้กฎที่ชุมชนร่วมสร้างกันขึ้นในสังคม บังคับใช้ คนในชุมชนก็เคารพในศักดิ์สิทธิ์ของกฎ แต่ปัจจุบันความเจริญเข้าถึงชุมชนถนนสายหลักมีรถวิ่งผ่านมากขึ้น จะข้ามถนนแต่ละครั้งต้องระวังความปลอดภัย การอยู่ร่วมกันก็เป็นปัจเจกมากขึ้น อีกทั้งชุมชนตำบลบ้านขามเคยทำวิจัยมาแล้ว เมื่อ ปี พ.ศ. 2551 ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงของผู้คนในชุมชนและเยาวชนสามัคคีกันมากขึ้นเมื่อศึกษาโดยภาพรวมของตำบลบ้านขามสามารถแบ่งสภาพพื้นที่ออกเป็น 3 โซน เพื่อให้ง่ายในการทำวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากแต่ละโซนมีพื้นที่ สภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ **โซนที่ 1** ประกอบด้วย บ้านขาม หมู่ที่ 1, บ้านธาตุหาญเทาว์ หมู่ที่ 2, บ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10 บ้านธาตุใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13, บ้านขามใหม่ หมู่ที่ 14 **โซนที่ 2** ประกอบด้วย บ้านโนนคูณ หมู่ที่ 3, บ้านหิน หมู่ที่ 4, บ้านดอนนาดี หมู่ที่ 7, บ้านโคก กุง หมู่ที่ 8, บ้านโคกกุงใต้ หมู่ที่ 12 **โซนที่ 3** ประกอบด้วย บ้านช่องโป้ หมู่ที่ 5, บ้านค้อ หมู่ที่ 6, บ้านโนนหวาย หมู่ที่ 9, บ้านช่องโป้ หมู่ที่ 11 ซึ่งผลการศึกษาศาสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.1 บทเรียนชุดความรู้สำคัญในการทำงานวิจัยรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทาว์และปมทิตะเจดีย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ

จากการศึกษาถอดบทเรียนชุดความรู้จากงานวิจัยเดิมได้ดังนี้

1) ถอดบทเรียนศึกษารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทาว์และปมทิตะเจดีย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ การดำเนินงานวิจัยได้ใช้การศึกษาประวัติศาสตร์ การศึกษาคุณค่าของสิ่งที่ชุมชนเคารพนับถือและมีจิตศรัทธา ซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชน ทำให้เด็กและเยาวชนมีความกระตือรือร้นที่อยากจะศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนตนเอง หลังจากจบงานวิจัยแล้วพบว่าเด็กและเยาวชนใน 5 หมู่บ้าน มีสัมมาคารวะมากขึ้น มีจิตอาสา มีบทบาทในชุมชนมากขึ้น เช่น ร่วมกับผู้ใหญ่สร้างโรงงานในวันสำคัญทางศาสนา จัดงานกีฬาชุมชน งานประเพณีลอยกระทงด้วยตนเองโดยมีผู้ใหญ่คอยหนุนเสริมและให้กำลังใจ สิ่งสำคัญเกิดการรวมกลุ่มเยาวชนจิตอาสาชื่อว่า “กลุ่มเยาวชนคนดีศรีขามธาตุ” ชุมชนได้จัดทำหนังสือ “เจ็ดชั่วโคตร” เพื่อให้ลูกหลานได้รู้จักความเป็นมาของบรรพบุรุษของตน และเกิดความรักความผูกพันในความเป็นพี่น้องร่วมสายเลือดเดียวกัน เด็กและเยาวชนรวมกลุ่มกันในนามวงดนตรีโปงลาง “ลำพะเนียงเสียงสวรรค์” และได้รับการสนับสนุนเครื่องดนตรีวงโปงลางและครูสอน จากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู ต่อมาสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองบัวลำภู สนับสนุนงบประมาณจ้างครูสอนโปงลางเพิ่มเติม องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู สนับสนุนงบประมาณเครื่องเสียงและชุดประจำวง วงดนตรีดังกล่าวมีเยาวชนในตำบลบ้านขามเป็นสมาชิกวง อีกทั้งยังมีเยาวชนจากตำบล

ใกล้เคียง ได้แก่ ตำบลนามะเฟือง ตำบลบ้านพร้าว ตำบลหนองบัว เข้ามาร่วมด้วย นอกจากนี้กลุ่มรักษ์ประชาธิปไตยจังหวัดหนองบัวลำภู ได้จัดประชุมให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อขยายเครือข่ายเยาวชนให้เข้มแข็ง จากนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามชักชวนกลุ่มเยาวชนคนดีศรีชุมชนเข้าร่วมอบรมเพื่อจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม

2) บทเรียนชุมชนความรู้ กลุ่มผู้สูงอายุ รพ.สต.บ้านโนนคูณ

ชมรมผู้สูงอายุของ รพ.สต.บ้านโนนคูณ ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู รวมกลุ่ม ปี พ.ศ. 2548 ชมรมผู้สูงอายุ มีประธานชมรมคือ นายอินแปลง บุญเสริม ในชมรมประกอบไปด้วยผู้สูงอายุทั้ง 10 หมู่บ้าน ในเขตรับผิดชอบของ รพ.สต. บ้านโนนคูณ ทั้งหมดจำนวน 950 คนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำ รวบรวมงัก เป็นกิจกรรมที่สร้างชื่อเสียงให้กับชาวตำบลบ้านขาม ซึ่งกิจกรรมของผู้สูงอายุมีการดำเนินงานอยู่ตลอดและได้รับรางวัล

2.1) ชมรมผู้สูงอายุดีเด่นระดับจังหวัด ปี 2554

2.2) ตำบลต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ระดับจังหวัด ปี 2555

2.3) การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุดีเด่น ปี 2555 จากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ในชมรมผู้สูงอายุที่ตั้ง ที่ทำการกิจกรรมที่ชัดเจน มีกิจกรรมการดำเนินงานอยู่ตลอด ซึ่งกิจกรรมที่ทำในชมรมมีดังนี้

2.4) การทำดอกไม้จันทน์ เมื่อมีงานศพในเขต 10 หมู่บ้าน จะนำดอกไม้จันทน์ที่ชมรมผู้สูงอายุเป็นคนทำ เป็นการสร้างรายได้ให้กับชมรม

2.5) รวบรวมงัก ผู้สูงอายุในชมรมจะรวบรวมงักได้ทุกคน สร้างความสนุกสนานให้กับผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก และมีผู้ว่าจ้างให้ไปแสดงยังสถานที่ต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดเป็นประจำ

2.6) มีการทำฉาปนกิจศพ สำหรับผู้สูงอายุในชมรมทั้งหมด

2.7) จัดงานกีฬาผู้สูงอายุ เป็นประจำทุกปี

ทั้งยังมีหน่วยงานของ สมาคมผู้สูงอายุของเขต 8 ให้การสนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงานของผู้สูงอายุและสนับสนุนการจัดกิจกรรม การก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุดำเนินอยู่ตลอด มีรายได้เข้ามาในชมรม การได้พบปะเพื่อนวัยเดียวกันทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข การได้ทำกิจกรรมร่วมอย่างต่อเนื่องและเป็นที่ยอมรับยกย่องจากหน่วยงานต่างๆ ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานกิจกรรมชมรม

3) บทเรียนชุดความรู้ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.)

อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน หรือ อสม. จะมีในทุกหมู่บ้าน ซึ่งจำนวนคนจะขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรในชุมชนนั้น ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านจำเป็นที่จะต้องมี อสม. ประจำหมู่บ้าน โดยจะมีประธาน อสม. ประจำหมู่บ้าน และมีประธาน อสม. ของตำบล ซึ่งกิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม อสม. จะมาจาก รพ.สต. ซึ่งจะดำเนินงานในรอบของงานสาธารณสุขและจะมีค่าตอบแทนการทำงานให้กับ อสม. เดือนละ 600 บาท กิจกรรมบางส่วนจะได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล งานต่างๆ จะถูกเชื่อมโดย รพ.สต. จะมีการประชุมเป็นประจำทุกๆ เดือน และจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ อสม. ทุกปี อสม. นอกจากจะทำกิจกรรมด้านสาธารณสุขแล้ว ยังเป็นจิตอาสาให้กับชุมชนของตนเองและชุมชนอีกด้วย โดยจะมีเครือข่าย อสม. แต่ละหมู่บ้านประสานงานกัน เมื่อมีกิจกรรมในชุมชนจะประสานงานให้ร่วมกิจกรรม

4) บทเรียนชุดความรู้ เด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนมีการทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ เช่น ร่วมกับผู้ใหญ่สร้างโรงทานในวันสำคัญทางศาสนา จัดงานกีฬาชุมชน งานประเพณีลอยกระทงด้วยตนเอง โดยมีผู้ใหญ่คอยหนุนเสริมและให้กำลังใจ ทำให้ช่องว่างระหว่างวัยลดลง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามสนับสนุนโครงการค่ายเยาวชน/กีฬาเยาวชนที่ให้เยาวชนดำเนินการเอง และมียุทธศาสตร์ด้านเด็กและเยาวชนไว้ในข้อบัญญัติ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานระดับจังหวัด เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองบัวลำภู สนับสนุนงบประมาณจ้างครูสอนโปงลาง วัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู สนับสนุนเครื่องดนตรีวงโปงลาง บริษัทกรุงเทพประกันชีวิต สนับสนุนกล่องชุด องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู สนับสนุนเครื่องเสียงวงโปงลาง

5.1.2 สถานการณ์ของเด็กเยาวชนและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม

สถานการณ์เยาวชนตำบลบ้านขามสามารถอธิบายได้ คือ สถานการณ์เชิงสร้างสรรค์ สถานการณ์ปัญหา ปัจจัยที่มีผลกระทบ และการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ซึ่งใช้การแบ่งพื้นที่ตำบลบ้านขาม 3 โซน ประกอบการวิเคราะห์สถานการณ์ของเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม ได้ดังนี้

1) บทบาทเยาวชนในพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์

1.1) ร่วมกลุ่มกันเล่นกีฬาในตอนเย็น ส่วนใหญ่จะเป็นเยาวชนผู้ชาย จะใช้สนามกีฬาของโรงเรียนและวัดลานเพื่อเล่นกีฬา โดยกีฬาส่วนใหญ่ที่เยาวชนนิยมเล่นได้แก่ ฟุตบอล ตะกร้อ การเล่นกีฬาจะไม่ได้เล่นเฉพาะเยาวชนที่อยู่หมู่บ้านเดียวกันเท่านั้นแต่จะมีเยาวชนในหมู่บ้านใกล้เคียงมารวมกลุ่มกันเล่นกีฬาร่วมกัน การเล่นกีฬาร่วมกันจะสร้างความสามัคคี ความคุ้นเคยกันระหว่างเยาวชนในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน สร้างความสนุกสนานและสร้างสุขภาพให้กับเยาวชนอีกด้วย

1.2) การจัดกีฬาเยาวชน

(1) กีฬาสัมพันธ์วันออกพรรษา มีการจัดงานกีฬาเยาวชน 5 หมู่บ้านเป็นประจำทุกปีในวันออกพรรษา โดยมีเยาวชน 5 หมู่บ้านร่วมกิจกรรมกีฬาสัมพันธ์วันออกพรรษา ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่เยาวชนเป็นผู้ดำเนินการเอง แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ติดต่อประสานงาน และดำเนินกิจกรรมต่างๆเองได้ดีมากและประสบความสำเร็จ ซึ่งมีชุมชนให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกีฬาของเยาวชนเป็นอย่างดี

(2) จัดการแข่งขันกีฬาของเยาวชนระหว่างหมู่บ้าน มีหมู่บ้านที่จัดการแข่งขันกีฬาประจำหมู่บ้านขึ้นมาทุกปี โดยจะให้ตัวแทนเยาวชนในหมู่บ้านเข้าร่วมแข่งขันกีฬาฟุตบอล ตะกร้อ วอลเลย์บอล ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงออกพรรษา ของทุกๆ ปี ใช้สนามกีฬาของโรงเรียน งบประมาณจะได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชน โดยเยาวชนจะรวมกลุ่มเล่นกีฬาและซ้อมกีฬาที่สนามกีฬาโรงเรียน โดยงานกีฬาระหว่างหมู่บ้านที่จัดขึ้นเยาวชนจะเป็นตัวหลักในการจัดกีฬาตั้งแต่ขั้นเตรียมการ ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมสถานที่แข่งขัน การจัดตารางการแข่งขัน เป็นกรรมการตัดสินกีฬา โดยมีผู้ใหญ่ในชุมชนให้การสนับสนุนและเป็นที่ปรึกษาในการจัดกิจกรรมต่างๆ

จากการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาของเยาวชนในช่วงออกพรรษา พบว่า กลุ่มเยาวชนได้เกิดความคุ้นเคยกัน มีความสมัครสมานสามัคคีเพิ่มมากขึ้น มีความตรงต่อเวลา เกิดคุณธรรม การ

ตระหนักและแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และยังเป็นการแสดงออกถึงความสามารถของเยาวชนจนเกิดการยอมรับจากชุมชนเพิ่มมากขึ้น

1.3) งานบุญ งานประเพณี เช่น งานบวช งานศพ งานแต่งงาน ประเพณีบุญ บั้งไฟ เยาวชนจะช่วยเป็นนางรำ ผาแดง นางไอ่ บุญผะเหวด จะมีเยาวชนมีจิตอาสาเข้าร่วมกลุ่มไปช่วยงานบุญ ในหมู่บ้านและเยาวชนที่เป็นบ้านญาติของเยาวชนคนใดก็จะชักชวนเพื่อนมาช่วยงาน โดยพบว่า เยาวชน มีความสมัครสมานสามัคคีกันร่วมกันทำตามที่คุณผู้ใหญ่มอบหมายให้ เช่น เสิร์ฟน้ำ เสิร์ฟอาหาร กางเต็นท์ ส่งผลให้เยาวชนเกิดความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ และมีความกระตือรือร้นที่อยากจะเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น แต่ก็จะมีบางส่วนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรม ของชุมชน

1.4) กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เยาวชนจะเข้าวัดทำบุญตักบาตรในวัน สำคัญทางพุทธศาสนาเวียนเทียน บวชชีพราหมณ์

1.5) เยาวชนมีความสามารถด้านศิลปะ เช่น ทำพานบายศรี ตกแต่งขบวนแห่ บั้งไฟ ผู้ใหญ่จะให้ความไว้วางใจ และมอบหมายงานให้แก่เยาวชน เนื่องจากเห็นฝีมือและความสามารถ ของเยาวชน

1.6) รวมกลุ่มกันปลูกเห็ดฟาง สร้างรายได้ให้ครอบครัวซึ่งเยาวชนจะเรียนรู้ การปลูกเห็ดฟางมาจากผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จะให้คำแนะนำการปลูกเห็ดฟางให้กับเยาวชน โดยจะมีพ่อค้า แม่ค้า มารับซื้อเห็ดฟาง ซึ่งในตอนนี้เยาวชนสามารถปลูกเห็ดฟางขาย สร้างรายได้ให้กับตัวเองและ ครอบครัว และเยาวชนยังมีความสามารถให้คำแนะนำการปลูกเห็ดฟางกับผู้สนใจที่อยู่ในชุมชนที่จะ ปลูกเห็ดฟางได้

2) บทบาทที่เป็นปัญหาของเยาวชน

2.1) หนีเรียน ไม่เข้าเรียน ออกโรงเรียนกลางคัน เรียนไม่จบสาเหตุเนื่องจาก ไม่ชอบวิชาที่เรียน จึงหนีเรียนไม่เรียน, เรียนไม่เก่ง, ไม่อยากเรียน เยาวชนในตำบลบ้านขาม เรียนที่ โรงเรียนบ้านขามพิทยาคม และโรงเรียนในเมือง ในสัดส่วนที่เท่ากัน เยาวชนบางกลุ่มมีพฤติกรรมไม่ อยากเรียน หนีเรียนแล้วไปรวมกลุ่มกันมั่วสุม โดยมีทั้งเพื่อนที่เป็นนักเรียนด้วยกันและเพื่อนที่ไม่ได้เรียน หนังสือแล้วซึ่งเยาวชนกลุ่มที่ไม่ได้เรียน มาชักชวนกันหนีเรียน แล้วรวมกลุ่มกันดื่มสุรา สูบบุหรี่ตาม ร้านค้า

2.2) การรวมกลุ่มกัน ดื่มสุรา มินเมาแล้วทะเลาะวิวาท หลังจากเลิกเล่นกีฬา เยาวชนจะรวมกลุ่มกัน ดื่มสุรา สูบบุหรี่ โดยจะรวมกลุ่มกันที่ร้านขายของชำ ร้านซ่อมรถและร้านเช่า เครื่องเสียงเป็นประจำทุกวัน บางวันเมื่อดื่มสุราจะมีปัญหาทะเลาะวิวาทกันในกลุ่มที่ดื่มสุราด้วยกัน

2.3) ปัญหาเยาวชนท้องก่อนวัยอันควรเกิดจากเยาวชนขาดความรู้ในการ ป้องกันตัวเองเมื่อมีเพศสัมพันธ์ เห็นตัวอย่างจากสื่อ ได้แก่ โทรทัศน์ Social Network สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น ทำให้เยาวชนเกิดความอยากรู้อยากลอง

2.4) พฤติกรรมการเลิย่น เกิดจากเห็นตัวอย่างของผู้ใหญ่ในชุมชน โดยพบว่า ในชุมชนของตัวเองมีผู้ใหญ่หลายๆ คน ดื่มสุรา สูบบุหรี่ เป็นประจำ

2.5) ปัญหายาเสพติด สภาพพื้นที่โซนที่ 3 สภาพพื้นที่เอื้อต่อการเกิดปัญหา เพราะโซนที่ 3 จะอยู่ห่างไกลจากถนนเส้นหลัก แต่ละหมู่บ้านจะห่างกัน ทั้งยังมีพื้นที่ที่เป็นป่ารก ทำให้มี การรวมกลุ่มกันของเยาวชนเป็นจำนวนมากในการใช้สารเสพติด

2.6) เยาวชนใช้เวลาว่างไม่เหมาะสม สร้างความวุ่นวาย ทำลายทรัพย์สินของชุมชน พบว่า เยาวชนมีการทำลายป้ายต่างๆ ที่ติดในหมู่บ้านและป้ายจราจรที่ติดไว้ตามถนน ขับรถมอเตอร์ไซด์ซึ่ง ส่งเสียงดังรบกวนชุมชน การเล่นพนันตู้ เล่นเกมและรวมกลุ่มอยู่ที่ร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ เพื่อดัดแปลงรถ แต่งรถ สร้างความรำคาญให้กับคนในชุมชน

2.7) เยาวชนขาดมีความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมโดยพบว่าเยาวชนส่วนใหญ่ไม่มีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนและยังยังไม่รู้ว่าตัวเองต้องทำอะไรบ้าง มีบทบาทอย่างไรในชุมชน อีกทั้งชุมชนยังไม่มีเชื่อมั่นในตัวเยาวชน ไม่เห็นความสำคัญของกลุ่มเยาวชนในการร่วมกิจกรรมต่างๆ ยังไม่มีพื้นที่ให้เยาวชนได้แสดงความสามารถและกิจกรรมของเยาวชนที่มีไม่ต่อเนื่อง

3) แนวทางการแก้ปัญหาที่ผ่านมาของเยาวชน

3.1) ด้านบุคคล

(1) เยาวชนรวมกลุ่มกันแต่ง ซ่อมรถ มีเจ้าของร้านซ่อมรถที่มีประสบการณ์สอนให้ ดีกว่าเยาวชนไปรวมกลุ่มกันในที่ลับตาคน ทำสิ่งที่ไม่ดี ดิตยาเสพติด และสามารถสร้างรายได้ให้กับตัวเอง

(2) เยาวชนจะมีการรวมกลุ่มกันสร้างรายได้กับตัวเอง ได้แก่ ร่วมกลุ่มกันปลูกเห็ดฟาง และมีการชักชวนกันมาร่วมกลุ่มกันเพื่อสร้างรายได้สามารถเลี้ยงครอบครัวได้

3.2) ผู้ปกครอง

(1) สร้างความเข้าใจกระแสดังสังคม พยายามเข้าใจลูก หาเวลาพูดคุยกับลูก เวลาค้นหาอาหาร สร้างความไว้วางใจให้กับลูกได้แต่ติดที่ผู้ปกครองจะติดที่ไม่มีเวลาให้ลูก

(2) นำฮีต ประเพณี ตำนาน ความเชื่อโบราณมาใช้ในการสั่งสอนกับลูก ปลูกฝังให้ลูกมีความเชื่อตามฮีตและประเพณี

3.3) ด้านชุมชน/ผู้นำชุมชน

(1) ผู้นำคัดเลือกเยาวชนที่มีพฤติกรรมกลุ่มเสี่ยง เข้าอบรมเป็นอาสาจราจร ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานจราจร ตามโครงการอาสาจราจร ของตำรวจภูธรจังหวัดหนองบัวลำภู จะมีกลุ่มเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงลดลง แต่โครงการไม่มีการต่อเนื่องจึงทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมกลุ่มเสี่ยงในตำบลอีก

(2) การรวมกลุ่มกันเหล่าของเยาวชน ขับรถซึ่ง สร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน ทางผู้นำชุมชน ได้ตักเตือนเยาวชน ไม่ให้สร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชนแต่เยาวชนกลุ่มนั้นก็จะไม่พอใจผู้นำชุมชน ไม่ให้ความร่วมมือ หว่ายงเรื่องของตน

(3) การเลียนแบบพฤติกรรม สาเหตุส่วนหนึ่งของปัญหานี้มาจากการเห็นตัวอย่างของผู้ใหญ่ในชุมชน จากการสัมภาษณ์เยาวชน ได้ข้อมูลว่า “การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ไม่ใช่เรื่องเสียหายเพราะเห็นผู้ใหญ่หลายๆ คนก็ดื่มเหล้า สูบบุหรี่เป็นประจำอยู่แล้ว ไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด เห็นผู้ปกครอง ญาติ ดื่มเหล้ามาตั้งแต่ตัวเองยังเด็กๆ จนตอนนี้โตแล้ว ก็ยังดื่มเหล้าเหมือนเดิม ตนเองจึงดื่มบ้างจึงเป็นค่านิยมที่เอื้อให้กับเยาวชนหันไปเลียนแบบมากขึ้น”

3.4) ด้านครู/โรงเรียน

การตกเดือน นักเรียนที่หนีเรียน ทำทันทบน แจ้งผู้ปกครองนักเรียนให้ทราบ แต่หากนักเรียนมีปัญหาเดิมซ้ำๆ ทางโรงเรียนจะจัดกิจกรรมให้นักเรียน บวชเป็นสามเณร เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่หากยังมีพฤติกรรมเช่นเดิมก็จะให้ย้ายโรงเรียนซึ่งนักเรียนบางคนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น

5.1.3 เครือข่ายและทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในตำบลบ้านขาม

1) ภาควิชาเครือข่ายในตำบลบ้านขาม

1.1) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม

ที่ผ่านมาการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวเยวชนของหน่วยงานในท้องถิ่น มี 2 รูปแบบ ได้แก่

1.1.1) การแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยจะมีเยวชนในหมู่บ้านเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ เช่น ฟุตบอล วอลเลย์บอล ตะกร้อ

1.1.2) สภาเด็กและเยวชนตำบลบ้านขาม โดยสภาเด็กตำบลบ้านขามจะมีตัวแทนเยวชนในแต่ละหมู่บ้านเข้าเป็นสมาชิก การดำเนินงานกิจกรรมของสภาเด็กในตำบลบ้านขามที่ผ่านมายังมีบทบาทที่ไม่ชัดเจน

1.2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ในพื้นที่ตำบลบ้านขามมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 แห่ง สามารถแบ่งอธิบายได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยโซนที่ 1 และโซนที่ 2 ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ มีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมของเยวชนดังนี้

- **ด้านกีฬา** เป็นผู้จัดการกิจกรรมกีฬาร่วมกับชุมชน จัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมกีฬาของเยวชนให้เยวชนมีส่วนร่วมในงานกีฬาผู้สูงอายุ ของชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านขาม ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยให้เยวชนเป็นกรรมการตัดสินกีฬาและเมื่อจบกิจกรรมจะมีค่าตอบแทนให้กับเยวชน

- **ด้านสาธารณสุข** ร่วมกับโรงเรียนจัดกิจกรรม อาสาสมัครสาธารณสุขรุ่นเยาว์ (อสม.น้อย) ให้มีการสำรวจลูกน้ำยุงลายในโรงเรียนและในบ้านของตนเอง เพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก และอบรมแกนนำเยวชนโครงการวัยรุ่นวัยใสห่างไกลเด็กหญิงแม่ ให้ความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ การใช้ถุงยางอนามัย การป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัย

กลุ่มที่ 2 อยู่ในพื้นที่ของโซนที่ 3 ซึ่งอยู่ในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านช่องโป้ มีบทบาทในด้านสุขภาพส่งเสริมสุขภาพแต่บทบาทในด้านอื่นยังมีน้อย

1.3) ภาควิชาสถานศึกษา

1.3.1) โซนที่ 1 คือ โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา ซึ่งมีบทบาทการส่งเสริมกิจกรรมของเยวชน

1.3.2) โซนที่ 2 ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านหินคูณ โรงเรียนบ้านดอนนาดี โรงเรียนโคกสูง โรงเรียนบ้านขามพิทยาคม (ระดับมัธยมศึกษา)

1.3.3) โซนที่ 3 ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านช่องโป้ โรงเรียนบ้านช่องโป้สาขาบ้านค้อ โรงเรียนบ้านช่องโป้ สาขาบ้านโนนหวาย

ภาคีสถานศึกษาทำกิจกรรมนอกหลักสูตรหารเรียนการสอนร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตรวจสุขภาพเด็กนักเรียน ให้สุขศึกษา

1.4) สถาบันศาสนาในตำบล

1.4.1) วัด

สร้างความศรัทธา เป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับชุมชน ทั้งเด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่ กิจกรรมที่เยาวชนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับวัด ร่วมบวชชีพราหมณ์ กวาดลานวัด ทำบุญตักบาตร ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

1.4.2) อาศรมปู่ย่าแก่

ศูนย์รวมด้านจิตใจของชุมชนอีกแห่ง ชุมชนมีความเคารพนับถือและมีความศรัทธาในปู่ย่าแก่เป็นอย่างมาก โดยเยาวชนจะร่วมกิจกรรมงานวัดเวียนเทียน บวชชีพราหมณ์

1.5) ภาคีเครือข่ายผู้นำชุมชน

บทบาทผู้นำชุมชนในการส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชน ส่งเสริมด้านกีฬา เป็นส่วนใหญ่ โดยจะจัดหาอุปกรณ์การกีฬามาให้

1.6) ภาคีเครือข่ายชุมชน

ชุมชนเห็นความสำคัญของกลุ่มเยาวชนน้อย จะมีบทบาทด้านการจัดกิจกรรมกีฬาของชุมชน เป็นแหล่งสนับสนุนงบประมาณ และยังมีการส่งเสริมให้เยาวชนได้ร่วมสืบทอดงานบุญ งานประเพณีในชุมชน อีกทั้งยังมีการสนับสนุนกิจกรรมด้านดนตรีให้กับเยาวชน โดยจะมีการรวมกลุ่มเป็นวงโปงลางในนาม “ลำพะเนียงเสียงสวรรค์” โดยมีทั้งเด็กและเยาวชน ร่วมเป็นนักร้อง โดยจะแสดงในงานการกุศลต่างๆแล้วแต่เจ้าภาพจะให้คำตอบแทน

1.7) ภาคีเครือข่ายเยาวชน

โซนที่ 1 เยาวชนรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมให้เห็นชัดเจน โดยเมื่อมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนหรือที่ชุมชนจัดขึ้นเยาวชนจะรวมตัวกันทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนได้ง่าย และรวดเร็ว เยาวชนในโซนนี้มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม มีความร่วมมือและสามัคคีกัน

โซนที่ 2 ในโซนนี้การรวมกลุ่มของเยาวชนในการทำกิจกรรมร่วมกันมีพอสมควร การกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมจะน้อย เยาวชนส่วนใหญ่จะอยู่บ้านหรือตั้งใจเรียนหนังสืออย่างเดียว การทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนมีน้อย

โซนที่ 3 เนื่องจากในโซนนี้หมู่บ้านจะอยู่ห่างกัน การรวมกลุ่มของเยาวชนจะมีน้อย ส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมด้านที่ตนเองชอบ เช่น การแต่งรถ จะรวมกลุ่มกันอยู่ที่ร้านรถ ส่วนกิจกรรมที่ร่วมทำกับชุมชนหรือกลุ่มเยาวชนจะน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนเป็นรายบุคคล

2) ทูตทางวัฒนธรรม

ตำบลบ้านขาม นิยมกินข้าวเหนียวเป็นหลักมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และรับประทานอาหารพื้นบ้านตามธรรมชาติมีเอกลักษณ์ คือพูดเป็นภาษาอีสาน และมีศิลปวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง เช่น โปงลาง ครุฑิน กลองยาว กีฬา กีฬาผู้สูงอายุ รำวงคองกล้ำ รำวงตับเต่า รำไม้พอง ตำบลบ้านขาม นิยมไปทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา เข้าวัดฟังธรรม มีการทำบุญแจกข้าวเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ทำบุญเฮือน (ทำบุญบ้าน) ประเพณีแต่งงานนิยมแต่งงานในเดือนคู่ ส่วนมากจะ

เป็น เดือน 4 เดือน 6 เดือน 12 ส่วนความเชื่อของชาวบ้าน ยังคงมีความเชื่อในเรื่องผี วิญญาณ ไสยศาสตร์ บุญบาป เวรกรรม และความเชื่อในเรื่องโชคกลาง พิธีสะเดาะเคราะห์เมื่อชาวบ้านเกิดเจ็บป่วยอย่างรุนแรงหรือเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้คิดว่าตนเองกำลังจะมีเคราะห์กรรมจึงยังทำกันอยู่ ส่วนข้อห้ามต่างๆ นั้นเริ่มผ่อนปรนลงและบางอย่างก็เลิกปฏิบัติ บางอย่างปฏิบัติบ้าง ในส่วนของคนเฒ่าคนแก่ แต่มีข้อห้ามที่ยังคงปฏิบัติกันอยู่ไม่มากนัก คือ ไม่ทำงานหนักในวันพระ ไม่ทำงานในช่วงเวลาที่ในหมู่บ้านมีคนตาย เป็นต้น

5.1.4 รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม

จากสถานการณ์และปัจจัยในข้างต้น ชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ได้หาทางแก้ไขปัญหามาตลอด แต่ยังไม่ตรงจุดเนื่องจากต่างคนต่างทำ ใ้บทบาทเยาวชนน้อย จึงนำมาสู่การทำกิจกรรมทดลองปฏิบัติการเพื่อค้นหารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม คือ **เด็กคือหัวใจของชุมชน**

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ได้แบ่งทีมวิจัยออกเป็น 2 กลุ่มคือ **ทีมกลาง** ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ ตัวแทนเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามและทีมวิจัยเยาวชนตัวแทนทั้ง 3 โซน และ**ทีมโซน** ประกอบด้วย เยาวชน ผู้นำชุมชน อสม.และผู้สูงอายุ ในแต่ละโซน

กระบวนการสร้างรูปแบบ มีดังนี้

1. ผู้ใหญ่ร่วมทำกิจกรรมกับเยาวชน

การทำกิจกรรมหรือทำอะไรสักอย่าง สิ่งที่ขาดไม่ได้คือผู้ที่มีประสบการณ์ เป็นผู้คอยหนุนเสริมการทำกิจกรรมของเยาวชนให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก เยาวชนยังขาดประสบการณ์ในการทำกิจกรรมหลายๆ อย่าง หากผู้ใหญ่ คอยหนุนเสริมและให้คำแนะนำที่ถูกต้องจะช่วยให้เยาวชนมีความมั่นใจมากขึ้นอีกทั้งผู้ใหญ่ยังเป็นแบบอย่างให้เยาวชนยึดถือเป็นแบบอย่างได้

2. การสร้างแรงจูงใจให้กับเยาวชน

ทีมวิจัยมีความเชื่อว่า ถ้าเยาวชนได้รับการยกย่อง ชมเชย ได้รับรางวัล ตอบแทนจากสิ่งที่ทำ จะทำให้เยาวชนอยากทำกิจกรรม ในการสร้างแรงจูงใจที่ทีมวิจัยใช้นั้นสามารถอธิบายได้ 3 วิธี คือ

2.1 ผู้ใหญ่พูดให้กำลังใจเยาวชนทุกครั้งที่ประชุมทีมเยาวชนหรือเยาวชนทำกิจกรรม ผู้ใหญ่มีส่วนสำคัญในการพูดคุยให้กำลังใจ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่เยาวชน ให้พร้อมทั้งกายและใจในการทำกิจกรรม

2.2 เพื่อนให้กำลังใจเพื่อนในแต่ละชุมชนจะมีแกนนำชุมชนที่เป็นคนประสานงานเชื่อมกับทีมเยาวชนชุมชนอื่น หากชุมชนให้พบปัญหาต้องให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ และพร้อมช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน

2.3 จัดเยาวชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันแกนนำเยาวชนในแต่ละหมู่บ้านเป็นคนเชื่อมประสานกับเยาวชนระหว่างชุมชนและระหว่างโซน มีผู้ใหญ่ที่เป็นส่วนกลางในตำบล (ทีมวิจัยผู้ใหญ่) คอยอำนวยความสะดวกให้งานเยาวชนราบรื่น ต้องร่วมกันจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

เพื่อให้เยาวชนได้เปิดมุมมองใหม่และได้ความรู้ เทคนิควิธี ในการใช้ชีวิตในชุมชนได้ อีกทั้งจะต้องทำกิจกรรมเหล่านั้นซ้ำๆ ให้เยาวชนเห็นถึงความสำคัญของตัวเองและสิ่งที่ทำ เพื่อให้เกิดเป็น **เยาวชนจิตอาสา** ทั้งยังเป็นการสร้างคุณค่าให้เยาวชนเอง

3. การให้บทบาทตามความสามารถของเยาวชน

เยาวชนแต่ละคนต่างมีความสามารถตามความถนัดของตัวเอง ถ้าหากได้รับบทบาท ตามความสามารถของตัวเองเขาจะรู้สึกภูมิใจและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มใจ

จากรูปแบบและกระบวนการสร้างรูปแบบในข้างต้น การดำเนินงานโครงการวิจัยในครั้งนี้ จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากไม่มีแกนนำเยาวชนในแต่ละกลุ่มเชื่อมเป็นโซน ซึ่งในแต่ละโซนจะมีเยาวชนที่สามารถจัดกลุ่มความสามารถ ที่ต้องให้บทบาท 1) คนที่พูดเก่ง มีความสามารถด้านการพูด 2) คนที่มีเพื่อนมาก 3) คนมีความรับผิดชอบสูง 4) คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ การพ็อนรำ ดนตรีและงานฝีมือ 5) คนที่เป็นม้าเร็ว (พูดง่าย ใช้คล่อง) 6) คนยังไม่กล้าแสดงออก (อาย) ซึ่งเยาวชนทั้ง 6 กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ผู้ใหญ่หรือเยาวชนที่เป็นแกนนำต้องจัดวางบทบาทให้เหมาะสมให้เขาได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม

5.2 อภิปรายผล

การสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขามนั้น พบว่า ทั้ง 3 โซน ถึงแม้จะมีลักษณะพื้นที่ต่างกัน ความสนใจของเยาวชนในการทำกิจกรรมก็ต่างกัน แต่มีสิ่งที่เหมือนกัน คือ การใช้เพื่อน เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับตำบล เพราะเพื่อนจะเข้าถึงเพื่อได้มากกว่าผู้ใหญ่เข้าถึงเยาวชน เมื่อเยาวชนสนิทคุ้นเคยกันแล้วการประสานงานก็ง่ายขึ้น ที่สำคัญคนในชุมชนต้องให้ความสำคัญ ให้บทบาทเยาวชนได้มีพื้นที่แสดงออกในทางที่สร้างสรรค์ เชื่อมั่นในตัวเยาวชนว่าเขาทำได้

ดังนั้นทีมวิจัยจึงสรุปรูปแบบเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ **เด็กคือหัวใจของชุมชน** โดยมีผู้ใหญ่ร่วมทำกิจกรรมกับเยาวชนในรูปแบบเด็กนำผู้ใหญ่หนุนเสริมและต้องก่อให้เกิดการสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนอยากทำกิจกรรม โดยมีกิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม กีฬาสานสัมพันธ์ประเพณีออกพรรษาและบุญคุณลานลูกหลานทำดี จากนั้นเป็นการให้บทบาทตามความสามารถของเยาวชน ผ่านการทำกิจกรรม และการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในระดับตำบล จำนวน 14 หมู่บ้าน จึงได้แบ่งโซนในการทำวิจัยออกเป็น 3 โซน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และกิจกรรมของเยาวชนแต่ละโซน ซึ่งแต่ละโซนนั้นพบว่ามีจุดเด่นดังนี้

1) ชุมชนมีพื้นฐานที่ดี เช่น มีกลุ่มครอบครัวที่เป็นตัวอย่าง ระบบเครือญาติความเป็นพี่น้องร่วมบ้านเดียวกัน มีธรรมะ มีศรัทธา แรงยึดเหนี่ยวจากบรรพบุรุษ จากรุ่นสู่รุ่นเช่น ไม่มีเหล้าในงานบุญ ไม่จัดรูปในงานศพเพื่อป้องกันมะเร็ง เป็นต้น มีผู้นำชุมชนที่มีความน่าเชื่อถือ ได้รับความไว้วางใจจากชุมชนและมีการแบ่งงานกันอย่างมีระบบ อีกทั้งมีการสื่อสารของนักวิจัยในรูปแบบ “พูดปากต่อปาก” และมีพื้นที่ให้เยาวชนได้แสดงออก ซึ่งเหล่านี้เป็นหัวใจที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมสำเร็จ

2) ในการทำกิจกรรมจะมีเยาวชนที่เป็นแกนนำชวนเพื่อนทำกิจกรรม 6 กลุ่ม คือ พุดเก้ง มีเพื่อนมาก รับผิดชอบสูง มีความคิดสร้างสรรค์ ม้าเร็ว และไม่กล้าแสดงออกแต่ร่วมกิจกรรม ซึ่งกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ขับเคลื่อนงานวิจัยให้สำเร็จ

จากข้อค้นพบในข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิชา โกมินทร์ และคณะ (2551)** ศึกษาเรื่อง แนวคิดและรูปแบบการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษาเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดตาก For Friend Club จังหวัดตาก For Friend Club ที่ค้นพบการสร้างเครือข่ายเยาวชนว่า **ต้องเข้าถึงเยาวชนและการสร้างเครือข่าย โดยใช้แนวคิดของความเป็นเพื่อน จากนั้นสร้างพื้นที่รองรับการรวมตัว และพัฒนาศักยภาพของเยาวชน**

จากงานวิจัยเดิมเมื่อปี 2551 ในชุมชนบ้านขาม ซึ่งเป็นการวิจัยเพียงแค่ 5 หมู่บ้าน เมื่อขยายผลในระดับตำบลโดยใช้ฐานงานวิจัยเดิมทำให้สร้างเครือข่ายในระดับตำบลได้

ส่วนการมีส่วนร่วมในการวิจัยของคนในชุมชนและเยาวชนจากงานวิจัยของ **วิชัย สุทธิสิงห์ และคณะ (2553), ลังสิทธิ์ สมเหนือ และคณะ (2553)** ที่ให้ข้อมูลว่า การมีส่วนร่วมที่สามารถสร้างความร่วมมือจากเยาวชนและคนในชุมชน คือ การเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น จะทำให้เขาเห็นความสำคัญ

5.3 ปัญหาและอุปสรรคที่พบ

5.3.1 การเก็บข้อมูลกับชาวบ้านในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ การเกษตร ดังนั้นการเก็บข้อมูลอาจไม่สามารถตรงตามแผนได้ ต้องยืดหยุ่นตามสภาพของชุมชน เพราะติดในเรื่องของการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว หรือติดงานบุญประเพณีของหมู่บ้าน ทำให้งานล่าช้าออกไป

5.3.2 การทำงานของคณะทีมวิจัย ในการนัดประชุมหรือทำงานแต่ละครั้งอาจมาไม่ครบ และคณะทีมวิจัยบางส่วนไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เนื่องจากทีมวิจัยมีบุคคลหลายช่วงวัย และมีอาชีพแตกต่างกัน เวลาว่างไม่ตรงกัน ทำให้ลำบากและยากในการรวบรวมข้อมูลและเอกสารงานวิจัย และคณะทำงานของผู้ทำวิจัยติดการประเินติดต่อกัน จึงทำให้การสรุปผลงานวิจัยล่าช้า

5.3.3 เนื่องจากการเก็บข้อมูลไม่สามารถทำให้ตรงตามแผนงานได้ จึงขอขยายระยะเวลาในการทำวิจัยออกไป อีกทั้งคณะทีมวิจัยเป็นเยาวชนไม่ค่อยมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการทำงานวิจัยและการทำเอกสารและมีเวลาไม่ตรงกัน จึงทำให้คณะทำงานวิจัยแบ่งเวลาในการสรุปผลงานวิจัย ร่วมกับการทำงานปัจจุบันพร้อมไปด้วย แต่ยังมีส่วนหนึ่งที่เยาวชนได้ช่วยเก็บข้อมูลมาให้สรุปจึงให้ ทำให้งานวิจัยแล้วเสร็จเป็นรูปเล่มทันเวลาที่ได้ขยายออกไป

5.3.4 ทีมวิจัยเป็นเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ ไม่เคยทำวิจัยมาก่อน ไม่เข้าใจกระบวนการและเครื่องมือวิจัย หลังจากที่ผ่านมาการอบรมแต่กรอบวิจัยแล้วยังเข้าใจไม่ชัดเจน จึงเป็นความกังวลของทีมว่าจะเก็บข้อมูลอย่างไร เอาข้อมูลมาร้อยเรียงกันได้อย่างไร หลังจากที ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภูได้ไปให้คำแนะนำ พาวิเคราะห์ข้อมูล อบรมเขียนรายงานวิจัยให้กับทีม ทำให้ทุกคนเข้าใจและรู้แล้วว่า ข้อมูล

5.3.5 หลังจากทีมวิจัยไปเก็บข้อมูลกับเด็กและเยาวชน พบว่าพวกเขามีความมุ่งมั่น ตั้งใจเรียนให้จบเพื่ออนาคตที่ดีของตนเอง จากเดิมไม่เคยคิดว่าจะเรียนต่อ พอได้พูดคุยระบายความรู้สึกก็มีแรงบัลดาลใจอยากเรียนและสามารถร่วมกลุ่มกันได้ดี

5.3.6 เยาวชนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน แต่ไม่กล้าเข้ามา ส่วนกลุ่มผู้ใหญ่ก็รอให้เยาวชนเข้ามาหา เข้าร่วมทำกิจกรรมเอง ซึ่งจากปรากฏการณ์นี้ทั้งผู้ใหญ่และเยาวชนต่างฝ่ายต่างไม่เข้าหากัน เยาวชนจึงทำกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานของกลุ่มเขาเอง เมื่อผู้ใหญ่รับรู้ปัญหาแล้วจึงอยากให้เยาวชนร่วมกิจกรรมกับชุมชน

5.3.7 ได้รับความรู้สึกดีๆ ได้ข้อคิดดีๆ เยาวชนเข้าใจครอบครัวมากขึ้น พบว่า เยาวชนให้ความสนใจคำพูดคำตักเตือนของพ่อแม่ และตั้งใจเรียนเพื่อสอบต่อเข้าเรียนมหาวิทยาลัย

5.3.8 ทีมวิจัยเป็นข้าราชการ พนักงานประจำ มีบทบาทหน้าที่และมีภาระงานประจำ ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่ทีมวิจัยได้ตั้งไว้ ส่งผลให้กิจกรรมบางอย่างที่สำคัญไม่ได้ดำเนินการ

5.4 ข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.4.1 การทำกิจกรรมของเยาวชน มีข้อเสนอแนะ ได้แก่

- 1) กิจกรรมที่ต้องเป็นกิจกรรมที่เยาวชนสนใจ
- 2) เยาวชนจะต้องรู้ศักยภาพของตัวเอง หากพบว่าศักยภาพยังไม่เพียงพอต้องมีการพัฒนา เพิ่มพูนทักษะ ไปพร้อมกับการทำกิจกรรม
- 3) เปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้แสดงออก เริ่มจากกลุ่มที่เด่นในด้านการทำกิจกรรมแล้วขยายผลไปหากลุ่มเยาวชนในแต่ละชุมชนที่ยังไม่เข้าร่วมกิจกรรม
- 4) ชุมชนจะต้องสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีกิจกรรมต่อเนื่อง
- 5) แต่ละชุมชนต้องมีเครือข่ายเยาวชนที่เข้มแข็ง เพื่อเชื่อมกับเครือข่ายชุมชนอื่น

5.4.2 แนวทางการพัฒนาบทบาทของสภาเด็กให้มีประสิทธิภาพ

- 1) ควรใช้เครือข่ายเยาวชนในชุมชนที่เกิดจากเยาวชนสร้างขึ้นเอง เพราะหากใช้เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากหน่วยงานหรือผู้ใหญ่จัดตั้งให้ จะทำให้เครือข่านั้นไม่ยั่งยืน
- 2) กิจกรรมสภาเด็กและเยาวชนที่มีในปัจจุบัน อยู่ภายใต้เงื่อนไขของหน่วยงานเป็นหลัก ส่งผลให้กิจกรรมดำเนินการไม่ต่อเนื่อง บางครั้งสร้างความอึดอัดใจให้กับเยาวชนที่ทำกิจกรรมจึงทำให้เยาวชนขาดแรงจูงใจในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม
- 3) หน่วยงานในพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนงบประมาณการทำกิจกรรมของเยาวชนและให้บทบาทเยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดการงบประมาณส่วนนั้นด้วย

บรรณานุกรม

- กาญจนา นาคสกุล.2528.วันเยาวชนแห่งชาติ.ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน.
- คณะอนุกรรมการจัดทำรายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชนในคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ.2554.การพัฒนาเด็กและเยาวชนประจำปี 2554.กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.กรุงเทพมหานคร:สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ.รายงาน.
- ชัยพร วิชชาวุธ. 2526. การพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม. วารสารครุศาสตร์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 22 – 23.
- ธนา ประมุขกุล. 2544. การสร้างเครือข่าย. วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 กค- กย.
- พระศิริชัย ธรรมชาติ และคณะ. 2543. การศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ และบาปในเยาวชนที่นับถือในศาสนาพุทธ ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาโรงเรียนวัดบวรนิเวศโรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์ โรงเรียนราชินี และโรงเรียนสตรีวิทยา.สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดลจังหวัดนครปฐม.
- ไพศาล ภูไพบูลย์ อังคณา ตติรัตน์ และปนัดดา มีสมบัติงาม.2552. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม.1. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:อักษรเจริญทัศน์
- .เจริญทัศน์รุ่งฟ้า ล้อมในเมือง และคณะ.2552.การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงามและการสร้างเครือข่ายการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม; ว.มร. ปีที่ 3 ฉบับที่ 3: กันยายน- ธันวาคม 2552.
- ลัทธิ สมนะ และคณะ. 2553.พฤติกรรมการณ์ดื่มสุราในการแข่งขันกีฬา งานบุญฮีตสิบสองของกลุ่มเยาวชน 3 หมู่บ้าน ชุมชนโนนสมบูรณ์ ตำบลยางหล่อ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วรรณุช อุณกร. 2528. ประวัติวันสำคัญที่ควรรู้จัก. กรุงเทพมหานคร :ไพร้นดิ่งแฮส.เอส.โอ.
- วิชัย สุทธิสิงห์ และคณะ. 2553.ชุมชนหนองเหมือดแอ่กับกระบวนการมีส่วนร่วมในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรในเด็กและเยาวชน ตำบลหนองเรือ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิชา โกมิทร์ และคณะ.2551.ชุดหนังสือแนวคิดและรูปแบบการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงกรณีศึกษา เครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดตาก For Friend Ciub.สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. พิมพ์ครั้งที่ 1:รุ่งศิลป์การพิมพ์(1971). สืบค้นเมื่อ วันที่ 14 เมษายน 2557 จาก <http://nctc.oncb.go.th/new/images/stories/article/june/53kid/kid.08pdf>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง
รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง
จังหวัดหนองบัวลำภู

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถอดบทเรียนชุดความรู้สำคัญในการทำงานวิจัย รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของชุมชนคนศรีขามธาตุสถานการณ์ของเด็กเยาวชน และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนตำบล บ้านขามเครือข่าย ทูทางวัฒนธรรมที่สำคัญในตำบลบ้านขาม บทบาทของเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ใน พื้นที่และรูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัด หนองบัวลำภู ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ในการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ดังนั้น โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและอธิบายให้ชัดเจนทุกข้อ ผู้วิจัย จะ ประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวม

แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน

- ตอนที่ 1** แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2** แบบสัมภาษณ์สถานการณ์เด็กเยาวชนในตำบลบ้านขาม
- ตอนที่ 3** แบบสัมภาษณ์ทูทางวัฒนธรรมในชุมชนตำบลบ้านขาม

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

นายราชนันท์ ท้าวพา
นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ สำหรับเยาวชน

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตรงตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ที่อยู่.....

4. การศึกษา

☐ เรียน

☐ ไม่ได้เรียน

☐ ประถมศึกษาปีที่ 6

☐ มัธยมศึกษาตอนต้น/หรือเทียบเท่า

☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/หรือเทียบเท่า

☐ ปริญญาตรี

5. ด้านสุขภาพ

โรคประจำตัว

☐ ไม่มี

☐ มี โปรดระบุ.....

ความพิการ

☐ ไม่มี

☐ มี โปรดระบุ.....

6. สภาพความเป็นอยู่

☐ อยู่กับครอบครัว(พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย)

☐ ไม่ได้อยู่กับครอบครัว (อยู่กับยาย ญาติ)

เนื่องจาก

.....

.....

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์สถานการณ์เด็กเยาวชนในตำบลบ้านขาม

2.1 สภาพความเป็นอยู่ของเยาวชนในชุมชน (อธิบายให้ชัดเจน)

1) ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวท่าน (เยาวชน) มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

2) สาเหตุของการเกิดปัญหา

.....

.....

.....

.....

2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ได้แก่

1) ท่านเข้ากิจกรรมอะไรบ้างที่ชุมชนจัดขึ้นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นอย่างไร
(อธิบายให้ชัดเจน)

.....

.....

.....

.....

.....

2) ท่านเข้าร่วมกิจกรรม ด้านประเพณี/วัฒนธรรม/กิจกรรมทางศาสนาอะไรบ้างและ
มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นอย่างไร (อธิบายให้ชัดเจน)

.....

.....

.....

.....

3) ท่านนำสิ่งที่ได้จากการเรียน นำไปใช้/เผยแพร่ให้กับชุมชนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4) ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านกีฬาที่ชุมชนจัดขึ้นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

5) ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ดนตรี/ศิลปะ ที่มีอยู่ในชุมชนอย่างไร

.....

.....

.....

6) ท่านร่วมกิจกรรมด้านจิตอาสา/จิตสาธารณะประโยชน์ เพื่อชุมชนอะไรบ้างและเข้าร่วมอย่างไร

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนตำบลบ้านขาม (อธิบายให้ชัดเจน)

3.1 ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนของท่านมีอะไรบ้าง (เช่น หมอเป่า มีวิธีการเป่าอย่างไร เป่ารักษาโรคหรืออาการแบบไหน)

.....

.....

.....

.....

3.2 ประเพณีวัฒนธรรม/ ความเชื่อ ในชุมชนท่านมีอะไรบ้าง (ทำในช่วงไหน เดือนอะไร มีวิธีการอย่างไร ทำเพื่ออะไร สำคัญต่อชุมชนอย่างไร)

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
โครงการบุญคุณลาน ลูกหลานทำดี

โครงการงานบุญคุณลาน ลูกหลานทำดี

หลักการและเหตุผล

ในอดีตที่ผ่านมางานบุญคุณลานเป็นการทำบุญเพื่อรับขวัญข้าว เมื่อถึงเดือนยี่ หรือเดือนที่ 2 (ทางจันทรคติ) หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ชาวบ้านจะขนเอามัดรวงข้าวที่เกี่ยวเสร็จแล้ว นั้นไปกองรวมกันไว้ที่ลานเก็บข้าวด้วยความเชื่อว่าข้าวนั้นเป็นพืชเลี้ยงชีวิตที่มีเทพารักษ์ เทพองค์นั้นมีนามว่า "แม่โพสพ" ซึ่งเป็นขวัญข้าวที่เลี้ยงมนุษย์มา การทำบุญมีพระสวดมนต์ ถวายเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวเปลือก เมื่อพระฉันแล้วก็ทำพิธีสู่ขวัญข้าว และผูกข้อต่อแขนกันในหมู่ชาวบ้านผู้ร่วมพิธีเสร็จแล้วจึงเลี้ยงคนที่มาร่วมในงาน

ปัจจุบันสภาพวิถีชีวิตการทำงานเปลี่ยนแปลงไป ชาวนาส่วนใหญ่จะใช้เครื่องจักรกลในการทำนาเพื่อให้เกิดความรวดเร็วขึ้น จึงขาดการสานต่อวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ชุมชนเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขามร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ ชุมชนผู้สูงอายุตำบลบ้านขาม องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามและสำนักงานสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) จึงได้ร่วมกันจัดโครงการงานบุญคุณลาน ลูกหลานทำดีขึ้น

วัตถุประสงค์

- เพื่อสืบสานประเพณีอันดีงามตามฮีตสิบสอง
- เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มเด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน
- เพื่อสนับสนุนชมรมเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขามให้เกิด ความเข้มแข็ง มีพื้นที่

แสดงความสามารถ

กลุ่มเป้าหมาย

- เด็กและเยาวชนตำบลบ้านขามหมู่บ้านละ 40 คน	รวม 280 คน
- ผู้นำหมู่บ้าน อสม.อบต. ผู้ปกครองหมู่บ้านละ 10 คน	รวม 140 คน
- ผู้สูงอายุตำบลบ้านขาม หมู่บ้านละ 10 คน	รวม 140 คน
รวมผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 560 คน	

งบประมาณ

- องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู ค่าอาหารกลางวันจำนวน 560 คน คนละ 75 บาท เป็นเงิน 42,000 บาท ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 2 มื้อ มื้อละ 25 บาท รวม 50 บาทจำนวน 560 คน เป็นเงิน 28,000 บาท รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน 70,000 บาท
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ สนับสนุน ค่ากิจกรรมอื่นๆ จำนวน 5,000 บาท

ระยะเวลาการจัดกิจกรรม

วันอาทิตย์ที่ 28 ธันวาคม 2557

สถานที่

อาคารอเนกประสงค์โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีการสืบสานประเพณีฮีตสิบสอง
2. สร้างความสามัคคี สานสัมพันธ์จากหลายกลุ่มวัย
3. เด็กเยาวชนมีพื้นที่ได้แสดงศักยภาพรวมกลุ่มสร้างสรรค์
4. ชมรมเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขามมีงบประมาณในการดำเนินงาน

ลงชื่อ ผู้เสนอโครงการ
(นายไพฑรรัตน์ กัปโก)

ประธานชมรมเด็กเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม

ลงชื่อ ผู้เห็นชอบโครงการ
(นางเนืองนิตย์ ผาดำ)

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ

ลงชื่อ ผู้เห็นชอบโครงการ
(นายประเทือง สีหะวงษ์)

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ

ลงชื่อ ผู้เห็นชอบโครงการ
(นายราชันย์ ท้าวพา)

หัวหน้าโครงการวิจัยรูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม

ลงชื่อ ผู้เห็นชอบโครงการ
(นายธงไทย วรรณศิริ)

สาธารณสุขอำเภอเมืองหนองบัวลำภู

ลงชื่อ ผู้อนุมัติโครงการ
(นายศราวุธ สันตินันตรักษ์)

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู

กำหนดการ

โครงการงานบุญคุณลาน ลูกหลาน

ทำดีตำบลบ้านขาม

วันที่ 28 ธันวาคม 2557

ณ โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา

กิจกรรม

วันที่ 28 ธันวาคม 2557

เวลา 07.00 – 08.00 น.	พิธีทำบุญตักบาตรพระ 32 รูป
เวลา 08.00 – 09.00 น.	พิธีบายศรีสู่ขวัญข้าว และผูกแขนให้กับคณะชมรมเด็ก เยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม
เวลา 09.00 – 10.00 น.	พิธีเปิดโครงการมีการแสดงศิลปวัฒนธรรมเด็กและเยาวชน บนเวทีอาคารอเนกประสงค์
เวลา 09.30 – 12.00 น.	การแข่งขันกีฬาฟุตซอลโดยกลุ่มเยาวชน ต.บ้านขาม ที่ สนามฟุตบอลโรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา
เวลา 12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานกลางวัน
เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป	นิทรรศการฮีตสิบสองจากกลุ่มอสม. ต.บ้านขาม
เวลา 13.30 – 16.30 น.	แข่งขันกีฬาฟุตซอลของเด็กและเยาวชนตำบลบ้านขาม
เวลา 16.30 น.	พิธีปิดโครงการ
เวลา 16.30 น.	จำหน่ายข้าวเปลือกที่ได้จากการบริจาคสนับสนุนชมรมเด็ก เยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขามเพื่อขับเคลื่อนชมรมให้ มีศักยภาพที่เข้มแข็ง เกิดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างสรรค์อย่าง ยั่งยืน

*****กำหนดการสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม*****

ภาคผนวก ค
ประมวลภาพกิจกรรม

กิจกรรมโครงการ

เมื่อเริ่มโครงการวิจัยเกิดกลุ่มเยาวชนคนสร้างสรรค์ของตำบลบ้านขามโดยมีเครือข่ายเยาวชนหมู่บ้านละ 2 – 3 คน

ประชุมกลุ่มเยาวชนเพื่อชี้แจงการทำกิจกรรมโครงการและวางแผนงานการเก็บข้อมูลงานวิจัย

ประชุมทีมวิจัยหลักเพื่อเตรียมความพร้อมในการชี้แจงชุมชนและการออกแบบเครื่องมือการวิจัย

ประชุมทีมวิจัยเพื่อออกแบบกรอบแนวคิดและออกแบบเครื่องมือในการทำวิจัยร่วมกับชุมชน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้สูงอายุ และเยาวชน มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 80 คน

ประชุมทีมวิจัยเพื่อออกแบบกรอบแนวคิดและออกแบบเครื่องมือในการทำวิจัย ณ ศูนย์ธุรกิจเพื่อการพัฒนา หนองบัวลำภูเพื่อระดมความคิดการทำวิจัย ประชุมทีมวิจัย เพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยพบว่า ชุมชนอยากขยายกลุ่มเยาวชนให้ครอบคลุมทั้ง 14 หมู่บ้าน ในตำบลบ้านขาม เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน โดยผ่านกิจกรรมร่วมกันในชุมชน

จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลและคืนข้อมูลให้กับชุมชน

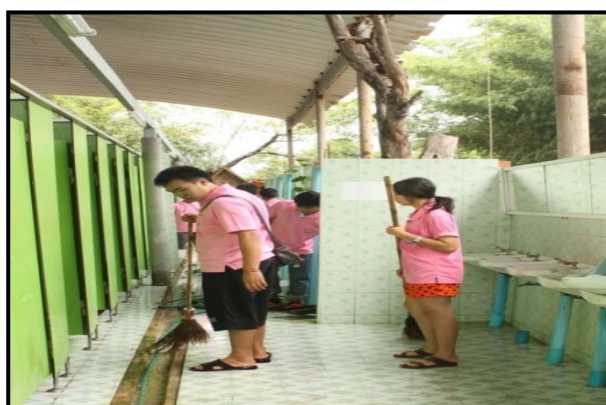
เวทีวิเคราะห์ข้อมูลและคืนข้อมูลให้กับชุมชน มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 43 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เด็กและเยาวชน ตำบลบ้านขาม โดยทั้งหมด ได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลและช่วยเพิ่มเติมในส่วนของคุณภาพที่ยังไม่ครบสมบูรณ์

กลุ่มเยาวชนกับกีฬา

กลุ่มเยาวชนจัดงานกีฬาเยาวชนและเป็นการกระตุ้นด้วยตนเอง โดยมีผู้ใหญ่คอยหนุนเสริม ทั้งยังเป็นกรรมการตัดสินกีฬาผู้สูงอายุที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในเขตตำบลบ้าน เมื่อชุมชนได้เห็น การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนในตำบลเพื่อทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ให้กับชุมชน ทางชุมชนเห็นความสำคัญของกลุ่มเยาวชนคนสร้างสรรค์และได้มอบทุนเพื่อสนับสนุนการทำ โครงการวิจัย การทำประโยชน์ให้ชุมชนต่อไป

กลุ่มเยาวชนจิตอาสา

ร่วมด้วยช่วยกันทำความดีเพื่อส่วนรวม เกิดความรัก ความห่วงใยชุมชนของตนเอง มีจิตอาสา ช่วยทำนุบำรุงศาสนสถาน

กลุ่มเยาวชนกับกิจกรรมเวทีสัมมนาความรู้ท้องถิ่นกับการพัฒนาอีสานในทศวรรษหน้าคณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

เด็กและเยาวชนในโครงการวิจัยร่วมแสดงโปงลางและร่วมกิจกรรมเวทีเสวนาในหัวข้อ “พลังเด็กและ
เยาวชนในทศวรรษหน้า”

กิจกรรมจิตอาสาร่วมกับกลุ่มผู้สูงอายุและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

กลุ่มเยาวชนตำบลบ้านขามทำกิจกรรมจิตอาสาเนื่องในโอกาสที่ศูนย์อนามัยที่ 6 จังหวัดขอนแก่นศึกษาดูงานชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านขาม ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ มีผู้เข้าร่วมงานทั้งหมดประมาณ 200 คน กลุ่มเยาวชนได้ช่วยงานในครั้งนี้โดยการ จัดเตรียมสถานที่ เสิร์ฟน้ำ เสิร์ฟอาหาร เก็บเก้าอี้และอำนวยความสะดวกต่างๆให้กับคณะผู้ศึกษาดูงานโดยทำกิจกรรมร่วมกับคณะผู้สูงอายุ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

เยาวชนร่วมกิจกรรมทำบุญตักบาตรที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ
ร่วมกับคณะผู้สูงอายุ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพเยาวชนตำบลบ้านขาม

วันที่ 12 - 14 กันยายน 2557 ณ ศูนย์ฝึกอาชีพชนบทหนองคาย จังหวัดหนองคาย

กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่ แสดงออกถึงพลังความสามัคคีเพื่อนร่วมทีม

กิจกรรมงานกีฬาเยาวชนสัมพันธ์วันออกพรรษา โซนที่ 1

เยาวชนร่วมด้วยช่วยกันจัดกิจกรรมที่เป็นของพวกเขาเองจัดเตรียมสถานที่ ประสานผู้นำชุมชน จัดการ
แข่งขันกีฬา และเป็นกรรมการตัดสินกีฬาเอง

กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพยุวชนตำบลบ้านขาม จัดขึ้นวันที่ 4 – 5 เมษายน 2558 ณ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ภูพานน้อย ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 100 คน ประกอบไปด้วย เยาวชนและยุวชน ในตำบลบ้านขามทั้ง 14 หมู่บ้าน โดยกิจกรรมนี้จัดขึ้นเพื่อนเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง โดยมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และฐานกระชับมิตร กิจกรรมนี้สร้างความสนุกสนานให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างมาก

รุ่นพี่เป็นทีมพี่เลี้ยงให้กับรุ่นน้อง แบ่งกลุ่มร่วมกันทำกิจกรรมสำนึกรักบ้านเกิด

เยาวชนรุ่นพี่นำความรู้ที่ได้จากกิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพเยาวชนตำบลบ้านขามมาปรับใช้ในกิจกรรม
ค่าย

กิจกรรมนี้จะสำเร็จไม่ได้ถ้าขาดทีมผู้ใหญ่ ที่คอยหนุนเสริมกิจกรรมของเยาวชนตั้งแต่เริ่มกิจกรรมโครงการกิจกรรมนี้ผู้ใหญ่มจะช่วยกันทำกับข้าว อำนวยความสะดวกให้กับเยาวชน ทั้งผู้นำเยาวชนและกลุ่มผู้ปกครองได้นำขนม น้ำดื่มและรางวัลมามอบให้เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับลูกหลานของตัวเองอีกด้วย

ภาคผนวก ง

รายชื่อทีมวิจัย

รายชื่อทีมวิจัย

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/สถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง
1	นายราชนัย ท้าวพา	76 ม.1 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	นักวิชาการสาธารณสุข ชำนาญการ
2	นางสาวอรทัย ช้างสาร	78 ม.12 ต.โพธิ์ไทร อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี	แพทย์แผนไทย
3	นายสาโรจน์ ดวงสา	75 ม.11 ต.ลำภู อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ผู้อำนวยการโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลช่องโป้
4	นางสาวพรรณวดี เชื้อไทย	35 ม.4 ต.บ้านไผ่ อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น	นักวิชาการสาธารณสุข
5	นางจารุณี โยเหลา	191 ม.5 อ.สุรธาคูหา จ.หนองบัวลำภู	หัวหน้าส่วนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
6	นางอัญชรินทร์ คำโคกสี	97 ม.5 ต.บ้านถิ่น อ.โนนสัง จ.หนองบัวลำภู	หัวหน้าส่วนสำนักงานปลัด
7	นายประเวช รัตนวงศ์	300/75 ม.2 ต.หนองบัว อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	นักวิชาการศึกษา
8	นางอุรา บุตรจันทร์	48 ม.13 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ครู
9	นางสายสมร สิงห์ชมพู	222 ม.1 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ครู
10	นายไพฑูรย์ จันทรดำ	243 ม.1 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ผู้อำนวยการโรงเรียน บ้านโคกกุ้ง
11	นายอินแปลง บุญเสริม	46 ม.4 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธานชมรมผู้สูงอายุ
12	นายนิเวศน์ สมชื่อ	180 ม.14 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	กำนันตำบลบ้านขาม
13	นางสาวอมรรัตน์ สุริยะ	25/1 ต.ฝั่งแดง อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภู	แพทย์แผนไทย
14	นางเนืองนิตย์ ผาดำ	314 ม.13 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	พยาบาลวิชาชีพ
15	นางวารุณี วรรณสุขะ	158 ม.14 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	พยาบาลวิชาชีพ

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/สถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง
16	นายภูษิต ดาราชทัฬห	306 ม.1 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1
17	นายปรีชา กัลระโท	24 ม.3 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3
18	นายชัยศักดิ์ แก้ววังชัย	31 ม.4 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4
19	นายบำเพ็ญ กัปโก	41 ม.7 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7
20	นายทองใหญ่ อามาตรมนตรี	301 ม.8 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8
21	นายจันทน์ สิงห์ขรณ์	247 ม.12 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 12
22	นายบัวไหล มาลัย	10 ม.11 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 13
23	นายวินัย กัปโก	120 ม.13 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 13
24	นางบุญถม มีปากดี	126 ม.10 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10
25	นางบุญเพ็ง สามารถ	69 ม.9 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ส.อบต. หมู่ 9
26	นายกองสิน ผิวเพชร	286 ม.13 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ส.อบต. หมู่ 13
27	นางธนพร ทาหนองคำ	66 ม.10 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ส.อบต. หมู่ 10
28	นายธีระ เข้มแก้วมะลี	147 ม.11 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ส.อบต. หมู่ 11
29	นางเนตรนภา ศรีสันต์	19 ม.3 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ส.อบต. หมู่ 3
30	นางดาวเพ็ชร สุวรรณสน	42 ม.1 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 1
31	นางมธุริน สอนไผ่	93 ม.2 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 2

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/สถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง
32	นางหนูพร พรหมมา	46 ม.3 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 3
33	นางสมาน จอดนอก	146 ม.4 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 4
34	นางนรินทร์ วิเศษหอม	33 ม.5 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 5
35	นางหนูไกร พลัสสา	57 ม.6 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 6
36	นางมุกดา หน้าบัณฑิต	43 ม.7 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 7
37	นางนวลนาง ตรุษะดี	94 ม.8 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 8
38	นางบัวทอง จิตรพรมมา	79 ม.9 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 9
39	นางนิคม หอมอ่อน	115 ม.10 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 10
40	นางพัฒนา โพธิ์ศรี	10 ม.11 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 11
41	นายหนูเตียง บัวนาค	145 ม.12 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 12
42	นางหวังเดือน แจ่มมณี	47 ม.13 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 13
43	นางประยูรทอง สมชื่อ	114 ม.14 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธาน อสม. หมู่ 14
44	นายธวัชชัย แสนปุงค้อ	99 ม.2 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ประธานสภาเด็กและเยาวชน ตำบลบ้านขาม
45	นายเพชร คิมจันทร์ทา	237 ม.1 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 1
46	นางสาวกฤติยาณี กัปปโก	34 ม.1 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 1
47	เด็กหญิงอนุสรุา สุริโย	35 ม.1 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 1

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/สถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง
48	นายไพรัตน์ กัปโก	19 ม.2 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 2
49	นางสาวกิ่งข้าว สาริพันธ์	116 ม.2 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 2
50	นางสาวพุทธวรรณ สุขแสน	158 ม.2 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 2
51	นางสาวรังสิณี ชฎาวงศ์	102 ม.3 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 3
52	นางสาวนัฐวรรณ สาครจันทร์	12 ม.3 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 3
53	นางสาวจรรยาวัลย์ อินทศิลา	69 ม.3 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 3
54	นายสาโรช แก้ววงษ์ชัย	30 ม.4 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 4
55	นางสาวพัชริดา แสนจันทร์	155 ม.4 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 4
56	นางสาวสุภาวดี จันทรเพ็ง	93 ม.4 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 4
57	เด็กหญิงเบญจวรรณ ทิพย์มาตร	259 ม.5 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 5
58	นายพิษณุ เขียวเนียม	162 ม.5 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 5
59	นายกীরิต ไชยะโก	49 ม.5 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 5
60	นางสาวน้ำหวาน ท้าวพา	126 ม.5 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 5
61	นายเอกภพ ค่อมบุษดี	25 ม.6 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 6
62	นางสาวกานต์นิการ์ กิ่งชัยภูมิ	28 ม.6 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 6
63	นางสาวแก้วมณี นวลสำลี	4 ม.6 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 6

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/สถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง
64	นางสาวชริสตา วิสูงเล	12 ม.6 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 6
65	นายสุรศักดิ์ ทองพา	12 ม.7 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 7
66	นางสาวอนุธิดา ศรีนาม	155 ม.7 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 7
67	นายยงยุทธ นามมนตรี	202 ม.7 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 7
68	นางสาวสุนันท์ สมสัถย์	57 ม.7 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 7
69	เด็กหญิงอาริษา มีศิริ	273 ม.8 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 8
70	เด็กชายเชษฐา คำวีระ	191 ม.8 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 8
71	นายวัชรพงษ์ คำวีระ	317 ม.8 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 8
72	นางสาวสุภารัตน์ มาโสภา	324 ม.8 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 8
73	เด็กชายราชภูมิ ดวงแก้ว	50 ม.9 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 9
74	เด็กหญิงชลธิดา ตุ่นเข้า	99 ม.9 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 9
75	เด็กหญิงวิลาสินี รอดเส็ง	99 ม.9 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 9
76	นางสาวพรรณนิภา วงศ์ทอง	161 ม.10 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 10
77	นางสาวรุ่งนภาภรณ์ กัปปโก	44 ม.10 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 10
78	นายเอกชัย ทองมี	56 ม.10 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 10
79	นางสาวธนภรณ์ พลนุรักษ์	86 ม.10 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 10

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/สถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง
80	นางสาวดาวฤดี คำควร	137 ม.11 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 11
81	นายวิรัตน์ มีจันท	41 ม.11 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 11
82	นางสาวสุกัญญา ศรีชนะ	103 ม.11 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 11
83	นายวิวัฒน์ สมพันธ์	17 ม.11 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 11
84	นางสาวศิริลักษณ์ เขียวเนียม	18 ม.11 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 11
85	เด็กหญิงมณฑิลา พรหมมา	9 ม.12 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 12
86	นางสาวกัลยา นรินทร์พันธ์	320 ม.12 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 12
87	นางสาวศรีัญญา จอมฟู	9 ม.12 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 12
88	เด็กหญิงปนัดดา แก้วอินทร์	210 ม.12 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 12
89	นางสาวปัญญพร ชัยมนตรี	120 ม.13 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 13
90	นางสาวปัทมวรรณ ชัยมนตรี	120 ม.13 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 13
91	ด.ช.วิชาญชัย ยะหัวดง	133 ม.13 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 13
92	นายวิทยา สามะ	284 ม.13 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 13
93	เด็กชายวิชาญชัย ยะหัวดง	133 ม.13 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 13
94	เด็กชายศิริติ กัปโก	342 ม.13 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 13
95	นางสาวธิดารัตน์ บุตรโก	117 ม.14 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 14

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/สถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง
96	นางสาวธัญญารัตน์ พุกน้า	266 ม.14 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 14
97	นางสาวสุดาพร ภูสมศรี	139 ม.14 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 14
98	นายปรัชญพันธ์์ สาวันดี	178 ม.14 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 14
99	นายวัลลพ บุญประกอบ	188 ม.14 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	เยาวชน หมู่ 14

คณะที่ปรึกษา

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/สถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง
1.	นายเสด็จ ยะหัวดง	77 ม.2 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	รองนายก อบต.บ้านขาม
2.	นายบรรจบ ไชยคาน	199/327 ม.7 ต.หนองบัว อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	ปลัด. อบต.บ้านขาม
3.	นางประทุมวัน วิริยะกุล	221 ม.14 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	นักวิชาการศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู

ประวัติหัวหน้าทีมวิจัย

ชื่อ-สกุล นายราชนัย ท้าวพา
 วันเดือนปีเกิด เกิดเมื่อวันเสาร์ที่ 2 ตุลาคม 2514
 เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย ศาสนา พุทธ
 ที่อยู่ปัจจุบัน 76 ม.1 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู 39000 โทร. 081-261-6945
 E-mail: thaopha_ra@hotmail.com
 ระดับการศึกษา ปริญญาโท สาขาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2535 จบการศึกษาประกาศนียบัตรพนักงานอนามัย
 จากวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น
 พ.ศ.2539 จบการศึกษาปริญญาตรี สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 พ.ศ.2551 จบการศึกษาปริญญาโท สาขาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประวัติการทำงาน

พ.ศ.2535 - 2537 เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน รพ.สต.บ้านป่าไผ่งาม ตำบลป่าไผ่งาม
 อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู
 พ.ศ.2537 - 2541 เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน รพ.สต.บ้านพร้าว ตำบลบ้านพร้าว
 อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู
 พ.ศ.2541 - 2543 นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ ปฏิบัติงานที่หน้าห้องนายแพทย์สาธารณสุข
 จังหวัดหนองบัวลำภู
 พ.ศ.2543 - 2553 นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ รพ.สต.บ้านโนนคูณ
 พ.ศ.2553 - 2557 ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนคูณ
 อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู
 พ.ศ.2557 - ปัจจุบัน ผู้ช่วยสาธารณสุขอำเภอเมืองหนองบัวลำภู